

ДАН МИЛМАН ПЪТЯТ НА МИРНИЯ ВОИН

Превод от английски: Павел Константинов, 2003

chitanka.info

*На Върховния воин на мира,
на Когото Сократ е само блещукащо отражение
и Който е не с едно, а с много имена
и е Източникът на всички нас.*

КЪМ НАШИТЕ ЧИТАТЕЛИ

Книгите, които публикуваме, са нашият принос към един зараждащ се свят, основан по-скоро на сътрудничество, отколкото на конкуренция, на утвърждаването на човешкия дух, а не на съмнението в себе си, както и на убеждението, че цялото човечество е взаимосвързано. Нашата цел е да се докоснем до живота на колкото е възможно повече хора с посланието за надежда в един по-добър свят.

Хал и Линда Крамър, издатели

БЛАГОДАРНОСТИ

Една древна мъдрост гласи: „Ние нямаме приятели, ние нямаме врагове, имаме само учители“. Моят живот бе благословен с множество учители и напътстващи влияния, които — всички по свой собствен начин — са допринесли за написването на тази книга.

Любовта и доверието от страна на моите родители Хърман и Вивиан Милман бяха основа за куража ми да поема по Пътя.

Първият ми редактор, Дженис Галахър, с въпросите и идеите си ми помогна да изградя тази книга.

Специална благодарност към Хал Крамър, чийто тънък издателски усет го подтикна да рискува с този ръкопис.

И накрая, сърдечната ми благодарност към Джой, моята съпруга, спътница, приятелка и учител, която непрекъснато зарежда с енергия духа ми.

И към Сократ, естествено.

ПРЕДГОВОР

Една поредица от изключителни събития започна да се случва в живота ми от декември 1966 г., когато бях трети курс в Калифорнийския университет в Бъркли. Започна точно в 3:20 часа през нощта, когато за първи път се натъкнах на Сократ в една денонощна бензиностанция (той не ми каза името си, но след като бях прекарал известно време с него през тази първа нощ, аз импулсивно го кръстих така, на името на древния гръцки мъдрец. И той го хареса, така че си остана с това име). Тази случайна среща и последвалите приключения щяха да преобразят живота ми.

През годините преди въпросната 1966 съдбата беше много благосклонна към мен. Бях отгледан от любящи родители в спокойна и сигурна атмосфера и по-късно щях да спечеля Световния шампионат по гимнастика в Лондон, щях да пътувам из цяла Европа и да получавам много почести. Животът ми носеше много награди, но не и траен покой или удовлетворение.

Сега разбирам, че през всичките тези години аз в известен смисъл съм спял и само съм сънувал, че съм буден — докато не срещнах Сократ, който се превърна в мой наставник и приятел. Преди тази среща винаги бях вярвал, че един живот на добро ниво, изпълнен с радост и мъдрост, е мое рождено право, полага ми се от само себе си и с течение на времето така или иначе ще дойде. Никога не бях подозирал, че ще ми се наложи да уча как да живея, че има конкретни дисциплини и начини да гледаш на света, които ще трябва да овладея, преди да се пробудя за един простичък и щастлив живот, без разни заплетености.

Сократ ми посочваше грешките в моя начин на живот, като го поставяше в контраст на своя начин на живот — Пътя на мирния воин. Той непрекъснато ме занасяше за моя сериозен, изпълнен с тревоги и проблеми живот, докато не се научих да виждам чрез неговите очи — изпълнени с мъдрост, съпричастие и хумор. И той нито веднъж не

намали огромната си взискателност към мен, докато самият аз не открих какво означава да живееш като воин.

Често оставахме заедно до ранните утринни часове — слушах го, спорех и против волята си се смеех заедно с него. Този разказ се основава на моите приключения, но всъщност е роман. Човекът, когото наричам Сократ, действително съществуваше. И все пак той по своеобразен начин успяваше така да се слее със света, че понякога ми е трудно да разгранича къде свършва той и къде започват други учители или изживявания. Позволил съм си известна свобода с диалога и последователността на случките, освен това изпъстрих разказа с анекдоти и някои метафори, за да хвърля повече светлина върху уроците, които Сократ искаше да предам.

Животът не е лична работа. Един разказ и уроците от него могат да бъдат полезни единствено, ако бъдат споделени и с другите. Затова реших да почета моя учител, като споделя с вас неговите дълбоко проникваща мъдрост и хумор.

*Воини, воини назоваваме се ние.
Воюваме за съвършени качества,
за висша мъдрост и за усилия върховни.
И затова наричаме се воини.*

Аунгутара Никая

БЕНЗИНОСТАНЦИЯТА НА КРАЯ НА ДЪГАТА

„Животът започва“, помислих си аз, докато махах с ръка за довиждане на мама и татко, след което завих зад ъгъла с моя стар надежден валиънт, чието позахабено бяло купе бе претърпено с всички необходими неща, които бях приготвил за първата си година в колежа. Чувствах се силен, независим, готов на всичко.

Като си припях в такт с музиката по радиото, аз дадох газ на север по шосетата на Лос Анджелис, после изкачих възвишенията на Грейпвайн и излязох на Шосе 99, което ме поведе през зелени земеделски поля, простиращи се чак до подножието на планината Сан Гейбриъл.

Вече по здрач, извиващият път, който се спускаше през Оукландските възвишения, ме изведе пред гледката на залива Сан Франциско с трепкащите светлини. С приближаването към студентското градче на университета Бъркли вълнението ми се засилваше.

След като намерих моята стая и си разопаковах багажа, аз се загледах през прозореца към разкриващия се Голдън Гейт Бридж и светлините на Сан Франциско, които трепкаха в мрака.

Пет минути по-късно вече крачех по Телеграф Авеню, надничах във витрините, вдишвах свежия въздух на северна Калифорния, наслаждавах се на ароматите, които лъхаха от малките кафенета. Пленен от всичко, аз се разхождах по красиво оформените алеи на университетския комплекс чак до среднощ.

На следващата сутрин, веднага след закуската, отидох до спортна зала „Харман“, където щях да тренирам по шест дни всяка седмица, по четири изтощителни, потни часове на премятаня всеки ден, преследвайки мечтата си да стана шампион.

Минаха два дни и вече започнах да затъвам в морето от хора, домашни и учебни програми. Скоро месеците се сляха един с друг, отминаваха и се сменяха плавно, като меките сезони на Калифорния. В

часовете някак оцелявах, обаче в гимнастическия салон имах пълен успех. Веднъж един приятел ми каза, че направо съм роден за акробат. Определено имах такъв вид: прилежно подстригана къса кестенява коса, слабо, жилаво тяло. Винаги съм се увличал по разни опасни номера, още от дете обичах да играя на ръба на страха. Гимнастическият салон беше станал за мен светилище, където намирах въодушевление, предизвикателства, а донейде и удовлетворение.

До края на втората си година вече бях летял до Германия, Франция и Англия, представлявайки Федерацията по гимнастика на Съединените щати. Спечелих Световния шампионат на батуд; гимнастическите ми трофеи се трупаха в ъгъла на стаята ми, в „Дейли Калифорниън“ публикуваха снимката ми толкова често, че хората започнаха да ме разпознават и известността ми растеше. Жените ми се усмихваха. Сюзи, една приятна, страшно мила приятелка с къса руса коса и усмивка като от реклама на паста за зъби, ми правеше все по-често любовни посещения. Дори учението ми потръгна! Чувствах се на върха.

През ранната есен на 1966-та обаче, когато започнах трети курс, започна да се оформя нещо тъмно и неуловимо. Тогава вече се бях изнесъл от общежитието и живеях сам в малка пристройка зад къщата на хазяина ми. И тогава започнах да изпитвам нарастваща меланхолия — наред всичките ми постижения. Скоро след това ме налетяха кошмарите. Почти всяка нощ подскачах в леглото и се събуждах плувнал в пот. И почти винаги сънят беше един и същ:

Вървя по тъмна градска улица, около мен са надвиснали високи сгради без прозорци и врати, обгърнати от тъмна, завихрена мъгла.

Висока фигура, облечена в черно, се приближава към мен. По-скоро усещам, отколкото виждам призрак, от който ме побиват тръпки — проблясващ бял череп с черни очни кухини, втренчени в мен наред мъртвешка тишина. Показалец от бяла кост се насочва към мен, белите кокалчета на пръстите му се извиват в сграбчващ жест. Вцепенявам се.

Изад този закачулен ужас се появява белокос мъж; лицето му е спокойно и гладко. Стъпките му са съвсем безшумни. Някак усещам, че той е единствената ми надежда да се измъкна, има силата да ме спаси, обаче не ме вижда, а аз не мога да го повикам.

Като в издевателство над страха ми, закачулената в черно Смърт се обръща към белокосия мъж, който се изсвива в лицето ѝ. Аз гледам направо смразен. Смъртта се нахвърля яростно към него да го сграбчи. В следващия миг призракът фучи към мен, но старецът го хваща за мантията и го запокитва във въздуха.

Внезапно Черният косач изчезва. Мъжът с блестящо бялата коса ме поглежда и добронамерено ми протяга ръце. Вървя към него, после направо през него, разтваряйки се в тялото му. Когато поглеждам надолу към своето тяло, виждам, че съм в черна мантия. Вдигам ръцете си и виждам ярко бели, възлести кости, които се сключват в молитва.

Тук обикновено се събуждах със сподавен вик.

Една нощ, в началото на декември, лежах в леглото си, заслушан във виещия вятър, който проникваше в стаята ми през една малка пролука на прозореца. Не можех да заспя и накрая станах, навлякох изтърканите дънки „Levis“, тениската, маратонките и якето и излязох навън в нощта. Беше 3:05 часа през нощта.

Вървах безцелно, вдишвайки дълбоко влажния, студен въздух, вглеждах се в звездното небе и се вслушвах за някакъв случаен звук по тихите улици. От студа огладнях и се запътих към една денонощна бензиностанция да си купя някакви бисквити и нещо за пиене. С ръце в джобовете прекосих забързано територията на университета, минавайки покрай заспали сгради, докато стигнах до осветената бензиностанция. Тя беше като ярък флуоресцентен оазис сред притъмнялата пустош от затворени барчета, магазини и кина.

Завих покрай ъгъла на гаража, непосредствено до бензиностанцията и едва не се блъснах в някакъв човек, който седеше в сянката, облегал стола си о червената тухлена стена. Стреснат, аз отстъпих назад. Той беше с червена вълнена шапка, сиви кадифени панталони, бели чорапи и японски сандали. Видимо се чувстваше добре в лекото си яке, макар че термометърът на стената до главата му показваше 3 градуса.

Без да вдига поглед, той каза с ясен, почти мелодичен глас:

— Извинявай, ако те стреснах.

— О, ъ-ъ, няма нищо. Имате ли нещо газирано?

— Тук има само плодови сокове, млади господине — той се обърна към мен и с полуусмивка свали шапката си, разкривайки

блестящо бяла коса. После се разсмя високо.

Този смях! Направо се втрещих и се вгледах в него за миг. Та това беше старецът от съня ми! Същата бяла коса, светлото, гладко лице, висок, слаб мъж на около петдесет-шестдесет години. Той пак се засмя. В смущението си аз някак успях да намеря вратата с надпис „Офис“ и я отворих. И изпитах чувството, че заедно с тази врата се отвори и някаква друга врата, към друго измерение. Стоварих се на едно старо канапе и потръпнах, чудейки се какво ли би могло да нахлуе с оглушителен вой през тази врата в подредения ми свят. Ужасът ми беше смесен с особена омая, която не можех да определя. Седях задъхан и се опитвах да се заловя отново за обикновения свят.

Огледах офиса. Беше толкова различен от обичайната стерилност и разхвърляност на другите бензиностанции. Канапето, на което седях, беше покрито с поизлиняло, но пъстро мексиканско одеяло. Вляво от мен, до входа, имаше сандъче със спретнато подредени туристически принадлежности: карти, запалки, слънчеви очила и други. Зад едно малко, тъмнокафяво орехово писалище имаше стол, тапициран в плюш със землист цвят. До една врата с надпис „Частно“ стоеше на пост автомат за минерална вода. Близко до мен имаше втора врата, която водеше към гаража.

Най-много от всичко ме порази домашният уют на стаята. Яркожълт козяк застилаше пода по цялата дължина и свършваше до изтривалката с надпис „Добре дошли“ на входа. Стените бяха прясно боядисани, а няколко картини с пейзажи разнообразяваха белотата им. Мекото, приглушено сияние на лампите ми действаше успокоително. Беше в приятен контраст с ослепителния неон въвн. Като цяло стаята се усещаше топла, подредена и сигурна.

Как можех да зная, че това щеше да бъде сцена на непредвидими приключения, вълшебства, ужас и романтика? Тогава си помислих само: „На това място много би подходдала една камина.“

Скоро дишането ми се успокои, а мислите ми, ако не уталожени, то поне вече не се щураха толкова. Приликата на този белокоп мъж с човека от съня ми беше невероятно съвпадение. С въздишка станах, вдигнах ципа на якето си и се хвърлих навън в студения въздух.

Той не беше помръднал от мястото си. Когато минах покрай него и на прощаване погледнах крадешком лицето му, някакъв особен блясък в очите му задържа моя поглед. Никога не бях виждал очи като

неговите. Отначало ми се стори, че в тях са се събрали сълзи, които аха-аха да потекат, но после сълзите се превърнаха в блещукане, като отражение на звездната светлина. Погледът му ме теглеше все по-надълбоко, докато самите звезди сякаш станаха отражение на неговите очи. За известно време загубих представа къде съм, не виждах нищо друго, освен тези очи, непоколебимите и любопитни очи на дете.

Не знам колко време съм стоял там; може да са били няколко секунди или няколко минути, а може и повече. Внезапно се сепнах и осъзнах къде съм. Почувствах се изваден от равновесие, смутолевих нещо като „лека нощ“ и забързах към ъгъла.

Преди да завия, поспрях. По врата ми полази лек гъдел — усещах, че той ме гледа. Обърнах глава назад. Бяха изминали не повече от петнадесет секунди. А сега той стоеше на покрива, скръстил ръце и отправил поглед към звездното небе! Взирах се ту в празния стол, който още си стоеше опрян о стената, ту отново нагоре. Това беше невъзможно! Да бях го видял да сменя колелото на каляска, направена от грамадна тиква и теглена от огромни мишки, едва ли щях да бъда толкова изумен!

В стихналата нощ аз се вирах нагоре към стегнатата му фигура — внушително присъствие, дори и отдалеч. Чух звездите да прозвънват като камбанки, залюлени от вятъра. Внезапно той обърна глава и ме загледа право в очите. Почти усетих дъха му върху лицето си. Потръпнах, но не от студа. Онази врата, през която реалността преливаше в сън, отново се откряна.

Отново се вгледах в него.

— Да? — каза той. — Мога ли да ти помогна? — Пророчески думи!

— Извинете, но...

— Извинен си — усмихна се той. Усетих как се изчервявам; това започваше да ме дразни. Той си играеше някакви игрички с мен, но аз не знаех правилата.

— Добре де, но как се качихте на покрива?

— Да съм се качил на покрива ли? — запита той с невинен и озадачен вид.

— Да. Как стигнахте от този стол — посочих аз, — до този покрив за по-малко от двадесет секунди? Вие седяхте, облегат на стената ей там. Аз се обърнах, тръгнах към ъгъла, а вие...

— Много добре знам какво съм правил аз — прогърмя гласът му. — Няма защо да ми го обясняваш. Въпросът е дали знаеш ти какво си правил?

— Разбира се, че знам какво съм правил! — Вече почвах да се ядосвам; не бях някакво детенце, че да ми четат лекции! Но отчаяно исках да разбера какъв беше номерът на стареца, затова сдържах яда си и учтиво попитах: — Моля ви, сър, кажете ми как се качихте на покрива.

Той просто ме гледаше втренчено и мълчеше, докато не усетих тила ми да настръхва. Накрая ми отговори:

— Използвах стълбата. Ей я там отзад. — После престана да ми обръща внимание и отново се загледа нагоре.

Бързо заобиколих постройката. Отзад наистина имаше стара стълба, подпряна на стената. Но от върха на стълбата до ръба на покрива имаше поне метър и половина, дори ако беше успял да я използва — което не ми се струваше особено вероятно — това пак не обясняваше как бе стигнал догоре само за няколко секунди.

Нещо докосна рамото ми в тъмното. Ахнах и се обърнах — беше неговата ръка. Някак си бе слязъл от покрива и се бе промъкнал зад мен. Тогава ми хрумна единственият възможен отговор — той има близък! Явно двамата се забавляваха така да изкарват акъла на невинните посетители. Аз обаче веднага го разобличих.

— Така значи, драги господине! Къде е близъкът ви? Аз да не съм някакъв глупак?

Той леко сви вежди, после избухна в смях. Ха! Това го издаде. Вярно, наистина го бях разкрил. Но отговорът му малко ме разколеба.

— Ако имах близък, мислиш ли, че щях да си губя времето да стоя тук и да си приказвам с „някакъв глупак“? — Той пак се засмя и тръгна към гаража, като ме остави със зяпнала уста. Умът ми не побираше колко нагъл беше този тип. Побързах да го настигна. Той влезе в гаража и започна да се занимава с някакъв карбуратор под капака на стар зелен форд пикай.

— Значи аз съм глупак, така ли? — попитах по-войнствено, отколкото възнамерявах.

— Всички сме глупаци — отвърна той. — Просто много малко хора го знаят, останалите — не. Ти май си от останалите. Подай ми оня малкия гаечен ключ, ако обичаш.

Подадох му проклетия ключ и тръгнах да си ходя. Преди да изляза обаче просто не можех да не попитам:

— Моля ви, кажете ми как се качихте на покрива толкова бързо? Наистина ме озадачава.

Той ми подаде ключа да го върна на мястото му и каза:

— Светът е загадка, не е нужно да си я обясняваме — посочи рафта зад мен. — Сега ми трябва чукът и отверката, ей ги там.

Аз разочаровано го погледах още минута-две, умувайки как да го накарам да ми каже това, което исках, но той сякаш бе забравил за присъствието ми. Накрая се предадох и тръгнах към вратата, но той се обади:

— Не си тръгвай — не ме молеше; не ми и заповядваше. Каза го просто с делови тон. Взрях се в очите му — погледът му беше мек.

— И защо да не си тръгна?

— Мога да ти бъда от полза — каза той и сръчно извади карбуратора, като хирург при сърдечна трансплантация. Внимателно го постави на земята и обърна лице към мен.

Аз го зяпах.

— Вземи — каза той и посочи карбуратора. — Разглови го и натопи частите в онази кутия. Така за малко ще позабравиш въпросите си.

Разочарованието ми се стопи и премина в смях. Този старец може и да е заядлив, но определено е интересен. Реших да се държа общително.

— Казвам се Дан — представих се аз и с неискрена усмивка протегнах ръка към него. — А вие?

Той бутна една отверка в протегнатата ми ръка.

— Това как се казвам аз няма никакво значение, нито пък как се казваш ти. Това, което има значение, е отвъд имената и въпросите. А сега ще ти трябва тази отверка, за да разгловиш онзи карбуратор — посочи той.

— Нищо не е отвъд въпросите — възразих аз. — Като например това: как литнахте на онзи покрив?

— Не съм летял, а скочих — отговори той с равнодушно изражение. — Няма никаква магия, така че не храни големи надежди. В твоя случай обаче може да ми се наложи да прибегна до една доста

трудна магия. Май ще трябва да превърна едно магаре в човешко същество.

— Кой, по дяволите, си въобразявате, че сте вие, за да ми говорите такива неща?

— Аз съм воин! — сопна ми се той. — Освен това, аз съм този, който ти искаш да бъда.

— Не можете ли на един прост въпрос да отговорите? — нахвърлих се яростно на карбуратора.

— Задай ми такъв въпрос и ще опитам — каза той с невинна усмивка. Отверката се изметна и ми одраска пръста. — По дяволите! — извиках аз и тръгнах към умивалника да промия драскотината. Сократ ми подаде лейкопласт.

— Добре тогава. Ето един прост въпрос — бях твърдо решил да говоря с търпелив тон. — Как можете да ми бъдете от полза?

— Аз вече съм ти от полза — отговори той и посочи лепенката на пръста ми.

Това преля чашата.

— Вижте какво, не мога повече да си губя времето тук. Трябва да поспя малко — оставих карбуратора на пода и се наках да си тръгна.

— Откъде знаеш, че не си спал през целия си живот? Откъде знаеш, че дори и в момента не спиш? — произнесе той напевно, а в очите му се появи леко блещукане.

— Щом така казвате... — бях прекалено изморен, за да споря повече. — Само още едно нещо. Преди да си тръгна, ще ми кажете ли как направихте онзи номер одева?

Той дойде до мен, протегна ръка и стисна моята.

— Утре, Дан, утре — усмихна се топло и тази усмивка отми предишния ми страх и раздразнение. Първо в китката, после през ръката и накрая през цялото ми тяло премина топла вълна. Той добави: — Приятно ми беше да те срещна отново.

— Как така „отново“? — започнах аз, но се усетих. — Да, разбирам, утре, утре — и двамата се засмяхме. Аз тръгнах към вратата, спрях, обърнах се, вгледах се в него и после казах: — Довиждане... Сократ.

Той ме погледна с недоумение, после добродушно сви рамене. Май името му допадна. Тръгнах си, без да казвам нищо повече.

На следващата сутрин се успах за първия час. Но по времето, когато започна следобедната ми тренировка, вече бях съвсем буден и във форма.

След като изкачихме и се спуснахме на бегом по стълбите в закритото игрище, Рик, Сид, аз и останалите ни съотборници легнахме на пода потни и запъхтяни и започнахме да разтягаме крака, рамене и гърбове. Обикновено мълчах по време на този ритуал, но днес ми се прииска да им разкажа за снощи. Но успях да им кажа само това:

— Снощи срещнах един необикновен човек на една бензиностанция.

Приятелите ми се интересуваха повече от болките в краката си при разтягането, отколкото от моите истории.

Разгряхме леко с по няколко лицеви опори, коремни преси и вдигане на краката от легнало положение, след което започнахме сериите премятия. Докато летях във въздуха отново и отново, премятах се на висилката, прескачах на ножици коня и напругах мускули в новото съчетание на халките, аз си мислех за тайнствените постижения на човека, когото бях кръстил „Сократ“. Обърканите ми чувства ме подтикваха да го избягвам, но ме влечеше да разгада мистериозния му характер.

След вечеря набързо прегледах уроците си по история и психология, написах черновата на едно есе по английски и излязох от жилището си. Беше 23:00. Когато наближих бензиностанцията, започнаха да ме мъчат съмнения. Дали той наистина би искал да ме види пак? За какво можех да разговарям с него, за да му направя впечатление на високо интелигентен човек?

Той си беше там, застанал пред вратата. Поклони се и с жест ме покани в офиса си.

— Ако обичаш, събуй си обувките — просто такъв е обичаят тук.

Седнах на канапето и си оставих обувките наблизко, в случай, че ми се приискаше да си тръгна набързо. Все още нямах доверие на този тайнствен непознат.

Навън започваше да вали. Багрите и топлината на офиса му бяха в уютен контраст с тъмната нощ и злокобните облаци навън. Започнах да се поотпускам. Облегнах се и казах:

— Знаеш ли, Сократ, имам чувството, че съм те срещал и преди.

— Срещал си ме — отговори той и с това наново се отвори оная врата в ума ми, където сън и реалност ставаха едно. Помълчах малко.

— М-м-м, Сократ, напоследък сънувам един сън — и теб те има в него — наблюдавах го внимателно, но лицето му не издаваше нищо.

— Аз съм бил в сънищата на много хора, ти също. Разкажи ми съня си — усмихна се той.

Разказах му всичко, колкото можех по-подробно. В стаята сякаш притъмня, ужасните сцени оживяха в ума ми, а познатият ми свят започна да избледнява.

Когато свърших, той каза:

— Да, много хубав сън — преди да успея да го попитам какво иска да каже с това, звънецът на бензиностанцията извън веднъж, после втори път. Сократ си наметна едно пончо и излезе в мократа нощ. Наблюдавах го втренчено през прозореца.

По това време на нощта беше много натоварено: пиковите часове на петъчната нощ. Всички бяха припряни, клиенти идваха един след друг. Почувствах се нелепо да си седя вътре просто така, затова излязох да му помогна, но той сякаш не ме забеляза.

Посрещна ме безкрайна опашка автомобили: двуцветни, червени, зелени, черни, кабриолети, пикапи и вносни спортни коли. Настроенията на клиентите бяха толкова различни, колкото и колите им. Като че ли само един-двама души познаваха Сократ, а повечето го поглеждаха повторно, сякаш забелязваха нещо странно, но неопределимо.

Някои от хората бяха в купонджийско настроение, смееха се високо и надуваха радиото в колите си, докато изчакваха реда си. Сократ се смееше заедно с тях. Един-двама клиенти бяха спривави, полагаха нарочно усилия да се държат неприятно, но Сократ се отнасяше към всички еднакво любезно — сякаш всеки човек беше негов личен гост.

След полунощ колите и клиентите понамаляха. Хладният въздух изглеждаше неестествено застинал след шумотевицата, която го бе изпълвала досега. Когато влязохме в офиса, Сократ ми благодари за помощта. Свих рамене, но ми стана приятно, че бе забелязал. Отдавна не бях помагал на никого с нищо.

Още не влезли в топлия офис, аз се сетих, че имаме недовършена работа. Заговорих го веднага, щом се стоварих на канапето.

— Сократ, имам няколко въпроса.

Той събра молитвено ръце и погледна към тавана, сякаш се молеше за някакви божествени напътствия или божествено търпение.

— Какви — въздъхна той — са въпросите ти?

— Ами все така искам да разбера оня номер с покрива, както и защо ми каза: „Радвам се да те видя отново“; освен това искам да знам какво мога да направя за теб и с какво ти можеш да ми бъдеш полезен. И освен всичко ме интересува на колко си години.

— Засега да започнем от най-лесния. Аз съм на деветдесет и шест години, по твоето време.

Не беше на деветдесет и шест! Петдесет и шест, може би, шестдесет и шест — едва ли, седемдесет и шест — възможно, но удивително. Но чак пък на деветдесет и шест! Той лъжеше, но пък защо му трябваше да ме лъже? А исках да разбера и за другото нещо, което му се изплъзна от езика.

— Сократ, какво имаш предвид с това „по твоето време“? Ти по Източното стандартно време^[1] ли се водиш — пошегувах се неудачно аз, — или пък идваш от Космоса?

— Нима всички не сме оттам? — отвърна той. По това време аз вече го бях приел като една определена възможност.

— Все пак искам да зная какво можем да направим един за друг.

— Ами просто това: нямам нищо против да имам един последен ученик, а на теб явно ти е нужен учител.

— Имам си достатъчно учители — светкавично отвърнах аз.

— О, така ли? — той направи пауза. — Дали имаш подходящ учител зависи от това какво искаш да научиш — стана пъргаво от стола си и тръгна към вратата. — Ела с мен. Искам да ти покажа нещо.

Отидохме до ъгъла, откъдето се виждаха светлините на бизнес-района надолу по булеварда, а отвъд тях — светлините на Сан Франциско.

— Целият свят там отвъд — каза той, очертавайки с широк жест хоризонта, — е едно училище, Дан. Животът е единственият истински учител. Той предлага много преживявания и ако опитът сам по себе си носеше мъдрост и доволство, тогава старите хора до един щяха да бъдат щастливи, просветлени учители. Обаче уроците от опита са скрити. Аз мога да ти помогна да се научиш от личен опит да виждаш света ясно, а яснотата е нещо, от което отчаяно се нуждаеш в момента.

Интуицията ти знае, че това е така, умът ти обаче се противи, ти си преживял много, но си научил малко.

— Не знам, Сократ. Искам да кажа, не бих стигнал толкова далеч.

— Да, Дан, още не знаеш, но ще се научиш. И освен това ще стигнеш толкова далеч, че и повече, уверявам те.

Тъкмо тръгнахме обратно към офиса, когато една лъскава червена тойота спря на бензиностанцията. Сократ продължи да ми говори, докато отваряше резервоара.

— Като повечето хора ти си бил научен да събираш информация въвн от себе си, от книги, списания, специалисти — той пхна маркуча в резервоара. — Също като тази кола, ти се отваряш и оставяш фактите да се влеят в теб. Понякога информацията е висококачествена, а друг път нискооктанова. Ти купуваш знанието си по текущите пазарни цени, почти както купуваш бензин.

— Ей, благодаря, че ме подсети. До два дни трябва да предам чека с таксата за следващия семестър!

Сократ само кимна и продължи да пълни резервоара на клиента. Когато резервоарът се напълни, той продължи да налива бензин, накрая горивото преля и започна да се стича по паважа. Направо стана бензиново наводнение!

— Сократ, гледай какво правиш! Резервоарът прелива!

Без да обръща внимание на предупреждението ми той остави бензина да си тече и каза:

— Точно както този резервоар, Дан, и ти преливаш от предубеждения, препълнен си с безполезни знания. Натрупал си безброй факти и мнения, но въпреки това знаеш много малко за себе си. И за да бъдеш в състояние да учиш, първо трябва да източиш резервоара си — той се ухили, намигна ми, спря бензина и добави: — Ще почистиш тая каша, нали?

Имах чувство, че нямаше предвид само разления бензин. Припряно се заех да поливам с вода паважа. Сок взе парите на шофьора и усмихнат му върна рестото. Върнахме се в офиса и седнахме.

— И ти какво смяташ да правиш, да ме напълниш с твоите факти ли? — наежих се аз.

— Не, няма да те обременявам с повече факти, ще ти покажа „мъдростта на тялото“. Всичко, което изобщо ще поискаш да знаеш, вече е вътре в теб, тайните на вселената са отпечатани в клетките на твоето тяло. Но ти не си овладял вътрешното виждане, не умееш да четеш по тялото. Всичко, което си правил досега, е да четеш книги, да слушаш разни спецове и да се надяваш, че са прави. Когато научиш мъдростта на тялото, ти ще бъдеш Учител сред учителите.

Сдържах се да не се подсмихна. Някакъв си бензинджия да обвинява професорите ми в невежество и да намеква, че образованието ми в колеж е безсмислено!

— О, да, Сократ, разбирам какво имаш предвид под тази „мъдрост на тялото“, но това не е за мен.

Той бавно поклати глава.

— Ти разбираш много неща, но на практика не си осъзнал нищо.

— Какво би трябвало да означава това?

— Разбирането е нещо едноизмерно. То е схващане чрез интелекта. Води до знания, каквито ти имаш. Осъзнаването, от друга страна, е триизмерно. То е едновременно схващане от страна на цялото тяло — главата, сърцето и физическите инстинкти. То идва само в резултат на чистия опит.

— Все още не те разбирам напълно.

— Помниш ли, когато за пръв път си се учил да шофираш? До този момент ти си бил само пътник, само си разбирал какво представлява. Но си осъзнал какво е, едва след като си го направил за първи път.

— Вярно! — казах аз. — Спомням си усещането: „Значи това било то!“

— Точно така! Това изречение перфектно описва осъзнаването. Един ден ще кажеш същото и за живота.

Аз помълчах малко, после заговорих.

— Все пак още не си ми обяснил тази „мъдрост на тялото“.

— Ела с мен — подкани ме Сократ и тръгна към вратата с надпис „Частно“. Когато влязохме, посрещна ни пълен мрак. Стана ми напрегнато, но после страхът ми се замени от изострено очакване. Щях да науча първата си истинска тайна: мъдростта на тялото.

Лампите светнаха. Бяхме в банята и Сократ шумно пикаеше в тоалетната чиния.

— Това — каза гордо той, — е мъдростта на тялото — смехът му отекна във фаянсовите стени, а аз излязох, седнах на канапето и свирепо впих поглед в килима.

Когато той дойде, подхванах:

— Сократ, все пак искам да знам...

— Щом ще ме наричаш „Сократ“ — прекъсна ме той, — поне можеш да уважиш това име, като ми позволиш и аз да задавам въпроси от време на време, а ти да им отговаряш. Става ли?

— Добре! — отвърнах. — Ти току-що зададе въпроса си и аз му отговорих. Сега е мой ред. Та за онзи номер с летенето, дето ми го погоди снощи...

— Доста упорит младеж си ти, а?

— Да, такъв съм си. Нямах да стигна до тук, където съм днес, без упоритост. А това е още един твой въпрос, на който аз отговорих. Сега може ли да разгледаме някои от моите?

Той не обърна внимание и попита:

— Къде си днес, точно в този момент?

Заразправях му припряно за себе си. Но си дадох сметка, че гледа да ме отклони от настойчивите опити да получа отговори на въпросите си. Въпреки това му разказах за близкото и далечното си минало и за необяснимите депресии. Той ме слушаше търпеливо и внимателно, сякаш разполагахме с цялото време на света, чак докато не свърших историята си няколко часа по-късно.

— Много добре — каза той. — Обаче така и не ми отговори на въпроса „къде си?“.

— Отговорих ти, не помниш ли? Разказах ти как съм стигнал до тук, където съм днес: чрез упорит труд.

— И къде си?

— Какво искаш да кажеш с това къде съм?

— Къде си ти? — повтори той меко.

— Аз съм тук.

— Къде е това тук?

— В този офис, в тази бензиностанция! — играта започваше да ме изкарва от търпение.

— Къде е тази бензиностанция?

— В Бъркли.

— Къде е Бъркли?

— В Калифорния.
— Къде е Калифорния?
— В Съединените щати.
— Къде са Съединените щати?
— На един земен масив — един от континентите в Западното полукълбо. Сократ, аз...
— Къде са континентите?
Аз въздъгнах.
— На Земята. Свършихме ли вече?
— Къде е Земята?
— В Слънчевата система, третата планета от Слънцето. А Слънцето е една малка звезда в Млечния път, нали така?
— Къде е Млечният път?
— О, Боже — въздъгнах аз, загубил търпение, и извъртях очи. — Във Вселената — облегнах се назад и скръстих ръце с вид, че съм приключил.
— А къде — усмихна се Сократ, — е Вселената?
— Вселената е... ами-и, има различни теории как е възникнала тя...
— Не те питам за това. Къде е тя?
— Не знам... как мога да отговоря?
— Точно там е въпросът. Не можеш да отговориш и никога няма да можеш. То е непознаваемо. Ти си невеж по отношение на това къде е Вселената и следователно по отношение на това къде си ти самият. Всъщност нямаш знания къде се намира каквото и да било, нито пък знаеш какво представлява което и да било или как се е появило. То е загадка.
— Моето невежество, Дан — продължи той, — се основава на това разбиране. А твоето разбиране се основава на невежество. Аз съм един весел глупак, докато ти си един прекалено сериозен задник.
— Слушай — казах му, — все пак трябва да знаеш някои неща за мен. Първо на първо, аз вече съм своего рода воин. Дяволски добър гимнастик съм — за да не бъда голословен и да му покажа, че и аз мога да бъда спонтанен, скочих от дивана и направих пълно задно салто, приземявайки се елегантно на килима.
— Ей — каза той, — страхотно беше! Направи го пак!

— Е, чак пък страхотно, Сок. Но всъщност това е съвсем лесно за мен — постарах се гласът ми да не звучи нафукано, но не можах да сдържа една горда усмивка. Често показвах подобни неща на децата по плажа или в парка. И те винаги искаха да го видят пак.

— Добре, Сок, гледай сега внимателно — подскочих нагоре и в момента на превъртането някой или нещо ме запокити във въздуха. Стоварих се като чувал на канапето. Мексиканското одеяло от облегалката се усука около мен и ме покри. Бързо измъкнах глава от завивката и се огледах за Сократ. Той си седеше все така на стола отсреща в стаята, на четири-пет метра от мен, и дяволито се усмихваше.

— Как го направи това? — объркването ми беше толкова пълно, колкото неговата престорена невинност.

— Хареса ли ти полетът? — попита той. — Искаш ли да опиташ пак? — след което добави: — Не се разстройвай от този нищожен гаф, Дан, дори такъв велик воин като теб от време на време може да сбърка.

Станах сковано и оправих дивана, като подпъхнах одеялото обратно. Трябваше да правя нещо с ръцете си, нужно ми беше време да помисля. Как го беше сторил? Още един въпрос, на който нямаше да ми отговори.

Сократ спокойно излезе от офиса, за да напълни резервоара на един пикап, натоварен с покъщнина. „Пак излиза, за да ободри някой друг пътник по време на пътуването му“, помислих си аз. После затворих очи и се замислих над неговото явно неподчинение на природните закони или поне на здравия разум.

— Искаш ли да научиш някои тайни? — дори не го бях чул кога е влязъл. Той седеше в стола си, кръстосал крака.

Аз също кръстосах крака и нетърпеливо се наведох напред. Диванът обаче се оказа прекалено мек, аз се бях навел малко повече, отколкото трябваше и се прекатурих. Преди да успея да разплета краката си, озовах се проснат по очи на килима.

Сократ направо се скъса от смях. Станах бързо и седнах на дивана, изправен като глътнал бастун. Сок хвърли поглед към каменната ми физиономия и изпадна в още по-неудържим смях. Свикнал повече на аплодисменти, отколкото на подигравки, аз скочих на крака, засрамен и ядосан. Сок внезапно се овладя, лицето и гласът му се изпълниха с властност.

— Седни! — заповяда той и посочи дивана. Аз седнах. — Попитах те дали искаш да чуеш една тайна.

— Да — тайната за покрива.

— Ти можеш да избереш дали искаш да чуеш една тайна. Аз избирам каква ще бъде тя.

— Защо трябва винаги да играем по твоите правила?

— Защото сме на мой терен, затова — Сок говореше с престорен яд, като явно продължаваше да ме занася. — Сега много внимавай. Между другото, чувстваш ли се удобно и... м-м-м стабилно? — и той ми смигна. Аз само стиснах зъби.

— Дан, има места, които искам да ти покажа, и истории, които искам да ти разкажа. Имам тайни, които ще ти разкрия. Но преди да започнем това пътешествие заедно, трябва да разбереш, че стойността на една тайна не е в това, което узнаваш, а в това, което правиш.

Сок извади някакъв стар речник от чекмеджето и го вдигна във въздуха.

— Използвай всички знания, с които разполагаш, но винаги си давай сметка, че те са ограничени. Знанието само по себе си не е достатъчно, то е без сърце. Няма такова знание, колкото и огромно да е то, което да може да подхранва или крепи духа ти, то никога не може да ти донесе истинско щастие или покой. Животът изисква нещо повече от знание, той изисква силни чувства и постоянна енергия. Животът изисква правилно действие, ако искаш знанието да придобие живот.

— Знаем го, Сок.

— Това е проблемът ти — ти знаеш, но не действаш. Ти не си воин.

— Сократ, това просто не е вярно. Знаем, че понякога съм действал като воин, когато наистина е имало огромно напрежение — трябва да ме видиш в гимнастическия салон!

— В такъв случай можеш понякога наистина да прилагаш ум на истински воин — решителен, гъвкав, ясен и освободен от колебания. Можеш да развиеш тяло на воин — ловко, подвижно, чувствително и изпълнено с енергия. В някои редки моменти дори можеш да усетиш сърцето на воин, обичащо всичко и всички, които се появят около теб. Но тези качества в теб са разпокъсани на части. Липсва ти цялостност.

Моята задача е да те събера отново парче по парче, Хъмпти-Дъмпти, да те сглобя.

— Почакай една минутка, Сократ. Макар и да не се съмнявам, че ти имаш някои необикновени дарби и обичаш да се обгръщаш в тайнственост, не виждам как изобщо допускаш, че ти мен можеш да ме събираш в едно. Да разгледаме положението: аз съм студент в колеж, ти обслужваш коли. Аз съм световен шампион, ти се занимаваш с някакви дреболии в гаража, правиш си чай и чакаш някой нещастен глупак да се натъкне на теб, за да му изкараш ангелите. Да не би пък аз да съм този, който може да помогне на теб да се събереш в едно — не бях съвсем сигурен какво говоря, но се чувствах прав.

Сократ само се изсмя и поклати глава, сякаш не можеше да повярва на ушите си. После дойде до мен, коленичи от едната ми страна и каза:

— Ти ли? Ти на мен да помогнеш да се събера? Може би някой ден ще имаш този шанс. Но засега се налага да проумееш разликата между нас — той ме ръгна в ребрата, после още веднъж, като продължи да говори: — Един воин действа...

— По дяволите, престани! — извиках аз. — Лазиш ми по нервите!

— ... а един глупак само реагира.

— Ами ти какво очакваш?

— Аз те ръгвам и ти се раздраваш; аз те обиждам и ти реагираш с гордост и гняв; аз се подхлъзвам на някаква бананова кора и ти... — той направи две крачки встрани, подхлъзна се и тупна на килима. Не можах да се сдържа и се разсмях.

Седна на пода, обърна се с лице към мен и обобщи:

— Твоите чувства и реакции, Дан, са автоматични и предвидими, моите не са. Аз творя живота си спонтанно, твоят живот е обусловен от миналото ти.

— Откъде-накъде предполагаш всички тези неща за мен, за миналото ми?

— Защото те наблюдавам от години.

— Да бе, нали!? — възкликнах аз и зачаках пак някаква шега. Такава обаче не последва.

Ставаше късно, а имах да мисля над много неща. Чувствах се обременен от ново задължение, дълг, който не бях сигурен дали ще

мога да изпълня. Сократ влезе, избърса ръце и наля в чашата си минерална вода. Докато отпиваше бавно, аз му казах:

— Трябва да тръгвам, Сок. Късно е, а имам да подготвям важни работи за училище.

Сократ продължи да седи мълчаливо, докато аз станах и си облякох якето. Тогава, тъкмо когато тръгнах към вратата, той бавно и внимателно заговори. Всяка дума сякаш беше лек шамар по бузата ми.

— По-добре вземи да преосмислиш своите „важности“, ако искаш да имаш поне някакъв шанс да станеш воин. В момента интелектът ти е колкото на идиот, духът ти е каша. Тепърва ти предстои да вършиш много важна работа, но в по-различна класна стая, отколкото можеш да си представиш.

Аз бях забил поглед в пода. Вдигнах глава към лицето му, но не можех да го погледна в очите. Извърнах глава.

— За да оцелееш след бъдещите уроци — продължи той, — ще ти трябва много повече енергия, от всеки друг път. Ще трябва да изчистиш тялото си от напрежението, да освободиш ума си от сковаващите знания и да отвориш сърцето си за енергията на истинските емоции.

— Сок, по-добре да ти обясня програмата си. Държа да разбереш, че съм много зает. Бих искал да те посещавам често, но ми остава толкова малко време.

Той ме погледна мрачно.

— Остава ти дори по-малко време, отколкото можеш да си представиш.

— Какво искаш да кажеш? — зяпнах аз.

— Остави това сега — отговори той. — Продължавай.

— Добре, та аз имам определени цели. Искам да бъда шампион по гимнастика. Искам нашият отбор да спечели националните първенства. Искам да завърша с добра диплома, което означава да чета книги и да пиша домашни. Вместо това ти ми предлагаш да прекарвам половината си нощ в една бензиностанция и да слушам — надявам се, няма да приемеш думите ми като обида — един много странен човек, който иска да ме вкара в своя измислен свят. Това е лудост!

— Да — усмихна се тъжно той, — лудост е.

Сократ се облегна в стола си и се загледа в пода. Умът ми се бунтуваше срещу измислиците му на безпомощен старец, но сърцето

ме влечеше към този енергичен стар ексцентрик, който твърдеше, че е някакъв си „воин“. Съблякох си пак якето, събух обувките си и отново седнах. Тогава в ума ми изплува една история, която ми бе разказал моят дядо:

Имало едно време един обичан крал, чийто замък се намирал на високо възвишение и от него се виждало цялото му кралство. Той бил толкова обичан, че поданиците от близките градчета всеки ден му изпращали дарове, а рожденият му ден се празнувал из цялото кралство. Хората го обичали забради славата му на мъдър и справедлив крал.

Един ден градът бил сполетян от беда — водата му се оказала замърсена и всички мъже, жени и деца полудели. Само кралят, който имал свой собствен извор, се спасил.

Скоро след тази трагедия лудите поданици заговорили, че кралят се държал доста „странно“, че съдел зле, а мъдростта му била фалшива. Мнозина дори стигнали дотам да твърдят, че кралят трябва да е полудял. Популярността му скоро се стопила. Хората вече не му носели дарове и не празнували рождения му ден.

Самотният цар, високо на своето възвишение, останал без никаква компания. Един ден решил да слезе от възвишението и да посети града. Денят бил горещ, затова той пил вода от селската чешма.

Същата вечер се вдигнало голямо празненство. Всички хора ликували, защото любимият им крал си „възвърнал здравия разум“.

Тогава осъзнах, че лудият свят, който имаше предвид Сократ, изобщо не беше неговият свят, а моят. Станах, готов да си тръгна.

— Сократ, ти ми каза да слушам интуицията на собственото си тяло и да не завися от нещата, които чета или които хората ми казват. Тогава защо трябва да седя тук безсловесно и да слушам това, което ти искаш да ми кажеш?

— Много добър въпрос — отвърна той. — И за него си има също толкова добър отговор. Първо на първо, аз ти говоря от собствен опит, не споделям с теб разни абстрактни теории, които съм чел в някакви книги или съм слушал да ми препредава някакъв специалист. Аз съм човек, който познава истински тялото и ума си, а следователно познава също така телата и умовете на другите. Освен това — усмихна се той, — знае ли се дали пък аз не съм интуицията на твоето тяло, която ти говори в момента?

Той се обърна към писалището си и се зае с някакви книжа. Явно за тази вечер вече бях свободен. Неспокойните ми мисли ме поведоха в нощта.

Дни след това бях много объркан. До този човек се чувствах слаб и неадекватен, дразнеше ме начинът, по който се отнасяше към мен. Той като че ли непрекъснато ме подценяваше, а аз не бях дете! „Защо ли да предпочета да се правя на идиот, седнал в някаква бензиностанция“, мислех си аз, „при положение, че тук, в моята област, съм уважаван и ми се възхищават?“

В гимнастиката тренирах по-усилено от всякога — тялото ми гореше трескаво, като летях във въздуха и упражнение след упражнение се борех да изградя свой стил. Въпреки това се чувствах някак по-неудовлетворен от преди. Всеки път, когато научавах някое ново движение или получавах похвала, аз се сещах как ме беше запокитил на дивана онзи старец.

Хал, моят треньор, започна да се тревожи за мен и ме заразпитва да не би нещо да не е наред. Уверявах го, че всичко е наред. Но не беше. Вече нямах настроение да се шегувам с момчетата от отбора. Чувствах се много объркан.

През нощта отново ми се яви на сън Черния косач, но с тази разлика, че сега беше един кискащ се Сократ, предрешен в мрачните одежди на Черния косач, който насочи към мен пушка и изстреля от нея флагче, на което пишеше: „Бум!“. Събудих се разкикотен, а не в стенания, както досега.

На другия ден намерих бележка в пощенската си кутия. На нея пишеше само: „Тайните на покрива“. И когато вечерта Сократ дойде на работа, аз вече седях на стъпалата пред бензиностанцията и го чаках. Бях отишъл по-рано, за да поразпитам дневната смяна — да науча истинското му име и, може би, дори къде живее — те обаче не знаеха нищичко за него.

— Пък и кого ли го интересува? — каза през прозявка единият.
— Някакъв смахнат дядка, който предпочита нощните смени.

Сок си съблече якето.

— Е? — нахвърлих се веднага аз. — Ще ми кажеш ли най-сетне как се озова на покрива?

— Да, ще ти кажа, мисля, че вече си готов да го чуеш — отвърна сериозно той. — В древна Япония е съществувала една елитна група

от воини-убийци.

Той произнесе последната дума с такъв заплашителен тон, че остро почувствах безмълвния мрак, който сякаш дебнеше навън. По врата ми полазиха тръпки.

— Тези воини — продължи той, — се наричали нинджа и били обгърнати в легенди и слава, които вдъхват ужас. Говорело се, че могат да се превръщат в животни, дори се смятало, че могат да летят — е, само на малки разстояния естествено.

— Естествено — повторих аз, изпитвайки чувството, че вратата към света от сънищата се отваря от вледеняващ повей. Тъкмо се чудех накъде ли клони, когато той ме въведе в гаража, където поправяше един японски спортен автомобил.

— Трябва да се сменят свещите — каза Сократ, като пъхаше глава под капака.

— Да, ама нали щеше да ми кажеш за покрива? — настоях аз.

— След минутка стигам до там, само да сменя тези свещи. Имай търпение. Това, което ще ти кажа, ще си струва чакането, повярвай ми.

Аз седнах и взех да въртя в ръце някакъв чук, оставен на масата.

Откъм ъгъла на Сократ дочух:

— Знаеш ли, тази работа е много забавна, стига наистина да вложиш цялото си внимание в нея.

За него може и наистина да беше така.

Внезапно той остави свещите, притича до ключа на лампата и я угаси. В пълния мрак не можех да видя дори ръцете си и започнах да се изнервям. Никога не можех да предвидя какво ще направи Сократ, а и след онези приказки за нинджите...

— Сок? Сок?

— Къде си? — извика той точно зад гърба ми.

Аз се завъртях във въздуха и се стоварих върху гюрука на някакъв шевролет.

— Н-н-е... не знам! — заекнах.

— Абсолютно правилно — каза той и включи осветлението. — Май започваш да поумняваш — отбеляза той с усмивка като на Чешийския котарак^[2].

Само поклатих глава пред неговата смахнатост и се спуснах до решетката на шевролета. Надникнах под отворения капак и видях, че всичките му чаркове липсваха.

— Сократ, би ли престанал най-сетне с клоунадите и да продължиш по темата?

Той завинти сръчно новите свещи, вдигна капачето на разпределителя и огледа роторите, като в същото време отново подхвана историята:

— Тези ниндзи не се занимавали с магия. Тяхната тайна била в най-интензивните физически и умствени тренировки, които човек познава.

— И накъде води всичко това, Сократ?

— За да видиш накъде води нещо, най-добре да изчакаш, докато стигнеш края — отговори ми той и продължи разказа си.

— Нинджите можели да плуват, облечени в тежка броня, можели да се катерят по отвесни стени подобно на гущери, както се задържали само с пръстите на ръцете и краката си в съвсем малки цепнатини. Те изобретили гениални въжета за катерене, тъмни и почти невидими, и прибъгвали до изобретателни методи, за да се прикриват — трикове за разсейване, оптически илюзии и измъкване. Нинджите — добави той накрая — били страхотни скачачи.

— Е, вече си идваме на думата! — едва не потрих ръце, предвкусвайки финала.

— Младият воин, още докато бил дете, се тренирал да скача по следния начин: давали му едно царевично зърно и му казвали да го посади. Когато стъблото започвало да расте, младият воин трябвало да прескача малкото стръкче по много, много пъти. Всеки ден стъблото пораствало с още малко, всеки ден детето трябвало да го прескача. Скоро стъблото ставало по-високо от детето, но това не го спирало. Ако накрая не успеело да прескочи стъблото, давали му ново царевично зърно и трябвало да започне всичко отначало. Докато накрая вече нямало стъбло, което младият нинджа да не можел да прескочи.

— Е, и какво? Каква е тайната? — попитах аз в очакване на финалното разкритие.

Сократ направи пауза и си пое дълбоко дъх.

— Ами, виждаш ли, младият нинджа се тренирал с царевични стъбла. Аз тренирам с бензиностанции.

Тишина изпълни стаята. После неочаквано мелодичният смях на Сок звънна из бензиностанцията, той се разсмя толкова силно, че

трябваше да се облекне на датсуна, над който работеше.

— Значи това било то, а? Това си имал да ми разказваш за покривите?

— Дан, това е всичко, което можеш да узнаеш, преди да започнеш да действаш — отговори той.

— Искаш да кажеш, че ще ме научиш да скачам на покрива? — попитах аз и настроението ми внезапно се оправи.

— Може би да, може би не. Всеки от нас има своите уникални дарби. Ти може и да се научиш да скачаш по покривите — ухили се той. — А засега ми подай онази отверка, може ли?

Подхвърлих му отверката. Кълна се, че той я хвана във въздуха, макар че гледаше в друга посока! Бързо си свърши работата с нея и ми я подхвърли с вик: „Внимавай!“ Аз я изпуснах и тя шумно издрънча на пода. Това направо ме вбеси — зачудих се колко ли още подигравки можех да понеса.

Седмиците минаваха бързо и започнах да свиквам почти да не спя нощем. Някакси се приспособих. Имаше и друга промяна: забелязах, че посещенията при Сократ започнаха да ми стават по-интересни дори от тренировките в салона.

Всяка нощ, докато обслужвахме колите — той наливаше бензин, аз миех прозорците, а двамата заедно се шегувахме с клиентите, ме подканваше да разказвам за живота си. Но беше странно несловоохотлив по отношение на своя собствен живот, отклоняваше въпросите ми с едно кратко: „По-късно“, или заговаряше на някаква напълно различна тема.

Когато го попитах защо се интересува в такива подробности от моя живот, той ми отговори:

— Трябва да разбере личните ти илюзии, за да схвана мащаба на болестта ти. Ще трябва първо да изчистим ума ти, за да може да се отвори вратата към пътя на война.

— Да не си ми пипнал ума! Аз си го харесвам точно такъв, какъвто е.

— Ако наистина го харесваше такъв, какъвто си е, в момента нямаше да бъдеш тук. В миналото толкова пъти си променял мисленето си. Скоро ще го промениш отново, но по доста по-дълбок начин.

Оттогава реших, че ще трябва много да внимавам с този човек. Не го познавах достатъчно добре и още не бях сигурен колко е луд всъщност.

Стильт на Сок непрекъснато се променяше, беше необичаен, духовит и дори чудат. Веднъж той подгони с крясъци някакво малко бяло кученце, което просто вдигна крак до стъпалата на бензиностанцията — и то в момента, когато ми изнасяше лекция за „върховните преимущества на непоклатимото, хладнокръвно самообладание.“

В друг един случай, около седмица по-късно, след като бяхме будували цяла нощ, отидохме до Струубери Крийк и спряхме на един мост, за да погледаме реката долу, придошла от зимните дъждове.

— Чудя се колко ли е дълбока реката сега? — отбелязах между другото аз, загледан разсеяно в бушуващите води. И докато се усетя какво става, озовах се с плясък в разпенената, кална, кафява вода.

Той ме беше блъснал от моста!

— Е, и колко е дълбока?

— Достатъчно дълбока — изпелтечих аз, докато се тътрех с прогизнали дрехи към брега. Дотук с невнимателните размисли на глас! Отбелязах си наум отсега нататък да си държа устата затворена.

С течението на дните започнах да забелязвам все повече и повече разлики помежду ни. Когато бяхме в офиса му, огладнеех ли, аз почвах да се тъпча с шоколадчета, Сок обаче похапваше някоя прясна ябълка или круша, или пък си правеше билков чай. Аз се въртях на дивана, докато той седеше в несмутимо спокойствие на стола си, като същински Буда. Моите движения бяха непохватни и шумни в сравнение с неговите — той просто сякаш се плъзгаше безшумно по пода. А при това беше стар човек.

Всяка нощ ме очакваха множество малки уроци, като се започне още от първите дни на запознанството ни. Една нощ направих грешката да се оплача, че хората в колежа не са много дружелюбни към мен.

Той меко отбеляза:

— По-добре е ти самият да поемеш отговорността за живота си такъв, какъвто е, вместо да обвиняваш за проблемите си другите хора или обстоятелствата. Когато прогледнеш, ще видиш, че здравословното ти състояние, твоето щастие, както и всяко обстоятелство в живота ти

са били до голяма степен предизвикани от самия теб — било то съзнателно или несъзнателно.

— Не знам какво искаш да кажеш, но не съм съгласен с теб.

— Добре, изслушай тогава една история за един човек като теб,
Дан:

На един строеж в Средния Запад, когато прозвучавал сигналът за обяд, всички работници сядали заедно да ядат. И най-редовно Сам, щом отворел кутията с обяда си, започвал да се оплаква:

— По дяволите! — роптаел той. — Пак ли сандвичи с фъстъчено масло и мармалад! Мразя фъстъчено масло и мармалад!

И така ден след ден Сам все се оплаквал от сандвичите си с фъстъчено масло и мармалад. Минали седмици и останалите работници започнали да се дразнят от държанието му. Накрая един човек от строителната бригада му казал:

— За Бога, Сам, щом толкова мразиш фъстъчено масло и мармалад, защо просто не кажеш на жена си да ти приготвя нещо друго?

— За каква жена говориш? — отвърнал Сам. — Аз не съм женен. Сам си правя сандвичите.

Сократ помълча, после добави:

— Та, както виждаш всички ние сами си правим сандвичите в този живот. — И ми подаде кафяв плик с два сандвича вътре.

— Какъв предпочиташ — с домати и сирене или със сирене и домати? — попита ме той ухилен.

— О, все ми е едно — поех аз шегата му.

Докато дъвчехме, Сократ каза:

— Когато поемеш напълно отговорността за живота си, можеш да станеш напълно човек, а веднъж станеш ли човек, може и да откриеш какво означава да бъдеш воин.

— Хиляди благодарности, Сок, за тази храна за мисълта и за стомаха — казах му аз с тържествен поклон. След това си облякох якето и се наках да си тръгна. — Една-две седмици няма да наминавам. Идва сесия. Пък и имам да размишлявам здраво над някои неща — без да му оставя време за отговор, аз му магнах с ръка и, си тръгнах.

Потопих се изцяло в последните за семестъра уроци. През часовете в гимнастическия салон се отдавах на най-усилените

тренировки, които някога съм правил. Но щом свършеше физическото напрежение, мислите и чувствата ми започваха да се въртят неспокойно. Усетих първите признаци за нещо, което щеше да се превърне във все по-усилващо се чувство на отчуждение от света на всекидневието ми. За пръв път в живота трябваше да правя избор между две различни реалности. Едната беше луда, а другата — разумна, обаче аз просто не знаех коя е, затова не се отдавах нито на едната, нито на другата.

Не можех да се отърва от засилващото се чувство, че може би, само може би, Сократ всъщност изобщо не е ексцентричен. Може би неговите описания на живота ми бяха по-точни, отколкото съм си представял. Започнах да виждам как действително се отнасям с хората и това, което виждах, започна да ме безпокои. Външно изглеждах доста дружелюбен, но всъщност се интересувах само от себе си.

Бил, един от най-добрите ми приятели, падна от коня и си счупи китката, Рик най-сетне овладя пълното задно салто, над което се беше потил цяла година. И в двата случая емоционалният ми отклик беше един и същ: нищо.

Под тежестта на увеличаващото се себепознание уважението ми към самия себе си бързо се изпаряваше.

Една вечер, точно преди сесията, на вратата ми се почука. Бях приятно изненадан да видя Сюзи с бляскавата усмивка като от реклама на паста за зъби, русата мажоретка, която не бях виждал от седмици. Осъзнах колко самотен се бях чувствал.

— Няма ли да ме поканиш, Дани?

— О! Да. Наистина се радвам да те видя. Ъ-ъ, седни, дай си палтото, искаш ли нещо за хапване? За пиене? — Тя само ме гледаше втренчено.

— Какво има, Сюзи?

— Изглеждаш изморен, Дани, но... — протегна ръка и докосна лицето ми. — Има нещо... очите ти изглеждат някак си различни. Какво ти е?

Аз докоснах бузата ѝ.

— Остани при мен тази нощ, Сюзи.

— Мислех си, че никога няма да ме поканиш. Но си нося четката за зъби!

На следващата сутрин се извъртях в леглото, за да вдъхна уханието на разрошената коса на Сю, сладостно като лятна слама, и да усетя спокойното ѝ дишане на възглавницата ми. „Би трябвало да се чувствам добре“, помислих си аз, но настроението ми беше сиво като мъглата отвън.

През следващите няколко дни двамата със Сю прекарвахме доста време заедно. Не мисля, че бях много добра компания, но нейното жизнерадостно настроение стигаше и за двама ни.

Нещо ме възпираше да разкажа за Сократ. Той беше от друг свят, един свят, в който тя нямаше място. Как би могла да разбере, при положение че дори аз не можех да проумея какво става с мен?

Сесията мина и замина. Справих се добре, но ми беше все едно. Сюзи си замина у тях за пролетната ваканция, а аз бях доволен, че оставам сам.

Скоро пролетната ваканция свърши и топли ветрове задухаха по мръсните улици на Бъркли. Знаех, че е време да се върна към онзи воински свят, към онази странна малка бензиностанция — този път може би малко по-отворен отпреди и малко по-скромен. Но сега бях по-сигурен в едно нещо. Ако Сократ почнеше да ме занася с остроумието си, веднага щях да му го върна!

---

[1] Една от осемте часови зони, но които се отчита времето в САЩ. — Бел.прев. ↑

[2] Чешийският котарак — герой от „Алиса в страната на чудесата“, чийто образ се разтваря във въздуха, докато накрая остава само усмивката му. — Бел.прев. ↑

КНИГА ПЪРВА
ВЕТРОВЕТЕ НА ПРОМЯНАТА

1. МАГИЧЕСКИ ПОЛЪХ

Беше късно вечерта. След тренировката и вечерята бях легнал да подремна. Когато се събудих, беше почти полунощ. Тръгнах бавно към бензиностанцията в свежия пролетен въздух на нощта. Силният бриз появяваше в гърба ми и сякаш ме тласкаше да вървя напред по алеите на студентския град.

Когато наближих познатото кръстовище, забавих крачка. Беше започнало да ръми леко и нощта захладняваше. През замъгления прозорец съзрях в сиянието на топло осветения офис фигурата на Сок — отпиваше от чашата си и нещо средно между предчувствие и страх сякаш стисна дробовете ми, а сърцето ми заби ускорено.

Прекоших улицата, като си гледах в краката, и се приближих до вратата на офиса. Вятърът лъхаше във врата ми. Внезапно ме побиха тръпки и рязко вдигнах глава — Сократ стоеше пред вратата, вглеждаше се в мен и душеше въздуха като вълк. Имах чувство, че гледа направо през мен. В главата ми се върна споменът за Черния косач. Макар да знаех, че този мъж носи в себе си огромна топлина и състрадание, все пак имах чувството, че зад тъмните му очи се таи някаква страхотна неведена опасност.

Страхът ми се разсея, когато той заговори спокойно:

— Хубаво е, че се върна — покани ме с жест в офиса. Тъкмо си събух обувките и седнах, когато звънецът на бензиностанцията иззвъня. Избърсах прозореца и видях да се довлича един стар плимут със спукана гума. Сократ вече излизаше през вратата, наметнал пончото си за дъжд от армейските запаси. Докато го наблюдавах, за миг се учудих как изобщо бе успял да ме уплаши.

Тогава дъждовни облаци затъмниха нощта и възвърнаха в мен прелитащи образи на закачулената в черно смърт от съня ми, превърнаха звука на ръмящия дъжд в лудо барабанене на кокалести пръсти по покрива. Не можех да си намеря място на дивана, преуморен от усилените тренировки в салона. Следващата седмица щеше да бъде Шампионатът на Конференцията и днес бяхме правили последната яка тренировка преди него.

Сократ отвори вратата към офиса. Застана на прага и ме повика:
— Ела навън, веднага! — и пак излезе.

Станах, обух си обувките и се взрях в мъглата. Сократ стоеше до колонките, малко извън светлината на лампите. Полузабулен от мрака, той изглеждаше като с черна качулка.

За нищо на света не бих излязъл навън. Офисът беше като крепост срещу нощта — и срещу един свят навън, който започваше да ми стърже по нервите подобно на шумното движение на колите в центъра. Не. Нямаше да изляза. Сократ пак ме повика от мрака, после още веднъж. Накрая, предавайки се на съдбата, аз излязох навън.

Докато се приближавах предпазливо към него, той каза:

— Вслушай се, усещаш ли го?

— Какво?

— Усещай!

Точно в този миг дъждът спря и вятърът сякаш смени посоката си. Странно — беше топъл вятър.

— Вятърът ли, Сок?

— Да, ветровете. Променят се. Това означава повратен момент за теб — точно сега. Може и да не го осъзнаваш, всъщност и аз не го бях осъзнал — но тази нощ е критичен момент в твоя живот. Ти си беше отишъл, но се върна. И сега ветровете се променят — той ме изгледа за миг, после се запъти да влезе в офиса.

Аз го последвах и се настаних на познатия диван. Сократ седна в мекия си кафяв стол и остана напълно неподвижен, приковал поглед в мен. С глас, достатъчно силен да прониже стените, но достатъчно лек, за да го носят мартенските ветрове, той оповести:

— Сега трябва да направя едно нещо. Не се страхувай.

Той стана.

— Сократ, направо ми изкарваш акъла така! — заекнах ядосано аз и се притиснах назад в дивана, докато той бавно идваше към мен с дебнещи стъпки на тигър, излязъл на лов.

Той за миг погледна през прозореца да види дали нещо не би ни прекъснало, после коленичи пред мен и меко каза:

— Дан, помниш ли като ти казах, че трябва да поработим над това да променим умствената ти нагласа, преди да бъдеш в състояние да видиш пътя на война?

— Да, но всъщност не смятам...

— Не се страхувай — повтори. — Можеш да се утешиш с една мисъл на Конфуций — усмихна се той: — „Само изключително мъдрите и невежите не се променят.“ — при тези думи се пресегна и сложи леко, но здраво длани на слепоочията ми.

Отначало не стана нищо, после внезапно усетих засилващо се напрежение в средата на главата ми. Нещо силно забуча, след това ме изпълни тътен като от морски прибой. Чух звън на камбани и главата ми сякаш щеше да се пръсне. Точно в този момент видях светлината и умът ми се взриви в нейната яркост. Нещо в мен умираше — знаех го със сигурност — и нещо друго се раждаше! Тогава светлината погълна всичко.

Когато се свестих, бях легнал на дивана. Сократ ми поднасяше чаша чай и внимателно ме разтърсваше.

— Какво ми се случи?

— Да кажем просто, че манипулирах енергиите ти и отворих няколко нови вериги. А фойерверките представляваха просто радостта на твоя мозък от енергийната баня. В резултат от това си разтоварен от вечната си илюзия за знание. Опасявам се, че отсега нататък обикновените знания няма да те задоволяват.

— Не схващам.

— Ще схванеш — каза той, без да се усмихне.

Бях много изморен. Изпихме си чая в мълчание. След това аз се извиних, станах, облякох си пуловера и като насън си тръгнах към къщи.

Следващият ден беше препълнен със занятия и учители, бръщолевещи думи, които нямаха никакво значение и смисъл за мен. В часа по история Уотсън изнасяше лекция за това как политическите инстинкти на Чърчил са повлияли на войната. Престанах да си водя записки. Бях прекалено зает да възприемам цветовете и повърхностите в стаята, да долавям енергиите на хората около мен. Звукът от гласа на учителите ми беше много по-интересен от идеите, които те излагаха. Сократ, какво ми направи? Изобщо няма да се справя със сесията.

Тъкмо излизах от час, захласнат в топчестата тъкан на килима, когато чух познат глас.

— Здравсти, Дани! Не съм те виждала от дни насам. Звънях ти всяка вечер, но все те нямаше. Къде си се покрил?

— О, здрасти, Сюзи. Радвам се да те видя пак. Ами-и-... учих — думите й сякаш танцуваха във въздуха. Трудно ги разбирах, но пък можех да усетя какво чувства тя — огорчение и малко ревност. Все пак лицето й сияеше както винаги.

— Бих се радвал да си поговорим още, Сюзи, но съм тръгнал за салона.

— О, бях забравила — долових разочарованието й. — Е, ще се видим скоро, нали? — каза тя.

— Разбира се.

— Ей — добави тя. — Нали лекцията на Уотсън беше страхотна? Обожавам да слушам за живота на Чърчил. Много е интересен, нали?

— Ъ-ъ, да — страхотна лекция беше.

— Е, чао засега, Дани.

— Чао.

Обърнах се да си тръгна и се сетих за думите на Сок за моята „нагласа на стеснителност и страх“. Може би беше прав. Наистина не се чувствах толкова непринудено сред хора, никога не знаех какво да кажа.

Следобеда в салона обаче определено знаех какво да правя. Напълно се оживих, сякаш бях завъртял до край кранчето на енергията си. Играех, премятах се, скачах, бях клоун, факир, шимпанзе. Този ден беше един от най-добрите дни в живота ми. Умът ми беше толкова ясен, че усещах съвсем точно как да направя всяко нещо, което опитвах. Тялото ми беше релаксирало, гъвкаво, бързо и леко. В земната гимнастика измислих задно салто на оборот и половина с късно полузавъртане и приземяване с кълбо, на висилката се приземих с пълно странично двойно превъртане — и двете неща се правеха за пръв път в Съединените щати.

Няколко дни по-късно с отбора отлетяхме за Шампионата на Конференцията в Орегон. Спечелихме състезанието и долетяхме обратно у дома. Беше като сън, изпълнен с фанфари, действие и слава — и все пак не можех да се отърва от безпокойството, което ме измъчваше.

Размишлявах над събитията, които се бяха случили след онази нощ, когато преживях взрива от светлина. Определено беше станало нещо, както предсказва Сок, но то ме плашеше и мисля, че ни най-малко не ми харесваше. Може би Сократ не беше това, което

изглеждаше, може да беше нещо много по-умно или по-злонамерено, отколкото подозирах.

Но тези мисли се изпариха, когато прекрачих прага на осветения офис и видях нетърпеливата му усмивка. Щом седнах, Сократ веднага каза:

— Готов ли си да поемеш на пътешествие?

— На пътешествие ли? — повторих като ехо.

— Да — пътуване, екскурзия, излет, ваканция — изобщо приключение.

— Не, благодаря, не съм подходящо облечен.

— Глупости! — изрева той толкова силно, че и двамата се огледахме наоколо да видим дали не беше чул някой минувач. — Шшшт! — изшептя той шумно. — Не викай толкова, че ще събудиш всички.

Възползвайки се от приветливото му настроение, аз изтърсих на един дъх:

— Сократ, животът ми вече няма смисъл. Нищо не излиза както трябва, освен когато съм в салона. Не се ли очакваше всичко при мен да става по-добре? Мислех, че това прави един учител.

Той понечи да отговори, но аз го прекъснах.

— И още нещо. Винаги съм вярвал, че всеки сам трябва да намери собствения си път в живота. Никой на никого не може да каже как да живее.

Сократ се плесна по челото, после вдигна поглед нагоре с вид, че се предава.

— Аз съм част от твоя път, маймунчо. И съвсем не съм те откраднал от люлката ти, нито съм те заключил тук, както знаеш. Можеш да си отидеш, когато поискаш — той отиде до вратата и я отвори.

Точно в този момент една черна лимузина спря на бензиностанцията и Сок изимитира британски акцент:

— Вашата кола Ви очаква, сър.

В смущението си наистина помислих, че потегляме на пътешествие с лимузината. Искам да кажа, защо пък не? Както бях объркан, аз отидох направо до лимузината и понечих да се настаня на задната седалка. Озовах се лице в лице с едно сбръчкано старче, обвило с ръце раменете на около шестнадесетгодишно момиче,

вероятно взето от улиците на Бъркли. Старчето впи поглед в мен като злобно влечуго.

Ръката на Сок ме сграбчи отзад за пуловера и ме измъкна от колата. Докато затваряше вратата, той се извини:

— Простете на моя млад приятел. Той никога не е бил в такава хубава кола и просто се поувлече малко — нали така. Пако?

Аз кимнах тъповато.

— Какво става? — изсъсках вбесено с ъгълчето на устата си. Но той вече миеше прозорците. Когато колата си тръгна, аз бях пламнал от неудобство.

— Защо не ме възпря, Сократ?

— Откровено казано, беше ми много забавно. Не знаех, че се хващаш толкова лесно.

Стояхме там, насред нощта, и се гледахме втренчено. Сократ се ухили, а аз стиснах зъби, направо бях бесен.

— Наистина ми писна все да играя ролята на глупака край теб! — изкрещях.

— Е, трябва да признаеш, че след толкова усърдни тренировки вече си я усвоил почти до съвършенство.

Аз се завъртях, сригах кофата за боклук и закрачих към офиса. Тогава внезапно се сетих:

— Защо преди малко ме нарече Пако?

— Съкратено от „глупако“ — каза той, докато минаваше покрай мен.

— Добре тогава, дявол да го вземе! — извиках аз и изтичах покрай него, за да вляза в офиса. — Хайде да тръгваме на твоето пътешествие. Приемам всичко, което имаш да ми предложиш!

— Я виж ти! Това е нова страна от характера ти — смелчакът Дани.

— Дали съм смелчак или не, не знам, но определено не съм глупак. А сега кажи накъде потегляме? Накъде да тръгвам? Аз трябва да поема контрола, а не ти!

Сократ въздъхна дълбоко.

— Дан, нищичко не мога да ти кажа. В по-голямата си част пътят на война е незабележим, невидим за непосветения. Засега ти показвам какво не е един воин, като ти давам за пример собствения ти ум.

Съвсем скоро ще можеш да го разбереш — и затова трябва да те взема на пътешествие. Ела с мен.

Той ме заведе в нещо като кабинка, скрита зад рафтовете с инструменти в гаража, която не бях забелязал дотогава. Обзаведена беше само с малък килим и тежък стол с права облегалка. Преобладаващият цвят в стаичката беше сивото. Започна да ми се гади.

— Седни — каза той спокойно.

— Не и преди да ми обясниш какво е всичко това и скръстих ръце на гърдите си.

Сега беше негов ред да избухне.

— Воинът съм аз, а ти си маймуна. Нищичко няма да ти обяснявам. Сега млъквай и сядай тук или се връщай да се фукаш с гимнастиката си, но тогава забрави изобщо, че някога си ме познавал!

— Майтапиш се, нали?

— Не, изобщо не се майтапя.

Поколебах се за миг, после седнах.

Сократ бръкна в едно чекмедже, извади няколко дълги ленти памучен плат и започна да ме връзва за стола.

— Какво ще правиш, ще ме изтезаваш ли? — опитах да се пошегувам аз.

— Не. А сега помълчи, ако обичаш — каза той и уви последната лента около кръста ми и под стола, като колан на самолетна седалка.

— Да не би да летим, Сок? — попитах нервно аз.

— Може и така да се каже — отвърна той, след което коленичи пред мен, хвана главата ми в ръце и притисна палци в горните ръбчета на очните ми кухини. Зъбите ми затракаха, изпитах мъчителна нужда да уринирам. Но в следващата секунда всичко ми мина. Засвяткаха многоцветни светлини. Стори ми се, че чувам гласа му, но не бях съвсем сигурен — идваше прекалено отдалеч.

Вървахме по коридор, изпълнен със синкава мъгла. Нозете ми се движеха, но не усещах земята. Заобикаляха ни огромни дървета, които се превърнаха в сгради, а сградите се превърнаха в зъбери и ние се изкачвахме по стръмен каньон, който се оказа ръба на отвесна скала.

Мъглата се разнесе, въздухът стана леден. Под нас на километри се простираха зелени облаци и стигаха до хоризонт от оранжево небе.

Целият треперех. Опитах се да кажа нещо на Сократ, но гласът ми беше заглъхнал. Сега вече се разтреперих неудържимо. Сок сложи

ръка на корема ми. Беше топла и ми подейства невероятно успокояващо. Отпуснах се, а той пое ръката ми, стисна я здраво и се хвърли напред, от самия ръб на света, като ме повлече със себе си.

Ненадейно облаците изчезнаха и се озовахме увиснали от покривните греди на затворен стадион, направо си висяхме като два пияни паяка високо над земята.

— Опа! — възкликна Сок. — Малка грешка в изчисленията.

— Какво, по дяволите, става! — изпищях аз, докато се мъчех да се хвана по-добре. Залюлях се нагоре, праметнах се и се озовах легнал върху една греда, като запъхтяно размахвах ръце и крака около нея. Сократ вече бе кацнал леко на друга греда пред мен. Забелязах, че се справяше много добре за толкова възрастен човек.

— Ей, виж! — посочих аз. — Това е състезание по гимнастика! Сократ, ти си луд!

— Аз ли съм луд? — тихо се засмя той. — Виж само кой седи на гредата до мен.

— И как ще слезем от тук?

— По същия начин, по който се качихме, разбира се.

— А как се качихме?

Той почеса глава.

— Не съм съвсем сигурен, просто си поисках места на първия ред. Ама май бяха свършили.

Разкисках се пискливо. Цялата тази работа беше прекалено смешна. Сок сложи длан на устата ми.

— Шшшшт! — И отдръпна ръка. Но сбърка, че го стори.

— Ха-ха-ха-ха-ха! — разкикотих се аз оглушително, преди той да успее отново да ме заглуши. Успях да млъкна, но бях в много палаво настроение и отново се разхихиках.

Той строго ми пошепна:

— Това пътешествие е реално — по-реално от сънуването найве в обикновения ти живот. Така че обръщай внимание на всяко нещо!

В този момент сцената под мен наистина привлече вниманието ми. От тази височина публиката се сливаше в многоцветна мозайка от точки — една трепкаща, вълнуваща се поантилистична картина. Погледът ми долови издигната платформа по средата на арената с познатия ми яркосин квадрат на постелката за земна гимнастика,

заобиколен от множество гимнастически уреди. От тази гледка ме присви стомахът, изпитах обичайната си пред състезателна треска.

Сократ се пресегна към малката си раница (откъде ли се беше взела тя?) и ми подаде бинокъл, тъкмо когато една състезателка излизаше на платформата.

Фокусирах бинокъла на гимнастичката и различих, че беше от Съветския съюз. Значи присъствахме на някакво международно състезание. Докато тя отиваше към успоредката, установих, че я чувам как говори сама на себе си! Помислих си: „Акустиката тук трябва да е фантастична“, но после забелязах, че устните ѝ изобщо не мърдаха.

Бързо насочих бинокъла към публиката и чух бученето на много гласове, хората обаче седяха съвсем притихнали. И тогава ме осени: аз някак си четях мислите им!

Обърнах отново бинокъла към гимнастичката. Въпреки езиковата бариера, аз разбирах мислите ѝ: „Бъди силна... готова...“. Видях как мислено превъртя предварително цялото изпълнение.

След това се фокусирах над един мъж сред публиката — младеж с бяла спортна риза, който в момента изживяваше някаква сексуална фантазия с една от източногерманските състезателки. Друг мъж, явно треньор, бе насочил всичките си мисли към момичето, чието изпълнение следваше. Една жена от публиката също я гледаше и си мислеше: „Хубавото ми момиче... имаше много лошо падане миналата година... дано сега изпълнението да мине добре“.

Забелязах, че приемам не думи, а чувства-представи — едни тихи или приглушени, други ясни и на висок глас. И по този начин именно „разбирах“ руски, немски или който и да бил език.

Забелязах още нещо. Когато руската гимнастичка изпълняваше упражнението си, умът ѝ беше безмълвен. Когато свърши и се върна на стола си, умът ѝ отново „заговори“. Същото беше и с източногерманския гимнастик на халките, и с американеца на успоредката. Нещо повече, най-добрите изпълнители бяха с най-безмълвен ум в своя миг на истината.

Вниманието на един от източногерманците за миг бе отвлечено от някакъв шум, докато правеше една след друга стойки на ръце на успоредката. Просто долових как умът му бе привлечен от шума и той си помисли: „Какво?...“, докато изпълняваше последното превъртане и застана отново в стойка на ръце.

Бях се превърнал направо в един телепатичен воайор, който наднича в умовете на публиката. „Гладен съм... Ще трябва да хвана самолета от единадесет часа, иначе плановете за Дюселдорф направо ще изгърмят... Гладен съм!“ Но в миговете, когато даден изпълнител летеше в салто, умовете на публиката също стихваха.

За първи път осъзнах защо толкова обичах гимнастиката. Тя ми даваше блажен отдых от шумния ми ум. Когато правех превъртания или салта, нищо друго нямаше значение. Когато тялото ми действаше, умът ми си почиваше в мигове на мълчание.

Шумът от мислите на публиката вече почваше да ме дразни, като стерео, което свири много силно. Отместих бинокъла и го пуснах на каишката му. Но не бях забелязал, че не съм я сложил на врата си и едва не паднах от гредата, когато понечих да хвана бинокъла, полетял право към площадката, където една състезателка изпълняваше земна гимнастика!

— Сок! — разтревожено го повиках шепнешком. Той си седеше най-спокойно. Погледнах надолу да видя дали бинокълът не е ударил гимнастичката, но той беше изчезнал.

Сократ се ухили.

— Нещата действат според малко по-различни закони, когато пътуваш с мен.

Той изчезна, а аз се запремятах през пространството, но не надолу, а нагоре. Изпитах смътното усещане, че се движа на заден ход към ръба на скалата, надолу по каньона, после в мъглата, също като герой от някакъв смахнат филм, който се прожектира обратно.

Сократ изтриваше лицето ми с влажна кърпа. Хем още бях вързан за стола, хем в същото време се стоварих в него.

— Е? — каза той. — Пътешествието май се разгръща, а?

— Така си е. Ами-и, може ли вече да ме развържеш?

— Не точно сега — отвърна той и посегна към главата ми.

— Не, чакай малко! — едва успях да изкрещя аз и светлината угасна, надигна се виещ вятър и ме понесе през пространството и времето.

Аз се превърнах в самия вятър, но все още с очи и уши. Виждах и чувах нашир и дълж. Прелетях над източния бряг на Индия, близо до Бенгалския залив, покрай една прислужница, която търкаше нещо с четка. В Хонг Конг прелетях покрай продавач на фини тъкани, който

шумно се пазареше с един купувач. Профучах през улиците на Сао Паоло, като изсуших потта на германски туристи, които играеха волейбол под знойното тропическо слънце.

Не остана недокосната страна. Носех се през Китай и Монголия, през необятната, богата земя на Съветския съюз. Втурвах се поривисто през равнините и алпийските поляни на Австрия, плъзгах се вледеняващо през фиордите на Норвегия.

Пораздухах боклуци по площад „Пигал“ в Париж. В един миг бях вихър, който препуска през Тексас, в друг — ласкав бриз, който погалва косите на младо момиче, намислило да се самоубива в Кантън, Охайо.

Изпитах всяко възможно чувство, чух всякакви стонове от мъка и изблици на смях. Достъпно ми беше всяко човешко състояние. Почувствах всичко и разбрах.

Светът беше населен с умове, които се вихреха по-бързо от всякакъв вятър в търсене на това как да се измъкнат и да избегнат трудностите на промяната, дилемата на живота и смъртта — търсене на цел, сигурност, задоволство, опит да се открие смисълът на тайната. Всеки човек, където и да било, живееше в объркано и горчиво търсене. Действителността никога не отговаряше на мечтите им, щастието вечно беше току зад ъгъла — ъгъла, зад който те никога не завиваха.

И причината за всичко това беше човешкият ум.

Сократ махаше лентите, с които ме беше завързал. През прозорците на гаража се процеждаше слънчева светлина и попадеше в очите ми — очи, които бяха видели толкова много — и ги изпълваше със сълзи.

Сократ ме подкрепяше на път към офиса. Когато легнах разтреперен на дивана, осъзнах, че вече не бях наивният, самовлюбен младеж, който беше треперил в сивия стол преди няколко минути, няколко часа или няколко дни. Чувствах се много стар. Бях видял страданията по света, състоянието на човешкия ум и едва не се разплаках от неутешима мъка. Нямаше измъкване.

Сократ пък беше много весел.

— Е, нямаме повече време да си играем. Смяната ми почти свърши. Защо не се прибереш вкъщи да поспиш, хлапе?

С мъка се изправих и пъгнах ръка в погрешния ръкав на якето. Докато я измъквах, попитах отпаднало:

— Сократ, защo ме беше вързал?

— Както виждам, никога не си толкова отпаднал, че да не задаваш въпроси. Вързах те, за да не паднеш от стола, докато вилнееше наоколо, правейки се на Питър Пан.

— Наистина ли летях? Поне такава чувство имах — отново тежко седнах.

— Засега да кажем, че е било полет на въображението.

— Ти хипнотизира ли ме или какво?

— Не по начина, който имаш предвид определено не до такава степен, до каквато беше хипнотизиран от собствените си объркани умствени процеси. — Той се засмя, вдигна раницата си (къде ли я бях виждал преди?) и се пригответи да тръгва. — Всъщност те въведох в една от многото паралелни реалности — за твое забавление и за обучение.

— Как?

— Малко е сложно. Защо не го оставим за някой друг път — Сократ се прозя и се протегна като котка. Докато залитах към вратата, чух гласа му зад себе си. — Приятни сънища. Можеш да очакваш мъничка изненада, когато се събудиш.

— Моля те, без повече изненади — промърморих аз и тръгнах замаян към къщи. Смътно си спомням как се стоварих върху леглото. И после — пълен мрак.

Събудих се от звука на будилника, който силно тиктакаше върху синия скрин. Обаче аз нямах часовник, който да се навива, нямах и син скрин. Нито пък имах такъв дебел юрган, изритан в краката ми. Тогава забелязах, че краката също не бяха моите. „Прекалено малки са“, помислих си аз. Слънчевата светлина се лееше през непознат широк прозорец.

Кой и къде бях аз? Долових някакъв бързо избледняващ спомен, но той напълно изчезна.

Малките ми крачета изритаха останалата завивка и аз скочих от леглото. Точно в този момент ме повика мама:

— Даниии! Време е да ставаш, миличък.

Беше 22 февруари 1952 година — шестият ми рожден ден. Захвърлих пижамата си на пода, изритах я под леглото и по бельо се втурнах надолу по стълбите. След няколко часа щяха да дойдат моите

приятели с подаръци, щяхме да ядем торта, сладолед и страхотно да се веселим!

След като всички си бяха отишли и украсата за партито беше махната, аз вяло се заиграх с новите си играчки. Бях отегчен, изморен и ме болеше коремът. Затворих очи и се унесох в сън.

Виждах как всеки ден отминаваше същият като следващия: пет дни училище, после почивка, училище, почивка, лято, есен, зима и пролет.

Годините минаваха и не след дълго вече бях един от най-добрите гимнастици от всички гимназии в Лос Анджелис. В гимнастическия салон животът беше изключително вълнуващ: извън салона беше предимно разочарование. Малкото ми мигове на радост бяха, когато отскачах от трамплина или се гушкахме на задната седалка на моя валиант с Фелис, първото ми, доста релефно гадже.

Един ден ми се обади треньорът Харолд Фрей от Бъркли, Калифорния, и ми предложи стипендия за Университета! Нямах търпение да потегля към крайбрежието, за да започна новия си живот. Фелис обаче не споделяше въодушевлението ми. Започнахме да спорим за моето заминаване и накрая скъсахме. Почувствах се зле, обаче се утешавах с плановете си за колежа. Скоро щеше да започне истинският живот, сигурен бях!

Годините в колежа минаваха бързо, изпълнени с гимнастически победи, но извън тях нямах особено много успехи. В предпоследната година, точно преди селекцията за Олимпиадата по гимнастика, аз се ожених за Сюзи. Останахме в Бъркли, за да мога да тренирам с отбора, бях толкова зает, че не ми оставаше много време или енергия за младата ми съпруга.

Окончателната селекция беше в лосанджелийския Калифорнийски университет. Когато обявиха резултатите, изпаднах в екстаз — бяха ме взели в отбора! Но моето представяне на Олимпиадата не беше според очакванията ми. Върнах се у дома и минах в относителна анонимност.

Скоро се появи новороденият ми син и започнах да изпитвам нарастваща отговорност и напрежение. Намерих си работа като застрахователен агент, която ми отнемаше почти целите дни и нощи. Все не ми оставаше достатъчно време за семейството. След година със

Сюзи се разделихме и по-късно тя получи развод. Ново начало, тъжно си помислих аз.

Един ден се погледнах в огледалото и осъзнах, че бях минали четиридесет години — вече бях стар. Къде ли беше пропаднал животът ми? С помощта на моя психиатър бях преодолял проблема с пиенето, освен това бях имал пари, къщи и жени. Но сега си нямах никого. Бях самотен.

До късно нощем в леглото се чудех къде ли беше синът ми — от години не бях го виждал. Питях се какво ли става със Сюзи и приятелите ми от добрите стари времена.

Сега прекарвах дните си в любимия стол-люлка, отпивах вино, гледах телевизия и си мислех за старите времена. Заглеждах се как разни деца си играят пред къщата. Мислех си, че животът ми е бил хубав. Бях постигнал всичко, към което съм се стремил, но защо тогава не бях щастлив?

Веднъж едно от децата, които играеха на полянката, дойде при мен на верандата. Дружелюбно малко момченце, то ми се усмихна и попита на колко години съм.

— На двеста — отговорих аз.

То изхихика и каза:

— Не, не си на толкова! — и сложи ръце на хълбоците си.

Аз също се разсмях, но това предизвика пристъп на кашлицата ми и Мери, моята красива, опитна, млада болногледачка, помоли момчето да си отиде.

След като тя ми помогна да си възстановя дишането, аз изхриптях:

— Мери, би ли ме оставила за малко сам?

— Разбира се, господин Милман.

Не я проследих с поглед как върви — това беше едно от удоволствията на живота, което отдавна бе умряло.

Останах сам. Май целият ми живот беше минал в самота. Облегнах се назад в люлеещия се стол и просто задишах. Последното ми удоволствие. Скоро и то щеше да си отиде. Разплаках се беззвучно и горчиво. „По дяволите!“, помислих си аз. „Защо бракът ми трябваше да се разпадне? Не можех ли да направя нещата по-иначе? Как всъщност можех да изживея живота си?“

Внезапно изпитах ужасен, терзаещ страх, най-лошият в живота ми. Възможно ли е да бях пропуснал нещо много важно — нещо, което би направило всичко по-различно? „Не, невъзможно е“, уверих се сам. Изброих на глас всичките си постижения. Но страхът упорстваше.

Надигнах се бавно, погледнах надолу към града от верандата на къщата ми на върха на хълма и се запитах: Къде беше отишъл животът? За какво беше той? Дали всеки беше... „Ох, сърцето ми, то... а-ах, цялата ми ръка... боли!“ Опитах се да извикам, но не можех да дишам.

Кокалчетата ми побеляха, докато разтреперен, стисках парапета. След това тялото ми се превърна в лед, а сърцето ми — в камък. Паднах назад в стола, главата ми клюмна напред.

Болката внезапно ме напусна и се появиха светлини, каквито не бях виждал никога досега, и звуци, които никога не бях чувал. Наоколо ми се понесоха видения.

— Сюзи, ти ли си? — попита далечен глас някъде в ума ми.

Накрая всичко, което виждах и чувах, се събра в точка светлина, после изчезна.

Бях намерил единствения покой, който изобщо познавах.

Чух смеха на воин. Станах шокиран, годините се вляха обратно в мен. Бях в собственото си легло, в моя апартамент в Бъркли, Калифорния. Все още бях в колежа, а цифровият ми часовник показваше 6:25 следобед. Бях проспал лекциите и тренировката!

Скочих от леглото и се погледнах в огледалото, като опипвах все още младежкото си лице и потръпнах от облекчение. Всичко е било сън — цял един живот в едничък сън, „мъничката изненада“ на Сок.

Стоях в апартамента си и гледах разтревожен през прозореца. Сънят ми беше изключително ярък. Всъщност миналото ми бе показано абсолютно точно, чак до подробности, които отдавна бях забравил. Сократ ми бе казал, че тези пътешествия са реални. Дали сегашното пътуване не предсказваше и бъдещето ми?

Втурнах се към бензиностанцията и в 21:50 посрещнах Сократ, който тъкмо идваше. Щом той влезе вътре и работникът от дневната смяна си тръгна, аз го попитах:

— Добре де, Сок. Какво всъщност стана?

— Знаеш го по-добре от мен. Това беше твоят живот, а не моят, слава Богу.

— Сократ, умолявам те — протегнах ръце към него. — Такъв ли ще бъде моят живот? Защото, ако ще бъде такъв, не виждам никакъв смисъл да го живея.

Той заговори много бавно и меко, както правеше, когато искаше да обърна специално внимание на думите му.

— Точно както има различни интерпретации на миналото и много начини да промениш настоящето, така има и безброй възможни бъдещи времена. Ти си сънувал едно много вероятно бъдеще — онова, към което си се бил насочил преди да ме срещнеш.

— Искаш да кажеш, че ако онази вечер бях решил да подмина бензиностанцията, този сън щеше да бъде моето бъдеще?

— Много вероятно. И още би могъл да бъде. Но ти можеш да правиш избор и да промениш сегашните си обстоятелства. Можеш да промениш бъдещето си.

Сократ направи чай и плавно постави чашата до мен. Движенията му бяха изящни и осъзнати.

— Сок — започнах аз, — не знам какво да правя. Животът ми през тези няколко месеца е като някакъв невероятен роман, разбираш ли какво искам да кажа? Понякога ми се ще да можех да се върна към един нормален живот. Този таен живот тук с теб, тези сънища и пътешествия... много ми идват.

Сократ си пое дълбоко дъх, явно следваше нещо от огромно значение.

— Дан, колкото повече напредваш, толкова по-взискателен ставам към теб. Но ти гарантирам, че ще поискаш да изоставиш този живот, който познаваш, и ще избереш алтернативи, които определено са по-привлекателни, по-приятни, по-„нормални“. Точно сега обаче това би било по-голяма грешка, отколкото можеш да си представиш.

— Но аз наистина виждам стойността на това, което ми показваш.

— Може и да е така, но ти все още имаш удивителната способност да се самозаблуждаваш. Затова ти беше нужно да сънуваш живота си. Припомняй си го, когато се изкушаваш да избягаш и да се впуснеш подир илюзии.

— Не се тревожи за мен, Сократ. Ще се справя.

Ако знаех какво тепърва ми предстои, щях да си държа устата затворена.

2. В МРЕЖАТА НА ИЛЮЗИИТЕ

Мартенските ветрове поутихнаха. Разнобагрените пролетени цветове проливаха въздуха с ароматите си — чак до банята, където отмивах потта и умората от тялото си след усилената тренировка.

Облякох се бързо и запрескачах по няколко стъпала по задното стълбище на гимнастическия салон Хармън, за да погледам как небето над игрището Едуардс става оранжево с последните отблясъци на слънцето. Хладният въздух ме освежи. Успокоен и в мир със света, поех бавно към центъра и си взех един чийзбургер на път за „Ю Си Тиътър“. Тази вечер даваха „Голямото бягство“, интересен филм за храброто бягство на няколко британски и американски военнопленници.

Когато филмът свърши, аз забързах по „Юнивърсити Авеню“ към колежа, завих вляво при Шатък и стигнах до бензиностанцията малко след като Сократ бе застъпил смяната си. Беше натоварена вечер, затова почти до полунощ му помагах. Влязохме в офиса и си измихме ръцете, след което за моя изненада той се залови да приготвя за вечеря китайска храна — и започна нова фаза от обучението.

Започна се, когато му разказах за филма „Голямото бягство“.

— Звучи като вълнуващ филм — каза той, докато изваждаше от торбичката пресните зеленчуци, които бе внесъл в офиса, — а освен това и тъкмо навреме.

— О? Как така?

— Дан, ти също имаш нужда да избягаш. Ти си пленник на собствените си илюзии — за самия себе си и за света. За да се измъкнеш на свобода, ще ти трябват повече кураж и сила, отколкото на който и да било филмов герой.

През онази вечер се чувствах толкова добре, че изобщо не можех да приема на сериозно думите на Сок.

— Нямам чувство да съм пленник — освен ако не си ме вързал за стола.

Той се залови да мие зеленчуците. Повишил глас над течащата вода, отбеляза:

— Не виждаш затвора си, защото решетките му са невидими. Част от моята задача е да ти посоча, че си в бедствено положение и, надявам се, това преживяване ще те лиши напълно от илюзии.

— О, много ти благодаря, приятелю! — казах аз, смаян от неговата недобронамереност.

— Май не ме разбра — той насочи една ряпа към мен и после я нарязва в купата. — Лишаването от илюзии е най-големият подарък, който мога да ти направя. Но понеже си много привързан към илюзиите, ти смяташ този термин за отрицателен. Ти проявяваш съчувствие към някой свой приятел, като му казваш: „О, това преживяване съвсем те е лишило от илюзии!“, а всъщност би трябвало двамата да го отпразнувате. Лишаването от илюзии буквално означава „освобождаване от илюзии“. Но ти си се вкопчил много здраво в своите илюзии.

— Факти — предизвиках го аз.

— Факти — повтори той и остави настрана тофуто, което режеше на кубчета. — Дан, ти страдаш. Ти поначало не се наслаждаваш на живота си. Твоите развлечения, палавите ти връзки, дори гимнастиката ти, са само временни начини да се разсееш от потиснатото чувство на страх.

— Чакай малко, Сок — почувствах се засегнат. — Да не искаш да кажеш, че гимнастиката, сексът и филмите са нещо лошо?

— Сами по себе си — не. Но за теб те са пристрастяване, а не удоволствие. Използваш ги, за да се разсееш от това, което знаеш, че си длъжен да направиш — да се освободиш.

— Чакай, Сократ. Това не са факти.

— Да, факти са, и то напълно удостоверими, макар че още не го виждаш. Ти, Дан, с втълпения си стремеж към постижения и развлечения избягваш да видиш основния източник на своето страдание.

— Значи така си мислел ти! — сопнах се остро аз, като не успях да прикрия раздражението в гласа си.

— Май това не е нещо, което много ти се искаше да чуеш, а?

— Не, ни най-малко. Като теория е интересно, но не мисля, че се отнася до мен, това е всичко. Защо не ми кажеш нещо малко по-насърчително?

— Готово — каза той, взе от зеленчуците и продължи да кълца.
— Истината, Дан, е че животът ти върви чудесно и ти в действителност изобщо не страдаш. Ти нямаш нужда от мен и вече си воин. Това как ти звучи?

— По-добре! — засмях се и настроението ми моментално се оправи. Но знаех, че думите му не отговаряха на истината. — Истината сигурно е някъде по средата, не мислиш ли?

Без да сваля поглед от зеленчуците, Сократ каза:

— Мисля, че от моя гледна точка тази твоя „среда“ е същински ад.

Попитах го отбранително:

— Аз ли просто съм олигофрен или ти си се специализирал да работиш с духовни инвалиди?

— Може и така да се каже — засмя се той, наля малко сусамено масло в един тиган и го сложи на котлона да се сгорещи.

— Но пък и почти цялото човечество страда от твоя проблем.

— И какъв е този проблем?

— Мислех, че вече съм ти го обяснил — каза търпеливо той.

— Ако не получиш това, което искаш, страдаш; ако получиш това, което не искаш, страдаш; а дори когато получиш точно това, което искаш, пак страдаш, защото не можеш да го задържиш завинаги. Твоят проблем е твоят ум. Той иска да живее без промени, без болка, без всичките задължения на живота и смъртта. Но промяната е закон и тази реалност не може да се отмени с никакви преструвки.

— Сократ, наистина те бива да угнетяваш хората, знаеш ли? Вече май дори не ми се яде. Ако животът беше само страдания, тогава защо изобщо би ни пукало за каквото и да било?

— Животът не е страдание; въпросът е, че за теб той ще бъде по-скоро страдание, отколкото радост, ако не се освободиш от всички обвързаности на ума си и просто не препуснеш на воля, каквото и да става.

Сократ пусна зеленчуците в цвъртящия тиган и ги раздруска. Помещението се изпълни с вкусен аромат. Цялото ми раздражение се изпари.

— Май апетитът ми току-що се върна.

Сократ се засмя, докато разделяше хрупкавите зеленчуци в две чинии и ги постави на старото си бюро, което ни служеше и за трапеза.

Той ядеше мълчаливо, като взимаше с пръчиците малки хапки. Аз ометох зеленчуците направо за тридесетина секунди, май наистина бях доста прегладнял. Когато Сократ привършваше своето ядене, аз го попитах:

— И какви са положителните начини на използване на ума? Той вдигна поглед от чинията си.

— Няма такива — и невъзмутимо се върна към яденето.

— Нямало такива ли? Сократ, това звучи направо смахнато.

Ами всичките творения на ума? Книгите, библиотеките, изкуствата? Ами напредъкът на обществото, вдъхновяван от най-блестящите умове?

Той се засмя, остави пръчиците и каза:

— Няма никакви блестящи умове — и отнесе чиниите на умивалника.

— Сократ, престани да правиш такива безотговорни изявления и ми обясни какво имаш предвид!

Той излезе от банята с двете блестящо измити чинии.

— По-добре да ти дефинирам наново някои понятия. „Ум“ е едно от онези хлъзгави понятия, като „любов“, например. Самото определение зависи от състоянието на твоето съзнание.

Погледни го по следния начин: ти имаш мозък, който управлява тялото, натрупва информация и борави с тази информация. Ние наричаме тези абстрактни процеси на мозъка „интелект“. Аз самият никъде не съм използвал думата „ум“. Мозък и ум не са едно и също. Мозъкът е нещо реално, умът не е. „Умът“ е едно илюзорно следствие от основните мозъчни процеси. Той е нещо като тумор. Състои се от всичките произволни, неконтролирани мисли, които изплуват като мехурчета в съзнанието, идвайки от подсъзнанието. Съзнанието не е ум, осъзнаването не е ум, вниманието не е ум. Умът е едно препятствие, задръстване, нещо като злокачествено образуване. Той е като еволюционна грешка в човешкото битие, първична слабост в човешкия опит. Аз лично смятам ума за напълно безполезен.

Стоях в мълчание и дишах бавно. Не знаех какво всъщност да кажа. Но не след дълго думите сами изникнаха.

— Наистина имаш уникален възглед, Сок. Не ми е съвсем ясно за какво говориш, но звучиш наистина много искрено.

Той само се усмихна и сви рамене.

— Сок — продължих аз, — трябва ли да си отрежа главата, за да се отърва от ума си?

Той пак се усмихна и каза:

— Това е един от лековете, обаче има нежелани странични ефекти. Мозъкът може да бъде полезен инструмент. Той може да помни телефонни номера, да решава математически главоблъсканици или да твори поезия. Така работи той за останалата част от тялото — като трактор, например. Но когато не можеш да престанеш да мислиш за даден математически проблем или телефонен номер, или когато тревожни мисли и спомени се надигат против волята ти, това вече не означава, че мозъкът ти работи, а че умът ти зацепва. Тогава именно умът е завзел контрола над теб, тогава тракторът е полудял.

— Вече схващам.

— За да го проумееш истински, трябва да наблюдаваш себе си и ще разбереш за какво говоря. Появява ти се мехурче с гневна мисъл и ти ставаш гневен. Същото е и с чувствата ти. Те са рефлекторен отклик на мисли, които ти не можеш да контролираш. Мислите ти са като полудели маймуни, ухапани от скорпион.

— Сократ, аз мисля...

— Ти прекалено много мислиш!

— Точно щях да ти кажа, че наистина искам да се променя. Ако има нещо в мен, то е, че винаги съм бил отворен за промени.

— Това — каза Сократ — е една от най-големите ти илюзии. Ти искаш да си сменяш дрехите, прическата, жените, апартаментите и работата. Целият си изпълнен с желание да промениш каквото и да било друго, освен самия себе си, но въпреки всичко ти ще се промениш. Или аз ще ти помогна да си отвориш очите, или времето ще го стори, но времето не винаги е добронамерено — отсече заплашително. — Така че избирай. Но преди това трябва да осъзнаеш, че си в затвор — едва тогава ще можем да кроим планове за твоето бягство.

С тези думи той седна на бюрото си, взе един молив и с вид на много зает шеф се залови да проверява разни квитанции. Почувствах ясно, че съм освободен за остатъка от вечерта. Радвах се, че урокът ми е свършил.

Следващите няколко дни, които скоро се проточиха в седмици, бях премного зает, както се оправдавах аз, за да отскоча до Сократ. Но

неговите думи непрекъснато глождеха ума ми — смисълът им не ми даваше мира.

Започнах да си нося малък бележник, в който записвах мислите си в течение на целия ден, освен по време на тренировките, когато мислите ми отстъпваха на действието. След два дни трябваше да си купя по-голям бележник, за една седмица и той се изпълни. С удивление установих каква голяма част от мислите ми бяха боклук и поначало колко негативен бе мисловният ми процес.

Чрез тази практика по-ясно осъзнавах умствения си шум, бях увеличил тона на мислите си, които по-рано представляваха само някаква несъзнателна фонова музика. Престанах да пиша, но мислите ми продължаваха да кънтят оглушително. Може би Сок би ми помогнал да овладее силата на звука им. Реших да го посетя вечерта.

Заварих го в гаража, почистваше с пароструйка двигателя на един стар шевролет. Тъкмо се канех да го заговоря, когато на вратата се появи дребна, тъмнокоса фигура на млада жена. Дори Сок не я бе чул да влиза, което беше много необичайно. Той я забеляза само миг преди аз да я съзря и се понесе леко към нея с разтворени ръце. Тя сякаш затанцува към него, двамата се прегърнаха и се завъртяха из помещението. През следващите няколко минути те само се гледаха един друг в очите. Сократ току я запитваше: „Да?“, и тя отвърщаше: „Да.“ Всичко това ми изглеждаше много странно.

Като нямах какво друго да правя, аз просто се заглеждах в нея всеки път, когато прелетеше покрай мен. Беше висока малко над метър и петдесет, на вид яка, но с излъчване на крехка деликатност. Дългата ѝ черна коса бе вдигната на кок, опъната над ясното ѝ, някак сияйно лице. Най-отличителната черта на това лице бяха очите — големи, тъмни очи.

Моето вторачване явно най-сетне бе привлякло вниманието им.

Сократ се обърна към мен:

— Дан, това е Джой.

Мигновено се почувствах страхотно привлечен от нея. Очите ѝ заискриха над мила, леко палава усмивка.

— Джой^[1] е името ти ли, или описание на настроението ти? — попитах я аз, опитвайки да се правя на остроумен.

— И двете — отговори тя и погледна Сократ, а той ѝ кимна. После тя ме прегърна. Ръцете ѝ леко обвиха кръста ми в много нежна

прегръдка. В същия миг се почувствах изпълнен с десетократно повече енергия от когато и да било, почувствах се успокоен, изцелен, умиротворен и пронизан от любов до дъното на душата.

Джой ме погледна с големите си лъчезарни очи и моите собствени очи блеснаха.

— Старият Буда сигурно те е прекарал през центрофуга, нали?
— тихо ме попита тя.

— Ами-и, май да — промърморих в отговор. „Събуди се, Дан!“, казах си аз.

— Е, изцеждането си струва. Знаем го, защото и с мен беше така в началото.

Устата ми беше прекалено пресъхнала, за да мога да я попитам за подробности. Пък и тя вече се бе обърнала към Сократ и казваше:

— Е, аз тръгвам. Дали да не се срещнем в събота сутринта в десет и да отидем на пикник в Тилдън парк? Аз ще приготвя нещо за хапване. Май времето ще е хубаво. Искате ли? — погледна Сок, после мен. Аз кимнах безсловесно, докато тя безшумно отплава през вратата.

Явно за остатъка от вечерта нямаше да бъда от никаква полза за Сократ. Всъщност дните чак до края на седмицата се оказаха напълно пропилены. Най-сетне дойде съботата и аз се запътих гол до кръста към бензиностанцията. Искаше ми се хвана малко слънчев загар, но и се надявах да впечатля Джой с мускулестия си торс.

Взехме автобус до парка и там тръгнахме по шумолящите нападали листа, натрупали се между боровете, брезите и брястовете покрай нас. Седнахме на една издигната полянка, обляна от топлото слънце, и разопаковахме храната. Аз се проснах на одеялото, закопнял да се попека на слънцето, като се надявах Джой да се присъедини към мен.

Най-неочаквано се надигна вятър и се насъбраха облаци. Просто не можех да повярвам. Заваля — отначало ситен дъждец, а после направо като из ведро. Грабнах си ризата и я облякох, проклинайки. Сократ само се смееше.

— Как можеш да мислиш, че това е смешно! — сопнах му се аз.
— Целите прогизнахме, още цял час няма да има автобус и храната ни отиде на кино. А Джой си е направила труда да я приготви и съм сигурен, че тя не намира това за толкова...

Но Джой също се смееше.

— Аз не се смея на дъжда — каза Сок. — Смея се на теб — и той направо се заля от смях и се претърколи в мократа трева. Джой започна една танцова интерпретация по „Пеейки в дъжда“. Съчетание от Джинджър Роджърс и Буда — това ми дойде твърде много.

Дъждът спря така внезапно, както бе започнал. Слънцето проби и скоро храната и дрехите ни изсъхнаха.

— Май моят танц за дъжд подейства — каза Джой и се поклони.

Тя седна зад прегърбеното ми, отпуснато тяло и започна да разтрива раменете ми, а Сократ каза:

— Дан, време е да започнеш да се поучаваш от житейския си опит, а не само да се оплакваш от него или да му се наслаждаваш. Току-що ти бяха изнесени два много важни урока, направо ти паднаха от небето, така да се каже.

Аз взех да се ровя в храната пред мен, като се опитвах да не го слушам.

— Първо — каза той, докато дъвчеше малко маруля, — нито разочарованието ти, нито гневът ти бяха предизвикани от дъжда.

Устата ми беше прекалено пълна с картофена салата, за да мога да протестирам. Сократ продължи, царствено насочвайки към мен един морков.

— Дъждът си беше напълно закономерна проява на природата. А твоят „яд“ от проваления пикник и „щастieto“ ти, когато слънцето отново се показва, бяха продукт на твоите мисли. Те нямат нищо общо с това, което става в момента. Не ти ли се е случвало да бъдеш „нещастен“ на някой празник, например? Тогава е очевидно, че източникът на настроенията ти е твоят ум, а не другите хора или обстоятелствата около теб.

Това е първият урок.

Сок глътна хапка картофена салата и продължи:

— Вторият урок идва от наблюдението как ти още повече се ядоса, като видя, че аз изобщо не си развалих настроението. Ти започна да виждаш себе си, сравнен с един воин, всъщност двама воители, ако нямаш нищо против — усмихна се на Джой. — И това не ти хареса, а, Дан? То би могло да означава, че е нужно ти да се промениш.

Седях навъсен и се мъчех да смея думите му. Дори не забелязах кога двамата с Джой се бяха втурнали да тичат. Скоро отново заръмя.

Сократ и Джой се върнаха на одеялото. Той заподскача нагоре-надолу, имитирайки поведението ми от преди малко.

— Дяволите да го вземат този дъжд! — викаше той. — Провали ни пикника! — и затропа с крака, после внезапно спря, смигна ми и дяволито се усмихна. Миг след това се просна по корем върху купчина мокри листа и се престори, че плува. Джой се разпя или разсмя, не знам кое точно.

Тогава аз просто магнах с ръка на всичко и се затъркалях до тях по мокрите листа, като се сборичках с Джой. Тази част особено ми допадна и си помислих, че сигурно и на нея ѝ харесва. Тичахме и танцувахме като луди, чак докато стана време да си тръгваме. Джой приличаше на палаво кученце — и в същото време с всичките достойнства на една горда, силна жена. Главоломно хлътвах по нея.

Докато автобусът ни друсаше по пътя, извиващ по възвишенията с изглед към Залива, небето се пропи в розово и златно от залеза. Сократ направи слаб опит да обобщи уроците ми, но аз абсолютно не му обръщах внимание, сгушен с Джой на седалката зад него.

— Ъ-хмм, би ли ми обърнал малко внимание — каза той. Пресегна се, стисна носа ми с два пръста и обърна лицето ми към себе си.

— Какво искаш? — изрекох аз. Джой зашепна нещо в ухото ми, докато Сократ ми стискаше носа. — Предпочитам да слушам нея, отколкото теб — казах му аз.

— Тя може да те поведе само по пътя към цъфналата ръж — ухили се той и ми пусна носа. — Дори един млад глупак във вихъра на любовта не може да не забележи как собственият му ум поражда и разочарованията, и... радостите му.

— Великолепен подбор на думи! — казах аз и потънах в очите на Джой.

Докато автобусът завиваше, ние се смълчахме, загледани как се запалват светлините на Сан Франциско. Автобусът спря в подножието на хълма. Джой бързо стана и слезе от автобуса, последвана от Сократ. Аз понечих да сляза и да тръгна с тях, но той се обърна и ми каза: „Не“. И това беше всичко. Джой ме гледаше през отворения прозорец.

— Джой, кога ще те видя пак?

— Може би скоро. Зависи — каза тя.

— От какво зависи? — попитах аз. — Почакай, Джой, не си тръгвай. Шофьор, пуснете ме да сляза! — но автобусът потегляше. Джой и Сок вече бяха изчезнали в мрака.

В неделя изпаднах в дълбока депресия, която не можех да преодоляя. В понеделник на лекциите не чувах и думичка от това, което говореше преподавателят. На тренировките не можех да се съсредоточа и имах чувство, че енергията ми е изцедена докрай. Не бях ял от екскурзията насам. Готвех се за посещението си в понеделник вечер в бензиностанцията. Ако Джой беше там, щях да я накарам да си тръгне с мен — иначе аз щях да тръгна с нея.

И тя наистина беше там, смееха се със Сократ, когато влязох в офиса. Почувствал се чужд, аз се запитах дали не се смеят на мен. Влязох, свалих си обувките и седнах.

— Е, Дан, поумня ли малко от събота насам? — попита ме Сократ. Джой само се усмихна, но усмивката ѝ ме уязви. — Чудех се, дали ще се появиш тази вечер, Дан, от страх, че може да кажа нещо, което не ти се иска да чуеш — думите му ми действаха като малки чукове. Стиснах зъби.

— Опитай се да се отпуснеш, Дан — обади се Джой.

Разбирах, че тя се опитваше да ми помогне, но ми дойде много да ме критикуват и двамата.

— Дан — продължи Сократ, — ако оставаш сляп за слабостите си, няма да можеш да ги преодолееш — нито пък ще можеш да използваш пълната си сила. Също както при гимнастиката. Погледни се!

Не можех да проговоря. Когато най-сетне успях, гласът ми трепереше от напрежение, яд и самосъжаление.

— Д-да, г-гледам се...

Никак не исках да се държа така в нейно присъствие! Сократ усмихнато продължи.

— Вече съм ти казвал, че прекаленото внимание, което отдаваш на настроенята и импулсите на ума, е много дълбока грешка. И ако продължаваш така, ще си останеш все същият — а по-лоша участ от това не можеш и да си представиш! — той се разсмя от сърце на думите си, а Джой утвърдително кимна.

— Май доста е напушен, а? — ухили се тя към Сократ.

Аз седях безмълвно и стисках юмруци. Най-сетне успях да проговоря.

— Не мисля, че сте особено забавни — владеех напълно гласа си.

Сократ се облегна назад в стола си и с хладнокръвна жестокост каза:

— Ти си ядосан, но опитите ти да го прикриеш са много жалки, глупако. („Не пред Джой!“, помислих си аз.) Твоят гняв — продължи той — е доказателство за упоритите ти илюзии. Защо трябва да защитаваш един аз, в който дори не вярваш? Кога ще пораснеш?

— Слушай какво, откачено дърто копеле! — изкрещях аз. — Аз съм си наред! Идвам тук само заради емоцията. Но вече видях каквото ми трябваше да видя. Твоят свят изглежда пълен със страдания, а не моят. Да, може и да съм потиснат, но единствено, когато съм тук при теб!

И Джой, и Сократ не отрониха нито думичка. Само кимаха с глава, на вид изпълнени със съчувствие и състрадание. По дяволите тяхното съчувствие!

— И двамата си въобразявате, че всичко е толкова ясно, толкова просто и толкова забавно. Не ви разбирам и двамата, а и не съм сигурен, че имам желание за това.

Ослепял от възмущение, объркване и мъка, аз излетях през вратата, заклевайки се, че ще го забравя, ще забравя и нея, ще забравя, че изобщо съм стъпвал в тази бензиностанция късно през една звездна нощ.

Възмущението ми беше преструвка и аз го съзнавах. Нещо лошо — съзнавах, че и те го знаят. Бях се издънил. Чувствах се слаб и глупав, като малко момченце. Можех да понеса унижение пред Сократ, но не и пред нея. А сега бях сигурен, че съм я загубил завинаги.

Тичайки през улиците, открих, че се движа в обратната на дома ми посока. Накрая се озовах в един бар на булевард „Юнивърсити“, близо до улица „Гроув“. Натрясках се колкото можах и, когато накрая се добрах до апартамента си, бях благодарен, че изпаднах в безсъзнание.

Никога нямаше да мога да се върна. Реших да се опитам да възобновя нормалния живот, който бях захвърлил преди месеци. Първото нещо беше да наваксам с лекциите, ако смятах да се

дипломирам. Сузи ми даде своите записки по история, а по психология взех от един приятел в отбора. Заседявах се до късно нощем, подготвяйки писмени работи и затънал в книги. Много нещо имах да си спомням — и много да забравя.

В салона тренирах до изтощение. Отначало треньорът и съотборниците ми се радваха да видят тази възобновена енергия. Рик и Сид, най-близките сред съотборниците ми, се удивяваха на безразсъдните ми изпълнения и ги наричаха на шега „предсмъртното желание на Дан“. Аз изпълнявах всяко съчетание, независимо дали бях подготвен или не. Те смятаха, че преливам от храброст. Аз си знаех, че исках да се нараня — нуждаех се от физическа причина за болката вътре в мен.

Не след дълго шегичките на Рик и Сид преминаха в загриженост.

— Дан, забелязал ли си, че имаш сенки под очите? И кога за последен път си се бръснал? — попита ме Рик.

Сид смяташе, че прекалено съм отслабнал.

— Какво ти е, Дан?

— Това си е моя работа — сопнах му се аз. — Не, всъщност благодаря ти, Сид, но съм добре. Здрав и корав, нали разбираш?

— Добре, но гледай все пак да си отспиваш от време на време, иначе до лятото съвсем ще се стопиш.

— Да, разбира се — не им казах, че хич не ми пукаше дори да се стопях дотолкова, че да изчезна.

Превърнах и последните си грамове мазнини в жили и мускули. Изглеждах як като статуя на Микеланджело. Кожата ми беше светнала, бледа и прозрачна като мрамор.

Ходех на кино почти всяка вечер, но не можех да изкарам от ума си представата за Сократ, седнал в бензиностанцията, може би заедно с Джой. Понякога мрачно си представях как двамата седят и ми се присмиват, може би за тях аз бях плячката им като воини.

Не отделях време за Сузи или която и да била от другите жени, които познавах. Малкото сексуално желание, което ми бе останало, потъваше в тренировките, удавах го в пот. Освен това, как можех да понеса идеята да се вгледам в нечий други очи, след като бях гледал в очите на Джой? Една нощ ме събуди почукване на вратата и чух плахия глас на Сузи отвън.

— Дани, там ли си? Дан? — тя пхна една бележка под вратата. Дори не станах да погледна бележката.

Животът ми се превърна в изтезание. Смехът на другите хора ме дразнеше. Представях си Сократ и Джой, разкикотили се като зъл магьосник и вещица, да кроят заговори срещу мен. Филмите, които гледах, бяха загубили цветовете си, храната, която ядях, имаше вкус на тесто. А веднъж на една лекция, докато Уоткинс анализираше социалните въздействия на това или онова, аз станах и се чух да изкрещявам с всички сили: „Тъпотии!“. Уоткинс се опита да не ми обръща внимание, но всички очи, около 500 чифта, се впериха в мен. Публика. Щях да им покажа аз! „Тъпотии!“, изкрещях отново. Няколко анонимни ръце изръкопляскаха и се разнесе сподавен смях и шепот.

Уоткинс, който никога не губеше костюмираното си самообладание, предложи:

— Бихте ли ни обяснили защо?

Проврях се от моето място до пътеката между банките и се качих на подиума, внезапно съжалих, че не се бях избръснал или поне да бях с чиста риза. Застанах очи в очи с него.

— Какво общо имат всички тези глупости с щастието, с живота? — още аплодисменти от публиката. Направо усетих как ме преценява дали съм опасен — и как реши, че може и да съм. Смело напред! Ставах все по-уверен.

— Може би сте прав — съгласи се спокойно той.

Господи, той ме занасяше пред 500 души! Щях да им обясня как стоят нещата — щях да ги науча, да накарам всички да разберат. Обърнах се към аудиторията и започнах да им разказвам за срещата си с един човек в една бензиностанция, който ми бе показал, че животът не е такъв, какъвто изглежда. За разказвах им притчата за краля на хълма, самотен сред един полудял град. Отначало цареше мъртва тишина, после няколко души захихикаха. Какво им ставаше? Аз не бях казал нищо смешно. Продължих историята, но скоро вълна от смях заля цялата зала. Всички те ли бяха полудели или аз?

Уоткинс ми пошепна нещо, но не го чух. Продължих да говоря, макар че никой вече не слушаше. Той отново ми пошепна:

— Синко, мисля, че се смеят, защото ципът ти е разкопчан.

Унижен до смърт, аз погледнах надолу и после към тълпата. Не! Не, не пак, не исках отново аз да съм глупакът! Пак да съм идиотът!

Разплаках се и смехът стихна.

Избягах от залата и продължих да тичам, докато не останах без сили. Покрай мен минаха две жени — пластмасови роботи, търтеи на обществото. Когато се разминахме, те ме изгледаха погнусено и се извърнаха.

Огледах мръсните си дрехи, които на всичко отгоре сигурно и воняха. Косата ми беше невчесана и сплъстена, не се бях бръснал от дни насам. Озовах се в Студентския съюз, без да помня как съм отишъл там, стоварих се на един лепкав, пластмасов стол и съм заспал. Сънувах, че съм прикован с бляскав меч върху един дървен кон. Конят пък беше прикован на въртележка, която бясно се въртеше ли въртеше, а аз отчаяно се пресягах да се уловя за парапета. Разнасяше се монотонна, меланхолична музика, а зад нея чувах смразяващ смях. Събудих се замаян и се повлякох към къщи.

Започнах да минавам през учебните си задължения като призрак. Моят свят се бе преобърнал с краката нагоре. Опитвах се да се върна към предишния си начин на живот, да се почувствам мотивиран за уроците и тренировките, но вече нищо нямаше смисъл.

През това време преподавателите продължаваха да дрънкат нескончаемо за Ренесанса, за инстинктите на мишките и за средния период на Милтън. Всеки ден прекосявах като насън площад „Спроул“ наред студентски демонстрации и седящи стачки, нищо вече нямаше смисъл за мен. Силата на студентите не ми повлия ободрително, не намирах утеха в дрогата. И така се реех, чужденец в чужда земя, увиснал между два свята, без да мога да се заловя за ни един от тях.

Веднъж късно следобед седях в горичката от секвои в дъното на университетския комплекс и чаках да мръкне, като обмислях кой е най-подходящият начин да се самоубия. Аз вече не принадлежах на този свят. Не знам как си бях загубил обувките, бях с един чорап, а краката ми бяха кафяви от засъхнала кръв. Не изпитвах нито болка, нито нищо.

Реших да се срещна със Сократ за последен път. Затътрих се към бензиностанцията и застанах на отсрещния тротоар. Той тъкмо приключваше с една кола, а в това време на бензиностанцията дойде жена с малко момиченце, към четиригодишно. Жената изглежда не познаваше Сократ, сигурно го питаше за някакъв адрес. Изведнъж малкото момиченце протегна ръце нагоре към него. Той го вдигна и то обви ръце около врата му. Жената се опита да отдръпне момиченцето

от Сократ, но то не се пускаше. Сократ се засмя и като говореше нещо на момиченцето, внимателно го остави на земята. После приклезна и двамата се прегърнаха.

В този момент се почувствах неописуемо тъжен и се разплаках. Тялото ми се тресеше от мъка. Обърнах се и побягнах, но след няколкостотин метра рухнах на пътеката. Бях прекалено изтощен, за да се прибера вкъщи или да направя каквото и да било, и може би това ме бе спасило.

Събудих се в болница. В ръката ми имаше интравенозна игла. Някой ме беше обръснал и измил. Поне се чувствах отпочинал. Изписаха ме на другия ден и аз се обадох в здравния център „Коуъл“.

— Доктор Бейкър, моля — отговори ми секретарката му. — Казвам се Дан Милман. Бих искал да се запиша при д-р Бейкър колкото е възможно по-скоро.

— Да, г-н Милман — каза тя с ведрия, професионално дружелюбен глас на секретарка на психиатър. — Докторът има свободен час след една седмица, във вторник, 13 часа, това устройва ли ви?

— Няма ли някакъв час по-скоро?

— Опасявам се, че...

— Но аз ще се самоубия преди да е минала седмицата до следващия вторник, госпожо.

— Можете ли да дойдете днес следобед? — гласът й звучеше успокояващо. — В 14 часа добре ли е?

— Да.

— Добре, дотогава, г-н Милман.

Доктор Бейкър беше висок, снажен мъж с лек нервен тик до лявото око. Внезапно загубих всякакво желание да говоря с него. И как ли да започна? „Ами-и, хер докторе... имам един учител на име Сократ, който скача на покривите... не, не от тях, това аз се каня да направя. И... а, да, той ме води на пътешествия из непознати места и времена и аз се превръщам във вятър и съм малко потиснат и, да, в училище всичко е наред, а аз съм прочут гимнастик и искам да сложа край на живота си.“

Станах.

— Благодаря, че ми отделихте от времето си, докторе. Но изведнъж се почувствах страхотно. Просто исках да видя как живее по-

добрата половина от хората. Чудесно беше.

Той се опита да ме заговори, търсейки „подходящите“ думи, но аз си тръгнах, прибрах се вкъщи и заспах. За момента сънят ми изглеждаше най-добрата алтернатива.

Същата нощ се завлякох до бензиностанцията. Джой я нямаше там. Част от мен изпита болезнено разочарование — толкова ми се искаше да се вгледам отново в очите ѝ, да я държа отново за ръка и тя да ме държи — но друга част изпита облекчение. Пак щяхме да бъдем един на един — Сок и аз.

Когато седнах, той не каза нищо за дългото ми отсъствие, освен:

— Изглеждаш уморен и потиснат — каза го без следа от жал. Очите ми се изпълниха със сълзи.

— Да, много съм потиснат. Дойдох да се сбогуваме. Дължах ти го. Задъних се на половината път и повече не мога да издържам. Не ми се живее.

— Грешиш в две неща, Дан — той дойде и седна до мен на дивана. — Първо, още не си стигнал половината от пътя, доста си далеч от там. Но си много близо до края на тунела. И второто нещо — каза той и докосна слепоочието ми, — е, че ти няма да се самоубиеш.

Вбесен се вторачих в него.

— Ти ще ми кажеш!

В този момент установих, че вече не сме в офиса му, а седим в евтина хотелска стая. Нямаше съмнение — миризма на мухъл, изтънял сив мокет, две тесни легла и малко, пропукано, долнокачествено огледало.

— Какво става? — за миг животът се бе върнал в гласа ми. Тези пътешествия винаги бяха шок за организма ми, почувствах прилив на енергия.

— В момента се извършва опит за самоубийство. Само ти можеш да го спреш.

— Точно сега още нямам намерение да се самоубивам — казах аз.

— Не ти, глупчо. Младият човек вълн, на перваза на прозореца. Той учи в южнокалифорнийския университет. Казва се Доналд, играе футбол и завършва философия. Последна година е и не иска да живее. Иди при него — и Сократ посочи с жест прозореца.

— Не мога, Сократ.

— Тогава той ще умре.

Надвесих се през прозореца и видях, че сме в центъра на Лос Анджелис, а от улицата, на около петнадесет етажа по-долу, група миниатюрни хора гледаха нагоре. Надникнах настрани през прозореца и видях светлокос младеж с кафяви дънки Ливайс и тениска, който стоеше на десетина крачки от мен върху тесния перваз и гледаше надолу. Канеше се да скочи.

Не исках да го стресна, затова го повиках тихичко по име. Той не ме чу. Повиках го отново:

— Доналд!

Той рязко вдигна глава и едва не падна.

— Не се приближавай до мен! — предупреди ме. А после: — Откъде знаеш името ми?

— Един мой приятел те познава, Доналд. Може ли да седна тук на перваза и да си поговорим? Няма да се приближавам повече.

— Не, нито дума повече — лицето му беше безжизнено, монотонният му глас вече бе лишен от живот.

— Дон... така ли те наричат хората — Дон?

— Да — отговори той автоматично.

— Добре, Дон, знам, че това си е твоят живот. А така или иначе 99 процента от хората по света се самоубиват.

— Какво, по дяволите, трябва да означава това? — попита той, а в гласа му се върна искрица живот. Вкопчи се по-здраво в стената.

— Ами, сега ще ти обясня. Начинът, по който живеят повечето хора, ги убива — разбираш ли какво искам да ти кажа, Дон? Може да им отнеме тридесет или четиридесет години да убият себе си чрез пушене или пиене, чрез стрес или редовно преяждане, но все едно — те се самоубиват.

Прокраднах се няколко стъпки по-близо до него. Трябваше много внимателно да подбирам думите си.

— Дон, аз се казвам Дан. Ще ми се да прекараме по-дълго заедно и да поговорим, може да имаме доста общи неща. Аз също съм спортист, в университета „Бъркли“.

— Ами... — той млъкна и се разтрепери.

— Слушай, Дон, почва да ме хваща малко шубе да седя тук, на този ръб. Ще се изправя, за да мога да се хвана за нещо — бавно се

изправих. Аз самият треперех малко. „Божичко, помислих си, какво правя на този ръб?“

Заговорих меко, опитвайки се да намеря мост към него.

— Дон, чух, че днес ще има прекрасен залез, ветровете откъм Санта Ана довяват буреносни облаци. Сигурен ли си, че не искаш никога повече да видиш някой залез или изгрев? Сигурен ли си, че не искаш никога повече да се поразходиш из планината?

— Никога не съм ходил в планината.

— Не можеш да си представиш какво е, Дон. Там горе всичко е толкова чисто — водата, въздухът. Навсякъде ухае на борови иглички. Някой път можем да отидем заедно. Какво ще кажеш? По дяволите, щом толкова искаш да се самоубиваш, можеш поне да го направиш след като си видял планината.

Ами, това е — бях казал всичко, което можах. Сега зависеше от него. Докато говорех, ми се искаше все по-силно той да живее. Вече бях само на няколко крачки от него.

— Спри! — каза той. — Аз искам да умра... още сега.

Предадох се.

— Добре — казах му. — Тогава идвам с теб. И без това вече съм виждал проклетата планина.

Той за пръв път ме погледна.

— Сериозно ли говориш?

— Да, съвсем сериозно. Ти ли си пръв или аз?

— Но... ти пък защо искаш да умреш? — попита ме той. — Това е лудост. Изглеждаш толкова здрав — и сигурно имаш много неща, заради които да живееш.

— Виж какво — казах му. — Не знам какви са твоите проблеми, но в сравнение с моите сигурно са просто бели кахъри, ти дори не би могъл да проумееш моите. Но стига приказки!

Погледнах надолу: щеше да бъде толкова лесно. Просто трябваше да се наведе напред и гравитацията щеше да свърши останалото. И поне веднъж щях да докажа на това самодоволно старче, Сократ, че е сгрешил. Щях да полетя със смях и викове: „Ти сбърка, старо копеле такова!“ — по целия път до долу, където кокалите ми щяха да се потрошат, всичките ми органи щяха да се размажат и аз щях да се откъсна завинаги от всички бърдни залежи.

— Чакай!

Беше Дон, пресягаше се към мен. Поколебах се и после се хванах за ръката му. Погледнах го в очите и в това време лицето му започна да се променя. Стана по-тясно. Косата му потъмня, тялото му се смали. Стоях там и гледах самия себе си. После огледалният образ изчезна и останах сам.

Изумен, аз отстъпих назад и се подхлъзнах. Започнах да падам, премятайки се във въздуха отново и отново. С вътрешното си зрение виждах кошмарния, закачулен призрак, който ме чакаше долу. Чувах гласа на Сок, който викаше някъде отгоре: „Десети етаж, спално бельо, завивки... осми етаж, домакинска техника, фотоапарати“.

Лежах на дивана в офиса и гледах спокойната усмивка на Сок.

— Е? — попита ме той. — Ще се самоубиваш ли?

— Не — ала с това решение бремето и отговорността на живота ми отново се стовариха върху мен. Казах му какво чувство изпитвам. Сократ хвана раменете ми и само каза:

— Запази това чувство, Дан.

Преди да си тръгна през онази нощ, аз го попитах:

— Къде е Джой? Искам пак да я видя.

— Като му дойде времето. Тя ще дойде при теб, може би по-късно.

— Но само ако можех да си поговоря с нея, нещата биха станали толкова по-лесни.

— Кой изобщо ти е казвал, че ще бъде лесно?

— Сократ — настоях аз, — трябва да я видя!

— Не трябва да правиш нищо друго, освен да престанеш да виждаш света от гледната точка на собствените си, лични домогвания. Отпусни се! Когато се поосвободиш от ума си, ще можеш да се осъзнаеш. Дотогава обаче искам да продължиш да наблюдаваш — колкото можеш повече — бунището на ума си.

— Поне само да ѝ се обадя...

— Извоювай си го! — каза той.

В последвалите седмици шумът взе пълно господство над ума ми: необуздани, прихватничави, глупави мисли, чувство на вина, тревога, мъчителни копнежи — абсолютен шум. Дори когато спях, оглушителната какофония на сънищата непрекъснато щурмуваше ушите ми. Сократ беше съвсем прав — аз наистина бях в затвор.

Един вторник към десет часа вечерта дотърчах до бензиностанцията. Нахълтах в офиса и простенах:

— Сократ! Ще полудея, ако този шум не отслабне! Умът ми направо е превъртял — всичко е точно както ти ми каза!

— Много добре! — каза той. — Първото осъзнаване на един воин.

— Ако това е напредък, тогава предпочитам да назадвам.

— Дан, когато яхнеш необязден жребец, който според теб е опитомен, какво става?

— Изхвърля те... или ти избива ченето.

— Животът, по свой удивителен начин, доста пъти ти е избивал ченето.

Не можех да го отрека.

— Но когато знаеш, че жребецът е див, ще подходиш към него по подобаващия начин.

— Мисля, че разбирам, Сократ.

— Или може би по-точно разбираш, че мислиш? — засмя се той.

Тръгнах си с напътствията да оставя „осъзнаването ми да се стабилизира“ още известно време. Правех всичко възможно. През последните месеци осъзнаването ми беше израснало, но когато влязох в офиса, имах все същите въпроси:

— Сократ, най-сетне осъзнах степента на умствения ми шум; и, да, моят кон е див — но как да го укротя? Как да намаля шума? Какво да направя?

Той почеса глава.

— Ами... предполагам, че просто ще трябва да развиеш много добро чувство за хумор — той се заля в смях, после се прозя и се протегна — не както правят обикновено повечето хора — протягайки ръце настрани и нагоре — а също като котка. Изви гръб и чух как гръбнакът му направи пук-пук-пук-пук.

— Сократ, знаеш ли, че като се протягаш, приличаш съвсем на котка?

— Предполагам, че да — отвърна нехайно той. — Добра практика е да копираме положителните качества на различни животни, точно както можем да подражаваме на положителните качества на някои хора. Аз направо се възхищавам на котката — тя се движи като истински воин.

— Колкото до теб, ти си се формирал, следвайки модела на глупака. Време е да поразшириш малко репертоара си, не мислиш ли?

— Да, предполагам, че трябва — отговорих с овладян глас аз. Но бях ядосан. Извиних се и си тръгнах рано, малко след полунощ. Успях да поспя пет часа, когато будилникът ме събуди. Реших да се отбия пак до бензиностанцията.

В този момент бях взел едно тайно решение. Повече нямаше да играя ролята на жертвата, на човечеца, когото той си въобразява, че превъзхожда. Вече щях да бъда ловецът, аз него щях да дебна.

Имаше още около час до изгрев слънце, когато свършваше смяната му. Спотаих се в храстите откъм долния край на университетския комплекс, близо до бензиностанцията. Смятах да го проследя и така все щях да стигна до Джой.

Взирайки се през листака, наблюдавах всяко негово движение. Докато стоях с изострено внимание, мислите ми утихнаха. Единственото ми желание беше да разкрия нещо за живота му извън бензиностанцията — тема, по която той винаги мълчеше. Сега сам щях да проследя отговорите.

Бях се вторачил в него като бухал. Повече от всякога ми направи впечатление колко плавно и грациозно беше всяко негово движение. Миеше стъклата без нито едно излишно движение, пъхаше маркуча с бензин в резервоара най-артистично.

Сократ влезе в гаража, сигурно да поработи над някоя кола. Почувствах умора. Затворих очи само за няколко минутки, както ми се струваше, но когато се надигнах, небето вече беше светло. О, не! Бях го изпуснал!

Но тогава го видях — зает с последните си задължения в края на смяната. Сърцето ми подскочи, когато той излезе от бензиностанцията, прекоси улицата и се запъти право към мястото, където бях аз, изтръпнал, възнещ, с болки из цялото тяло, но добре прикрит. Надявах се само, че тази сутрин няма да му хрумне да заоре през храстите.

Спотаих се по-дълбоко в листака и успокоих дишането си. Чифт сандали минаха покрай мен, само на метър от временното ми скривалище. Почти не чувах леките му стъпки. Той сви надясно по разклоняващата се пътека.

Бързо, но предпазливо, аз заподскачах по пътеката като катерица. Сократ вървеше изненадващо бързо. Едва успях да следвам дългата

му крачка и за малко да го изгубя, когато далеч напред зърнах една белокоса глава да влиза в библиотеката „Доу“. Най-малко от всичко очаквах това от него. „Какво ли може да прави точно там?“, зачудих се аз и се приближих, потръпвайки от вълнение.

Влязох през голямата дъбова врата и минах покрай група ранобудни студенти, които се обърнаха след мен и се разхилиха. Не им обърнах внимание, а продължих да следя плячката си по един дълъг коридор. Видях го как зави надясно и изчезна. Притичах до мястото, където бе изчезнал. Не можеше да бъркам. Трябва да беше влязъл през тази врата. Това беше мъжката тоалетна, а друг изход нямаше.

Не посмях да вляза. Заех позиция в една телефонна кабина наблизко. Минаха десет минути, двадесет минути. Възможно ли беше да съм го изпуснал? Имах нужда да отида до тоалетната. Трябваше да вляза — не само, за да намеря Сократ, но и за да използвам мястото по предназначение. Какво толкова? В края на краищата, това си беше моя територия, не негова. Щях да го накарам да ми обясни. И все пак щеше да се получи поста неловко.

Влязох в облицованата с плочки тоалетна и отначало не видях никого. Като си свърших работата, се заех да търся по-внимателно. Друга врата нямаше, значи той трябваше да е още тук. Някакъв човек излезе от една кабинка и ме видя как наведен надзъртам под вратичките. Излезе забързано от помещението, като смръщи вежди и заклати глава.

Върнах се към заниманието си. Наведох глава да надникна под последната врата. Отначало зърнах петите на крака, обути в сандали, после ненадейно лицето на Сократ надникна изпод вратата, с главата надолу и идиотски ухилено. Явно беше с гръб към вратата и се беше навел напред, с глава между коленете.

Отстъпих назад сащисан и абсолютно сконфузен. Нямах никакво прилично обяснение за странното си поведение в тоалетната.

Сократ отвори вратичката с театрален жест и възкликна:

— УУУУФФФ човек може запек да получи, докато го следи един начинаещ воин! — смехът му прокънтя из фаянсовото помещение, а аз страхотно се изчервих. Пак ме беше надхитрил! Просто усещах как ушите ми се издължават — отново ме бяха направили на магаре. Тялото ми се тресеше в смесица от срам и яд.

Усещах лицето си да гори. Хвърлих поглед в огледалото и там, спретнато закичена в косата ми, видях кокетна жълта панделка. Едва сега си обясних подсмивването и хихикането на хората, докато минавах през университета, особения поглед, с който ме бе изгледал колегата по тоалетна. Сократ сигурно ми беше закачил панделката на главата, когато съм задрямал в храсталака. Внезапно се почувствах крайно отпаднал, обърнах се и излязох през вратата.

Точно преди да се затвори, чух Сократ да казва, не без нотка на съчувствие в гласа си:

— Това беше само, за да ти припомни кой е учителят и кой — ученикът.

Следобеда се хвърлих да тренирам яростно като триста бесове, изпуснати от ада. С никого не говорих и — което беше доста мъдро от тяхна страна — никой думичка не ми каза. В тиха ярост аз се заклевах, че ще направя каквото и да се наложи, но ще накарам Сократ да ме признае за воин.

На излизане един съотборник ме спря и ми подаде някакъв плик.

— Някой е оставил това в офиса на треньора. Адресирано е до теб, Дан. От някой твой фен ли е?

— Не знам. Благодаря, Хърб.

Излязох навън и разкъсах плика. На лист хартия без редове пишеше: „Гневът е по-силен от страха, по-силен от мъката. Духът ти израства. Готов си за меча. Сократ.“

---

[1] Joy (англ.) — Радост. — Бел.прев. ↑

3. ОСВОБОЖДАВАНЕ

На следващата сутрин над Залива се беше разстлала мъгла — закриваше лятното слънце и разхлаждаше въздуха. Събудих се късно, направих си чай и изядох една ябълка.

Реших малко да поотпусна, преди да се заловя с всекидневните си занимания, затова измъкнах малкото си телевизорче и напълних една купа с разни бисквитки. Избрах някаква сапунена опера и се потопих в проблемите на други хора. Докато гледах, завладян от драмата, посегнах за още една бисквитка и открих, че купата е празна. Възможно ли беше да съм изял всичките тези бисквити?

По-късно същата сутрин отидох да потичам около игрището „Едуардс“. Там се запознах с Дуайт, който работеше в научна зала „Лорънс“, в Бъркли Хилс. Трябваше повторно да го попитам за името му, защото първия път „не го чух добре“ — още едно напомняне за отслабеното ми внимание и блуждаещ ум. След няколко обиколки Дуайт каза нещо за безоблачното синьо небе. Толкова бях потънал в мислите си, че дори не бях забелязал небето. После Дуайт продължи да тича към възвишенията — беше трениран маратонец — а аз се запътих към къщи, размишлявайки за моя ум — ако имаше занимание, което да върви толкова против себе си, то беше именно това.

Забелязах, че в гимнастическия салон съсредоточавах вниманието си съвсем точно над всяко действие, но щом престанех с упражненията, мислите отново замъгляваха възприятието ми.

Вечерта отидох в бензиностанцията по-рано, надявайки се да посрещна Сократ още в началото на смяната му. Дотогава бях направил всичко възможно да забравя вчерашната случка в библиотеката и бях готов да чуя каквато и да било противоотрова за хиперактивния ми ум, която Сократ можеше да ми предложи.

Зачаках. Стана полунощ. Малко след това Сократ дойде.

Тъкмо се бяхме настанили в офиса, когато се разкихах и носът ми протече. Бях леко настинал. Сок сложи чайника на котлона и аз по навик започнах с въпрос.

— Сократ, какво да правя, за да спра мислите си, ума си... освен да развивам чувство за хумор?

— Първо трябва да разбереш откъде идват мислите ти, как преди всичко се зараждат те. Например, в момента имаш настинка, физическите ѝ симптоми ти казват, че тялото ти има нужда да възвърне баланса си, да възстанови собствената си връзка със слънчевата светлина, свежия въздух, простата храна, да си почине в естествена среда.

— Какво общо има това с моя ум?

— Всичко. Безредните мисли, които те смущават и разсейват, също са симптоми — на конфликт с околната ти среда. Когато умът е в сблъсък с живота, надигат се мисли. Когато се окаже, че нещо е в конфликт с вярванията на човек, появява се смущение. Мисълта е несъзнателна реакция към живота.

До бензиностанцията приближи автомобил, на предната седалка стърчаха като истукани възрастни мъж и жена, и двамата облечени официално.

— Ела с мен — нареди ми Сок.

Съблече якето и памучната си риза, разкривайки гол гръден кош и плещи със стегнати, добре очертани мускули под гладка, прозрачна кожа.

Той отиде до автомобила откъм страната на шофьора и се усмихна на потресената двойка.

— Какво мога да направя за вас, приятели? Бензин — да зареди духа ви? Или масло — да смаже по-острите търкания от деня ви? Или пък нов акумулатор — да заредите с повечко енергия живота си? — намигна им открито и остана да стои усмихнат, докато колата припряно потегли и с пълна газ се отдалечи от бензиностанцията. Той почеса глава.

— Май току-що се сетиха, че са забравили водата вкъщи да тече.

Докато си почивахме в офиса, отпивайки от чая, Сократ ми обясни изнесения урок.

— Видя как онези мъж и жена се възпротивиха на нещо, което според тях беше ненормална ситуация. Предубедени поради своите ценности и страхове, те не са се научили да реагират спонтанно. А можех да бъда събитието на деня им!

— Виждаш ли, Дан, когато се съпротивяваш на това, което ти се случва, умът ти започва бясно да препуска, същите тези мисли, които те връхлитат, всъщност са създадени от самия теб.

— А твоят ум различно ли работи?

— Моят ум е като езеро без ни една вълничка. Твоят ум, от друга страна, прелива от вълни, защото ти се чувстваш отделен и често застрашен от непредвидени, нежелани събития. Твоят ум е като езеро, в което някой току-що е хвърлил огромна скала.

Слушах го, загледан в дъното на чашата с чай, когато усетих докосване точно зад ушите. Вниманието ми внезапно се изостри, взирах се все по-дълбоко и по-дълбоко в чашата, надолу, надолу...

Бях под вода и гледах нагоре. Това беше нелепо! Да не би да бях паднал в чашата с чай? Имах перки и хриле, съвсем като на риба. Пляснах с опашка и се стрелнах към дъното, където беше тихо и спокойно.

Внезапно огромна скала се стовари върху повърхността на водата. Ударната вълна ме запокити назад. Перките ми отново заблъскаха водата и се защурах да търся убежище. Спотаих се, докато всичко отново не затихна. С течение на времето започнах да свиквам с малките камъни, които от време на време падаха във водата и надигаха вълнички. Но големите плясъци все така ме плашеха.

В един свят, отново пълен със звук и сухота, аз лежах на дивана и гледах с широко отворени очи усмивката на Сократ.

— Сократ, това беше нещо невероятно!

— Моля ти се, само без рибарски истории. Радвам се, че си поплува добре. Сега може ли да продължа?

И без да дочака отговор, продължи:

— Ти беше една доста нервна риба, побягваше при всяка по-голяма вълна. След това посвикна с вълните, но все още не беше прозрял причината за тях. Както виждаш — продължи той, — нужен е огромен скок на осъзнаването, за да може рибата да разшири полезрението си извън водата, в която е потопена, и да види източника на вълните.

— Подобен скок на осъзнаването ще ти е нужен и на теб.

Когато разбереш ясно кой е източникът, ще видиш, че вълните на твоя ум нямат нищо общо с теб самия, просто ти ще наблюдаваш отстранено, без да реагираш свръхчувствително всеки път, когато

цопне някое дребно камъче. Успееш ли да успокоиш мислите си, няма повече да те лашкат бурите на света. Запомни — когато имаш проблеми, остави мислите да си текат, а ти се заеми с ума!

— Как, Сократ?

— Хубав въпрос! — възкликна той. — Както си научил от физическите си тренировки, скоковете при гимнастиката — или при осъзнаването — не стават от раз, те изискват време и практика. А практиката, нужна, за да прозреш източника на собствените ти вълни, е медитацията.

След това грандиозно откровение той се извини и отиде в банята. Сега беше моментът аз да му поднеса изненадата си. Извиках от дивана, за да може да ме чуе през вратата на банята:

— Аз съм едни гърди пред теб, Сократ. Миналата седмица се включих в група за медитация. Реших сам да направя нещо за този мой стар ум — поясних аз — Всяка вечер седим по половин час заедно. Вече започвам да релаксирам повече и постигам известен контрол над мислите си. Забелязал ли си, че съм по-спокоен? А ти, Сок, практикуваш ли медитация? Ако не, мога да ти покажа какво съм нау...

Вратата на банята се отвори с трясък и Сократ се хвърли към мен, надавайки смразяващ кръвта вик, над главата си бе издигнал бляскав самурайски меч! Преди да успея да помръдна, мечът се спусна към мен, беззвучно разцепвайки въздуха, и спря на сантиметри от главата ми. Погледнах надвисналия меч, после Сократ. Той ми се ухили.

— Цар си на ефектното появяване. Направо ми изкара акъла! — казах задъхано аз.

Острието бавно се издигна. Надвиснало над главата ми, то сякаш улавяше и засилваше цялата светлина в стаята. Блесна ми в очите и ме накара да примижа. Реших по-добре да си замълча.

Обаче Сократ само коленичи на пода пред мен и внимателно постави меча между нас, после затвори очи, пое си дълбоко дъх и остана напълно неподвижен. Наблюдавах го известно време, чудейки се дали този „дремещ тигър“ няма да се събуди и да скочи върху мен, ако помръднеш. Минаха десет минути, после двадесет. Предположих, че той може би искаше и аз да медитирам, затова затворих очи и останах да седя така половин час. Когато отворих очи, той все така си

седеше там като същински Буда. Вече не ме свърташе на едно място и тихичко станах да си наляя вода. Тъкмо пълнех чашата, когато той сложи ръка на рамото ми. Стреснато се дръпнах и водата се разплиска по обувките ми.

— Сократ, можеше и да не ми се промъкваш така зад гърба. Не можа ли да издадеш някакъв звук?

Той се усмихна и заговори:

— Тишината е изкуството на война... а медитацията е неговият меч. Това е основното оръжие, което ще използваш, за да посечеш илюзиите си. Но разбери едно: доколко ще е полезен мечът, зависи от мечоносеца. Ти още не знаеш как да използваш оръжието, затова в твоите ръце то може да се превърне в опасен, заблуждаващ или безполезен инструмент.

— В началото медитацията може да ти помогне да релаксираш. Ти изваждаш на показ „меча“ си, гордо го сочиш на приятелите си. Блясъкът на този меч подмамва мнозина медитиращи към по-нататъшни илюзии, докато накрая те го захвърлят, за да търсят поредната „вътрешна алтернатива“.

Воинът, от друга страна, използва меча с вещина и дълбоко разбиране. С него той разсича ума на ленти, разцепва мислите, за да разкрие липсата на съдържание. Слушай и се учи:

Александър Велики, поел с войските си на поход през пустинята, се натъкнал на две дебели възета, завързани в масивния и много заплетен Гордиев възел. Никой не успявал да го развърже, докато пред това изпитание не се изправил Александър. Без миг колебание той извадил меча си и с един мощен удар разсякъл възела на две. Той бил воин!

— Така и ти трябва да се научиш да атакуваш възлите на ума си — с меча на медитацията. Докато един ден не се издигнеш над всякаква необходимост от оръжие.

Точно в този момент един стар микробус фолксваген, прясно боядисан в бяло и с изрисувана от едната му страна дъга, влезе със запъхтян двигател в бензиностанцията. В него седяха шест души, трудно различими един от друг. Когато приближихме до тях, видяхме, че са две жени и четирима мъже, всичките облечени от глава до пети в еднакви сини роби. Разпознах, че са членове на една от многото новоизникнали духовни групи в района на Залива. Тези особени хора

високомерно избягваха да зачетат присъствието ни, сякаш нашето простосмъртие можеше да ги зарази.

Сократ естествено пое предизвикателството, като моментално се преобрази в накуцващ фъфлек. Чешейки се неудържимо, той беше същински Квазимодо.

— Хей, Джак — подвижна той на шофьора, който беше с най-дългата брада, която някога съм виждал, — бензин ли ще искаш или к'во?

— Да, искаме бензин — отговори мъжът с глас, плавен като олио за салатата.

Сократ похотливо огледа двете жени на задната седалка пъхна глава през прозореца и високо прошепна:

— Ей, вие правите ли си медитация? — произнесе го така, сякаш имаше предвид някаква самотна форма на сексуално освобождаване.

— Да — отговори шофьорът, от гласа му направо се оцеждаше космическо превъзходство. — А сега ще налееш ли бензин в микробуса ни?

Сок ми махна да напълня резервоара и продължи всячески да бъзика шофьора.

— Ей, приятел, знаеш ли, че приличаш малко на момиче в тая рокля? Не ме разбирай погрешно, наистина ти стои добре. И защо не се бръснеш, какво криеш в тоя космалак?

Докато аз раболепничех, той го даваше все по-жестоко.

— Ей — запита едната от жените, — тоя тук гадже ли ти е? Я кажи — обърна се после към другия мъж на предната седалка, ти правиш ли го понякога или се пестиш, както пишеше в „Нешънъл Инкуайърър“?

Това почти преля чашата. Когато Сократ взе да им брой рестото — мъчително бавно (непрекъснато губеше бройката и започваше отначало) — аз вече щях да избухна в смях, а хората в микробуса трепереха от гняв. Шофьорът грабна рестото и отпраши от бензиностанцията съвсем не по благочестив начин. Докато микробусът излизаше на магистралата, Сократ се провикна след тях:

— Медитацията ви се отразява добре. Продължавайте да практикувате!

Едва се бяхме върнали в офиса, когато един голям шевролет навлезе в бензиностанцията. Звънът от камбанката на

бензиностанцията бе последван от нетърпеливо „ууга-ууга“ на музикален клаксон. Излязох със Сократ да му помогна.

Зад волана седеше четиридесетгодишен „тийнейджър“, облечен в лъскави сатенени дрехи и нахлупил широкопола шапка за сафари с пера. Беше страхотен нервак и непрекъснато барабанеше по волана. До него жена на неопределима възраст пърхаше с изкуствени мигли в огледалото за обратно виждане, докато си пудреше носа.

По някаква причина те ме подразниха. Изглеждаха глуповато. Искаше ми се да ги попитам: „Защо не се държите както подобава на възрастта ви?“, но само наблюдавах и чаках.

— Ей, приятел, тук имате ли автомат за цигари? — попита хиперактивният шофьор.

Сократ прекъсна заниманието си и със сърдечна усмивка каза:

— Не, сър, но има денонощен магазин надолу по пътя.

После се зае да провери маслото, посвещавайки му цялото си внимание. Върна рестото така, сякаш поднасяше чай на император. Когато колата замина, ние поостанахме до колонката, вдишвайки нощния въздух.

— С тези хора ти се държа толкова любезно, но определено беше доста противен с онези духовно търсещи в сини роби, които явно бяха на по-високо еволюционно ниво. Защо така?

Веднъж и той да ми даде прост, директен отговор.

— Единствените нива, които трябва да те интересуват, са моето... и твоето — каза усмихнат. — Тези хора имаха нужда от любезност. Духовно търсещите имаха нужда от нещо друго, над което да поразмишляват.

— А аз от какво имам нужда? — изтърсих.

— От повече практика — отговори веднага той. — Само едноседмичното практикуване на медитация не ти беше достатъчно, за да останеш спокоен, когато ти налетях с меч, нито пък помогна на нашите синьодрешковци, когато малко се позабавлявах с тях.

— Нека погледнем нещата така — продължи — едно кълбо напред не е всичко в гимнастиката. Една техника на медитация не е всичко в пътя на воина. Ако не успееш да обхванеш цялостната картина, можеш да се заблудиш, да практикуваш само кълбо напред — или само медитация — през целия си живот, както така ще получиш само частична полза от тренирането.

Така че, за да останеш на правилния път, ти е нужна специална карта, която обхваща целия терен, който ще изследваш.

Тогава ще осъзнаеш ползата — и ограниченията — на медитацията. И въпросът ми е: от къде можеш да намериш добра карта?

— От сервиз на бензиностанция естествено!

— Тогава, сър, заповядайте в офиса и ще ви дам точно тази карта, която ви е нужна.

Влязохме със смях през вратата на гаража. Аз се плюснах на дивана, Сократ безшумно се настани между масивните облегалки за ръце на плюшеното си кресло.

Цяла минута ме гледаше втренчено.

— Опа! — казах нервно, затаил дъх. — Нещо става.

— Проблемът е — въздъхна той накрая, — че не мога да ти опиша терена, поне не с толкова много... думи — стана и тръгна към мен с онзи блясък в очите, който ми подсказваше да си стягам багажа — потеглях на пътешествие.

Само в един миг се озовах в една висока точка някъде из космоса, усетих как се разширявам със скоростта на светлината, издувах се като балон, избухнах и се разпрострях до крайните предели на съществуването, докато накрая аз бях Вселената. Нищо вече не беше отделно от мен. Аз бях станал всичко. Бях Съзнание, разпознаващо себе си, бях чистата светлина, която физиците определят като материя, а поетите — като любов. Бях едно и бях всичко, озарявайки всички светове. В този момент вечното, непознаваемото ми се разкри като неописуем абсолютен факт.

За частица от секундата се върнах към смъртната си форма, реейки се сред звездите. Видях една призма с очертания на човешко сърце — пред нея всяка галактика изглеждаше мъничка. Тя разлагаше светлината на съзнанието във взрив от сияйни цветове, искри, блестящи във всеки нюанс на дъгата, които се разлитаха из целия космоса.

Собственото ми тяло се превърна в лъчиста призма и хвърляше искри многоцветна светлина във всички посоки. И тогава ме осени, че най-висшето предназначение на човешкото тяло е да стане ясен канал за тази светлина — за да може яркостта ѝ да разтваря всякакви бариери, всякакви възли, всякаква съпротива.

Усещах тази пречупена светлина да преминава през всички системи на тялото ми. Тогава разбрах, че осъзнаването — това е начинът, по който човешкото същество изживява светлината на съзнанието.

Научих какво означава вниманието — то е съзнателно канализиране на осъзнаването. Отново усетих тялото си, беше като празен съд. Погледнах краката си, те се изпълниха с топла, сияйна светлина и се изгубиха в собствения си блясък. Погледнах ръцете си — същият резултат. Фокусирах вниманието си върху всяка част на тялото, докато отново станах целият само светлина. Накрая проумях процеса на истинската медитация — да разширява осъзнаването, да насочва вниманието, докато накрая се отдадеш изцяло на Светлината на Съзнанието.

Една светлинка примигваше в мрака. Събудих се и видях Сократ, който святкаше и угасваше фенерче в очите ми.

— Токът спря — каза той, оголил зъби като тиква на Все светии, като освети отдолу лицето си с фенерчето. — Е, сега всичко е малко по-ясно, нали? — попита ме той, като че ли току-що бях научил как работи електрическа крушка, а не бях видял самата душа на вселената. Трудно ми беше да проговоря.

— Сократ, имам към теб дълг, който никога няма да успея да изплатя. Сега разбирам всичко и знам какво трябва да правя. Не мисля, че ще имам нужда да се срещаме пак.

Домъчня ми, че съм завършил обучението. Той щеше да ми липсва.

Сократ ме погледна с недоумение, после се заля в смях по-гръмко от всякога. Целият се тресеше, сълзи потекоха по бузите му. Накрая се поуспокои и ми обясни защо се смее.

— Съвсем не си завършил още, младши, работата ти едва сега започва. Погледни се. В същността си ти си същият, какъвто дойде тук преди месеци. Това, което видя, беше само едно видение, а не запечатващ се завинаги личен опит. То ще избледнее в паметта ти, но дори и така може да послужи за основа на практиката ти. А сега се отпусни и престани да се държиш толкова сериозно!

Той се облегна назад, дяволит и мъдър както винаги.

— Виждаш ли — каза шеговито, — тези малки пътешествия ми спестяват някои трудни обяснения, през които трябва да минем, за да

те светна.

Точно в този миг лампите светнаха и двамата се разсмяхме.

Той бръкна в малкия хладилник до охладителя за лед и извади няколко портокала, залови се да ги изстискава и продължи да ми говори.

— Ако искаш да знаеш, и ти на мен ми правиш услуга. Аз също съм „заседнал“ на едно място във времето и пространството, и сам имам да изплащам един вид дълг. Много нещо от мен е вързано за твоя напредък. За да мога да те уча — продължи той, като хвърляше портокаловите кори назад през рамо към кофата (всеки път улучваше безпогрешно), — буквално трябваше да вложя част от себе си в теб. Доста добра инвестиция, уверявам те. Така че през цялото време трябва да полагаме усилия като екип. Пригответи сока и ми подаде една малка чаша.

— Тогава да вдигнем наздравица — казах аз, — за успешното партньорство.

— Дадено — усмихна се той.

— Кажете ми нещо повече за този дълг. На кого си задължен?

— Да кажем, че е част от Правилата на дома.

— Глупости, това изобщо не е отговор.

— Може да е глупост, но въпреки това аз трябва да спазвам определени правила в бизнеса — и той извади една визитна картичка. Изглеждаше ми напълно нормална, докато не забележах леко сияние. С релефни букви пишеше:

Корпорация „Воин“ Сократ, собственик.
Специализиран в: Парадокси, Хумор и Промени

— Пази я добре. Може да ти потрябва. Когато имаш нужда от мен — когато истински имаш нужда от мен — просто хвани картичката с две ръце и ме повикай. И аз ще дойда, по един или друг начин.

Прибрах я грижливо в портфейла си.

— Ще я пазя, Сократ. Бъди сигурен. Тъ-ъ, между другото, случайно да ти се намира една такава картичка с адреса на Джой?

Той не ми отговори.

И двамата замълчахме, а Сократ се залови да приготвя една от неговите ситно нарязани салати. Тогава ми хрумна един въпрос:

— Сократ, как всъщност го правя? Как се отварям за тази светлина на осъзнаването?

— Ами... какво правиш, когато искаш да видиш нещо? — попита ме той, отговаряйки на въпроса с въпрос.

Разсмях се.

— Гледам! О, имаш предвид медитацията, така ли?

— Да! — отговори. — А ето и същината ѝ — добави той, привършвайки да реже зеленчуците. — Има два едновременни процеса: единият е прозрение — волята на вниманието, канализиране на осъзнаването, за да се фокусира точно върху това, което искаш да видиш. Другият процес е да се предадеш — да оставиш всички надигащи се мисли да си текат. Това е истинската медитация, така ти се освобождаваш от ума.

— А, имам една история, която съвсем подхожда на тази тема:

Един ученик по медитация седял в дълбока тишина с малка група практикуващи. Ужасен от виденията си на кръв, смърт и демони, той станал, отишъл до учителя и прошепнал:

— Роши, току-що имах ужасни видения!

— Зарежи ги — казал учителят му.

След няколко дни ученикът се наслаждавал на фантастични еротични фантазии, прозрения за смисъла на живота, със съответните ангели и космически декори — изобщо голяма работа!

— Зарежи ги — казал учителят, приближил го в гръб и го пернал с една пръчка.

Разсмях се от историята и казах:

— Знаеш ли, Сок, мислех си...

Сократ ме перна по главата с един морков и каза:

— Зарежи го!

Седнахме да хапнем. Аз набучвах зеленчуците с вилица, той поемаше малки хапки с дървените пръчици и докато дъвчеше, дишаше равномерно. Никога не взимаше втора хапка, преди да е свършил напълно с предишната, сякаш всяка хапка сама по себе си беше отделно ястие. Възхищавах се от начина, по който се хранеше той, докато аз безгрижно сдъвквах храната надве-натри и за нула време ометох всичко. Свърших пръв, облегнах се назад в стола и обявих:

— Мисля, че съм готов да се пробвам в истинската медитация.

— А, да — той остави пръчиците си. — „Покоряването на ума“.
Стига само да те интересува.

— Интересува ме! Искам себеосъзнаване. Затова съм тук.

— Искаш представа за себе си, а не себеосъзнаване. А си тук, защото нямаш по-добра алтернатива.

— Обаче наистина искам да се отърва от шумния си ум — възразих аз.

— Това е най-голямата ти заблуда, Дан. Ти си като човек, който отказва да носи очила, като упорито твърди, че вече не печатат вестниците с толкова ясен шрифт като едно време.

— Грешиш — отвърнах аз и заклатих глава.

— Не очаквам все още да видиш истината, но поне трябва да я чуеш.

— Какво имаш предвид? — попитах го нетърпеливо, като не можех да се съсредоточа.

— Че приближаваш дъното — каза Сократ с глас, който твърдо сграбчи цялото ми внимание. — Ти се отъждествяваш със своите дребнави, досадни и по начало затормозяващи те убеждения и мисли, смяташ, че ти си твоите мисли.

— Глупости!

— Твоите упорити илюзии са потъваща гемия, новако. Препоръчвам ти да ги зарежеш, докато все още има време.

Овладях надигация се гняв.

— Как можеш ти да знаеш, че аз се „отъждествявам“ с ума си?

— Добре — въздъхна той. — Ще ти го докажа: какво имаш предвид, когато кажеш: „Аз си отивам къщи“? Не приемаш ли от само себе си, че ти си нещо отделно от къщата, в която отиваш?

— Ами разбира се! Що за глупав въпрос.

Без да обръща внимание, той попита:

— Какво имаш предвид, когато казваш: „Тялото ми не е във форма днес“? Кой е „аз-ът“, който е отделен от тялото и говори за него като за свое притежание?

Не можех да не се разсмея.

— Семантика, Сократ. Все някак трябва да го кажеш.

— Вярно, обаче условностите на езика ни разкриват начина, по който гледаме на света. Всъщност ти наистина се държиш като че ли

си „ум“ или някакво друго невидимо нещо вътре в тялото.

— И защо според теб го правя?

— Защото най-големият ти страх е от смъртта и най-дълбокият ти стремеж е оцеляването. Искаш Завинаги, копнееш за Вечността. В заблуденото си вярване, че ти си този „ум“, „дух“ или „душа“, ти откриваш клауза за бягство от договора си със смъртността. Може би като „ум“ би могъл да излетиш на свобода от тялото, когато то умре, мм?

— Това е мисъл — ухилих се аз.

— Точно това е то, Дан, мисъл, не по-реална от сянката на някоя сянка. А ето и истината: съзнанието не е вътре в тялото, по-скоро тялото е вътре в съзнанието. И ти си именно това съзнание; а не фантомния ум, който ти създава толкова грижи. Ти си тялото, но си и всичко друго. Именно това ти разкри твоето видение. Само умът се заблуждава, застрашен от промяната. Затова, ако просто се отпуснеш в тялото без никакви мисли, ще бъдеш щастлив, доволен и свободен, няма да се чувстваш нещо отделно. Безсмъртието вече е твое, но не по начина, който си представяш или на който се надяваш. Ти си бил безсмъртен още отпреди да се родиш и ще бъдеш безсмъртен дълго след като тялото ти се разложи. Тялото е съзнание, то е безсмъртно. То само се променя. Единственото смъртно нещо е умът — с личните ти убеждения, история и идентичност, така че на кого му е притрябвал?

Сократ сложи край на темата, като се отпусна назад в креслото си.

— Сократ — казах аз, — не съм сигурен, че загреях всичко.

— Разбира се, че не си! — засмя се той. — Във всеки случай, думите значат твърде малко, ако сам не си проумял истината в тях. Тогава най-сетне ще бъдеш свободен и ще паднеш неспасяемо във вечността.

— Това звучи доста добре.

Той се засмя.

— Да, бих казал, че е доста добре. Но точно сега, аз само поставям основите за това, което предстои.

— Сократ, щом аз не съм моите мисли, какво съм тогава?

Той ме погледна така, сякаш току-що ми беше обяснил, че едно и едно правят две, а след това аз го бях попитал „Добре де, ами тогава

колко са едно и едно?“ Посегна към хладилника, взе една глава лук и я пъкна в ръката ми.

— Обели го, люспа по люспа — нареди ми той. Започнах да беля. — Какво откриваш?

— Още люспи.

— Продължавай.

Свалих още няколко люспи.

— Само още люспи, Сок.

— Продължавай да белиш, докато не свършат люспите. Какво откриваш?

— Не остана нищо.

— Все пак нещо е останало.

— И какво е то?

— Вселената. Помисли над това, докато се прибираш вкъщи.

Погледнах през прозореца, почти се съмваше.

Отидох на другата вечер след посредствена медитация. Все още гъмжах от мисли. Нямаше много работа рано вечерта, затова седнахме да прием ментов чай, а аз му разказах колко мижава беше днешната ми медитация.

— Да, вниманието ти все още се разсейва. Нека ти разкажа една история:

Един Дзен-ученик попитал своя роиш кой е най-важният елемент на Дзен. Роиш отговорил:

— Вниманието.

— Да, благодаря — казал ученикът. — А бихте ли ми казали кой е вторият най-важен елемент?

И роиш отвърнал:

— Вниманието.

Погледнах Сок в недоумение, очаквайки още.

— Това е всичко, приятелю — обяви той.

Станах да си наля малко вода, а Сократ ме попита:

— Обръщаш ли достатъчно внимание на стойката си?

— Ъ-ъ, да — отговорих аз, но хич не бях сигурен. Отидох до сифона.

— Обръщаш ли достатъчно внимание на походката си? — попита той.

— Да — отговорих аз, започвайки да загревам играта.

— Обръщаш ли достатъчно внимание на начина, по който говориш?

— Ами, мисля, че да — отговорих му, вслушвайки се в гласа си. Но започнах да изпитвам смущение.

— Обръщаш ли внимание на това как мислиш? — продължи той.

— Сократ, дай ми да си поема дъх — правя най-доброто, каквото мога!

Той се наведе към мен.

— Твоето „най-добро“ не е достатъчно добро! Вниманието ти трябва да е така напрегнато, че чак да пари. С безцелно въргаляне по дюшека в гимнастическия салон не се става шампион, или само да си седиш със затворени очи и да оставиш вниманието ти да блуждае — това не тренира осъзнаването ти.

Интензивността на практиката носи пропорционална полза. Ето ти една история:

Седях в манастира и ден след ден се борех с един коан, гатанка, която ми беше задал учителят ми, за да пришпори ума ми и да види истинската му природа. Не можех и не можех да я разгадая. Всеки път, когато отивах при роиш, няхах какво да му предложа. Бях бавен ученик и започнах да се обезкуражавам. Той ми каза да продължа да работя над коана си още един месец.

— Дотогава със сигурност ще можеш да го решиш — окуражи ме.

Месецът течеше и аз правех най-доброто, на което бях способен. Но коанът си оставаше неразгадан.

— Позанимавай се с него още една седмица, но с огън в сърцето! — каза ми той.

Ден и нощ коанът гореше, но все така не можех да стигна до прозрение.

Моят роиш ми каза:

— Още един ден, но с целия си дух.

На края на деня бях напълно изтощен. Казах му:

— Учителю, няма смисъл — месец, седмица, ден — все не мога да прозра загадката.

Учителят ми ме изгледа продължително.

— Медитирай още един час — каза той. — Ако дотогава не разгадаеш коана, ще трябва да сложиш край на живота си.

— Защо един воин трябва да седи и да медитира? Аз мислех, че да си воин, това е начин на действие.

— Медитацията е пасивно действие; все пак ти си напълно прав, че пътят на воина е по-динамичен. В последна сметка ти ще се научиш да превръщаш всяко свое действие в медитация. Но поне в началото седенето в медитация служи като церемония, специално време, което отделяш, за да засилиш интензивността на практиката. Трябва да овладееш ритуала до съвършенство, преди да си в състояние да го разпростреш както трябва и над всекидневния си живот.

— Като учител аз ще използвам всеки метод и средство, с които разполагам, за да те заинтригувам и да ти помогна да постоянстваш в работата, която ти предстои. Ако просто бях дошъл при теб и ти бях казал тайната на щастието, ти дори нямаше да ме изслушаш. На теб ти трябва някой да ти вземе акъла, да ти направи факирски номера или да скочи на покрива, за да привлече поне малко интереса ти.

— Е, аз нямам нищо против да играя игрички, поне по малко в началото, обаче идва време, когато всеки воин трябва да продължи сам по пътя. Засега ще правя каквото е нужно, за да те задържа тук и да учиш по този начин.

Почувствах се манипулиран и се ядосах.

— Значи аз мога и да си остаряя така, седейки си тук в тази бензиностанция като теб, в очакване да хвана на въдицата някой наивен ученик, така ли? — и моментално съжалих, че тези думи ми се изплъзнаха от езика.

Сократ, без ни най-малко да се засегне, се усмихна и заговори спокойно:

— Не възприемай погрешно това място или учителя си, Дан.

Нещата и хората не винаги са това, което изглеждат. Мен ме определя Вселената, а не тази бензиностанция. Колкото до това защо трябва да стоиш тук и какво можеш да спечелиш, не е ли очевидно? Аз съм напълно щастлив, както виждаш. А ти щастлив ли си?

Приближи се автомобил, обвит в кълба пара, които бълваха от радиатора.

— Ела — каза ми Сократ. — Тази кола страда и може би ще трябва да я застреляме, за да я избавим от мъките.

Двамата отидохме до повредената кола, чийто радиатор направо вреше, а собственикът ѝ, в отвратително настроение, също вдигаше

пара.

— Какво толкова се туткате? Не мога да вися тук и да чакам цяла нощ, дявол да го вземе!

Сократ го изгледа с очи, излъчващи любящо състрадание.

— Да видим дали можем да ви помогнем, господине, и да превърнем всичко това само в дребно притеснение — той каза на мъжа да откара колата в гаража, където сложи манометър на радиатора и откри откъде изпуска. За няколко минути запои пукнатината, но каза на човека, че все пак скоро ще трябва да си купи нов радиатор. — Всичко на този свят умира и се променя, дори и радиаторите — отбеляза той и ми смигна.

Докато човекът подкарваше автомобила, внезапно ме осени истината в думите на Сократ. Той наистина беше напълно щастлив! Явно нищо не можеше да смути щастливата му нагласа. През цялото време, откакто го познавах, се бе случвало да действа ядосано, тъжно, великодушно, грубо, с хумор и дори загрижено. Но винаги в очите му беше блещукало щастие, дори когато са се изпълвали със сълзи.

Мислех си за Сократ на връщане към къщи, а сянката ми растеше и се смаляваше като минавах под всяка улична лампа. Пред моята сграда се спънах в тъмното в един камък и заобиколих тихо по алеята към задния двор, където под клоните на един орех ме чакаше моят малък, приспособен за жилище гараж. Оставах само два три часа до разсъмване.

Легнах си, но не можах да заспя. Питам се дали ще мога да открия тайната на неговото щастие. В момента това ми изглеждаше по-важно дори от тайната на скока му върху покрива.

После се сетих за визитната картичка, която ми беше дал. Бързо се измъкнах от леглото и запалих лампата. Взех си портфейла и извадих картичката. Сърцето ми лудо се разтуптя. Сократ ми бе казал, че ако някога истински изпитам нужда от него, да хвана картичката в двете си ръце и просто да го повикам. Добре, сега щях да го изпитам.

Позадържах се така за миг, разтреперен, нозете ми се подкосиха. Хванах картичката с две ръце и повиках:

— Сократ, ела, Сократ. Дан те вика.

Чувствах се като пълен глупак, щръкнал в 4:55 часа сутринта с някаква светеща картичка в ръце и говорещ на въздуха. Нищо не се

случи. Възмутено захвърлих картичката на шкафа. И в този момент токът угасна.

— Какво-о-о! — изкрещях аз и се защурах наоколо да доловя дали той не беше тук. Като в класическа комедия отстъпих назад, спънах се в стола, блъснах се в ръба на леглото и се проснах на пода.

Лампата отново светна. Ако някой ме подслушваше, би могъл да реши, че съм студент, който се мъчи с уроците си по древногръцки. Защо иначе ще крещя така в 5:02 сутринта:

— Проклет да си, Сократ!

Така и никога не разбрах дали токът спря по съвпадение, или не. Сократ бе казал само, че ще дойде, но не бе казал как. С оглупял вид аз взех картичката да я прибера в портфейла си и забелязах, че се е променила. Под последния ред — „Парадокси, Хумор и Промени“ — се бяха появили две думи с по-черен шрифт: „Само при спешност!“.

Разсмях се и после почти моментално заспах.

Започнаха летните тренировки. Радвах се да видя старите познати лица. Хърб си пускаше брада, Рик и Сид поддържаха летния си загар и изглеждаха по-стройни и силни от всякога. Страхотно ми се искаше да споделя със съотборниците си нещата от моя живот и уроците, които бях научил, но още не знаех как да подхвана темата. После се сетих за визитната картичка на Сок. Повиках Рик, преди да започнем разгриването.

— Ей, искам да ти покажа нещо.

Знаех, че веднъж видеше ли светецата картичка със „специалностите“ на Сок, щеше да се заинтригува и да ме заразпитва, може би всички щяха да се заинтересуват.

След драматична пауза аз извадих картичката и му я подхвърлих.

— Виж това, не е ли доста странно, а? И този човек е мой учител.

Рик я погледна, обърна я, после ме погледна мен — лицето му беше празно като картичката.

— Това някаква шегичка ли е? Да ти кажа право, Дан, не я загарявам.

Взех картичката и я погледнах от двете страни.

— Ъхъ — смутолевих аз и напъхах картончето в портфейла си, — стават грешки, Рик. Да вървим да разгриваме.

Тайно в себе си въздъгнах. Тази случка щеше да укрепи името ми на ексцентрика в отбора.

„Сократ, помислих си аз, какъв евтин номер — изчезващо мастило!“

Вечерта влязох в офиса му с картичката в ръка. Хвърлих я на бюрото му.

— Ще ми се вече да беше престанал да си правиш такива шегички, Сократ. Писна ми да изглеждам като идиот.

Той ме погледна съчувствено:

— О? Пак ли си изглеждал като идиот?

— Хайде стига, Сократ. Моля те — би ли престанал с това?

— С кое да престана?

— Номера с изчезва... — но с крайчеца на окото си долових мекото сияние откъм бюрото:

Корпорация „Воин“ Сократ, собственик. Специализиран в: Парадокси, Хумор и Промени. Само при спешност!

— Не загарявам какъв е номерът — промърморих аз. — Тази картичка променя ли се?

— Всичко се променя — отвърна той.

— Да, знам, но това тук може да изчезва и да се появява отново, така ли?

— Всичко изчезва и се появява отново.

— Сократ, когато я показах на Рик, на нея нямаше нищо.

— Такива са Правилата на Дома — усмихна се той и сви рамене.

— Хич не ми помагаш, искам да зная как...

— Зарежи това — каза той. — Забрави го.

Лятото бързо отмина сред напрегнати тренировки и срещи до късна нощ със Сократ. Половината време правехме медитация, а през останалото работехме в гаража или просто си почивахме на чаша чай. В такива моменти го питах за Джой, копнеех да я видя отново. Но Сократ не ми казваше нищо.

Краят на ваканцията приближаваше и умът ми се върна към предстоящите лекции. Реших да отлетя до Лос Анджелис и да навестя за около седмица родителите си. Смятах да оставя моя валиант тук на гараж, а в Лос Анджелис да си купя мотоциклет, с който да се движа там.

Обикалях по булевард „Телеграф“ да си купя някои неща и тъкмо бях излязъл от аптеката с паста за зъби в ръка, до мен дойде един кльощав тийнейджър — толкова близо, че долових застоялата миризма на алкохол и пот.

— Да можеш да ми дадеш малко дребни? — попита ме той, без да ме поглежда.

— Не, съжалявам — отговорих му аз, без да изпитвам никакво съжаление.

Докато отминавах, си помислих: „Хвани се да бачкаш“. После в ума ми изплува неясно чувство за вина, бях отказал на просяк без пукнатото петаче. Надигнаха се гневни мисли: „Ама не бива така да се завира в хората!“

Бях извървял половин пряка, преди да осъзная целия този мисловен шум, който ме бе изпълнил, и породеното от него напрежение — само защото някакъв тип ме бе помолил за пари, а аз му бях отказал. И в същия миг махнах с ръка на всичко. Стана ми по-леко, поех дълбоко дъх, отърсих се от напрежението и насочих вниманието си към прекрасния ден.

Вечерта на бензиностанцията съобщих на Сократ новината си.

— Сок, отлитам до Лос Анджелис за няколко дни да се видя с нашите. Ще си купя мотоциклет, докато съм там. А, и току-що научих днес, че Федерацията по гимнастика на Съединените щати ни изпраща със Сид в Любляна, Югославия, на Световния шампионат по гимнастика. Смятат, че двамата сме потенциални олимпийци и искат да ни покажат малко. Какво ще кажеш?

За моя изненада Сократ само сви вежди и отвърна:

— Каквото трябва да стане — ще стане.

Реших да подмина това и тръгнах към вратата.

— Е, довиждане засега, Сок. Ще се видим след няколко седмици.

— Ще се видим след няколко часа — каза ми в отговор той. — Чакай ме на обяд пред фонтана „Лудвиг“.

— Добре — отговорих аз, чудейки се какво ли има предвид. После му пожелах лека нощ.

Спах около шест часа и хукнах към фонтана, точно пред Студентския съюз. Фонтанът се казваше „Лудвиг“, на името на едно куче, което често цамбуркаше в него. Сега няколко други кучета

лудуваха и цамбуркаха там, разхлаждайки се от августовската жегата, няколко малки дечица също пляскаха в плитката вода.

Точно когато прочутата камбанария на Бъркли — Кампанил — започна да отмерва 12 часа, видях сянката на Сок в нозете си. Още не бях се разсънил съвсем.

— Да повървим — каза ми той.

Тръгнахме през университетския комплекс, минахме покрай зала „Спроул“, покрай Школата по оптометрия и болницата „Коуъл“, после покрай футболния стадион и се заизкачвахме по възвишенията на Струубери каньон.

Най-сетне той заговори.

— Дан, при теб вече започна един съзнателен процес на трансформация. Той вече е необратим, връщане назад няма. Опиташ ли се да го сториш, ще завършиш с полудяване. Сега можеш да вървиш само напред, вече си обвързан.

— Искаш да кажеш, като с някоя институция ли? — опитах да се пошегувам.

Той се засмя.

— Може би има известни прилики.

После продължихме да вървим мълчаливо в сянката на храстите, избуяли покрай пътеката за крос.

— След определена точка никой не може да ти помогне, Дан. Аз ще те напътствам още малко, но после дори аз ще трябва да се отдръпна и ти ще бъдеш сам. Ще бъдеш подложен на сурово изпитание, преди да си готов. Ще трябва да развиеш в себе си огромна вътрешна сила. Надявам се само това да стане навреме.

Лекият бриз откъм Залива бе спрял и въздухът беше горещ, въпреки това аз потръпнах. И треперейки в жегата, видях как един гущер се шумугна през храстите. Последните няколко думи на Сок току-що стигнаха до съзнанието ми. Вдигнах поглед към него. Нямаше го.

Изпитал страх, без да зная защо, аз забързах обратно по пътеката. Тогава още не знаех, но подготовката ми бе приключила. Сега започваше същинската тренировка. И щеше да започне с едно изпитание, от което за малко да не оцелея.

КНИГА ВТОРА
ТРЕНИРАНЕ НА ВОИНА

4. МЕЧЪТ Е НАТОЧЕН

След като оставих валианта в гараж под наем, взех автобуса за Сан Франциско, който имаше връзка с директния за летището, но попаднахме в задръстване. Както вървеше, щях да закъснея за полета. Започнаха да ме изпълват тревожни мисли, усетих напрежение в стомаха — но щом си дадох сметка за това, махнах с ръка на всичко и престанах да се притеснявам, както вече се бях тренирал. Отпуснах се и започнах да се наслаждавам на гледката по крайбрежната магистрала, размишлявайки как все повече успявам да контролирам затормозяващите мисли, които обикновено ме завладяваха в миналото. Накрая все пак хванах самолета, дори ми останаха няколко секунди да се помотая.

На летището със здраво ръкостискане и сърдечна усмивка ме посрещна баща ми — една по-стара версия на мен самия с оредяваща коса, облечен с яркосиня спортна риза, която очертаваше мускулестите му гърди. Лицето на мама трогателно се набръчка, като ме посрещна на вратата на апартамента с прегръдки, целувки и новини за сестра ми, за племенниците и племенничките ми.

Вечерта ме заведоха да слушам едно от любимите произведения на майка ми — мисля, че беше от Бах. На сутринта още в ранни зори с татко вече бяхме на игрището за голф, разбира се. През цялото време се изкушавах да им разкажа за приключенията си със Сократ, но накрая предпочетох да ги премълча. Може би някой ден щях да им обясня всичко в писмен вид. Хубаво беше да погостуваш у дома, но този дом вече ми изглеждаше нещо толкова далечно и отдавнашно.

След голфа с татко седнахме в сауната на минералната баня „Джак Лалан“ и той заговори:

— Дани, май колежанският живот ти се отразява добре. Различен си — някак по-спокоен, на човек му е по-приятно да бъде с теб... не че и по-рано не беше приятно с теб, но... — търсеше точните думи, но аз го разбрах.

Усмихнах се. Само ако знаеше истината!

В Лос Анджелис прекарвах повечето си време в обикаляне да търся мотоциклет и накрая намерих един 500-кубиков триумф. Трябваша ми няколко дни докато посвикна с него и на два пъти едва не паднах, понеже ми се бе сторило, че мернах Джой да излиза от един магазин или да завива зад ъгъла.

Скоро дойде и последният ми ден в Лос Анджелис. Рано на другата сутрин щях да забръмча по крайбрежната магистрала към Бъркли, вечерта щяхме да се срещнем със Сид и да отлетим към Югославия за Световния шампионат по гимнастика. През деня си почивах и се мотаех из къщата. След вечерята си взех каската и тръгнах да си потърся пътен сак. Докато излизах през входната врата, татко извика подире ми:

— Внимавай, Дан, нощем мотоциклетите трудно се забелязват — обичайните му предупреждения.

— Да, татко, ще внимавам — извиках му аз. После дадох газ и с рев навлизах в движението, със самочувствието на истински мачо в спортната си тениска, изтърканите „Ливайс“ и кожените боти. Ободрен от прохладния вечерен въздух, поех на юг към Уилшиър. Бъдещето ми след миг щеше да се промени, защото в същия момент, на три пресечки напред по булевард „Уестърн“ Джордж Уилсън се канеше да направи ляв завой.

Аз фучах през мрака, уличните лампи прелитаха покрай мен, докато приближавах към „Уестърн“ и „Седма“. Тъкмо щях да пресека кръстовището, когато забелязах точно пред себе си бялочервен буик да дава мигач за ляв завой. Намалих — дребна предпазна мярка, която вероятно ми спаси живота.

Тъкмо когато моторът ми навлизаше в кръстовището, буикът внезапно ускори и зави точно пред мен. Още няколко безценни секунди тялото, с което бях роден, си беше все така цяло.

Имах достатъчно време да мисля, но не и да реагирам. „Дай наляво!“ — изкрещя умът ми. Но имаше насрещно движение. „Отбий вдясно!“ Но щях да се разбия в мантинелата. „Падни с мотора!“ Но щях да се озова между колелата. Нямах никакъв изход. Набих спирачки и зачаках. Беше нереално, като насън, докато не ми се мярна образът на ужасеното лице на шофьора. С кошмарен тъп звук и мелодичното прозвънтяване на стросено стъкло моторът ми се заби в

предната броня на автомобила — а десният ми крак се натроши. После всичко ужасно се ускори и светът потъна в мрак.

Сигурно съм загубил съзнание и съм дошъл отново на себе си, точно когато тялото ми е прелетяло над колата и се е разбило на бетона. Миг на благословена безчувственост и после започна болката — изгарящо, нажежено до червено менгеме, тя стягаше и трошеше крака ми все по-силно и по-силно, докато накрая не можах да издържа повече и закрепях. Искях да престане; молех се да загубя съзнание. Далечни гласове: „... изобщо не го видях...“ „... телефонът на родителите му...“ „... спокойно, скоро ще дойдат...“

След това дочух далечна сирена, едни ръце свалиха каската ми и ме вдигнаха на носилка. Погледнах надолу и видях един бял кокал да стърчи през разкъсания ми кожен ботуш. Когато вратата на линейката се затръшваше, внезапно си спомних думите на Сок: „... и ще бъдеш подложен на сурово изпитание, преди да си готов“.

Секунди по-късно, както ми се стори, вече лежах на рентгеновата маса в спешното отделение на лосанджелийската Ортопедична болница. Лекарят се оплакваше, че е уморен. Родителите ми се втурнаха в стаята, изглеждаха много състарени и пребледнели. Чак тогава ме сграбчи действителността. Изпаднал в шок и вцепенен, аз се разплаках.

Лекарят работеше експедитивно, сложи ми упойка, намести изкълчените пръсти на краката ми и заши дясното стъпало. По-късно, в операционната, скалпелът му проряза дълга червена линия дълбоко в кожата, разсичайки мускулите, които ми бяха служили толкова добре. Той извади кост от таза и я присади към парчетата от дясната ми бедрена кост. Накрая заби тясна метална пластина по средата на костта по протежение на цялото бедро, нещо като вътрешна шина.

Три дни бях в полусъзнание, в морфинен унес, който едва ме отделяше от нетърпимата, непрестанна болка. По някое време на третия ден вечерта се събудих и усетих в тъмното нечие тихо като сянка присъствие да седи до мен.

Джой стана, коленичи до леглото и погали челото ми, а аз извърнах засрамен глава. Тя ми прошепна:

— Дойдох веднага, щом научих — толкова ми се искаше тя да споделя победите ми, а вечно ме виждаше победен. Прехапах устни и усетих вкуса на сълзи. Джой нежно обърна лицето ми към себе си и ме

погледна в очите. — Сократ има послание за теб, Дани, помоли ме да ти разкажа тази история. Аз затворих очи и внимателно заслушах.

Един стар човек и синът му работели в малка ферма, имали само един-едничък кон, който да тегли плуга. Веднъж конят избягал.

— Колко ужасно — съчувствали им съседите. — Какъв лош късмет.

— Кой знае дали това е лош късмет или добър късмет — отвърнал фермерът.

След седмица конят се върнал от планините, като довел пет диви кобили в обора.

— Какъв добър късмет! — казали съседите.

— Добър ли? Лош ли? Кой знае? — отвърнал старецът.

На следващия ден, докато синът се опитвал да обяди една от дивите кобили, паднал и си счупил крака.

— Колко ужасно. Какъв лош късмет!

— Лош късмет ли? Добър ли?

Дошли военните да отведат на война младите мъже от всички ферми. Синът на фермера не бил годен, затова го оставили.

— Добро ли? Лошо ли?

Усмихнах се тъжно, после пак прехапах устни в пристъп на силна болка.

Гласът на Джой ми действаше успокоително.

— Всяко нещо си има предназначение, Дани, от теб зависи да се възползваш възможно най-добре от него.

— Как изобщо мога да извлека някаква полза от тази злополука?

— Няма злополуки, Дани. Всяко нещо е урок. Всяко нещо си има предназначение... предназначение... предназначение — повтаряше тя шепнешком в ухото ми.

— Ами гимнастиката, тренировките ми — с тях е свършено.

— Това сега е твоята тренировка. Болката може да пречисти ума и тялото, тя изгаря множество пречки — Джой видя въпросителния поглед в очите ми и добави: — Воинът не търси умишлено болката, но ако тя все пак дойде, той се възползва от нея. А сега си почивай, Дани, почини си — и тя се изниза покрай влизащата сестра.

— Не си отивай, Джой — промърморих аз и потънах в дълбок, безпамятен сън.

Приятелите идваха на свиждане, а родителите ми ме посещаваха всеки ден, но повечето време през тези двадесет и един нескончаеми дни аз лежах сам, проснат по гръб. Гледах втренчено в белия таван и с часове медитирах, прекъсван от упорити мисли на меланхолия, самосъжаление и напразни надежди.

Един вторник сутринта, опрян на нови патерици, аз излязох в яркото септемврийско слънце и бавно закуцуках към колата на родителите ми. Бях свалил десетина килограма, десният ми крак беше станал на клечка, с дълъг, лилав белег отстрани.

Свеж бриз погали лицето ми в този рядко ясен ден, без никакъв смог. Вятърът носеше аромати на цветя, които бях забравил; чуруликането на птички в короната на близко дърво се смесваше със звуците на уличното движение и звучеше като симфония за новопробудените ми сетива.

Останах за няколко дни у родителите си, почивах си на топлото слънце и бавно плувах в плитката част на басейна, като болезнено раздвижвах защитите мускули на крака си. Хранех се здравословно — кисело мляко, ядки, сирене и пресни зеленчуци. Жизнеността ми започна да се възвръща.

Едни приятели ме поканиха да им погостувам няколко седмици в къщата им в Санта Моника, само на пет преки от плажа. Приех с радост възможността да прекарам повече време на чист въздух.

Всяка сутрин бавно отивах до топлия пясък, оставях патериците и сядах до вълните. Слушах чайките и пляска на вълните, после затварях очи и медитирах с часове, забравяйки света наоколо. Имах чувство, че Бъркли, Сократ и миналото ми се бяха изгубили, останали в друго измерение.

Скоро се залових да правя упражнения, отначало бавно, после с все по-голямо натоварване, докато накрая по цели часове всеки ден се потях под горещото слънце — правех лицеви опори, коремни преси, вдигах крака от легнало положение. Внимателно и с огромно напрежение се вдигах в стойка на ръце и от това положение ги свивах и изпъвах от лактите отново и отново, пухтях от напрежение, докато всеки мускул не стигнеше до предела на възможностите си, а цялото ми тяло лъщеше от пот. После подскачах на един крак до вълните, сядах на плитко и започвах да си мечтая как летя в салтомортале във

въздуха, докато солената вода отмиваше в морето лъсналата пот и реещите се мечти.

Тренирах яростно, докато мускулите ми станаха твърди и очертани като на мраморна статуя. Станах един от „редовните посетители“ на плажа, които превръщаха морето и пясъка в свой начин на живот. Масажистът Малкълм седнаше на хавлията и ми разправяше вицове. Док, мозъкът на корпорация „Ранд“, присядаше до плажната ми хавлия всеки ден, за да побъбрим за политика и жени, но предимно за жени.

Време имах предостатъчно време да обмисля всичко, което ми се бе случило, откакто се бях срещнал със Сократ. Мислех си за живота и предназначенията му, смъртта и нейната загадка. И си спомнях моя тайнствен учител — думите му, живите му изражения — най-много обаче си спомнях смеха му.

Топлината на октомврийското слънце повяхна в ноемврийските облаци. Все по-малко хора идваха на плажа и в този период на самота аз се наслаждавах на такъв покой, какъвто не бях изпитвал от много години. Представях си, че оставам на плажа за цял живот, но знаех, че след Коледа ще се върна в университета.

Лекарят ми даде резултатите от рентгена.

— Кракът ви оздравява добре, господин Милман, дори необикновено добре, бих казал. Но ви предупреждавам; не хранете прекомерни надежди. Естеството на вашата катастрофа едва ли би ви позволило да се занимавате отново с гимнастика.

Аз не казах нищо.

Скоро след това се сбогувах с родителите си и се качих на самолета, време беше да се връщам в Бъркли.

На летището ме посрещна Рик, останах няколко дни при него и Сид, докато си намерих квартира в една стара къща близо до университета.

Всяка сутрин, здраво стиснал патериците, аз се добирах до гимнастическия салон и започвах да се упражнявам на уредите за вдигане на тежести, след това изтощен се стоварвах в басейна. Там, подпомаган от водата, натоварвах крака си до точката на болката, опитвайки се да ходя — но винаги до точката на болката, не повече.

След това лягах на полянката зад гимнастическия салон и започвах да разтягам мускулите си, за да поддържам гъвкавостта, която

щеше да ми е нужна за бъдещите тренировки. Накрая си почивах в библиотеката, като четях, докато не ме унесеше в дрямка.

Бях се обадил на Сократ, за да му кажа, че съм си дошъл.

Той не беше много разговорлив по телефона, каза ми само да го посетя, когато мога да ходя без патерици. Това ме устройваше; още не се чувствах готов да се срещна с него.

Коледата на тази година беше самотна, докато Пат и Денис, двама от съотборниците ми, не почукаха на вратата ми и не ме награбиха наедно с якето ми, като на практика ме отнесоха до колата. Поехме нагоре към Рено, където имаше сняг, и спряхме на връх Донър. Докато Пат и Денис тичаха в снега и се боричкаха, целеха се със снежни топки и се търкаляха надолу по хълма, аз предпазливо закуцуках през снега и леда и седнах на един пън.

Мислите ми се върнаха към предстоящия семестър и гимнастическия салон. Питам се дали кракът ми някога щеше да бъде отново здрав и прав. От един клон се посипа сняг, тупна глухо на замръзналата земя и ме извади от унеса ми.

Не след дълго потеглихме към къщи. Пат и Денис пееха неприлични песни, аз гледах как белите кристалчета се спускат и проблясват пред фаровете на колата в залязващото слънце. Замислих се за моето дерайлирало бъдеще и изпитах желание да можех да оставя този вилнеещ ум някъде далеч зад себе си, погребан в бял крайпътен гроб нейде из снежната планина.

Веднага след коледните празници отпътувах за кратко до Лос Анджелис, за да се видя с моя доктор и той ми разреши да сменя патериците с лъскав черен бастун. Тогава отпътувах обратно към университета и Сократ.

Беше сряда, 23:40 вечерта, когато, куцукайки, аз влязох през вратата на офиса и видях лъчезарното лице на Сократ. Отново си бях у дома. Почти бях забравил какво е да седиш и да пиеш чай със Сократ в нощната тишина. Беше едно по-изтънчено и в много отношения по-голямо удоволствие от всичките ми атлетични победи. Гледах този мъж, който беше станал мой учител, и виждах неща, които никога преди не бях забелязвал.

В миналото бях забелязал едно сияние, което сякаш го обвиваше, но бях решил, че се дължи само на преуморените ми очи. Сега не бях уморен и нямах никакво съмнение: това беше едва доловима аура.

— Сократ — казах аз, — около тялото ти се излъчва светлина. Откъде идва тя?

— От чистия живот — засмя се той. Тогава камбанката звънна и той излезе да развесели някого под претекста, че обслужва автомобила му. Сократ зареждаше с нещо повече от бензин. Може би и с тази аура, тази енергия или емоция. Във всеки случай, хората почти винаги си тръгваха по-щастливи, отколкото бяха дошли.

Но това, което най-много ме впечатляваше у него, беше не сиянието му, а простотата, тази пестеливост на движенията и действията му. Преди така и не бях си давал истински сметка за всичко това. Имах чувство, че с всеки нов урок, който научавах, аз виждах все по-дълбоко в Сократ. И понеже вече бях осъзнал цялата усложненост и заплетеност на моя ум, разбрах, че той отдавна бе надмогнал своите.

Като се върна в офиса, аз го попитах:

— Сократ, къде е Джой сега? Ще я видя ли пак скоро?

Той се усмихна, сякаш се радваше да чуе отново моите въпроси.

— Дан, не знам къде е тя, това момиче е пълна загадка за мен... и винаги е била.

Тогава разказах на Сократ за катастрофата и всичко, което последва. Той слушаше мълчаливо и внимателно, кимайки с глава.

— Дан, ти вече не си онзи млад глупак, който преди година влезе в този офис.

— Една година ли мина? На мен ми се сториха десет — пошегувах се аз. — Да не би да искаш да кажеш, че вече не съм глупак?

— Не, само, че вече не си млад.

— О, трогнат съм, Сок.

— Но сега ти си глупак с дух, Дан. А това е много съществена разлика. Все още имаш мъничък шанс да намериш вратата и да минеш през нея.

— Коя врата?

— Светът на воина, Дан, се пази от една врата. Тя е добре скрита, като манастир в планините. Мнозина чукат, но малцина влизат.

— Добре, покажи ми тази врата, Сократ. Готов съм, ще изнамеря начин да мина през нея.

— Не е толкова просто, готованко. Тази врата съществува вътре в теб и ти трябва сам да я намериш, аз мога само да те напътствам. Ти

обаче още не си готов, ни най-малко. Ако се опиташ сега да минеш през вратата, това би означавало почти сигурна смърт за теб. Предстои ти още много работа да свършиш, докато се подготвиш да почукаш на вратата.

Сократ произнасяше това с тон на официална декларация.

— Дан, с теб разговаряхме доста, ти имаше някои видения и научи някои уроци. Аз те уча на начин на живот, начин на действие. Време е да поемеш пълната отговорност за действията си. За да откриеш вратата, първо трябва да се научиш да следваш...

— Правилата на дома ли? — предположих аз.

Той се засмя, в този момент камбанката звънна и един автомобил плавно мина през една дъждовна локва и навлезе в бензиностанцията. Гледах през замъгления прозорец как Сократ бързо излезе в ръмязия дъжд, намятайки пончото си. Виждах как зарежда резервоара, как отива откъм страната на шофьора и казва нещо на брадатия рус мъж в колата.

Прозорецът пак се замъгли и аз го избърсах с ръкав точно навреме, за да видя как двамата се разсмяха. После Сократ отвори вратата на офиса и рязко ме блъсна нахлулият студен вятър — заедно с него за първи път осъзнах, че изобщо не се чувствам добре.

Сократ се канеше да направи чай, но аз му казах:

— Моля те, седни, Сок. Аз ще направя чая — той седна, кимайки одобрително. Подпрях се на бюрото, защото ми се зави свят. Болеше ме гърлото, чаят сигурно щеше да ми помогне.

Напълних чайника, сложих го на котлона и попитах:

— В такъв случай трябва аз да прокарам някакъв вид път към тази врата, така ли?

— Да. В известен смисъл всеки трябва да го направи. Ти лавираш пътя със собствения си труд.

Предугаждайки следващия ми въпрос, той продължи:

— Всеки — всяко човешко същество, било мъж или жена, вътре в себе си има способността да открие вратата и да премине през нея, но много малко от тях изпитват подтик да го направят, малцина проявяват интерес. Това е много важно. Не аз реших да те обучавам поради някаква твоя вродена дарба — всъщност, наред със силните си страни, имаш и някои очевидни слабости — а ти прояви „волята“ да поемеш на това пътешествие.

Това докосна една чувствителна струна.

— Струва ми се, че може да се сравни с гимнастиката, Сок.

Дори човек, който е с наднормено тегло, или пък кекав, или тромав, може да стане чудесен гимнастик, обаче с много по-дълга и трудна подготовка.

— Да, точно така стоят нещата. И едно мога да ти кажа: твоята пътека ще бъде много стръмна.

Главата ми изгаряше в треска, започваше да ме боли цялото тяло. Подпрях се пак на бюрото и с ъгълчето на очите видях как Сократ идва до мен и посяга към главата ми. „О, не, не сега, не съм в състояние“, помислих си аз. Той обаче само пипна пламналото ми чело. После провери жлезите на шията ми, вгледа се внимателно в лицето и очите ми и продължително измери пулса ми.

— Дан, енергиите ти са доста разбалансираны, далакът ти, изглежда, е увеличен. Съветвам те да отидеш на лекар тази вечер, още сега.

Чувствах се наистина окаяно, когато доуцуках до болницата „Коуъл“. Гърлото ми изгаряше, болеше ме цялото тяло. Лекарят потвърди диагнозата на Сок — далакът ми е силно увеличен. Бях с тежка мононуклеоза и ме приеха в клиниката.

През тази първа трескава, накъсана нощ сънувах, че единият ми крак е огромен, а другият — съсухрен. Когато се опитвах да се залюлея на успоредката или да направя кълбо, всичко излизаше изкривено и аз падах, падах и падах до късния следобед на следващия ден, когато Сократ дойде с букет изсушени цветя.

— Сократ — казах немощно аз, зарадван от неочакваното му посещение, — не трябваше.

— Да, трябваше — отговори той.

— Ще кажа на сестрата да ги сложи във ваза и ще си мисля за теб, като ги погледна — слабо се усмигнах аз.

— Те не са за гледане, за ядене са — каза той и излезе от стаята. След няколко минути се върна с чаша гореща вода. Стри малко от цветята, сложи ги в една марля, която бе донесъл и потопи торбичката чай във водата. — Този чай ще те подсили и ще спомогне за пречистването на кръвта. Ето, пий.

Беше горчиво на вкус — явно силно лекарство.

После извади шишенце с жълта течност, в която плуваха други стрити билки и започна да втрива течността дълбоко в десния ми крак, точно над белега. Зачудих се какво ли би казала сестрата, много хубава млада жена с вид на бизнесдама, ако влезеше в този момент.

— Какво е това жълто нещо в шишенцето, Сок?

— Урина, с малко билки.

— Урина ли! — възкликнах аз, докато хващах крака си и с отвращение го отдръпнах.

— Не ставай глупав — каза той, хвана крака ми и го притегли обратно. — Урината е много почитан еликсир в древните лечителски традиции.

Затворих уморените си очи, главата ми пулсираше като тъпани в джунгла. Усетих треската отново да се засилва. Сократ сложи ръка на главата ми, после хвана китката ми и премери пулса.

— Добре е, билките действат. Довечера ще бъде върхът на кризата, но утре ще се чувстваш по-добре.

Успях да промълвя едва чуто:

— Благодаря ви, доктор Сок.

Той се пресегна и сложи ръка на слънчевия ми сплит. Почти в същия миг всичко в тялото ми се напрегна. Струваше ми се, че главата ми ще се пръсне. Треската направо ме изгаряше, жлезите ми пулсираха. Най-лошо от всичко беше една ужасна, прогаряща болка в десния крак, на мястото на раната.

— Стига, Сократ, спри това! — извиках.

Той отдръпна ръка и аз се сринах в леглото.

— Само въведох в тялото ти малко повече енергия, отколкото си свикнал да има — обясни той. — Това ще ускори процеса на оздравяване. Усещането за горене е само там, където имаш възли. Ако се беше освободил от задръстванията — ако умът ти беше чист, сърцето — отворено, и тялото ти — освободено от напрежението, ти щеше да усетиш тази енергия като неописуемо удоволствие — похубаво и от секса. Щеше да ти се стори, че си в рая и в известен смисъл щеше да си прав.

— Понякога ме плашиш, Сократ.

— По-висшите хора винаги внушават боязън и страхопочитание — засмя се той. — В някои отношения ти също си по-висш, Дан, поне отвън. Изглеждаш като воин — строен, гъвкав и силен, благодарение

на дългата си подготовка като гимнастик. Но ти предстои да свършиш още много работа, докато извоюваш този вид здраве, на което се радвам аз.

Бях прекалено слаб, за да споря. Влезе сестрата.

— Време е да ви премерим температурата, господин Милман. Сократ учтиво стана при влизането ѝ. Аз лежах в леглото бледен и окаян на вид. Никога досега не бях усещал толкова силно контраста между нас двамата. Сестрата се усмихна на Сократ и той ѝ се ухили широко в отговор.

— Мисля, че с малко почивка синът ви ще бъде съвсем наред — каза тя.

— Точно това му казвах и аз — съгласи се Сок с греещ поглед. Тя пак му се усмихна — дали не флиртуваше? С бяло прошумоляване тя излезе от стаята, изглеждаше шеметно привлекателна.

Сократ въздъхна.

— Има нещо в жените с униформа... — после сложи ръка на челото ми. Потънах в дълбок сън.

На следващата сутрин се чувствах нов човек. Докторът вдигна вежди, докато преглеждаше далака ми, опипа дали са подути жлезите и отново провери картоната ми. Беше направо смаян.

— Не мога да намеря нищо нередно у вас, господин Милман — звучеше почти като че ли се извинява. — Можете да се приберете у дома след обяда... м-м, почивайте си много — и излезе, взирайки се в картоната ми.

Сестрата отново прошумоля на вратата.

— Помощ! — извиках аз.

— Да? — каза тя, влизайки.

— Не мога да си го обясня, сестро. Изглежда имам проблеми със сърцето. Всеки път, когато минете, то се разбива.

— Искате да кажете, че забива по-силно ли? — попита тя.

— О, наречете го както искате. Тя се усмихна и каза:

— Май сте готов да си отивате вкъщи.

— Всички така ми казват, обаче до един грешите. Сигурен съм, че ще имам нужда от частни медицински грижи. Усмихвайки се привлекателно, тя се обърна и излезе.

— Сестро! Не ме оставяйте — извиках подире ѝ.

Същия следобед, докато вървах към къщи, ме изуми подобрието в крака ми. Още накуцвах силно, замятайки бедро настрани при всяка крачка, но почти можех да ходя без бастуна. Може би това имаше нещо общо с магичното уринолечение на Сок или със зареждането на батериите, което ми бе направил.

Учебната година бе започнала и отново бях заобиколен от други студенти, книги и домашни, но за мен всичко това сега беше на втори план. Можех да играя играта, без да се притеснявам. Имах да правя много по-важни неща в една малка бензиностанция на запад от университета.

След като си подремнах доста дълго, отидох в бензиностанцията. Щом седнах, Сок каза:

— Много работа за вършене.

— Каква, например? — попитах аз, прозях се и се протегнах.

— Основен ремонт.

— Доста работа, а?

— Наистина доста, ще ремонтираме теб.

— О, така ли? — казах аз. „Ох, по дяволите“, помислих си.

— Като феникс, ти ще се хвърлиш в огъня и ще се въздигнеш от пепелта си.

— Готов съм! — казах аз. — Едно от твърдите ми решения за новата година ще бъде да спра поничките.

Сократ се засмя и каза:

— Де да беше толкова просто. В момента ти си една задръстена маса от усукани схеми и допотопни навици. Ще трябва да промениш навиците си в действията, мисленето, сънуването и начина да гледаш на света. По-голямата част от това, което си ти, е поредица от лоши навици.

Той започваше да ме дразни.

— По дяволите, Сократ, преодолях някои трудни премеждия и все още правя най-доброто, което мога. Не можеш ли да проявиш поне малко уважение?

Сократ отметна глава назад и се разсмя. После дойде до мен и ми издърпа ризата. Докато я загащвах отново, той ми разроши косата.

— Чуй ме, о, Велики палячо, всеки иска уважение. Но не става просто като кажеш „Моля, уважавайте ме.“ Трябва да заслужиш

уважение, като се държиш достойно — а уважението на един воин не се заслужава лесно.

Преброих до десет, след което попитах:

— Как тогава да заслужи вашето уважение, о, Велик и Страховит Воин?

— Като смениш ролята си.

— За коя роля става дума?

— За ролята ти на „ах, горкичкият аз“ естествено. Престани да се гордееш толкова с посредствеността, покажи малко дух! — ухилен, Сократ скочи и закачливо ме плясна по бузата, после ме ръгна в ребрата.

— Престани! — изкрещях аз, нямах никакво настроение за игричките му. Посегнах да го сграбча за ръката, но той леко скочи върху бюрото. Оттам прелетя над главата ми, извъртя се и ме повали на дивана. Ядосано се надигнах на крака и се опитах да го изблъскам, но в момента, в който го докоснах, той отскочи назад и прелетя над бюрото. Аз паднах по лице на килима.

— Дявол да те вземе! — изкрещях вбесено, като гледах на кръв.

Той се изниза през вратата към гаража. Впуснах се, куцукайки подире му.

Сократ кацна на една броня и почеса глава.

— Я, ти май си ядосан, Дан.

— Изумителна наблюдателност — запелтечих задъхано.

— Добре де — каза той. — Като се вземе предвид затрудненото ти положение, нормално е да си ядосан — но гледай само да насочиш този гняв мъдро — Сок сръчно започна да сменя свещите на един фолксваген. — Гневът е едно от основните ти оръжия, за да трансформираш старите си навици — той развинти една стара свещ с френския ключ — и да ги замениш с нови. — После намести новата и я затегна здраво с ключа.

— Гневът може да изгори старите ти навици. Както виждаш, страхът и мъката възпират действието, гневът подтиква към действие. Когато се научиш да използваш правилно гнева си, можеш да трансформираш страха и тъгата в гняв, а гневът — в действие. Това е тайната на вътрешната алхимия на твоето тяло.

Като се върнахме в офиса, Сократ наля минерална вода и направи чаения специалитет на вечерта — от розови шипки — а през

това време продължаваше да говори.

— Ти имаш много навици, които отслабват силата ти. Тайната на промяната е да фокусираш цялата си енергия не в борбата със старите навици, а за изграждането на нови.

— Как мога да контролирам навиците си, като не мога да овладее дори емоциите си, Сок?

Той се облегна назад в стола си.

— Виж как стоят нещата: когато умът ти създаде проблем, когато се възпротиви на живота такъв, какъвто е в момента, тялото ти се изпълва с напрежение и ти усещаш това напрежение като „емоция“, интерпретирана в различни думи: „страх“, „тъга“, „гняв“. Истинската емоция, Дан, е чиста енергия, която тече свободно из тялото.

— Това означава ли, че воинът никога не изпитва нормалните разстройващи емоции?

— В известен смисъл е така. Но все пак емоциите са естествена човешка способност, начин на изразяване. Понякога е добре да дадеш израз на страха, тъгата или гнева — обаче енергията трябва да се насочи изцяло навън, а не да се задържа вътре. На емоциите трябва да дадеш пълен израз, с цялата си сила, тогава те ще изчезнат, без да остане и следа. Така че начинът да контролираш емоциите си е да ги оставиш да текат, да ги оставиш да си отидат.

Аз станах, вдигнах свирещия чайник от котлона и налях от димящия чай.

— Можеш ли да ми дадеш конкретен пример, Сократ?

— Ами, да — каза той. — Да постоиш известно време с едно бебе, например.

Усмихнах се и задухах чая си.

— Странно, никога не бях си мислил за бебетата като за майстори на емоционалния контрол.

— Когато на бебето нещо не му е наред, то се изразява с адски писъци — само с рев. Изобщо не се чуди дали би трябвало да заплаче. Вземеш ли го на ръце или го нахраниш, само секунди след това сълзите му секват. Ако бебето е ядосано, то те кара да разбереш това по съвсем категоричен начин. Но пък после много бързо му минава, можеш ли да си представиш едно бебе да се чувства виновно за гнева си? Бебетата просто му дават воля, после го забравят. Дават му пълен израз, след което млъкват. Пеленачетата са много добри учители и

демонстрират чудесно правилното използване на енергията. Научиш ли това, ще можеш да трансформираш всеки свой навик.

Един форд ранчero спря на бензиностанцията. Сократ се запъти към шофьорското място, а аз ухилен грабнах маркуча и отвинтих капачката на резервоара. Вдъхновен от неговото просветляващо откровение за контролирането на емоциите, аз се провикнах над покрива на автомобила:

— Само кажи какво да правя и ми развържи каишката, Сок.

Ще ги разкъсам на парченца аз тия гадни навици! — едва тогава погледнах пътниците — три потресени монахини! Задавих се от думите си и, изчервен, се залових да мия стъклата. Сократ само се облегна на колонката и покри лице с дланите си.

Щом за голямо мое облекчение ранчерото си тръгна, пристигна друг клиент. Беше пак онзи рус мъж — с къдравата брада. Той изскочи от колата и обхвана Сократ в огромната си мечешка прегръдка.

— Радвам се да те видя, Джоузеф, както винаги — каза му Сократ.

— И аз така... Сократ беше, нали? — и той ми отправи една дяволита усмивка.

— Джоузеф, тази млада машина за въпроси се нарича „Дан“. Натискаш копчето и той задава въпрос. Чудесно е да имаш такова нещо край себе си, наистина, особено ако нямаш с кого да си говориш.

Джоузеф ми стисна ръката.

— Поукротил ли се е старецът в залеза на живота си? — попита ме той с широка усмивка.

Преди да успея да го уверя, че Сок, изглежда, е по-заядлив от всякога, „старецът“ се намеси:

— А, всъщност съм станал доста ленив — на Дан му е много по-лесно, отколкото на теб.

— О, разбирам — каза Джоузеф със сериозна физиономия. — Не си го водил на пробег от 100 мили, а и още не сте минали упражнението с жаравата, нали?

— Ами, къде ти! Едва започваме, още сме на основните неща — как да яде, да ходи и да диша.

Джоузеф се засмя от сърце. Улових се, че и аз се смея заедно с него.

— Като стана дума за ядене — добави той, — защо двамата не наминете сутринта в кафенето? Ще бъдете мои лични гости и ще ви спретна нещо за закуска.

Тъкмо щях да кажа: „О, много бих искал, но наистина не мога“ и Сократ ме изпревари:

— С удоволствие. Сутрешната смяна идва след половин час — и тогава ще наминем.

— Чудесно. Е, до тогава — той подаде на Сок пет долара за бензина и си тръгна.

Заинтересувах се за Джоузеф.

— И той ли е воин като теб, Сок?

— Никой не е воин като мен — отвърна той и се засмя. — Нито пък някой би го пожелал. Всеки мъж или жена има природни дарби. Докато ти, например, се отличаващ в гимнастиката, Джоузеф е майстор в приготвянето на храна.

— Искаш да кажеш в готвенето?

— Не точно. Джоузеф почти не обработва топлинно храната, това разгражда природните ензими, нужни за пълното ѝ смилане. Той приготвя естествени храни по начин, който скоро сам ще видиш. Веднъж опитай ли кулинарната магия на Джоузеф, повече няма да стъпиш в закусвалня за бързо хранене.

— И какво му е толкова особеното на неговото готвене?

— Всъщност само две неща — и двете много фини. Първо, той влага цялото си внимание в това, което прави, второ, любовта, в буквалния смисъл, е една от основните съставки на всичко, което прави. Вкусът ѝ ти остава дълго време след яденето.

Смяната на Сок — един върлинест тийнейджър, пристигна с обичайното си изръмжаване вместо поздрав. Ние си тръгнахме, пресякохме улицата и поехме на юг. Забързах, накуцвайки, за да следвам широката крачка на Сократ. Спускахме се по живописни малки улички, за да избегнем претовареното движение в този час на сутринта.

Под стъпките ни шумоляха изсъхнали листа, докато минавахме край многообразието от сгради, характерно за жилищния район на Бъркли — смесица от стилове — викториански, испански колониален, неоалпийски фънк и подобните на кутийки малки блокове, подслоняващи повечето от 30-те хиляди студенти.

Както вървахме, Сократ заговори:

— Дан, ще ти е нужно огромно количество енергия, за да се провреш през мъглите на ума си и да откриеш вратата. За тази цел е изключително важно да се заемеш с пречистващи, възстановителни практики.

— Би ли повторил малко по-ясно, моля?

— Ще те разглобим, ще те почистим и после пак ще те сглобим.

— О, защо не ми го каза така още първия път? — подразних го аз.

— Ще трябва да усвоиш наново всяка своя човешка функция — движение, спане, дишане, мислене, усещане и особено хранене. От всички човешки дейности храненето е едно от най-важните неща за стабилизирането ти.

— Чакай малко, Сократ. С храненето наистина нямам никакви проблеми. Аз съм строен, общо взето се чувствам доста добре, а гимнастиката доказва, че имам достатъчно енергия. Каква разлика, ако променя няколко неща в диетата си?

— Сегашната ти диета — каза той и вдигна поглед към слънчевите клони на едно красиво дърво — може да ти дава „нормално“ количество енергия, но голяма част от това, което ядеш, те кара да се чувстваш отпаднал, отразява се негативно на настроението ти, понижава твоето ниво на осъзнаване и не позволява на тялото ти да достигне оптимална жизненост. Неуравновесената диета оставя в организма ти токсични вещества, което в дългосрочен план засяга дълголетие то. Повечето от твоите душевни и емоционални проблеми могат да се сведат до минимум просто като отделяш внимание на правилното хранене.

— Как може смяната на диетата да се отрази на енергията ми? — възразих аз. — Искам да кажа, аз поемам калории, а те представляват определено количество енергия.

— Това е традиционният възглед, но той е повърхностен, воинът трябва да различава по-фини въздействия. Основният ни източник на енергия в тази система — каза той и с широк жест изобрази Слънчевата система, — е слънцето. Но общо взето, човешкото същество — тоест ти...

— Мерси за комплимента.

— ... на сегашното си ниво на еволюция не е развило способността да използва пряко слънчевата енергия, ти не можеш да „се храниш със слънчева светлина“, освен по някои ограничени начини. Когато човечеството най-сетне развие тази способност, храносмилателните органи ще закърнеят и компаниите, които произвеждат разхлабителни, ще фалират. Но засега храната е тази форма на складирана слънчева светлина, която ти е нужна.

Правилната диета ще ти позволи да използваш възможно най-пряко слънчевата енергия. Произтичащото от нея натрупване на енергия ще отвори сетивата ти, ще разшири осъзнаването ти и ще изостри концентрацията ти като бръснач.

— И всичко това ще стане само като престана да ям тарталети?

— Да, като престанеш да ядеш тарталети и още някои други боклуци.

— Веднъж един японски гимнастик-олимпиец ми каза, че не се броят лошите ти навици, а само добрите.

— Това означава, че добрите ти навици трябва да станат толкова силни, че да анулират безполезните — Сократ посочи напред към едно малко кафене на „Шатък“, близо до „Ашби“. Бях минавал много пъти оттам, без всъщност да го забележа.

— Значи ти вярваш в естествените храни, Сок? — попитах аз, докато прекосяхме улицата.

— Не е въпрос на вярване, а на правене. Едно нещо ще ти кажа: аз ям само това, което е здравословно, и ям само толкова, колкото ми е нужно. За да оцениш онова, което ти наричаш естествени храни, трябва да изостриш инстинктите си, трябва да станеш природен човек.

— Звучи ми доста аскетично. Ти не си ли хапваш понякога поне по един малък сладолед?

— Диетата ми отначало може да ти се стори спартанска, Дан, в сравнение с твоите глезотии, които наричаш „умереност“, но начинът, по който се храня аз, всъщност е изпълнен с наслада, защото съм развил способността да се наслаждавам на най-простите храни. И с теб ще стане така.

Почукахме на вратата и Джоузеф отвори.

— Заповядайте, заповядайте — покани ни ентусиазирано той, сякаш ни посрещаше в собствения си дом. Всъщност това наистина изглеждаше като дом. Дебели килими покриваха пода на малкото

предверие. Вътре в салона имаше тежки, полирани, грубо издялани маси, а меките столове с прави облегалки приличаха на антики. По всички стени висяха гоблени, освен на една, която беше почти изцяло закрыта от огромен аквариум с многоцветни риби. Утринната светлина се лееше през остъкления таван. Седнахме точно под него, в топлите лъчи на слънцето, от време на време засенчвано от минаващите облаци.

Джоузеф се приближи, понесъл над главата си две чинии. Поднесе ни ги с изкусен замах, първо на Сократ, после на мен.

— Ах, колко вкусно изглежда! — възкликна Сократ и затъкна салфетка на врата си. Сведох поглед. В бялата чиния пред мен имаше един нарязан морков и малко маруля. Зяпнах от смайване.

От изражението ми Сократ едва не падна от стола си от смях, а Джоузеф трябваше да се подпре на масата.

— А-а — казах аз и въздъхнах от облекчение. — Значи е майтап, а?

Без думичка да каже, Джоузеф отнесе чиниите и се върна с Две красиви дървени паници. Във всяка имаше по едно съвършено оформено, миниатюрно копие на планина. Самата планина беше хармонично съчетание от оранжев пъпеш и жълт пъпеш от сорта „медена роса“. Малки парченца орехи и бадеми, всяко издялано поотделно, представляваха кафяви морени.

Скалистите зъбери бяха направени от ябълки и тънки резенчета сирене. Дърветата бяха направени от множество стръкчета магданоз, всяко подрязано в съвършена форма, като дръвче бонзай. Снежна покривка от кисело мляко покриваше върха. В подножието бяха разпръснати нарязани наполовина гроздови зърна и кръг от пресни ягоди. Седях и гледах вторачено.

— Джоузеф, толкова е красиво! Не мога да изям такова нещо, искам да го снимам.

Забелязах, че Сократ вече беше започнал да яде, както винаги бавно и на съвсем малки хапки. Аз се нахвърлих лакомо на планината и почти привършвах, когато Сократ внезапно започна да се тъпче като свиня. Осъзнах, че имитира мен.

Постарах се съвестно да взимам малки хапки и между тях да дишам дълбоко, както правеше той, но това ми се струваше потискащо бавно.

— Насладата, която ти получаваш от храненето, Дан, се свежда до вкуса на храната и усещането за напълнен корем. Трябва да се научиш да се наслаждаваш на целия процес — предшестващия глад, внимателното приготвяне, красивото подреждане на масата, дъвченето, дишането, мириса, вкуса, преглъщането и усещането за лекота и енергия след яденето. Накрая можеш да се насладиш на пълното и леко освобождаване от храната след смилането ѝ. Когато отделяш внимание на всеки от тези елементи, ще започнеш да оценяваш простите ястия и няма да ти е нужна толкова много храна.

— Иронията в сегашните ти хранителни навици е, че докато се притесняваш да не пропуснеш едно ядене, ти не осъзнаваш напълно това, което в момента ядеш.

— Никога не съм се притеснявал да не пропусна ядене — възразих аз.

— Радвам се да го чуя. В такъв случай няма да ти е чак толкова трудно следващата седмица. Това ядене ти е последното за следващите седем дни.

По-нататък Сок ми описа пречистващата диета, която щях да започна веднага. Разреден плодов сок или чист билков чай щеше да бъде единствената ми храна.

— Но, Сократ, аз имам нужда от протеини и желязо, за да заздравее кракът ми, нужна ми е енергия за гимнастиката — напразно. Сократ можеше да бъде и много неразумен човек.

Помогнахме на Джоузеф в някои дреболии, поговорихме си още малко, после му благодарихме и си тръгнахме. Вече бях гладен. Докато се връщахме към университетския град, Сократ обобщи реда, който трябваше да следвам, докато тялото ми си възвърне природните инстинкти.

— След година-две няма да имаш нужда от правила. Засега обаче оставяш настрана всички храни, които съдържат рафинирана захар и брашно, месо и яйца, както и всякакви наркотици като кафе, алкохол, тютюн или каквато и да било друга безполезна храна. Ще ядеш само пресни, непреработени, нерафинирани храни, без химически добавки. По начало гледай закуската ти да се състои от пресни плодове, може би с малко извара или кисело мляко. Обядът ти, основното ядене, трябва да бъде от сурова салата, печен или задушен картоф, може малко сирене, пълнозърнест хляб или варено жито. Вечерята трябва да е

сурова салата и от време на време леко задушени зеленчуци. Добавяй към всяко ядене сурови, неосолени ядки и семена.

— От всичко това виждам, че си страхотен спец по ядките и заядките, Сок — измрънках аз.

На връщане минахме покрай един магазин за хранителни стоки. Понечих да вляза и да си купя нещо сладко, но си спомних, че повече не ми се позволява да ям купешки сладкиши до края на живота ми! А пък през следващите шест дни и двадесет и три часа изобщо нищичко нямаше да ям.

— Сократ, гладен съм.

— Никога не съм казвал, че тренировката на един воин е фасулска работа.

Минахме през територията на университета точно в почивката, така че площад „Спроул“ гъмжеше от хора. Заглеждах се с копнеж подир красивите състудентки. Сократ докосна ръката ми.

— Това ми напомни още нещо, Дан: кулинарните сладости не са единствената глезотия, която ще трябва да избягваш известно време.

— Виж ти! — заковах се на място. — Искам да бъда напълно сигурен, че не съм те разбрал погрешно, Сок. Може ли по-конкретно?

— О, да. Можеш естествено да се наслаждаваш на близки, сърдечни връзки, но докато не станеш достатъчно зрял, ще трябва да се въздържаш напълно от сексуални занимания. Казано още по-просто: дръж си го в гащите.

— Но, Сократ — оспорих думите му аз, сякаш животът ми беше изправен пред съд, — това е старомодно, пуританско, безсмислено и нездравословно. Едно е да намаля храната, но това тук е съвсем друго! — И започнах да му привеждам цитати от „Философията на «Плейбой», Албърт Елис, Робърт Римър, Джаклин Сюзън и «Маркиз дьо Сад». Прибягнах дори до «Рийдърс Дайджест» и рубриката «Скъпи Аби», но нищо не го трогна.

Той каза:

— Излишно е да се захващам да ти обяснявам доводите си, просто се налага в бъдеще да намиращ тръпка в свежия въздух, прясната храна, прясната вода, прясното осъзнаване и слънчевата светлина.

— Как изобщо мога да следвам всички правила, които ти ми налагаш?

— Поразмишлявай над последния съвет, който Буда е дал на последователите си.

— И какво им е казал той? — попитах го и зачаках вдъхновителен отговор.

— «Правете възможно най-доброто» — и след тези думи той се загуби в тълпата.

През следващата седмица започнаха ритуалите по моето посвещаване. Докато стомахът ми къркореше, Сократ изпълваше нощите ми с «основни» упражнения, учеше ме как да дишам по-дълбоко и по-бавно — със затворена уста и език допрян до небцето. Бъхтех се да правя възможно най-доброто, изпаднал в някаква летаргия, в очакване на следващия ми (уф!) разреден плодов сок и билков чай, мечтаех си за пържоли и палачинки. А всъщност никога не съм обичал особено пържолите и палачинките!

Един ден той ми казваше да дишам от корема, а на следващия — да дишам от сърцето. Започна да ми прави забележки за походката, за начина, по който говоря или че очите ми блуждаели из стаята така, както «умът ми блуждаел из вселената». Нищо, което правех, изглежда не го удовлетворяваше.

Непрекъснато ме поправяше, понякога спокойно, понякога много остро. «Правилната стойка е начин да бъдеш в унисон с гравитацията, Дан. Правилната нагласа е начин да бъдеш в унисон с живота.» И неща от този род.

Третият ден от диетата беше най-тежък. Чувствах се отмалял и разнебитен, имах главоболие и лош дъх.

— Всичко е част от пречистващия процес, Дан. Тялото ти се изчиства, освобождава се от натрупаните токсини.

По време на тренировките единственото, което правех, бе да разтягам мускулите си в легнало положение.

На седмия ден от диетата се чувствах наистина много добре — дори взех да се перча. Имах чувство, че бих могъл да продължа още. Гладът ми бе изчезнал; на негово място усещах единствено приятна отпадналост и чувство за лекота. На тренировките определено ставах по-добър. Ограничаван единствено от слабия си крак, аз тренирах усилено, но се чувствах релаксиран и по-гъвкав от всякога.

Когато на осмия ден започнах храненето, отначало със съвсем малки количества плодове, трябваше да използвам цялата сила на

волята си, за да не започна да се тъпча с всичко, което ми беше позволено да ям.

Сократ не търпеше никакви оплаквания и никакви възражения. Всъщност той искаше изобщо да не говоря, освен при крайна необходимост.

— Без повече празни приказки — каза ми той. — Онова, което излиза от устата ти, е точно толкова важно, колкото и това, което влиза в нея.

Поне така можах да цензурирам безсмислените си коментари, които обикновено ме караха да приличам на глупак. Всъщност веднъж като му хванах цаката, се чувствах много добре да говоря по-малко. Някак си ставах по-спокоен. Но след няколко седмици ми писна.

— Сократ, обзалагам се на един долар, че ще мога да те накарам да кажеш повече от две думи.

Той протегна длан към мен и каза:

— Загуби.

Заради гимнастическите си успехи в миналото аз преливах от кураж и увереност през първия месец и нещо. Не след дълго обаче осъзнах, че — както беше казал Сократ — хич нямаше да ми е лесно.

Главният ми проблем беше как да се пригодя социално към приятелите си. С Рик и Сид водехме момичетата си на пица в «Лавал». Всички, включително и моето момиче, си разделяха една огромна пица с наденички, аз си поръчвах малък, пълнозърнест, вегетариански сандвич. Те си взимаха млечен шейк или бира, аз си пиех ябълковия сок. След това решавах да отидем в сладоледената къща «Фентънс». Докато те ядяха мелбите си, аз смучех парче лед. Гледах ги завистливо, те пък ме гледаха с известно раздражение. Вероятно ги карах да се чувстват гузни. Социалният ми живот рухваше под бремето на строгия ми режим.

Заобикалях по странични улици, за да избягвам сладкарниците, лавките за сандвичи и откритите ресторанти край университета. Давах си сметка за копнежите и желанията си, но успявах да се преборя с тях. Ако се превърнех в мекотело пред една поничка с желе, просто нямаше да мога да погледна Сократ в очите.

С течение на времето обаче започнах да усещам все по-голяма съпротива. Плаках се на Сократ, въпреки мрачния му вид:

— Сок, вече не си забавен. Станал си обикновено сърдито старче, дори вече не светиш.

Той ме изгледа намръщено.

— И никакви фокуснически трикове вече.

Точно така си беше — никакви трикове, никакъв секс, никакви пържени картопки, хамбургери, шоколадчета, понички, никакви забавления и почивка, само строга дисциплина на бензиностанцията и извън нея.

Януари премина мудро, изтече февруари, а сега и март почти отминаваше. Отборът приключваше сезона без мен.

Отново споделих със Сократ чувствата си, но той не ми предложи никаква утеха, нито подкрепа.

— Сократ, станал съм същински духовен бойскаут. Приятелите ми вече не искат да излизат с мен. Ти ми съсипваш живота! Опасявам се, че ще се превърна в съсухрен, стар...

Прекъсна ме смехът му.

— Дан, ако те е страх от дехидратация, мога да те уверя, че покойната ми съпруга ме смяташе за доста сочен.

— Твоята съпруга?

Той отново се разсмя на изуменото ми изражение. После ме погледна, сякаш щеше да добави още нещо. Но се залови отново с книгата си и каза само:

— Прави възможно най-доброто.

— Е, благодаря за вълнуващия, насърчителен разговор — дълбоко в мен ми беше обидно, че друг човек — пък бил той дори и Сократ — управлява живота ми.

И все пак, стиснал зъби, изпълнявах всяко изискване с твърда решимост, докато един ден по време на тренировка дойде ослепителната сестра, която играеше главната роля в еротичните ми фантазии от престоя ми в болницата насам. Тя тихо седна и загледа въздушните ни упражнения. Забелязах как почти веднага всички в гимнастическия салон се изпълниха с прилив на нова енергия, а и аз не правех изключение.

Престорих се, че съм погълнат от тренировката, но от време на време я поглеждах с ъгълчето на очите си. Прилепналият ѝ копринен панталон и блузка без ръкави ме разсейваха, умът ми непрекъснато се

отнасяше към по-екзотични форми на гимнастика. През останалата част от тренировката остро съзнавах, че тя ме наблюдава.

Изчезна точно преди края на тренировката. Аз се изкъпах, преоблякох се и тръгнах нагоре по стълбите. На площадката горе стоеше тя, облегната съблазнително на парапета. Изобщо не помня как съм изкачил последните стъпала.

— Здравей, Дан Милман. Аз съм Валери. Изглеждаш много по-добре от времето, когато се грижех за теб в болницата.

— По-добре съм, сестро Валери — ухилих се аз. — И толкова се радвам, че вие се грижете за мен.

Тя се засмя и се протегна изкусително.

— Дан, дали би ми направил една голяма услуга. Да ме изпратиш до вкъщи? Вече мръква, а ме следи някакъв непознат.

Тъкмо щях да кажа, че вече е април и слънцето нямаше да залезе поне още един час, но си помислих: «Какво толкова — дребна подробност».

Вървахме, разговаряхме и накрая се озовах на вечеря в апартамента ѝ. Тя отвори бутилката си със «специално вино за специални случаи». Отпих само една глътка, но това се оказа началото на края. Направо цвърчах, по-сгорещен от пържола на скарата. В един момент тънко гласче ме попита: «Ти мъж ли си или мекотело?» Друго гласче отговори: «Аз съм едно възбудено мекотело». Тази нощ се издъних по всички параграфи, които бях спазвал. Ядох от всичко, което тя ми сервираше. Започнах със супа от миди, после пържола и салата. А за десерт — няколко порции Валери.

През следващите три дни не можах да спя добре, затормозен как да представя изповедта си на Сократ. Подготвих се за най-лошото.

През онази нощ влязох в офиса и му разказах всичко, без да се оправдавам. Зачаках със затаен дъх реакцията му. Сократ дълго време не проговори. Накрая каза:

— Забелязах, че още не си се научил да дишаш — преди да успея да отговоря, той вдигна ръка. — Дан, аз разбирам как би предпочел един сладолед или палуване с красива жена пред Пътя, който ти показвам, но ти можеш ли да разбереш? — той помълча. — Тук няма похвали, няма упреци. Сега вече разбираш колко властен е гладът на стомаха и слабините. Това е добре. Но помисли над следното: поисках

от теб да правиш възможно най-доброто. Това ли беше най-доброто наистина?

Сократ включи очите си на «ярко»; блясъкът им ме прониза.

— Върни се след месец, но само ако си спазвал строго режима. Срещай се с младата жена, ако искаш; дарявай я с внимание и искрени чувства, но каквито и пориви да изпитваш, води се от по-висшия ред!

— Ще го правя, Сократ, кълна се, че ще го направя! Сега наистина разбирам.

— Нито взетото решение, нито разбирането ще те направят по-силен. Решимостта съдържа искреност, логиката съдържа яснота, но и двете не носят енергията, която ще ти трябва. Нека гневът бъде твоето решение, твоята логика. Ще се видим след месец.

Съзнавах, че ако отново пренебрегнах режима, това щеше да бъде краят за мен и Сократ. С нарастваща вътрешна решимост аз си казвах: «Никаква прелъстителна жена, поничка или парче печено кравешко месо няма повече да притъпят волята ми. Или ще овладея поривите си, или ще умра».

Валери ми се обади на следващия ден. В мен се надигнаха всичките познати тръпки при звука на гласа ѝ, който толкова скоро бе стенал в ушите ми.

— Дани, много ми се иска да те видя довечера. Свободен ли си? О, добре. Свършвам работа в седем. Да те чакам ли в гимнастическия салон? Добре, ще се видим тогава — чао.

Вечерта я заведох в кафенето на Джоузеф за върховна салатена изненада. Забелязах, че Валери флиртуваше с Джоузеф. Той беше своето обичайно сърдечно «аз», но не показваше признаци да откликва на флирта ѝ.

По-късно отидохме в апартамента ѝ. Седнахме и си поговорихме. Тя ми предложи вино, аз поисках сок. Тя погали косата ми и ме целуна нежно, шепнейки в ухото ми. Отвърнах на целувката със страст. Тогава вътрешният ми глас се обади ясно и силно. «Я се освести. Спомни си каквото трябва.»

Изправих се на дивана и си поех дълбоко дъх. Хич нямаше да е лесно. Тя също се изправи и вдигна ръце да поприглади косата си.

— Валери, знаеш, че те намирам за много привлекателна и вълнуваща, обаче спазвам определен... ъ-ъ... личен режим, който вече не ми позволява това, което се канехме да направим. Приятна ми е

компанията ти и бих искал пак да се виждаме. Но ти предлагам отсега нататък да мислиш за мен като за близък приятел, нещо като любящ с-с-свещеник — чак не можах да го произнеса.

Тя си пое дълбоко дъх и пак приглади коса.

— Дан, чудесно е наистина да си с човек, който не се интересува само от секс.

— Е — казах аз окуражен. — Радвам се да го чуя, понеже знам, че можем да имаме много общи неща освен леглото.

Тя погледна часовника си.

— О, колко късно стана, а утре съм рано на работа, така че ще ти кажа лека нощ, Дан. Благодаря за компанията. Много приятно ми беше.

Звъннах ѝ на другия ден, но даваше заето. Обадох се и на другия и накрая се свързах с нея.

— През следващите няколко седмици ще бъда много заета с изпитите за медицински сестри.

Видях я след една седмица, когато дойде към края на тренировката, за да вземе Скот, едно друго момче в отбора. Дватамина минаха точно покрай мен, докато се качвах по стълбите — толкова наблизко, че усетих парфюма ѝ. Тя учтиво кимна и ми каза здрасти.

Скот ме погледна закачливо и ми смигна многозначително. Не знаех, че може толкова да ме заболи просто от едно намигване.

С отчаян глад, който една сурова салата изобщо не можеше да задоволи, аз се озовах пред «Чарбройлер». Взех да душа цвърчащите на скарата наденички, подправени със специален сос. Спомних си всички прекрасни случаи, когато бях идвал тук да ям хамбургер с маруля и домати — и то с приятели. Замаян, влязох без да мисля, отидох направо на касата и се чух как казвам:

— Един препечен с двойно сирене, моля.

Жената ми го подаде и аз седнах, поднесох го към устата си и отхапах голяма хапка. Внезапно осъзнах какво правя — избирах между Сократ и един сандвич. Изплюх хапката, ядосано хвърлих сандвича в кофата и излязох. Край — повече нямаше да бъда роб на случайни пориви.

Тази нощ сложи началото на нов прилив на самоуважение и чувство за лична сила. Знаех, че отсега нататък щеше да бъде по-лесно.

В живота ми започнаха да се насъбират дребни промени. От дете страдах от всякакви незначителни симптоми — вечер носът ми почваше да тече от хладния въздух, имах често главоболие, стомашно разстройство и изменчиви настроения, но смятах тези неща за нормални и неизбежни. Сега всичко това беше изчезнало.

Изпитвах постоянно чувство за лекота и енергия, които се излъчваха наоколо. Може би на това се дължеше фактът, че много жени флиртуваха с мен, а децата и кучетата идваха при мен с желание да си играем. Някои от моите съотборници започнаха да търсят съветите ми по свои лични проблеми. Вече не бях малка лодка в бурно море; започвах да се чувствам като Гибралтарската скала.

Разказах на Сократ за изживяванията си. Той кимна.

— Нивото на енергията ти се издига. Хора, животни, дори неща усещат привличане и страхопочитание в присъствието на енергийно поле. Просто така въздейства то.

— Правилата на дома? — попитах аз.

— Правилата на дома — кимна той и продължи: — От друга страна, твърде рано е за самопоздравления. За да запазиш перспективата, по-добре сравнявай себе си с мен. Тогава ще ти стане ясно, че едва си завършил детската градина.

Учебната година свърши, почти без да я усетя. Изпитите минаха гладко, ученето, което винаги ми бе изглеждало като огромна битка, беше станало дребна работа, която просто трябваше да отметна. Разпуснаха отбора за кратка ваканция, след която се събрахме отново за летни тренировки. Започвах да ходя без бастун и дори се опитвах да тичам много бавно по няколко пъти седмично. Продължавах да се насилвам до границите на болката, дисциплината и издръжливостта и естествено продължавах да правя възможно най-доброто по отношение на правилното хранене, правилното движение и правилното дишане — но моето «най-добро» все още не беше много добро.

Сократ започна да повишава изискванията си към мен.

— Сега, когато енергията ти се натрупва, можеш да започнеш да тренираш сериозно.

Практикувах толкова бавно дишане, че едно вдишване и издишване продължаваше цяла минута. Съчетано с пълна концентрация и контрол над определени мускулни групи, това дихателно упражнение сгорещаваше тялото ми като сауна и ми

позволяваше да се чувствам добре навън, без значение каква е температурата.

С въодушевление забелязах, че развивам същата сила, която Сок ми бе демонстрирал в нощта, когато се запознахме. За първи път повярвах, че е възможно, макар и малко вероятно, да стана воин от неговия ранг. Вече не се чувствах изоставен от приятелите си, а някак по-висш от тях. Когато някой приятел се оплачеше от заболяване или друг проблем, които знаех, че могат да се излекуват просто като се храни правилно, тогава му разказвах това, което бях научил за отговорността и дисциплината.

Една нощ понесох новооткритата си увереност към бензиностанцията, бях сигурен, че щях да науча някакви древни и недостъпни тайни от Индия, Тибет или Китай. Вместо това, още от вратата ми бе връчен един парцал и ми бе казано да изчистя банята. «Излъскай тоалетните до блясък.» Седмици наред изпълнявах толкова много слугински задачи в бензиностанцията, че не оставаше време за важните ми упражнения. Непрекъснато пренасях гуми, изхвърлях боклук. Чистех гаража и подреждах инструментите. Никога не си бях представял, че е възможно такова нещо, но започваше да ми става скучно със Сократ.

В същото време той беше станал и невъзможно взискателен. Искаше за пет минути да свърши работа колкото за половин час, след това, ако не я бях свършил както трябва, безпощадно ме критикуваше. Държеше се несправедливо, непонятно и дори обидно. Докато възмутено размишлявах над това положение, Сократ влезе в гаража и ме упрекна, че съм оставил кал по пода на банята.

— Но някой е използвал банята, след като я изчистих — възразих аз.

— Без оправдания — скастри ме той и добави: — Изхвърли боклука.

Бях толкова вбесен, че стиснах дръжката на метлата като меч. Почувствах ледено спокойствие.

— Но аз едва преди пет минути изхвърлих боклука! Не помниш ли, старче, или вече те е хванала склерозата?

Той се ухили.

— Говоря за този боклук, маймуно! — той почука по главата си и ми намигна. Изтървах метлата на пода.

Друга една вечер, докато метях гаража, Сократ ме повика в офиса. Седнах навъсен и зачаках поредните заповеди.

— Дан, още не си се научил да дишаш естествено. Станал си доста мързелив и трябва да се концентрираш повече.

Това вече беше капката, която преля чашата. Разкрещях се:

— Ти си мързеливецът — а аз ти върша всичката работа!

Той помълча и ми се стори, че забелязах болка в очите му. После тихо каза:

— Не е редно да крещиш на учителя си, Дан.

Отново си спомних, че с обидите си винаги целеше да ми покаже собствената ми душевна и емоционална неустойчивост, да превърне гнева ми в действие и така да ме подтикне да продължавам напред. Преди да успея да се извиня, той каза:

— По-добре си върви, Дан, и не се връщай, докато не се научиш на учтивост... и не започнеш да дишаш правилно. Може би едно отсъствие ще ти оправи настроението.

Излязох натъжен, с наведена глава. Докато вървях към къщи, си мислех колко търпелив беше той към моите избухвания, оплаквания и вечни въпроси. Всичко, което изискваше от мен, беше с цел да ми помогне. Заклех се никога повече да не му крещя в яда си.

Останах сам, аз се опитвах по-усилено от всякога да преодолеем навика си да дишам с напрежение, но изглежда само ставаше по-зле. Ако дишах дълбоко, забравях да си държа езика на небцето, ако пък се сетех да направя това, неусетно се изгърбвах и отпусках. Направо полудявах.

С чувство за пълен провал отидох пак в бензиностанцията да видя Сок и да го помоля за съвет. Заварих го да човърка нещо в гаража. Той ме погледна бегло и каза:

— Махай се.

Ядосан и уязвен, аз мълчаливо закуцуках навън в нощта. Чух гласа му зад себе си:

— След като се научиш да дишаш, направи нещо с чувството си за хумор.

Имах чувство, че смехът му ме преследваше почти до половината път към къщи.

Като стигнах до жилището си, седнах на стъпалата пред входа и се загледах в църквата на отсрещната страна на улицата, без всъщност

да виждам нищо пред очите си. Казах си: «Ще взема да зарежа тези невъзможни тренировки». Но сам не си повярвах на думите. Продължих да паса салатите си, избягвайки всякакви изкушения и заинатено се борех с дишането си.

Веднъж, почти по средата на лятото, се сетих за кафенето на Джоузеф. До неотдавна бях толкова зает денем с тренировките, а нощем — със Сок, че не бях намерил време да го посетя. Сега, помислих си тъжно, нощите ми са напълно свободни. Отидох в кафенето му по времето, когато затваряше. Беше празно, намерих Джоузеф в кухнята, с любов чистеше изящните порцеланови съдини.

Джоузеф и аз бяхме толкова различни. Аз съм невисок, мускулист, атлетичен, с къса коса и гладко избръснато лице; а Джоузеф беше висок, слаб, дори изглеждаше крехък, с мека, къдрава руса брада. Аз се движех и говорех бързо, той правеше всичко бавно и внимателно. Въпреки различията ни или може би точно поради тях, той много ми допаднаше.

Разговаряхме до късно вечерта, докато му помагах да подреди столовете и да измете пода. Дори като говорех, аз се съсредоточавах, колкото ми беше възможно, в дишането, поради което изпуснах една чиния и се спънах в килима.

— Джоузеф — попитах го аз, — Сократ наистина ли те е карал да пробягаш 100 мили?

— Не, Дан — засмя се той. — Темпераментът ми не е много подходящ за атлетични подвизи. Сократ не ти ли е казал? Аз бях негов готвач и личен прислужник в продължение на много години.

— Не, никога не е споменавал. Но как може да си му бил прислужник много години? Ти едва ли си на повече от двадесет и осем или двадесет и девет години.

Джоузеф грейна в усмивка.

— Е, малко по-старичък съм — на петдесет и две.

— Сериозно ли говориш?

Той кимна. Определено всички тези занимания водеха до нещо.

— Но ако не си се занимавал особено с физическата си форма, какво си правил тогава? В какво се състоеше твоето обучение?

— Дан, аз бях много избухлив и егоцентричен млад човек. И като предявяваше изключително сурови изисквания към службата ми, той ме научи да се раздавам, с истинско щастие и любов.

— А какво по-добро място да се научиш да служиш — казах аз — от една бензиностанция!

Джоузеф се усмихна и каза:

— Той не винаги е работел на бензиностанция, да ти кажа. Имал е изключително необикновен и разнообразен живот.

— Разкажи ми за това! — настойчиво го помолих аз.

— Сократ не ти ли е разказвал за миналото си?

— Не, предпочита да си го пази в тайна. Не знам дори къде живее.

— Нищо чудно. Е, тогава по-добре и аз да го запазя в тайна, докато той сам не пожелае да ти каже.

Прикривайки разочарованието си, аз попитах:

— И ти ли си го нарекъл Сократ? Това ми изглежда доста невероятно съвпадение.

— Не, обаче новото му име, точно като новият му ученик, има дух — усмихна се той.

— Спомена, че имал много сурови изисквания към теб.

— Да, много сурови. Каквото и да правех, все не беше достатъчно добро. А хрумнеше ли ми дори една отрицателна мисъл, той винаги узнаваше и ме прогонваше за цели седмици.

— Всъщност аз може би няма да съм в състояние да се срещна повече с него.

— О? Защо така?

— Каза ми да не му се мяркам повече, докато не се науча да дишам правилно — без напрежение и естествено. Непрекъснато опитвам, но просто не мога.

— А, това ли било? — каза той и остави метлата. Дойде до мен и сложи едната си ръка на корема ми, а другата — на гърдите ми. — Дишай сега — каза ми той.

Започнах да дишам дълбоко — така, както ми беше показвал Сократ.

— Не, не се напрягай толкова.

След няколко минути изпитах много особено усещане в корема и гърдите — отвътре се затоплиха, отпуснаха и се разтвориха. Ненадейно се разплаках като бебе, безумно щастлив и без изобщо да знам защо. В този момент дишах без абсолютно никакво усилие; имах чувство, че аз съм дишан. «Такова удоволствие беше, помислих си.

Изобщо не ти трябва да ходиш на кино, за да се забавляваш!» Едва сдържах вълнението си! И в този момент усетих как дишането ми отново се напрегна.

— Джоузеф, изпуснах го!

— Не се притеснявай. Дан. Просто трябва да се поотпуснеш малко. Аз ти помогнах за това. Сега вече знаеш какво е усещането от естественото дишане. За да го стабилизираш, просто трябва да се оставяш да дишаш естествено, все повече и повече, докато започнеш да го усещаш като нещо нормално. Контрол над дишането означава да развържеш всичките си емоционални възли и тогава ще откриеш един нов вид щастие на тялото.

— Джоузеф — казах аз и го прегърнах, — не знам какво и как направи, но ти благодаря — наистина много ти благодаря.

Той грейна в една от тези свои усмивки, които целия ме стопляха, остави метлата си и каза:

— Предай моите поздрави на... Сократ.

Дишането ми не се подобри веднага. Още се борех. Но един следобед, след ранна тренировка в салона, на която бях вдигал тежести с оздравяващия крак, както си вървах към къщи, забелязах, че без да съм се опитвал нарочно, дишането ми беше станало напълно естествено — почти по начина, по който го бях усетил в кафенето.

Вечерта влетях в офиса, готов да зарадвам Сократ с успеха си и да се извиня за поведението си. Той, изглежда, ме беше очаквал. След като ударих спирачки пред него, спокойно ми каза:

— Добре, да продължим — сякаш току-що се бях върнал от тоалетната, а не от шестседмични усиленни тренировки!

— Нищо друго ли няма да ми кажеш, Сок? Поне едно: «Браво, момче» или «Добре изглеждаш»?

— Няма похвали, нито упреци по пътеката, която си избрал. Похвалите и упреците са форми на манипулация, от които вече нямаш нужда.

Поклатих ядосано глава, но после се насилих да се усмихна. Макар че щях все така да правя възможно най-доброто, за да заслужи повече уважение, все пак безразличието му ме огорчи. Но поне се бях върнал.

Когато не чистех тоалетни, аз учех нови и още по-трудно удаващи ми се упражнения, като медитиране над вътрешни звуци,

докато започнах да чувам по няколко наведнъж. Една вечер, когато правех това упражнение, се улових, че съм навлязъл в едно състояние на покой и релаксация, каквото ми беше непознато дотогава. За известно време — не знам колко дълго — се усещах сякаш извън тялото си. Това беше първият път, когато със собствени усилия и енергия бях стигнал до паранормално изживяване — не трябваше Сок да притиска с пръсти главата ми.

С възлнение му разказах за това. Вместо да ме поздрави, той ми каза:

— Дан, не се разсейвай с изживяванията си. Вникни по-дълбоко в образите и звуците и виж уроците, които се таят зад тях. Те са знаци за трансформация, но не преминеш ли отвъд тях, няма никога никъде да стигнеш.

— Ако ти е нужно изживяване, върви да гледаш кино — по-лесно е от йога. Медитирай по цял ден, ако щеш, чувай звуци и виждай светлини или пък можеш дори да виждаш звуци и да чуваш светлини. Но ако се хващаш в капана на изживяването, ще си останеш все същият глупак. Зарежи това! Аз ти предложих да станеш вегетарианец, а не зеленчук.

Обезсърчен, аз отвърнах:

— Ами ако «изживявам», както го наричаш, то е защото ти ми каза да го правя!

Сократ ме погледна като че ли изненадан.

— Аз ли трябва да ти казвам всичко?

Както бях на път да се вбеся, изведнъж се улових, че се смея. Той също се засмя, сочейки ме.

— Дан, ти току-що изживя великолепна алхимична трансформация. Превърна гнева си в смях. Това означава, че енергийното ти ниво е много по-високо отпреди. Барьерите вече се трошат. Май все пак постигаш известен напредък.

Както се смеехме, той ми връчи парцала за миене.

Следващата вечер Сократ за първи път не каза нито дума за моето поведение. Схванах посланието му: отсега нататък аз поемах отговорността да наблюдавам себе си. Едва сега установих колко добронамерени са били неговите забележки. Вече почти ми липсваха.

Тогаваш още не го осъзнах, а и месеци след това нямаше да си дам сметка, но от въпросната вечер Сократ бе престанал да ми бъде

«родител» и бе започнал да ми бъде приятел.

Реших да се отбия при Джоузеф и да му разкажа какво се бе случило. Докато вървах по «Шатък», покрай мен префучаха с вой две пожарни коли. Така и не им обърнах внимание, докато не наближих кафенето и видях оранжевото небе. Тогава хукнах към него.

Когато стигнах, тълпата вече се разпръсваше. Самият Джоузеф също току-що бе пристигнал и стоеше пред овъгленото си, изтърбушено кафене. Все още бях на двадесетина метра от Джоузеф, когато го чух как изстена от мъка, бавно коленичи и заплака. После скочи с вик на ярост, а миг след това беше напълно овладян и релаксиран. Забеляза ме.

— Дан! Радвам се да те видя пак — лицето му беше напълно спокойно.

Началникът на пожарникарите отиде при него и му каза, че пожарът вероятно е тръгнал от съседното ателие за химическо чистене.

— Благодаря — отговори му Джоузеф.

— О, Джоузеф, толкова съжалявам — казах аз. Но след миг надделя любопитството ми. — Джоузеф, видях те преди минута. Беше много разстроен.

Той се усмихна.

— Да, бях много разстроен, затова позволих на мъката да избликне навън.

Спомних си думите на Сок: «Остави го да избликне и да изтече». Досега това ми се бе струвало просто една хубава идея, но тук, пред почернелите, облени с вода останки на неговото красиво кафене, този крехък воин наистина бе демонстрирал съвършено владение на емоциите си.

— Толкова красиво местенце беше, Джоузеф — въздъхнах аз, поклащайки глава.

— Да — отвърна замислено той, — нали?

По някаква причина неговото спокойствие ме разтревожи.

— Сега вече изобщо ли не си разстроен?

Той ме погледна безстрастно и после каза:

— Имам една история, която може би ще ти хареса, Дан. Искаш ли да я чуеш?

— Ами, да.

В едно малко рибарско селце в Япония живеела млада, неомъжена жена, която родила дете. Родителите ѝ се почувствали опозорени и настояли да научат кой е бащата. Тя се страхувала и не искала да им каже. Рибарят, когото обичала, ѝ казал тайно, че заминава да си търси късмета и ще се върне, за да се ожени за нея. Родителите ѝ продължили да настояват. Отчаяна, тя ги излъгала, че бащата е Хакуин, един монах, който живеел на хълма.

Разгневени, родителите занесли малкото момиченце до вратата му, чукали, докато той им отворил и му подали бебето с думите:

— Това дете е твое, трябва да си се грижиш за него!

— Така ли? — казал Хакуин, взел бебето в обятията си и помахал на родителите за сбогом.

Минала една година и истинският баща се върнал да се ожени за момичето. Отишли при Хакуин да го помолят да им върне детето.

— Трябва да вземем дъщеричката си — казали те.

— Така ли? — отвърнал Хакуин и им подал детето.

Джоузеф се усмихна и зачака реакцията ми.

— Интересна история, Джоузеф, но не разбирам защо ми я разказваш точно сега. Искам да кажа, точно когато кафенето ти изгоря!

— Така ли? — отвърна той. После двамата се разсмяхме и аз примирено поклатих глава.

— Джоузеф, ти си смахнат колкото Сократ.

— О, благодаря, Дан... а ти се притесняваш колкото за двама ни. Но не се тревожи за мен, аз бях готов за промяна. Вероятно скоро ще замина на юг... или на север. Все едно.

— Все пак не си тръгвай, без да се сбогуваш.

— Довиждане, тогава — каза той и ме прегърна по този свой начин, който ме изпълваше с топлина. — Утре потеглям.

— Ще се сбогуваш ли и със Сократ?

Той се разсмя и отговори:

— Ние със Сократ много рядко си казваме «здравей» или «сбогом». Някой ден ще разбереш.

При тези думи се разделихме. Това щеше да се окаже последният път, когато виждах Джоузеф.

В 3:00 часа в петък през нощта минах покрай часовника на «Шатък» на път за бензиностанцията. Съзнавах повече от всякога колко много още имам да уча.

Още от вратата на офиса заговорих:

— Сократ, кафето на Джоузеф изгоря тази вечер.

— Странно — каза той. — Кафето обикновено само загаря.

И на всичко отгоре се шегуваше!

— Има ли пострадали? — попита той, не особено загрижен.

— Не, доколкото знам. Ти чу ли ме всъщност, не си ли поне малко разтревожен?

— Джоузеф разтревожен ли беше, като говори с него?

— Ами-и... Не.

— Добре тогава.

И с това темата просто приключи.

После, за мое удивление, Сократ извади пакет цигари и си запали една.

— Като стана дума за дим — каза той, — споменава ли съм ти някога, че няма такова нещо като лош навик?

Не можех да повярвам на очите и на ушите си. Това не може да бъде, казах си аз.

— Не, не си. А аз да хвърля толкова труд да променям лошите си навици по твоя препоръка.

— Виждаш ли, това беше, за да развиваш волята си и да си поосвежиш инстинктите. Да, може да се каже, че навикът сам по себе си — всеки несъзнателен, автоматичен ритуал — е нещо отрицателно. Но някои занимания — пушене, пиене, дрога, ядене на сладки неща или задаване на глупави въпроси — са едновременно лоши и добри, всяко действие си има своя цена и своя наслада. Като признаеш и двете му страни, ти ставаш реалист и отговаряш за действията си. Едва тогава можеш да упражниш свободния избор на воин — да го правиш или да не го правиш.

— Има една приказка: «когато седиш, седи, когато стоиш, стой; каквото и да правиш, прави го без колебание». Веднъж направиш ли даден избор, прави го от все сърце. А не като проповедник, който мисли за молитва, докато люби жена си, и мисли за любов, докато се моли.

Разсмях се от този образ, а Сократ пусна няколко свършени кръгчета дим.

— По-добре е да правиш грешка с цялата сила на съществуването си, отколкото предпазливо да избягваш грешките с трепереща душа.

Отговорност значи да осъзнаваш и насладата, и цената, да направиш избора си въз основа на това осъзнаване и после да живееш в съответствие с този избор, без да се терзаеш.

— Звучи прекалено «или-или». Ами умереността?

— Умереност ли? — той скочи на бюрото си и застана като проповедник. — Умереността? Това е замаскирана посредственост, страх и объркване. Това е благоразумната заблуда на дявола. Това е колеблив компромис, от който никой не се чувства щастлив. Умереността е за мекушавите, вечно оправдаващите се, безгръбначните на света, които се страхуват да заемат позиция. Тя е за тези, които се страхуват да се смеят или да плачат, страхуват се да живеят или да умрат. Умереността — той си пое дълбоко дъх, подготвяйки се за разгромителната си присъда — е като блудкав чай, напитката на дявола!

Разсмях се и казах:

— Твоята проповед започна като лъв и завърши като агънце, Сок. Трябва повече да се поупражняваш.

Той сви рамене и слезе от бюрото.

— И в семинарията все това ми казваха.

Никога не знаех кога се шегува и кога не.

— Сок, все пак мисля, че пушенето е нещо гадно.

— Ама ти още ли не си загрял посланието? Пушенето не е гадно, гаден е навикът. Аз мога да изпуша една цигара днес, после изобщо да не пуша шест месеца, мога да се наслаждавам на една цигара дневно или седмично, без неустоимата потребност да си запаля друга. И когато пуша, аз не се преструвам, че дробовете ми няма да платят цената, а след това взимам съответните мерки, за да противодействам на отрицателните последици.

— Просто никога не бях си представял един воин да пуши.

Той издуха едно кръгче дим в носа ми.

— Никога не съм казвал, че един воин се държи по начин, който ти ще сметнеш за съвършен, нито пък че всички воини се държат точно като мен. Но всички ние следваме Правилата на дома, разбираш ли?

— Така че независимо дали моето поведение отговаря на твоите нови стандарти или не, трябва да ти бъде ясно, че аз владея всички свои навици, цялото си поведение. Всъщност аз нямам навици,

действията ми са осъзнати, умишлени и извършвани с цялото ми същество.

Сократ остави цигарата и ми се усмихна.

— Ти май се позадръстил с цялата си гордост и свръхдисциплина. Време е да си направим малък купон.

И Сократ извади бутилка джин от бюрото си. Гледах го абсолютно невярващо и само клатех глава. Той наля джин и газирана вода.

— Газирана вода? — попитах го аз.

— Тук имаме само плодови сокове, млади господине — каза той, припомняйки ми думите, които бе казал много отдавна, като го срещнах за първи път. А ето ти го сега, предлагаше ми джин и изпи своя на екс.

— И така — каза той, след като гаврътна джина. — Време е за купон, никакви задръжки.

— Харесва ми твоят ентузиазъм, Сок, но в понеделник имам тежка тренировка.

— Вземи си якето, синко, и ме последвай.

Така и сторих.

Единственото нещо, което си спомням ясно, е, че в Сан Франциско беше събота вечер, започнахме отрано и изобщо не спряхме. Нощта беше шемет от светлини, звънтящи чаши и смях.

Спомням си обаче неделята призори. Беше около пет часа. Главата ми пулсираше. Вървахме по «Мишън» и прекосихме «Четвърта». Едва съзирах табелите на улиците през гъстата утринна мъгла, която се бе спуснала. Внезапно Сок спря и се взря в мъглата. Аз се блъснах в него, изкикотих се, но после бързо се овестих — нещо не беше наред. От мъглата изникна едра тъмна фигура. В съзнанието ми се върна моят полузабравен сън, но изчезна, когато видях още един силует, след него и трети: трима мъже. Двамата от тях — високи, слаби, наежени — препречиха пътя ни. Третият се приближи към нас и извади нож от протритото си кожено яке. Усетих как пулсът ми заблъска в слепоочията.

— Давай парите — нареди той.

Неспособен да мисля ясно, аз пристъпих към него, бръквайки за портфейла си, и залитнах напред.

Той трепна и скочи към мен, замахвайки с ножа. Сократ, със светкавично движение, каквото никога не го бях виждал да прави, хвана мъжа за китката, завъртя се и го запокити на улицата, точно когато другият разбойник се хвърли към мен. Така и не успя да ме досегне — Сократ го спъна със светкавична подсечка и той се просна. Преди третият нападател изобщо да помръдне, Сократ го връхлетя, изви му китката и с помитащ удар го повали на земята. Седна върху мъжа и му каза:

— Не е зле да се позамислиш по въпроса за ненасилието, а?

Един от мъжете започна да се надига, но Сократ нададе мощен вик и мъжът падна назад. В това време главатарят беше успял да стане, намери ножа си и разярено закуцука към Сократ. Сократ се изправи, вдигна мъжа, върху когото седеше, и го запрати към онзи с вика «Дръж!» Двата се свлякоха на бетона, после с яростни крясъци и тримата ни се нахвърлиха в последна, отчаяна атака.

Следващите няколко минути са ми в мъгла. Помня само, че Сократ ме бутна и аз паднах. После настъпи пълна тишина, с изключение на един стон. Сократ стоеше неподвижно, после отърси ръце да ги разхлаби и пое дълбоко дъх. Захвърли ножовете в канала. Тогава се обърна към мен.

— Наред ли си?

— Да, с изключение на главата.

— Удариха ли те?

— Те не, само алкохолът. Какво стана?

Той се обърна към тримата мъже, проснати на паважа, клекна и напипа пулса им. Обърна ги почти нежно и, леко натискайки, провери за наранявания. Едва тогава проумях, че правеше всичко възможно да ги изцели!

— Извикай полицейска линейка — обърна се той към мен.

Изтичах до една телефонна будка наблизо и се обадох. Чак тогава ги оставихме и тръгнахме бързо към автобусната спирка. Погледнах Сократ. В очите му имаше едва доловими сълзи и за пръв път, откакто го познавах, той изглеждаше блед и много уморен.

В автобуса на връщане почти не говорихме. Нямах нищо против, говоренето ми причиняваше болка. Когато автобусът спря на Университета и «Шатък», Сократ слезе и ми каза:

— Чувствай се поканен в офиса ми в сряда, на няколко чашки...
— усмихвайки се на измъчената ми физиономия, той добави: — ... билков чай.

Слязох от автобуса на една пряка от къщи. Главата ми щеше да се пръсне. Имах чувство, че сме загубили битката и ония още ме блъскат по главата. Опитвах се да вървя със затворени очи колкото може по-дълго, докато изминавах последните метри до блока си. «Значи така трябва да се чувстват вампирите, помислих си аз, — Слънчевата светлина направо ги убива.»

От нашето малко празненство, пропито с алкохолна мъгла, научих две неща: първо, бях имал нужда да поразхлабя малко и да му отпусна края, второ, бях направил отговорен избор — повече никакво пиене, не си струваше цената. Пък и удоволствието от него беше нищожно в сравнение с нещата, на които тепърва започвах да се радвам.

В понеделник тренировката ми по гимнастика беше най-добрата от месеци насам и тя затвърди решимостта ми отново да стана едно цяло — физически и духовно. Кракът ми заздравяваше по-добре, отколкото изобщо можех да очаквам; бях под крилото на един изключителен човек.

Като стигнах до къщи, ме изпълни такъв прилив на благодарност, че пред входа коленичих и докоснах земята. Взех шепа пръст в дланта си и се взрях нагоре през изумрудено зелените листа, които трептяха и проблясваха в бриза. За няколко безценни секунди сякаш бавно се стопих и се слях със земята. После, за пръв път от детството ми насам, усетих някакво животворно, безименно присъствие.

Тогава се обади аналитичният ми ум: «А, значи това било спонтанното мистично изживяване» и магията се развали. Върнах се в земното си състояние — отново бях обикновен човек, който стои под един бряст с малко пръст в ръката. Влязох в квартирата си в отпуснат унес, почетох малко и заспах.

Вторникът беше спокоен и тих ден — затишието пред бурята.

В сряда сутринта ме понесе течението на лекциите. Чувството на ведър покой, което бях сметнал за трайно, скоро беше изместено от дребни грижи и старите пориви. След всички тези дисциплинирани тренировки бях дълбоко разочарован. Тогава се случи нещо ново: усетих пробуждането на могъща интуитивна мъдрост, която можеше

да се преведе в следните думи: «Старите пориви ще продължат да се надигат, вероятно с години. Но поривите нямат значение, важното са действията. Упорствай като воин.»

Отначало помислих, че умът ми прави номера. Но това не беше мисъл, не беше глас; беше чувство-увереност. Струваше ми се, че Сократ е в мен, един воин е вътре в мен. И това чувство щеше да остане трайно в мен.

Вечерта отидох в бензиностанцията да разкажа на Сократ за неотдавнашната хиперактивност на ума ми, както и за Чувството. Заварих го да сменя динамото на един поочукан мъркюри. Той вдигна поглед, поздрави ме и каза небрежно:

— Джоузеф почина тази сутрин.

Залитнах назад към някакво комби, потресен от новината за смъртта на Джоузеф и от безсърдечието на Сок. Накрая успях да проговоря.

— Как е починал?

— О, представям си, че много хубаво — усмихна се Сократ. — Разбираш ли, Джоузеф имаше левкемия. От години беше болен, но доста се задържа. Чудесен воин беше — той говореше с обич, но почти небрежно, без следа от мъка.

— Сократ, не си ли разстроен, поне малко?

Той остави гаечния ключ.

— Това ми напомня за една история, която бях чул много отдавна — за една майка, потънала в скръб от смъртта на младия ѝ син.

«Не мога да се справя с болката и скръбта», каза тя на сестра си.

«Сестро, ти жалееше ли сина си, преди да се роди?»

«Не, разбира се», отговорила скърбящата жена.

«Значи не е нужно да го жалееш и сега. Той просто се е върнал на същото място, в изначалния си дом, който е имал преди изобщо да се роди.»

— Тази история за утеха ли ти служи, Сократ?

— Мисля, че е една хубава история. Може би с времето ще я оцениш — отвърна лъчезарно той.

— Мислех, че те познавам добре, Сократ, но никога не съм подозирал, че можеш да бъдеш толкова безсърдечен.

— Няма причина да бъдем нещастни.

— Но, Сократ, той вече си отиде!

Сок тихо се засмя.

— Може да си е отишъл, може да не е. А може и никога да не е бил тук! — смехът му отекна в гаража.

— Искан ми се да те разбера, но не мога. Как можеш да се отнасяш толкова равнодушно към смъртта? Пак ли така ще се чувстваш, ако аз умра?

— Разбира се! — засмя се той. — Дан, има неща, които още не разбираш. Засега мога само да ти кажа, че смъртта е трансформация — може би малко по-радикална от пубертета — той се усмихна, — но не е нещо, заради което трябва особено да се разстройваш. Тя е просто едно от измененията на тялото. Когато стане, стане. Воинът нито търси смъртта, нито бяга от нея.

Преди да заговори отново, лицето му леко помръкна:

— Печалното не е смъртта, печалното е, че повечето хора на практика така и не са живели — едва сега очите му се насълзиха.

Поседяхме още малко — двама смълчани приятели — после си тръгнах към къщи. Тъкмо завивах по една малка уличка, когато отново ме споходи Чувството: «Трагедия» е нещо много различно за воина, и за глупака“. Сократ не беше опечален, просто защото не смяташе смъртта на Джоузеф за трагедия. Аз все не успявах да проумея защо това е така чак до един момент, месеци по-късно, когато се намирах дълбоко в една планинска пещера.

И все пак, не можех да преодоля вярването, че аз — а следователно и Сократ — би трябвало да се чувстваме нещастни, когато смъртта сполети някого. Тези объркани мисли продължаваха да отекват в ума ми, чак докато най-сетне заспах.

На сутринта имах отговор. Сократ просто не се беше държал в съответствие с моите очаквания. Вместо това той ми бе демонстрирал върховенството на щастието. Изпълни ме нова решимост, бях видял колко безсмислени са опитите да живея в съответствие с условностите и очакванията на другите или на собствения си ум. Като воин, аз щях да избирам кога, къде и как да мисля и действам. При това твърдо решение почувствах, че вече започвам да разбирам какво е да живееш като воин.

Вечерта отидох в офиса на бензиностанцията и казах на Сократ:

— Готов съм. Вече нищо не може да ме спре.

Безпощадният му поглед отнесе цялата ми многомесечна тренировка. Разтреперих се. Той заговори шепнешком, но въпреки това гласът му ме пронизваше като меч.

— Не бъди толкова вятърничав! Може би си готов, а може би не. Едно е сигурно: не ти остава много време! Всеки ден, който отминава, е ден, който те приближава до смъртта ти. Тук не си играем игрички, разбираш ли?

Счу ми се, че вятърът навън започна да вие. Без предупреждение топлите му пръсти се допряха до слепоочията ми.

Бях се спотаил в един храсталак. На два-три метра, с лице към скривалището ми, се извисяваше мечоносец, висок почти два метра и половина. Масивното му, мускулесто тяло вонеше на сяра. Главата му, дори и челото, бе покрита с грозна, сплъстена коса, веждите му бяха като белези от меч върху противното, разкривено лице.

Той злобно беше вперил очи в един млад воин, изправил се пред него. Внезапно пет еднакви подобия на великана се материализираха и обкръжиха младия воин. Шестимата се разкикотиха един през друг — виещ, стенещ смях, дълбоко от корема. Доповръща ми се.

Младият воин извиваше глава наляво и надясно, бясно въртеше меча си, замахваше, отскачаше и сечеше въздуха. Нямахме никакъв шанс.

С ръмжене всичките образи наскачаха към него. Мечът на великана се спусна иззад гърба на младежа и отсече ръката му. Той изкрещя от болка при рукналата кръв и започна сляпо да сече въздуха в последно, обезумяло усилие. Огромният меч отново замахна и главата на младия воин падна от раменете му и се затъркаля по земята с изумено изражение.

— Оххх — неволно простенах аз и ужасно ми се доповръща. Вонята на сяра ме задушаваше. Нещо болезнено ме сграбчи за ръката, измъкна ме от храстите и ме тръшна на земята. Като отворих очи, мъртвите очи на отсечената глава на младия воин, само на сантиметри от лицето ми, мълчаливо ме предупредиха за собствената ми, неизбежна гибел. Тогава чух гърления глас на великана.

— Прощавай се с живота си, млади глупако! — изръмжа злият магьосник. Издевателството му ме разяри. Докопах меча на младия воин и със задно превъртане скочих на крака и се изправих пред великана.

— „Глупак“ ме е наричал много по-добър човек от теб, лигав евнух такъв! — и с пронизителен вик се нахвърлих към него, развъртял меча си.

От силата на парирация му удар не можах да се задържа на крака. Внезапно той стана на шестима. Докато скачах на крака, мъчех се да задържа с поглед оригинала, но вече не бях много сигурен кой е.

Всичките започнаха някакво монотонно баене, дълбоко от корема, то се превърна в ниска, ужасяваща гълчава на смъртта, докато те дебнешком се промъкваша към мен.

Тогава ме споходи Чувството и разбрах какво трябваше да направя. „Великанът представлява източника на всичките ти беди, той е твоят ум. Той е демонът, който трябва да съсечеш. Не се заблуждавай като падналия воин: фокусирай се!“ Умът ми най-абсурдно изкоментира: „Дяволски подходящо време за уроци“. В този момент се върнах към надвисналата смъртна опасност, изпълнен с ледено спокойствие.

Легнах по гръб и затворих очи, сякаш се предавах на участта си, държах меча в ръце, опрял острието върху гърдите и едната си буза. Илюзиите можеха да заблудят очите ми, но не и ушите. Само истинският мечоносец можеше да издава звуци, като върви. Дочух го зад себе си. Той можеше да направи само едно от двете — да си отиде или да убива. Реши да убива. Вслушвах се напрегнато. Точно като усетих как мечът му замахва надолу към мен, аз с всички сили вдигнах острието нагоре и усетих как се забива, разкъсвайки дрехи, плът и мускули. Ужасен вой и после чух сгромолясването на тялото върху земята. Демонът, проснат по лице, беше нанизан на меча ми.

— Този път за малко да не се върнеш — каза Сократ, свил вежди.

Аз изтичах до банята и моментално заповръщах. Като излязох оттам, той вече беше направил чай от лайка с женско биле, „за нервите и стомаха.“

Започнах да разказвам на Сократ за това пътуване.

— Аз се бях скрил в храстите зад теб, всичко видях — прекъсна ме той. — По едно време едва не кихнах, добре, че се удържах. Определено не горях от желание да се забърквам с оня тип. В един момент си помислих, че ще ми се наложи, но ти сам се справи доста добре, Дан.

— Благодаря ти, Сок — усмихнах се. — Аз...

— От друга страна, ти май пропусна нещо важно, което едва не ти костваше живота.

Сега беше мой ред да го прекъсна.

— Най-важното, което ме занимаваше в момента, беше острието на онзи великан — казах му. — А освен това не съм пропуснал нещото.

— Така ли?

— Сок, цял живот съм се борил с илюзии, погълнат от всякакви дребни лични проблеми. Бях решил да посветя живота си на себеусъвършенстване, без да си дам сметка за главния проблем, изпратил ме на това търсене. Докато се опитвах да накарам всичко в света да работи за мен, аз винаги съм се предавал на ума си, вечно съм се занимавал прекалено много със себе си — все аз, аз, аз. Този великан е единственият ми истински проблем в живота — и той е моят ум. Обаче Сократ — казах аз с нарастващо вълнение, едва сега съзнавайки какво бях направил, — аз го съсякох!

— Не се и съмнявах в това — отвърна ми той.

— А какво, ако беше надвил великанът, тогава какво щеше да стане?

— Да не говорим за такива неща — изрече той мрачно.

— Искам да зная. Наистина ли щях да умра?

— Много вероятно — каза той. — Най-малкото щеше да полудееш.

Чайникът започна да свири.

5. ПЛАНИНСКАТА ПЪТЕКА

Сократ наля от горещия, димящ чай в двете ни еднакви чаши и произнесе първите окуражителни думи, които бях чувал от месеци насам.

— Оцеляването ти в дуела е истинско доказателство, че си готов да напредваш по-нататък към Едната Цел.

— Каква е тя?

— Когато откриеш това, вече ще си я стигнал. А междувременно тренировката ти вече може да се прехвърли на друга арена.

Промяна! Знак за напредък. Взех да се въодушевявам. Най-сетне щяхме отново да се движим, помислих си аз.

— Сократ, за каква друга арена говориш? — попитах го аз.

— Ами първо на първо — повече няма да ти бъда машина за отговори. Ще трябва сам да намираш отговорите вътре в себе си.

— И започваш още от сега. Излизаш навън, зад бензиностанцията, до контейнера за боклук. Там, до стената, на самия ъгъл, ще намериш голям плосък камък. Сядаш на този камък и не ставаш, докато не изнамериш нещо, което си струва да ми кажеш.

Изчаках го малко. И попитах:

— И това ли е всичко?

— Това е. Седни и отвори ума си към своята собствена вътрешна мъдрост.

Излязох навън, намерих камъка и седнах в тъмното. Отначало в ума ми се понесоха безразборни мисли. После се замислих над всички важни схващания, които бях научил през годините в училище. Измина един час, после — два, три. След още някой и друг час щеше да изгрее слънцето. Започна да ми става студено. Забавих дишането си и живо си представих как коремът ми се затопля. Не след дълго отново се почувствах добре.

Зазоряваше се. Единственото, което измъдрих да му кажа, бе нещо, хрумнало ми по време на една лекция по психология. Станах, краката ми бяха изтръпнали, наболяваха ме и се повлякох към офиса. Сократ, разположен удобно на бюрото си и с релаксиран вид, каза:

— А, толкова скоро? Е, и какво е то?

Почти ми беше неудобно да му го кажа, но се надявах да остане доволен.

— Ами виж, Сок. Под всичките привидни различия, всички ние изпитваме едни и същи човешки потребности и страхове; всички ние сме на един и същи път, заедно, като се водим един друг. И това разбиране може да ни направи състрадателни.

— Не е лошо, връщай се на камъка.

— Но вече се съмва... и ти си тръгваш.

— Това не е проблем — ухили се той. — Сигурен съм, че до довечера ще си измислил нещо.

— Довечера, аз...

Той ми посочи вратата.

Седях на камъка, като вече цялото тяло ме наболяваше и си мислех за детството си. Разглеждах миналото си, търсейки някакво прозрение. Опитах се да сбия всичко, което се бе случило през месеците със Сократ, в един остроумен афоризъм.

Помислих си за лекциите, от които ще отсъствам, за тренировките, които пропусках... и как щях да се оправдавам пред треньора, дали пък да не му кажа, че съм седял на един камък пред една бензиностанция. Това щеше да е достатъчно откачено обяснение, за да го накара поне да се засмее.

Слънцето се издигаше мъчително бавно на небето. Седях прегладнял и раздразнителен, а след това потиснат, чак докато започна да мръква. Нямах нищичко за Сократ. И тогава, точно по времето, когато приближаваше неговата смяна, изведнъж се сетих — той искаше нещо дълбоко, нещо по-космично! Съсредоточих се с възобновени усилия. Видях го да влиза в офиса и ми махва с ръка. Удвоих усилията си. И после, около полунощ, ме осени. Не можех дори да ходя, затова се поразкърших няколко минути, преди да се дотъртя до офиса.

— Аз виждах хората под социалните им маски, виждах техните страхове и объркан ум и това ме правеше циничен, понеже още не бях в състояние да проникна отвъд всичко това и да видя светлината в тях. — Струваше ми се, че това е много мащабно прозрение.

— Отлично — обяви Сократ.

Тъкмо щях да си отдъхна, когато той добави:

— Но не е точно това, което имах предвид. Не можеш ли да извадиш нещо по-вълнуващо?

Изръмжах от яд неясно на кого и се затътрих обратно към моя философски камък.

„Нещо по-вълнуващо“, бе казал той. Дали не ми подсказваше нещо? Мислите ми от само себе си се върнаха към неотдавнашна тренировка в гимнастическия салон. Моите съотборници кудкудякаха около мен като квачки. В момента се залюлявах на горния лост, но пропуснах едно превъртане и трябваше да скоча от върхово положение. Знаех, че ще се приземя на крака доста тежко, но преди да съм стигнал до пода, Сид и Хърб ме хванаха във въздуха и внимателно ме положиха на земята.

— Внимавай, Дан — упрекна ме Сид. — Да не искаш да си счупиш крака, преди да е оздравял.

Всичко това нямаше особено отношение към сегашната ситуация, но оставих мислите си да текат на воля с надеждата, че може би Чувството щеше да ми подсказже. Нищо. Толкова се бях схванал и изтръпнал, че вече не можех да се концентрирам. Реших, че няма да е шмекерия, ако се изправа на камъка и направя няколко плавни движения от тай чи, китайска форма на бавни упражнения, които Сок ми бе показал.

Леко свих колене и плавно се залюлях напред и назад, като извивах бедра, плавно движех ръце във въздуха и оставях дишането ми да контролира преместването на центъра на тежестта. Умът ми се опразни, а после се изпълни с една сцена.

Беше преди няколко дни, бях излязъл на спортно ходене и се движех бавно и внимателно към площад „Прово“, между общината и гимназията. За да се отпусна по-лесно, започнах да се олюлявам напред-назад в движенията на тай-чи. Концентрирах се над плавността и равновесието, чувствах се като водорасло, реещо се в океана.

Няколко момчета и момичета от гимназията спряха и ме зазяпах, но аз не им обръщах внимание, оставяйки концентрацията ми да тече заедно с движенията. Когато свърших, отидох да си обуя анцуга върху шортите за тичане и в това време се обади обикновеното ми съзнание: „Дали съм изглеждал добре?“. Вниманието ми бе привлечено от две хубави тийнейджърки, които ме гледаха и хихикаха. „Май ги впечатлих тия момичета“, помислих си аз и в това време

пъгнах и двата си крака в единия крачол, загубих равновесие и паднах по задник.

Още няколко ученици се разкикотиха заедно с момичетата. За миг се почувствах много неловко, но после легнах по гръб и се разсмях с тях.

Все така седнал на камъка се питах защо тази случка можеше да е толкова важна. И тогава ми просветна — разбрах, че вече имам нещо ценно, което да кажа на Сократ.

Влязох в офиса, заставах пред бюрото на Сок и заявих:

— Няма обикновени мигове!

Сок се усмихна.

— Добре дошъл отново.

Свлякох се на дивана, а той сложи чай.

Оттогава се отнасях към всеки миг в салона — и на земята, и във въздуха — като към специален миг, заслужаващ цялото ми внимание. Все пак щяха да ми бъдат нужни още уроци, защото, както Сократ неведнъж ми беше обяснявал, способността да насочвам изострено като бръснач внимание към всеки миг от всекидневния ми живот, щеше да изисква много повече практика.

На следващия ден, рано следобед преди тренировката, аз се възползвах от синьото небе и топлото слънце, за да поседя гол до кръста в горичката секвои и да помедитирам. Не бяха минали и десет минути, когато някой ме сграбчи и ме разтърси напред-назад. Изтърколих се встрани задъхан и останах свит на кълбо. Тогава видях кой беше.

— Сократ, понякога ти липсват всякакви обноси.

— Събуди се! — каза той. — Никакво спане повече на работното място. Имаме работа да вършим.

— В момента не съм на работа — подразних го аз. — Обедна почивка, обърнете се към съседния служител.

— Време е да се поразмърдаш, вожде Седящ бик. Отивай да си вземеш маратонките и до десет минути да си се върнал.

Отидох вкъщи, обух си старите адидаски и забързах обратно към гората секвои. Сократ никакъв го нямаше. Тогава видях нея.

— Джой! — тя беше облечена със сини сатенени шорти, жълти маратонки „Тайгър“ и тениска, завързана над кръста. Изтичах до нея и я прегърнах. Със смях се опитах да я бутна и съборя на земята, но тя

не се даваше. Изгарях от желание да разговаряме, да споделя с нея чувствата си, плановете, но тя сложи пръсти на устните ми и каза:

— По-късно ще имаме време да говорим, Дани. Сега само ме следвай.

Тя демонстрира някакво доста сложно разгриване — съчетание от движения тай-чи, визуализация, калистеника и упражнения за координация, за „да разгреем не само тялото, а и ума“. След няколко минути се почувствах лек, релаксиран и изпълнен с енергия.

Без никакво предупреждение, Джой внезапно извика:

— На старта, готови, бум! — и затича през университетското градче нагоре, към възвишенията на каньона Струубери. Последвах я, като пуфтах и пъшках. Още не бях във форма да тичам и изостанах далеч назад. Яростно налягах сили, дробовете ми изгаряха. Далеч напред, Джой бе спряла на върха, откъдето се разкриваше футболният стадион. Когато стигнах до нея, едва дишах.

— Защо се забави толкова, миличък? — попита тя с ръце на хълбоците. И отново затича нагоре по каньона, насочвайки се към тесните прашни пътеки, които се виеха стръмно нагоре. Аз упорито я следвах, всичко ме болеше така, както отдавна не ме беше боляло, но бях твърдо решен да я изпреваря.

Когато наближихме пътеките, тя намали ход и започна да тича с по-човешко темпо. После, като стигна началото на долната пътека, тя за мой ужас не се обърна да се връщаме, а се засили нагоре по хълма, оставяйки ме далеч назад.

Когато в края на долната пътека тя се обърна и не пое по убийствено стръмната, тристаметрова пряка пътека, която свързваше горния и долния път, аз си казах на ум една благодарствена молитва. Надолу се тичаше много по-лесно и Джой заговори:

— Дани, Сократ ме помоли да те въведа в нова фаза на тренировки. Медитацията е ценно упражнение. Но в последна сметка ти трябва да отвориш очи и да се огледаш около себе си. Животът на един воин — продължи тя, — не е практика в седнало положение, той е въпрос за движение. Както Сократ ти е казвал — продължи тя, докато завивахме и почнахме по-стръмно спускане, — този път е път за действието — и ти наистина ще трябва да действаш!

През цялото време аз я слушах внимателно, следейки с поглед пътеката.

— Да, разбирам това, Джой — отвърнах аз, — затова именно тренирам гимна... — и вдигнах поглед тъкмо навреме, за да видя как прекрасната ѝ фигурка изчезва в далечината.

Когато по-късно следобед влязох в гимнастическия салон, бях напълно изцеден. Проснах се на дюшека и правих разтягащи упражнения, чак докато не дойде треньорът да ми каже:

— Цял ден ли смяташ да се разтягаш или ще благоволиш да опиташ и някое друго от прекрасните занимания, които сме ти подготвили — ние ги наричаме „гимнастически упражнения“.

— Добре, Хал — засмях се аз.

За пръв път изпробвах някои прости упражнения с премятане, за да изпитам крака си. Едно беше да тичаш, но да се премяташ — съвсем друго нещо. По-сложните премятания оказват над 270 килограма натиск върху краката в момента на отгласкването на тялото нагоре. За първи път от година насам започнах да изпитвам краката си и на батуда. Отскачайки ритмично във въздуха, правех салто след салто.

— О-опа! Е-е-ха!

Партньорите ми на батуда, Пат и Денис, се развикаха:

— Милман, може ли по-леко? Знаеш, че кракът ти още не е оздравял!

Помислих си какво ли биха казали, ако узнаеха, че току-що бях пробягал километри по хълмовете.

Когато вечерта отидох в бензиностанцията, бях толкова преуморен, че едва си държах очите отворени. От хладния октомврийски въздух влязох в офиса, настройвайки се за ободрителен чай и спокоен разговор.

— Ела тук и се изправи пред мен — нареди ми Сократ. — Застани ето така — показа ми той с леко присвити колене, изнесени напред бедра и рамене, изтеглени назад. Протегна ръце напред, сякаш държеше невидима водна топка. — Задръж в това положение неподвижно и дишай бавно, докато ти разкажа някои неща, които трябва да знаеш за правилната тренировка.

Той седна зад бюрото си и ме загледа. Още в самото начало краката ме заболяха и се разтрепераха.

— Колко дълго трябва да стоя така? — простенах аз.

Без да обръща внимание на въпроса ми, той каза:

— Ти се движиш доста добре, Дан, в сравнение с обикновените хора, но въпреки това тялото ти е пълно с възли. Мускулите ти са прекалено напрегнати, а за да се движат, едни напрегнати мускули имат нужда от повече енергия. Така че преди всичко ще трябва да се научиш как да освобождаваш натрупаното напрежение.

Краката ми вече направо се тресяха от болка и изнемога.

— Боли ме!

— Боли те, просто защото мускулите ти са като камък.

— Добре де, показва ми го достатъчно!

Сократ само се усмихна и неочаквано излезе от офиса, като ме остави да стоя така — с присвити колене, целият треперещ и плувнал в пот. Върна се с един жилав сив котарак, който очевидно бе водил доста битки на бойните полета.

— Трябва да развиеш мускули като този котарак, за да можеш да се движиш като нас — каза Сократ, като го галеше зад ушите, а той мъркаше.

По челото ми бяха избили капчици пот. Болката в раменете и краката ми беше много силна. Най-сетне Сократ ми нареди:

— Свободно!

Моментално се изправих и избърсах чело, после разтърсих свободно крайниците си.

— Ела тук и се запознай с този котарак — той мъркаше от удоволствие, докато Сок го галеше зад ушите. — Ние двамата ще ти служим за треньори, нали, писанчо?

Котаракът измяука високо и аз го потупах.

— А сега бавно стисни мускулите на краката му, чак докато стигнеш до костта.

— Може да го заболи.

— Стискай!

Натисках все по-дълбоко и по-дълбоко в мускулите на котарака, докато не усетих костта. Котаракът ме гледаше с любопитство и продължаваше да мърка.

— Сега стисни мускулите на прасеца ми — каза Сок.

— О, не мога, Сок. Не се познаваме достатъчно.

— Хайде, глупчо!

Започнах да стискам и с изненада усетих, че на пипане неговите мускули бяха като на котарака, поддаваха като стегнато желе.

— Твой ред е — каза той, пресегна се и стисна мускулите на прасеца ми.

— Оу! — изскимтях. — Винаги съм смятал, че твърдите мускули са нещо нормално — казах аз, като разтривах прасеца си.

— Да, нормално нещо са, Дан, но ти имаш да стигаш далеч отвъд нормалното, отвъд обикновеното, отвъд общоприетото и разумното, чак до света на война. Ти винаги си се опитвал да бъдеш нещо по-висше в един обикновен свят. Сега трябва да станеш обикновен в един по-висш свят.

Сократ потупа още веднъж котарака и го пусна да излезе. Той се помота малко на вратата, после се отдалечи. Тогава Сократ започна да ме запознава с по-фините елементи на физическата тренировка.

— Вече си могъл да установиш как умът налага напрежение на тялото. Натрупвал си тревоги, притеснения и други умствени боклуци години наред. Сега е време да се освободиш от старите напрежения, заключени в мускулите ти.

Подаде ми чифт шорти и ми каза да ги обуя. Когато се върнах, той също беше по гащета и бе разпрострял един бял чаршаф върху килима.

— И какво ще правиш, ако дойдат клиенти?

Той ми посочи работния комбинезон, закачен до вратата.

— А сега прави точно каквото правя аз.

И започна да втрива ароматно масло по левия си крак. Повтарях всяко негово движение, докато той стискаше, притискаше и впиваше пръсти дълбоко в мускулите на краката, отгоре, отдолу, отстрани, между пръстите, разтягаше ги, мачкаше ги и ги подръпваше.

— Масажирай не просто плътта и мускулите, а чак костите — колкото можеш по-дълбоко — каза той.

Половин час по-късно свършихме с левия крак. Повторихме същото с десния. Този процес продължи часове, обхващайки всяка част на тялото. Научих за мускулите си неща, които никога не съм знаел. Усещах къде се свързват, усещах формата на костите. Удивително беше, че аз, един атлет, до такава степен не съм познавал тялото си.

Сократ светкавично нахлузваше комбинезона си в малкото случаи, когато звъннеше камбанката, но общо взето почти не ни безпокояха. Когато пет часа по-късно навлякох дрехите си, имах

чувство, че същевременно си навличам ново тяло. Връщайки се, след като бе обслужил един клиент, Сок каза:

— Ти вече изчисти множество стари страхове от миналото си.

Отделяй време да повтаряш тази процедура поне веднъж седмично през следващите шест месеца. Обръщай специално внимание на краката, обработвай мястото на раната си всеки ден в продължение на две седмици.

„Поредното домашно“, помислих си аз. Небето започваше да просветлява. Запрозявах се. Време беше да се прибирам вкъщи. Когато се запътих към вратата, Сократ ми каза да го чакам при ония пътеки точно в един часа на обяд.

Подраних на срещата. Лениво се разгрях, усещах тялото си отпуснато и леко след „масажа на костите“, но само с няколко часа сън още се чувствах изморен. Започна леко да ръми, а и по начало не ми се тичаше никъде, с никого. Тогава дочух шумолене в близките храсти. Спотаих се и се взрях, очаквайки от гъсталака да се появи сърна. Но измежду листата изникна Джой с вид на принцеса-елф, облечена с тъмно зелени шорти и жълта тениска с отпечатан надпис: „Щастието е пълен резервоар“. Явно, подарък от Сократ.

— Джой, преди да започнем да тичаме, нека да поседнем и да поговорим; имам да ти кажа толкова много неща.

Тя се усмихна и светкавично се отдалечи.

Докато я следвах нагоре по първия завой, непрекъснато подхлъзвайки се по мократа глинеста почва, усещах краката си отмалели след вчерашната тренировка. Скоро се запъхтах и започнах да накуцвам с десния крак, но не се оплаках. Благодарен бях, че тя поддържа малко по-бавно темпо от вчерашното.

Стигнахме до края на долната пътека, без да говорим. Дишах много трудно и не ми беше останала капчица енергия. Понечих да завия, за да се връщаме обратно, но тя извика:

— Хайде хоп! — и пое по пряката пътека.

„Не-е-е!“, изпищя умът ми. „За нищо на света“, изхленчиха изтощените ми мускули. После погледнах Джой, която леко тичаше нагоре по възвишението, сякаш беше равна писта.

С протестен вой поех нагоре. Изглеждах като пияна горила, изгърбен, пъхтящ и сумтящ, аз слепешком катерех нагоре, по две стъпки напред и една, плъзгайки се назад.

На билото вече беше равно. Джой стоеше там и вдъхваше уханието на мокри борови иглички с доволния и миролюбив вид на Бамби. Дробовете ми направо молеха за въздух.

— Имам една идея — запъхтяно изговорих аз. — Хайде през остатъка от пътя да вървим... не, по-добре да пълзим... така ще имаме повече време да поговорим. Как ти звучи това, не е ли много по-добре?

— Да тръгваме — весело каза тя.

Разочарованието ми се превърна в ярост. Ще я надбягам аз нея, ако ще да тичаме до края на земята! Стъпих в една локва, подхлъзнах се в калта, ударих се в клона на едно ниско дърво и едва не се пребих по склона на хълма.

— По-дяволите-проклето-копеле! — думите ми излязоха като прегракнал шепот. Не ми беше останала енергия дори да говоря.

С усилия изкачих едно малко хълмче, което ми се стори поне като зъберите в Колорадо, и видях Джой клекнала да си играе с едни диви зайци, които подскачаха по пътеката. Когато се добрах до нея, зайците се скриха в храстите. Тя ме погледна усмихнато и каза:

— О, ето те и теб.

С героично усилие се приведох напред и успях да мина бързо покрай нея, но тя се изстреля напред и отново я изгубих.

Бяхме изкачили около триста метра. Сега бях високо над Залива и под мен се разкриваше университетският комплекс. Обаче не бях в нужното настроение или състояние на ума, за да оценя гледката. Имах чувство, че ще припадна. През ума ми прелетя една картина — как съм погребан на хълма, под мократа земя, с табелка: „Тук почива Дан. Добро момче, добър опит“.

Дъждът се беше усилил, но аз тичах като в транс, приведен напред, залитайки, единият крак, после другият. Маратонките ми тежаха като железни ботуши. След това свих в един завой и видях последното възвишение, което изглеждаше почти отвесно. Умът ми отново отказа, тялото ми спря, обаче горе на върха стоеше Джой, сложила ръце на хълбоците, сякаш за да ме предизвика. Успях някак да се приведа напред и отново да задвижа краката си. Напрягах се, силех се и ръмжах от усилия през последните няколко безкрайни крачки, докато накрая направо се блъснах в нея.

— Спокойно, приятел, спокойно — засмя се тя. — На финала си. Както се бях облегал на нея, останал без дъх, аз изхриптах:

— Кажи... го... пак.

Сега вървахме надолу по хълма и така имах благотворно време да се съвзема и да говоря.

— Джой, струва ми се, че не е естествено да се насилвам толкова яко и с такава скорост. Не бях подготвен както трябва да тичам на толкова дълго разстояние; не мисля, че е много добре за тялото.

— Прав си — каза тя. — Но това не беше изпитание за тялото, а за духа ти — проверка дали ще можеш да продължиш — не само с хълма, но и с тренировката си. Ако беше спрял, това щеше да бъде краят. Но ти го издържа, Дани, издържа с развети знамена.

Задуха вятър и заваля дъжд като из ведро — целите прогизнахме. Джой спря и взе главата ми в ръце. Вода капеше от мокрите ни коси и се стичаше по бузите ни. Аз я обгърнах през кръста, притеглен от блестящите ѝ очи, и се целунахме.

Бях изпълнен с нова енергия. Разсмях се от вида ни — и двамата бяхме като гъби, които трябва да се изстискат — и казах:

— Ще те надбягам до подножието! — поех и набрах добра преднина. „Какво по дяволите, помислих си. Мога и да се изтъркалям надолу по проклетата пътека!“ Разбира се, тя спечели.

По-късно през този следобед, изсушен и стоплен, аз лениво се разтягах в салона със Сид, Гари, Скот и Хърб. Топлината в салона беше приятен подслон от поройния дъжд навън. Въпреки изтощителното бягане, аз още имах запаси от енергия.

Но когато вечерта влязох в офиса и си събух обувките, запасите ми се бяха изчерпали. Всичко ме болеше, искаше ми се да просна тяло на дивана и да спя поне десет-дванадесет часа. Устоях на този порив, настаних се колкото можах по-грациозно и се обърнах към Сократ.

С удивление открих, че беше променил декора. По стената имаше снимки на скиори, тенисисти, гимнастици и играчи на голф. На бюрото му имаше баскетболна ръкавица и футболна топка. Сократ дори беше облякъл тениска с надпис „Треньор на «Охайо Стейт»“. Май бяхме навлезли в спортната фаза на обучението ми.

Докато Сок правеше специалния си ободряващ чай, който наричаше „Гръмовно проклетие“, аз му разказах за напредъка си в гимнастиката. Той слушаше и кимаше с явно одобрение. Следващите му думи ме заинтригуваха.

— Гимнастиката може да бъде дори нещо повече от това, което вече си разбрал. За да го проумееш по-лесно, трябва да видиш защо точно ти харесва акробатичното изкуство.

— Би ли ми обяснил малко повече?

Той бръкна в бюрото си и извади три смъртоносни на вид ками.

— Остави, Сок — казах му. — Всъщност нямам нужда от обяснение.

— Стани — нареди ми той!

Като станах, той небрежно запрати единия нож изотдолу, право към гърдите ми.

Аз отскочих настрана и паднах върху дивана, а ножът безшумно тупна на килима. Лежах шокиран, сърцето ми биеше като лудо.

— Добре беше — каза той. — Малко пресилена реакция, но добре. Сега стани и хвани следващия.

Точно тогава чайникът започна да свири — отлагане на присъдата.

— Е — казах аз, изтривайки запотените си ръце, — време е за чай.

— Чаят ще почака — отговори той. — Гледай внимателно — Сок подхвърли бляскащото острие право нагоре във въздуха. Аз го гледах как се върти и започва да пада. Докато ножът падаше, той замахна надолу, изравнявайки скоростта на ръката си със скоростта на падащия нож, и хвана дръжката между палеца и пръстите си като с клещи, стискайки здраво.

— Сега ти опитай. Забележи как го хванах — така, че дори да попаднеш на острието, нямаше да се порежа — той ми хвърли един нож. Вече поуспокоен, аз се отдръпнах от пътя му и направих хилав опит да го хвана.

— Ако изпуснеш следващия, ще започна да ти ги хвърлям през рамо — закани се той.

Този път приковах поглед в дръжката и, когато приближи, пресегнах се и я хванах.

— Ей, успех!

— Не е ли прекрасно нещо спортът? — попита той.

Известно време бяхме напълно погълнати от хвърляне и хващане. После той даде почивка.

— Сега да ти разкажа за сатори, едно понятие от Дзен. Сатори е състоянието на съществуване на един воин, то възниква в момента, когато умът се освободи от мисли и стане чисто осъзнаване. Тялото е активно, чувствително, релаксирано, а емоциите са отворени и свободни: сатори е това, което изпита ти, докато ножът летеше към теб.

— Знаеш ли, Сок, много пъти съм изпитвал това усещане, особено по време на състезания. Често пъти се концентрирам така пълно, че дори не чувам аплодисментите.

— Да, това е изживяване на сатори. А сега, ако вникнеш в онова, което ще ти кажа, ще разбереш правилното използване на спорта — или на рисуването, или на музиката — която и да било друга действена или творческа врата към сатори. Ти мислиш, че обичаш гимнастиката, но това е само опаковката на подаръка вътре: сатори. Правилното използване на гимнастиката е да фокусираш цялото си внимание и чувство върху действията си, тогава ще постигнеш сатори. Гимнастиката те вкарва в мига на истината, когато животът ти виси на косъм, като на дуелиращ се самурай. Тя изисква пълното ти внимание: или сатори, или умираш!

— Като по средата на двойно салто.

— Да, затова гимнастиката е воинско изкуство, начин да тренираш не само тялото, но и ума, и емоциите си, врата към сатори. Последната стъпка за воина е да разпростре просветлението си и във всекидневния живот. Тогава сатори ще стане твоя реалност, твоят ключ към вратата, едва тогава ние ще бъдем равни.

Аз въздъгнах.

— Изглежда толкова далечна възможност, Сократ.

— Докато тичаше нагоре по хълма след Джой — засмя се той, — ти не гледаше с копнеж към върха на планината, гледаше право пред себе си и правеше стъпка след стъпка. Така действа това.

— Правилата на дома, нали? — той се усмихна в отговор.

Прозях се и се протегнах. Сократ ме посъветва:

— По-добре поспи малко. Утре сутринта започваш специална тренировка, чакам те в 7 часа на пътеката до гимназия „Бъркли“.

Когато будилникът ми иззвъня в 6:15, трябваше насила да се измъкна от леглото, да потопя глава в студена вода и да вдишам

няколко пъти през отворения прозорец, а накрая изревах във възглавницата, за да се разсъня.

Като излязох на улицата, вече бях съвсем бодър. С бавно спортно ходене прекоших „Шатък“ и свих по „Олстън Уей“, покрай Младежката християнска асоциация на „Бъркли“ и пощата, след това пресяхох „Милвия“ и стигнах до гимназията, където ме чакаше Сок.

Скоро открих, че той ми беше подготвил редовната програма. Тя започваше с половин час клек в непоносимата поза, която ми бе показал в бензиностанцията. После поработихме с някои основни принципи на бойните изкуства.

— Истинските бойни изкуства учат на хармония или несъпротивление — начина, по който дърветата се превиват във вятъра, например. Тази нагласа е много по-важна от физическата техника.

Прилагайки принципите на айкидо, Сократ беше в състояние да ме хвърли без никакви видими усилия, колкото и да се мъчех да го отблъсна, сграбча, ударя или преборя.

— Никога не се бори с някого или нещо. Когато те бутат, дърпай; когато те дърпат, бутай. Открий естествената посока на движението и я последвай. Тогава се обединяваш със силата на природата — неговите действия бяха доказателство за думите му.

Скоро стана време да си тръгвам.

— Ще се видим утре, по същото време, на същото място. Довечера си остани къщи и практикувай упражненията. Помни, трябва да дишаш толкова бавно, че ако пред носа ти имаше перце, то да не помръдне. — Той си тръгна плавно, сякаш с ролкови кънки, а аз се затичах към дома така релаксирано, като че ли вятърът ме отвяваше към къщи.

Същия ден в гимнастическия салон правех всичко възможно да приложа това, което бях научил, „да оставя движенията сами да си стават“, вместо да се опитвам аз да ги правя. Огромните превъртания на висилката сякаш сами се навиваха, аз се залюлявах, отскачах и след салто заковавах в стойка на ръце на успоредката — едно сред друго, при премятането, ножиците и на коня с гривни имах чувство, че ме подкрепят въжета, спуснати от тавана — нямах тегло. И, освен всичко друго, смотаните ми крака се връщаха във форма!

Със Сок се срещаме всяка сутрин, щом изгрееше слънцето. Аз крачех наоколо, а той тичаше на подскоци като газела. С всеки изминал ден ставах все по-релаксиран, а рефлексите ми — светкавично бързи.

Един ден, както тичахме за разгриване, той внезапно спря. Изглеждаше по-блед отвсякога.

— Май по-добре да поседна малко — каза той.

— Сократ, мога ли да направя нещо?

— Да — изглежда му беше трудно да говори. — Просто продължавай да тичаш, Дан. Аз ще кротна малко.

Направих каквото ми каза, но държах под око неподвижната му фигура — както седеше със затворени очи, той имаше горд и изправен вид, но някак си състарен.

От седмици се бяхме уговорили да не се срещаме вечер, така че не отидох до бензиностанцията, но му се обадох да видя как е. Изпитах облекчение, когато Сократ вдигна телефона.

— Как е, тренер? — попитах го аз.

— Направо върха — каза той, — но си наех помощник да ме замести няколко седмици.

— Добре, Сок, пази се.

На следващия ден видях на пистата да пристига тичешком моята заместник-треньорка и направо подскочих от радост. Нежно хванах Джой за ръка, прегърнах я и зашепнах в ухото ѝ, а тя също така нежно ме запокити през глава на поляната. И като че ли това не беше достатъчно унижително, та ме би и на ръгби, после отби всичките бейзболни топки, които ѝ хвърлях, поне на петдесет метра над главата ми. Каквото и да правехме, на каквото и да играехме, тя нямаше грешка и ме караше мен, световния шампион, да се изчервявам от срам — и яд.

Удвоих броя на упражненията, които ми бе възложил Сократ. Тренирах с по-голяма концентрация отвсякога. Ставах в 4:00 сутринта, практикувах тай-чи до изгрев слънце, след това тичах по възвишенията, преди да отида да се срещна с Джой — и така всеки ден. Изобщо не споменавах, че тренирам допълнително.

Носех нейния образ със себе си на лекциите и в гимнастическия салон. Искаше ми се да я видя, да я прегърна, но първо трябваше да я хвана. Засега най-многого, на което можех да се надявам, бе да я победея на собствените ѝ игри.

Няколко седмици по-късно отново тичахме и подскачахме по пистата със Сократ, който вече се бе върнал във форма. Усецах краката си изпълнени със сила и гъвкавост.

— Сократ — казах аз, като ту се затичвах напред, ту се озовавах зад гърба му, играейки на гоненица с него, — досега никога и думичка не си продумвал за всекидневните си навици. Нямам представа какъв си, когато не сме заедно. Е?

Той ми се ухили и скочи на около три метра напред, после заспринтира по пистата. Аз се завтекох след него и се приближих достатъчно, за да ме чува.

— Няма ли да ми отговориш?

— Не — каза той. И въпросът бе приключен.

Когато накрая свършихме с упражненията за разтягане и медитация за тази сутрин, Сократ дойде до мен, прегърна ме през рамо и каза:

— Дан, ти беше волеви и способен ученик. Отсега нататък сам ще си съставяш програмата, прави тези упражнения, които имаш чувство, че са ти нужни. Ще ти дам и една безплатна екстра, защото си я заслужи — ще те тренирам по гимнастика.

Не можах да не се разсмея. Просто не можах да се сдържа.

— Ти мен да тренираш... по гимнастика? Мисля, че този път се надценяваш, Сок — затичах се да се засиля и направих циганско колело, кълбо назад и високо салто с двойно превъртане.

Сократ дойде до мен и каза:

— Знаеш ли, това не мога да го направя.

— Видя ли! — извиках аз. — Най-после открих нещо, което аз мога да правя, а ти — не.

— Обаче забелязах — добави той, — че трябваше повече да изпълнеш ръце, когато се оттласкваше за превъртането... а, и главата ти беше много назад при изхвърлянето във въздуха.

— Сок, стари мошенико... прав си — казах аз. Дадох си сметка, че наистина бях извил глава прекалено назад, а ръцете ми трябваше да бъдат по-изпънати.

— Веднъж като пооправим техниката ти, ще можем да поработим и над отношението ти — добави той. — Ще се видим в гимнастическия салон.

— Но, Сократ, аз вече имам треньор, а и не знам дали Хал или другите гимнастици ще се съгласят да се мотаеш из салона.

— О, сигурен съм, че ще измислиш какво да им кажеш.

Положително щях да измисля.

Този следобед, по време на срещата ни преди тренировката, казах на треньора и съотборниците си, че моят ексцентричен дядо от Чикаго, който е бил член на „Гърнърс Джимнастикс Клъб“, ми е дошъл на гости за няколко седмици и иска да идва да ме гледа.

— Той е готин старец, доста е пъргав, смята се за много добър треньор. Ако всички вие нямате нищо против, може ли да му угодим на прищявката — той малко не е с всичкия си, ако разбирате какво имам предвид — но съм сигурен, че няма много да пречи на тренировката.

Съгласиха се с консенсус.

— А, между другото — добавих аз. — Той обича да му викат Мерлин.^[1] — Едва успявах да остана сериозен.

— Мерлин ли? — повториха всички.

— Да. Знаем, че е малко смахнато, но като го видите, ще разберете.

— Може би като видим този твой „Мерлин“ в действие, ще разберем и теб, Милман. Казват, че тези неща се наследявали генетично — те се разсмяха и започнаха разгриването. Този път Сократ навлизаше в моя територия и щях да му дам да разбере. Чудех се, дали щеше да хареса новия си прякор.

За днес бях подготвил малка изненада за целия отбор. В гимнастическия салон се бях ограничавал и те нямаха представа, че съм се възстановил толкова пълно. Пристигнах по-рано и влязох в офиса на треньора. Той се ровеше из разни книжа, разхвърляни по бюрото.

— Хал — заговорих аз, — искам да участвам в състезанието за включване в отбора.

Той ме погледна над рамките на очилата си и каза със съчувствие:

— Знаеш, че още не си напълно оздравял. Говорих с лекаря на отбора и той каза, че на крака ти ще му трябват още поне три месеца.

— Хал — приближих се до него и зашепнах, — мога да го направя днес, сега! Занимавах се с някои допълнителни упражнения

извън салона. Дай ми възможност!

Той се поколеба.

— Е, добре, но в една дисциплина — да видим как ще върви.

Всички се разгряхахме заедно по различните дисциплини в малкия гимнастически салон, залюлявахме се, мятахме се, скачахме, правехме ръчни стойки. Започнах да изпълнявам движения, които не бях правил повече от година. Но пазех истинските изненади за по-късно.

Започнахме първата дисциплина — земна гимнастика. Всички ме загледаха в очакване, докато заставах, готов да започна съчетанието, и сякаш се чудех дали кракът ми ще издържи натоварването.

Всичко беше точно — двойното премятане назад, гладкото вдигане в ръчна стойка, лекият ритъм, с който навлязох в танцови елементи и завъртания, които сам бях измислил, още едно високо премятане и една последна въздушна серия. Приземих се леко, в пълен контрол. До съзнанието ми стигнаха аплодисментите и одобрителните изсвирквания. Сид и Джош се спогледаха удивено: „Откъде се взе това ново момче?“ и „Ей, ще трябва да го запишем в отбора“.

Следваща дисциплина, първи на халки мина Джош, после Сид, Чък и Гари. Най-сетне дойде и моят ред. Натрих си ръцете с талк, проверих дали бинта на китките ми е добре стегнат и с подскок се хванах за халките. Джош ми помогна да спра залюляването и отстъпи назад. Мускулите ми потръпнаха в очакване. Вдишвайки, аз се изтеглих нагоре в обратен висеж, после бавно се спуснах и изпънах тяло в „железен кръст“.

Чух приглушени възклицания, докато плавно се залюлях надолу, после обратно нагоре с предно превъртане. Бавно се изтеглих в ръчна стойка с изопнати ръце и тяло.

— Проклет да съм! — възкликна Хал, използвайки най-силната ругатня, която някога бях чувал от него. Излизайки от ръчната стойка, аз се залюлях бързо и леко, после заковах без да трепна. Накрая, след високо двойно салто, се приземих само с едно почти незабележимо отстъпване встрани. Хич не беше зле.

И така продължих. След като приключих последното си съчетание, отново поздравяван със свиркания и изненадани възгласи, аз забелязах Сократ да седи тихо в ъгъла и да се усмихва. Явно беше видял всичко. Махнах му да дойде.

— Момчета, искам да ви представя моя дядо — казах аз. — Това са Сид, Том, Хърб, Гари, Джоуъл, Джош. Момчета, това е...

— Приятно ни е, Мерлин — отвърнаха те в хор. За частица от секундата Сократ сякаш се озадачи, но после каза:

— Здравейте, и на мен ми е приятно. Искан да видя с каква тайфа се движи Дан — те се ухилиха, явно им беше допаднал.

— Надявам се, не намирате за много странно това, че ми викат Мерлин — подхвърли той небрежно. — Истинското ми име е Мерил, но този прякор ми се лепна. Дан казвал ли ви е някога как му викаха вкъщи? — подсмихна се той.

— Не — казаха те, изгаряйки от любопитство. — Как?

— Май по-добре да не ви казвам. Не искам да го zlepоставям. Той винаги може сам да ви каже, ако реши — Сократ, тая лисица, ме погледна и със сериозен тон ми каза: — Не бива да се срамуваш от това, Дан.

Докато се разотивахме, те ми подвикваха:

— Чао, Сюзет!

— Чао, Жозефин!

— До скоро, Жералдин.

— Дяволите да те вземат, Мерлин, виж какво ми докара! — казах му аз и намусено тръгнах към душовете.

През остатъка от седмицата Сократ не сваляше поглед от мен. Понякога се обръщаше към някой друг гимнастик с великолепен съвет, който се оказваше съвсем на място. Бях изумен от познанията му. Проявяваше неизчерпаемо търпение към всеки от тях, но с мен съвсем не се държеше така. Веднъж, изпълнил най-доброто си съчетание на коня с гривни досега, аз тръгнах щастлив да си махна бинта от китките, но Сок ми махна да се приближа и каза:

— Съчетанието ти изглеждаше прилично, но много мърляво се отнесе към махането на бинтовете. Запомни, във всеки миг трябва да има сатори.

След висилката той ми каза:

— Дан, още не си се научил да медитираш действията си.

— Какво имаш предвид с това „да медитирам действията си“?

— Да медитираш едно действие е нещо различно от това да го извършиш. За да се извърши нещо, е нужен извършител, някой, който съзнава себе си, докато го извършва. Но когато медитираш действие,

ти вече си се освободил от всичките си мисли, дори от мисълта „аз“. Не е останал никакъв „ти“, който да го извършва. Забравяйки себе си, ти се превръщаш в това, което правиш, и така действието ти е свободно, спонтанно, без амбиции, задръжки или страх.

И продължавахме все в този дух. Той наблюдаваше всяко изражение на лицето ми, изслушваше всеки коментар, който правех. Казваше ми непрекъснато да отделям повече внимание на душевната и емоционалната си форма.

Някои хора бяха чули, че отново съм във форма. Сузи дойде да гледа и доведе със себе си Мишел и Линда, две нови приятелки. Линда веднага спря погледа ми. Беше стройна, рижа жена с хубаво лице зад очила с рогови рамки, носеше семпла рокля, която загатваше привлекателни форми. Надявах се да я видя пак.

На другия ден, след много разочароваща тренировка, на която ми се струваше, че нищо не се получава добре, Сократ ме извика да седна до него на един дюшек.

— Дан — каза той, — вече си постигнал високо ниво като гимнастик. Ти си направо спец.

— Благодаря, Сократ.

— Това не беше непременно голям комплимент — той се обърна, за да ме погледне право в очите. — Един специалист тренира физическото си тяло с целта да печели състезания.

Някой ден може би ще станеш майстор-гимнастик. Един майстор посвещава тренирането си на живота, затова той постоянно поставя ударение на ума и емоциите.

— Разбирам това, Сок. Казвал си ми го много...

— Знам, че го разбираш. Въпросът е, че още не го осъзнаваш, не го изживяваш още. И досега изпадаш във възторг от някои нови физически постижения, а след това клюмваш унило, ако веднъж физическата тренировка не мине добре. Но когато истински осъзнаеш и си поставиш за цел умствената и емоционалната форма — практиката на война — тогава за теб ще са без значение физическите успехи и несполуки. Виж например, какво става, ако си изкълчиш глезена?

— Ще тренирам нещо друго, друга област от тялото.

— Същото е и с трите ти центъра. Ако една област не върви добре, това просто е възможност да тренираш другите. В някои от най-

слабите си физически дни можеш да научиш най-много за ума си — той помълча и добави: — Повече няма да идвам в гимнастическия салона. Вече ти казах достатъчно. Искам да чувстваш, че съм в теб, че наблюдавам и коригирам всяка грешка, колкото и незначителна да е тя.

Следващите няколко седмици бяха много натоварени. Ставах в 6:00, разгряхах се и медитирах преди лекции. Посещавах редовно лекциите и си пишех домашните бързо и с лекота. След това сядах за около половин час, просто без да правя нищо, преди да отида, на тренировка.

По това време започнах да се виждам с приятелката на Сузи, Линда. Тя много ме привличаше, но нямах нито време, нито енергия за нещо повече от това да си поговорим няколко минути преди или след тренировка. Но дори и така, между всекидневните ми упражнения много си мислех за нея... после за Джой... и после пак за нея.

Способностите ми и доверието на отбора растяха с всяка нова победа. На всички им стана ясно, че не просто се бях възстановил, а имаше и нещо повече. Макар че гимнастиката вече не беше центърът на живота ми, тя все пак си оставаше важна част от него, така че давах най-доброто от себе си.

С Линда излязохме няколко пъти на среща и се разбирахме много добре. Една вечер тя дойде да поговори с мен за някакъв свой личен проблем и накрая остана цялата нощ, една нощ на близост, но според условията, които ми налагаха тренировките. Толкова бързо се сближавахме, че това започваше да ме плаши. Тя не влизаше в плановете ми. Въпреки това ме привличаше все по-силно.

Чувствах се „изменник“ спрямо Джой, но пък никога не знаех кога тази енигматична млада жена ще се появи отново, ако изобщо се появеше. Джой беше идеалът, който ту долиташе, ту отлиташе от живота ми. А Линда беше реална, топла, любяща — и беше тук.

Треньорът беше в трескава възбуда, ставаше все по-взискателен и грижлив, но и по-нервен с всяка изминала седмица, която ни приближаваше към Националния студентски шампионат за 1968 в Тусон, Аризона. Ако спечелехме тази година, това щеше да е за пръв път на Университета ни и Хал щеше да постигне целта си от двадесет години насам.

Скоро се явихме на тридневни състезания срещу Университета на Южен Илинойс. До последната вечер на отборното първенство

„Калифорнийският“ и „Южен Илинойс“ бяха напълно равностойни в тази най-оспорвана надпревара в историята на гимнастиката. Оставаха още три дисциплини, а „Илинойс“ водеха с три точки.

Това беше критичен момент. Ако трябваше да бъдем реалисти, можехме да се класираме на приличното второ място. Другата възможност беше да се целим към невъзможното.

Аз поне се целех към невъзможното, духът ми беше в готовност. Заставах пред Хал и отбора — моите приятели.

— Казвам ви, че ще спечелим. Този път нищо няма да ни спре. Да действаме!

Думите ми бяха най-обикновени, но това, което чувствах — една наелектризираност, или да я наречем, непоколебима решителност, зареди със сила всеки член на отбора.

Набирахме инерция като приливна вълна, засилвахме се по-бързо и по-мощно с изпълнението на всеки състезател. Публиката, до преди малко поодрямана, сега оживено се раздвижи, хората се навеждаха напред от местата си. Нещо ставаше, всички го усещаха.

Очевидно от „Илинойс“ също усетиха силата ни, защото започнаха да потрепват на ръчната стойка или да се олюляват при приземяването. Но преди последната дисциплина от състезанието те все още имаха цяла точка преднина, а висилката винаги е била силният им уред.

Накрая останаха двама гимнастици от Калифорнийския — Сид и аз. Тълпата притихна. Сид отиде до висилката, скочи и изпълни едно съчетание, от което на всички ни спря дъхът. Накрая завърши с най-високото двойно странично превъртане, което някой някога бе виждал в салона. Тълпата полудя. Аз бях последен от нашия отбор — упование и връх на напрежението за тях.

Последният състезател на „Илинойс“ се справи добре. Те бяха почти недостижими, но точно от това „почти“ имах нужда. Налагаше се да взема 9.8 за равенство, а никога не бях постигал толкова.

Ето я и нея, последната ми проверка. Умът ми преля от спомени: болката от онази вечер, когато бедрената ми кост се натроши на парчета, заклеването ми да се възстановя, предупреждението на доктора да забравя гимнастиката, Сократ и непрестанното ми обучение, нескончаемото тичане в дъжда, високо нагоре по хълмовете. И тогава усетих растяща сила, прилив на ярост към всички онези,

които бяха казвали, че никога повече няма да мога да играя. Страстта ми се превърна в ледено спокойствие. Там, в този миг, моята съдба и бъдеще изглеждаха в равновесие. Умът ми се проясни. Емоциите ми преливаха от сила. Успей или умри!

С този дух и непоколебима решителност, на които се бях научил в малката бензиностанция през изминалите месеци, аз тръгнах към висилката. В салона нямаше и звук. Мигът на тишината, мигът на истината.

Бавно натрих талк на дланите си и проверих бинта на китките си. Пристъпих напред и поздравих съдиите. Като се обърнах към главния съдия, в очите ми блестеше простичко послание: „Ето го проклетото най-добро съчетание, което изобщо някога си виждал“.

Скочих към висилката и изтеглих крака нагоре. Залюлях се от ръчна стойка. Единственият звук в салона беше от моите ръце, които се въртяха около лоста, пускаха го, извиваха се, хващаха го, усукваха се.

Само движение — нищо друго не съществуваше. Нито океани, нито светът, нито звездите. Само висилката и един опразнен от мисли гимнастик — а скоро дори и те се стопиха в едното движение.

Добавяйки един елемент, който никога досега не бях изпълнявал на състезание, аз продължих нататък, преминавайки собствените си граници. Въртях се все по-бързо и по-бързо, засилвайки се за отскока в двойно странично салто с изпънато тяло.

Въртях се направо със свистене около лоста, подготвяйки се да се пусна и да отлетя в пространството, да се понеса, въртейки се, в ръцете на една съдба, която сам си бях избрал. Оттласнах се и изпънах крака, превъртях се веднъж, после втори път, леко ги присвих и разтворих, с изопнато за приземяването тяло. Бе настъпил мигът на истината.

Направих безупречно приземяване, което отекна из целия салон. Пълна тишина — и после адска лудница. 9.85: бяхме шампиони!

Треньорът ми се появи като от нищото, сграбчи ръката ми и започна диво да я разтърсва, като във възторга не се сецаше да я пусне. Съотборниците ми подскачаха и викаха, наобиколиха ме и ме запрегръщаха, някои от тях — с насълзени очи. Чак тогава чух аплодисментите да отекват сякаш надалеч и после все повече се усилиха. Едва сдържахме вълнението си по време на церемонията за

награждаването. Празнувахме цяла нощ и осъмнахме в коментари за състезанието.

После всичко свърши. Отдавна бленуваната цел бе постигната. Чак тогава осъзнах, че аплодисментите, оценките и победите за мен вече не бяха същото. Толкова много се бях променил, дългото търсене на победата най-сетне бе приключило.

Беше ранната пролет на 1968 година. Колежанските ми години приближаваха към своя край. Какво щеше да последва — нямах представа.

Чувствах се сковано, когато се сбогувах с отбора си в Аризона и се качих на самолета обратно към Бъркли и Сократ... и Линда. Безцелно гледах облаците под нас, чувствах се напълно изцеден от всякакви амбиции. През всички тези години ме бе държала една илюзия — че щастието е в победата — а сега тази илюзия се бе изпепелила. След всичките ми постижения не бях по-щастлив, нито пък по-удовлетворен.

Накрая прозрях през облаците. Видях, че никога не се бях научил как да се наслаждавам на живота, а само как да постигам неща. През целия си живот бях зает да търся щастието, но така и не бях го намирал или, ако съм го намирал, не съм успявал да го задържа.

Отпуснах глава на облегалката, когато самолетът започна да се спуска. Погледът ми се замъгли от сълзи. Бях навлязъл в задънена улица и не знаех накъде да поема.

---

[1] Мерлин — магьосникът от легендата за крал Артур. — Бел.прев. ↑

6. НАСЛАДА ОТВЪД УМА

С куфара в ръка, отидох направо в апартамента на Линда. Между целувките ѝ разказах за шампионата, но не споменах нищо за неотдавнашните ми мрачни прозрения.

Тогава Линда ми съобщи какво решение е взела и с това ме измъкна за малко от собствените ми грижи.

— Дани, напускам университета. Разбира се, много дълго го обмислях — ще се хвана на работа, но повече не искам да се връщам да живея вкъщи. Ти имаш ли някакви идеи?

Веднага се сетих за приятелите ми, при които бях останал след катастрофата с мотоциклета.

— Линда, бих могъл да се обадя на Шарлот и Лу в Санта Моника. Те са прекрасни — помниш ли, разказвал съм ти за тях? — и съм сигурен, че ще се радват да останеш при тях.

— О, това би било чудесно! Мога да им помагам из къщата и да се хвана на някаква работа, за да участвам в покупките.

След петминутен телефонен разговор Линда вече имаше бъдеще. Щеше ми се и при мен всичко да можеше да се реши толкова просто.

Тогава се сетих за Сократ, прекъснах я и казах, че имам едно излизане. Линда беше озадачена:

— След полунощ?

— Да, имам... едни по-особени приятели, които стоят до много късно нощем. Наистина трябва да отида — още една целувка и вече ме нямаше.

Все така с куфара, аз влязох в офиса.

— Нанасяш се при мен ли? — пошегува се Сок.

— Не знам какво правя, Сократ.

— Е, на шампионата обаче определено си знаел какво правиш. Четох новините. Поздравления. Сигурно си много щастлив.

— Знаеш много добре как се чувствам, Сок.

— Със сигурност знам — каза той непринудено и тръгна към гаража да възкреси трансмисията на един стар фолксваген. — Отбелязваш напредък, точно според плана.

— Приятно ми е да го чуя — отговорих аз без особен ентузиазъм. — Но накъде води този план?

— Към вратата! Към истинската наслада, към свободата, към радостта от живота, към безразсъдното щастие! Към единствената цел, която изобщо си имал. И като начало, време е да пробудиш отново сетивата си.

Помълчах, докато осмисля думите му, и после попитах:

— Пак ли?

— О, да. Вече ти се е случвало да бъдеш облян от светлина и да намираш наслада в най-простичките неща.

— Но не е било скоро, струва ми се.

— Да, доста отдавна — отговори той, взе главата ми в дланите си и ме изпрати назад в детството.

С широко отворени очи съм, загледан съсредоточено в очертанията и цветовете под ръцете ми, докато пълзя по пода, покрит с плочки. Пипвам килима и той ме докосва в отговор. Всичко е ярко и живо.

Стискам лъжица в едната си ръчичка и удрям по чашата. Звънтящият звук е наслада за ушите ми. Викам от възторг с всички сили! После вдигам поглед нагоре и виждам една пола, която се полюшва над мен. После ме вдигат и аз надавам гукащи звуци. Окъпан съм в уханието на майка ми, тялото ми се отпуска в нейното и аз се изпълвам с блаженство.

Малко по-късно. Прохладен въздух докосва лицето ми, докато пълзя в градината. Пъстри цветя се извисяват край мен и съм заобиколен от нови аромати. Откъсвам едно и го лапвам — устата ми се изпълва с горчиво послание. Изплювам го.

Идва майка ми. Протягам ръчичка към нея да ѝ покажа някакво шаващо черно нещо, което гъделичка дланта ми. Тя посяга и го отмахва.

— Гаден паяк! — казва тя.

После поднася някакво нежно нещо към лицето ми и то заговаря на носа ми.

— Роза — казва тя и пак повтаря същите звуци: — роза.

Аз поглеждам нагоре към нея, после наоколо и отново се потапям в света на ухаещите багри.

Поглеждам старинното бюро на Сократ, после надолу към жълтия килим. Разтърсвам глава. Всичко ми изглежда помътняло, без никакъв блясък.

— Сократ, чувствам се полузадрямал, сякаш трябва да се наплискам със студена вода и да се разсъня. Сигурен ли си, че това пътешествие не ми е навредило с нещо?

— Не, Дан, вредите са ти били нанесени преди години по начини, които скоро ще видиш.

— Това място... това беше дворът на дядо ми, май. Спомням си го, беше като райската градина.

— Точно така, Дан. То всъщност е било райската градина. Всяко малко дете живее в сияйна градина, където всяко нещо се усеща пряко, без намесата на мисълта.

— За всеки от нас „изгонването от рая“ настъпва, когато започнем да мислим, когато започнем да назоваваме и познаваме нещата. Не само Адам и Ева са били прогонени, разбираш ли, а всички ние. Раждането на ума е смъртта на сетивата... а не че като сме отхапали от ябълката, ние сме станали малко секси!

— Искане ми се да можех да се върна там — въздъхнах аз. — Беше толкова ярко, толкова ясно, толкова радостно.

— Това, на което си се наслаждавал като дете, може отново да бъде твое. Иисус от Назарет, един от най-великите воители, е казал, че човек трябва да бъде като малко дете, за да влезе в Царството небесно. Сега сигурно разбираш.

— Преди да си тръгнеш тази нощ, Дан — добави той, докато пълнеше една чаша от термоса, — искаш ли още малко чай?

— Не, благодаря, Сок. Резервоарът ми е пълен за тази нощ.

— Добре, тогава ще се видим утре сутринта в осем часа в Ботаническата градина. Време е да се поразходим из природата.

Тръгнах си, вече в очакване на тази разходка. Събудих се само след няколко часа сън, бодър и отпочинал, изпълнен с вълнение. Може би днес, може би утре щях да откроя тайната на радостта.

Стигнах до Струубери Каньон със спортно ходене и зачаках Сок на входа на градината. Когато той дойде, поехме из огромното зелено пространство с всякакви видове дървета, храсти, растения и цветя, които човек може да си представи.

Влязохме в една огромна оранжерия. Топлият и влажен въздух контрастираше с утринния хлад навън. Сок посочи тропическата растителност, която се извисяваше над нас.

— Като дете всичко това щеше да се представи пред очите, ушите и осезанието ти като за първи път. Но сега ти вече си научил названията и категорията на всяко нещо. „Това е хубаво, това е лошо, това е маса, това е стол, това е кола, къща, цвете, куче, котка, пиле, мъж, жена, залез, океан, звезда.“ И тези неща са ти скучни, защото съществуват само като названия за теб. Сухите схващания на ума помътват зрението ти.

С широк жест Сократ обхвана палмите високо над главите ни, които почти докосваха плексигласа на геодезическия купол.

— Сега ти виждаш всяко нещо през булото на асоциациите за нещата, което замъглява прякото, просто усещане. Ти „си виждал всичко това по-рано“, то е като да гледаш филм за двадесети път. Виждаш само спомени за неща и затова ти става скучно. Скуката е всъщност едно много дълбоко неосъзнаване на живота, скуката е осъзнаване, хванато в капана на ума. И ще трябва да загубиш ума си, за да можеш да се върнеш към сетивата си.

Вечерта Сократ вече слагаше чайника, когато влязох в офиса, внимателно си събух обувките и ги сложих на килима зад дивана. Все още с гръб към мен, той попита:

— Какво ще кажеш за едно малко състезание? Ти правиш някакъв номер, после аз правя номер и да видим кой печели.

— Ами, добре, ако наистина го искаш.

Не исках да го затруднявам, затова направих само стойка на една ръка за няколко секунди върху бюрото, после стъпих и направих задно салто, като леко се приземих на килима.

Сократ поклати глава, явно обезкуражен.

— Мислех си, че ще бъде равностойно състезание, но сега виждам, че не е.

— Съжалявам, Сок, но в края на краищата ти не ставаш по-млад, а мен доста ме бива в тая работа.

— Исках да кажа — ухили се той, — че ти нямаш никакъв шанс.

— Какво?!

— Ами, ето — каза той.

Следях го с поглед, докато той се обърна бавно и се запъти демонстративно към банята. Отместих се към входната врата за всеки случай, да не би да изскочеше от там пак с някой меч. Но той излезе само с чашата си. Напълни я с вода, усмихна ми се, вдигна я към мен, като за наздравица, и после бавно я изпи.

— Е? — попитах го аз.

— Това е.

— Това ли? Какво беше това? Ти нищичко не направи.

— О, не, направих. Но ти просто нямаш очи да оцениш моето постижение. Аз усещах лека токсичност в бъбреците си, след няколко дни тя можеше да засегне цялото ми тяло. Така че преди да са се проявили каквито и да било симптоми, аз локализирах проблема и прочистих бъбреците си.

Не можах да не се разсмея.

— Сок, ти си най-великият, най-слаждодумният мошеник, когото изобщо съм познавал. По-добре си признай, че си по-беден, вместо да блъфираш.

— Аз съм напълно сериозен. Това, което ти описах току-що, действително беше така. Но е нужен усет към вътрешните енергии и волеви контрол над някои много фини механизми.

— Ти, от своя страна — продължи той, посипвайки сол в раната, — съвсем смътно съзнаваш какво става вътре в тази кожена торба. Както при упражнението на греда, когато за първи път се учиш да правиш стойка на ръка, ти още не си достатъчно чувствителен, за да доловиш кога губиш равновесие, така че все още можеш да паднеш лошо.

— Там е работата, Сок, че в гимнастиката аз съм развил много голяма чувствителност към равновесието. Разбираш ли, трябва да направиш някои от най-сложните...

— Глупости. Ти си развил само едно най-грубо ниво на съзнание, достатъчно, за да изпълниш някои елементарни съчетания от движения, но нищо, с което да впечатлиш някого.

— Ти определено отнемаш всякаква романтика от тройното салто, Сок.

— В него няма никаква романтика, просто номер, който изисква най-обикновени качества. Когато си в състояние да усещаш протичането на енергии в тялото си и да постигнеш елементарно

настройване, едва тогава ще имаш твоята „романтика“. Тъй че продължавай да тренираш, Дан. Изтънчвай сетивата си по малко всеки ден, разгривай ги, както правиш в гимнастическия салон. И накрая твоето осъзнаване ще проникне дълбоко в тялото ти и в света. Тогава ще започнеш по-малко да мислиш за живота и повече да го усещаш. Тогава ще се радваш на най-простичките неща в живота и повече няма да се пристрастяваш към постижения или скъпи развлечения. Следващия път — засмя се той, — може пък да проведем истинско състезание.

Стоплих отново вода за чая. Поседяхме мълчаливо още малко, после отидохме в гаража и там помогнах да Сок да извади двигателя на фолксвагена и да подмени повредената трансмисия.

Излязохме да обслужим огромна черна лимузина. Когато се върнахме по-късно в офиса, попитах Сок дали смята, че богатите хора са поне малко по-щастливи от такива „бедни глупаци като нас“.

Отговорът му, както обикновено, ме шокира.

— Аз не съм беден, Дан, аз съм безкрайно богат. А колкото до теб, ти трябва да станеш богат, за да бъдеш щастлив.

Усмихна се на втрещения ми вид, взе писалка от бюрото си и написа върху един чист бял лист.

Щастие = Удовлетворение / Желания

— Ако имаш достатъчно пари да удовлетвориш желанията си, Дан, ти си богат. Но има два начина да бъдеш богат: можеш да си изработиш, да наследиш, да вземеш на заем, да изпросиш или да откраднеш достатъчно пари, за да посрещнеш скъпите си желания; или пък можеш да си изградиш простичък начин на живот с малко желания — по този начин винаги ще имаш пари повече от достатъчно.

— Само воинът има нужното прозрение и дисциплина да използва втория начин. Пълното внимание към всеки миг е моето желание и моето удоволствие. Вниманието не коства никакви пари, единствената ти инвестиция е да го тренираш. Това е още едно от предимствата да бъдеш воин, Дан — много по-евтино ти излиза! Тайната на щастието не е в това да се стремиш да имаш повече, а да развиеш способността да се наслаждаваш на по-малкото.

Почувствах се доволен, докато слушах думите, които нижеше. Нямахме никакви сложности, никакви напрегнати домогвания, никакви

отчаяни начинания, които си принуден да извършаваш. Сократ ми показваше съкровищницата от богатства, които се намираха в тялото.

Той трябва да бе забелязал моята отнесеност, защото внезапно ме сграбчи под мишниците, вдигна ме и ме подхвърли нагоре толкова високо, че главата ми едва не се удари в тавана! Докато се спусках, той ме пое, за да забави падането и ме постави на крака.

— Просто исках да се уверя, че разполагам с вниманието ти за следващата част. Кое време е?

Разтърсен от краткия полет, аз отвърнах:

— Ами-и, ето там, часовникът в гаража показва точно 2:35.

— Грешиш! Времето винаги е било, е и ще бъде сега. Сега е времето, времето е сега. Ясно ли е?

— Ами, да, ясно е.

— Къде сме?

— В офиса на бензиностанцията... виж, не я ли играхме тази игра преди доста време?

— Да, така е, и тогава научи, че единственото, което знаеш със сигурност, е, че си тук, където и да се намира това тук. Отсега нататък, щом вниманието ти започне да се отнася към други времена и места, искам моментално да се върнеш. Запомни, времето е сега и мястото е тук.

Точно в този момент в офиса влетя един колежанин, като влачеше свой приятел зад себе си.

— Не можех да повярвам! — каза той на приятеля си, като посочи Сократ, а после се обърна към него: — Минавахме във по улицата и като погледнах насам, ви видях да подхвърляте тоя човек до тавана. Кой сте вие, все пак?

За миг ми се стори, че Сократ ще се издаде. Той обаче погледна с празен поглед колежанина, после се разсмя.

— О-о! — и пак се засмя. — О, това ли било! Не, ние просто се упражнявахме тук, да минава времето. Това тук е Дан, той е гимнастик, нали, Дан?

Аз кимнах. Приятелят на колежанина каза, че ме помни, бил гледал няколко състезания по гимнастика. Историята на Сократ придобиваше достоверност.

— Тук зад бюрото си имаме един трамплин — Сократ отиде зад бюрото, където за мое пълно удивление той „демонстрира“

несъществуващия мини-батуд така убедително, че се замислих, дали наистина няма такъв зад бюрото. Сок заподскача все по-високо и по-високо, докато стигна почти до тавана, а след това подскоците му постепенно почнаха да се снижават, докато накрая спря и се поклони. Аз изръкоплясках.

Малко сконфузени, но със задоволено любопитство, момчетата си тръгнаха. Изтичах от другата страна на бюрото — естествено, никакъв батуд нямаше. Разсмях се истерично.

— Сократ, ти си невероятен!

— Да — каза той, без фалшива скромност.

Небето вече просветляваше предизгревно, когато със Сократ се приготвихме да си тръгваме. Докато вдигах ципа на якето си, имах чувството, че този изгрев ще бъде символичен за мен.

На път за вкъщи се замислих над промените, които ставах — не толкова външно, колкото вътре в мен. Почувствах с нова яснота къде е пътят ми и кои са приоритетите ми. Както преди много време бе поискал Сок, аз най-сетне се бях освободил от нагласата, че светът е длъжен да задоволява очакванията ми, а отгук вече не можех и да се разочаровам. Разбира се, щях да продължа да правя каквото е необходимо, за да живея във всекидневния свят, но аз щях да определям условията. Започвах да се чувствам свободен.

Отношенията ми със Сократ също се бяха променили. Първо, имах по-малко илюзии, които да защитавам. Ако той ме напречеше глупак, можех само да се засмея, защото знаех, че поне по неговите стандарти ще е прав. А и вече рядко ме плашеше.

Докато минавах покрай болница „Херик“ на път за вкъщи, една ръка ме сграбчи за рамото и аз инстинктивно се изплъзнах, като котка, която не иска да я галят. Обърнах се и видях един ухилен Сократ.

— Вече май не си такъв нервак, а?

— Какво правиш тук, Сок?

— Излязох да се поразходя.

— Е, би било чудесно да се поразходим заедно. Изминахме в мълчание една-две пресечки, тогава той ме попита:

— Кое време е?

— О, трябва да е... — тогава се усетих. — ... сега.

— И къде сме ние?

— Тук.

Той не каза нищо повече, а на мен ми се говореше, затова му разказах за новото си чувство на свобода и плановете ми за бъдещето.

— Кое време е?

— Сега — въздъгнах аз. — Непременно ли трябва все да...

— Къде сме ние? — попита невинно.

— Тук. Обаче...

— Чуй ме — прекъсна ме той. — Стой в настоящето. Не можеш да направиш нищо, за да промениш миналото, а бъдещето никога няма да дойде точно такава, каквото го планираш или очакваш. Изобщо няма воин в минало време, нито пък ще има воин в бъдеще време. Воинът е тук, сега. Мъката на човек, страхът и гневът, съжалението и вината, завистта, плановете и копнежите живеят само в миналото или в бъдещето.

— Почакай малко, Сократ. Съвсем ясно си спомням как съм бил ядосан в настоящето.

— Не е така — каза той. — Всъщност искаш да кажеш, че си действал ядосано в настоящ момент. Това е естествено, действието винаги е в настоящето, понеже е израз на тялото, а то съществува само в настоящето. Но умът, разбираш ли, е като фантом и всъщност никога не съществува в настоящето. Единствената му сила над теб е да отклонява вниманието ти извън настоящето.

Наведох се да си вържа обувките и в този момент усетих нещо да докосва слепоочията ми.

Дозавързах си обувките и се изправих. Озовах се сам в мухлясал стар таван без прозорци. В сумрака различих няколко стари куфара-сандъци с формата на ковчези, изправени отвесно в ъгъла на помещението.

Внезапно изпитах ужасен страх, особено като осъзнах, че в неподвижния въздух не се чува абсолютно нищо, сякаш всякакъв звук бе заглушен от застоялия, мъртъв въздух. Направих една предпазлива крачка и забелязах, че стоя в пентаграма, петолъчна звезда, начертана с кафеникаво-червено на пода. Погледнах по-отблизо. Кафеникаво-червеният цвят беше от засъхнала — или засъхваща — кръв.

Зад себе си чух ръмжащ смях, толкова гаден и ужасяващ, че трябваше да преглътна надигналия се в устата ми металически вкус. Автоматично се обърнах и се оказах лице в лице с прокажен,

обезформен звяр. Той дишаше в лицето ми и гадно-сладникавата воня на нещо отдавна мъртво ме блъсна с пълна сила.

Гротескните му бузи се изтеглиха назад и разкриха черни кучешки зъби. Тогава той проговори:

— Еллла прри мееееен — почувствах непреодолим подтик да се подчиня, но инстинктът ми надделя. Заковах се на място.

Той изрева бясно.

— Домъкнете го, чеда мои!

Сандъците в ъгъла бавно започнаха да се приближават към мен и се отвориха, разкривайки гнусни, разлагащи се човешки трупове, които излязоха от ковчезите и се запътиха към мен. Аз безумно се въртях из пентаграмата, търсейки място, откъдето да избягам, когато вратата зад мен се отвори и млада жена на около деветнадесет години влезе със залитане в помещението и се свлече точно на ръба на пентаграмата. Вратата остана отворена, лъч светлина минаваше през нея.

Тя беше красива, облечена в бяло. Простена, сякаш бе ранена, и каза с отвъден глас:

— Помогни ми, моля те, помогни ми — разплаканите ѝ очи изразяваха молба, но съдържаха и обещание за отблагодаряване, награда и неутолимо желание.

Аз погледнах към приближаващите фигури, после към момичето и към вратата.

Тогава ме споходи Чувството: Остани на място. Пентаграмата е настоящият миг. Там ти си в безопасност. Демонът и слугите му са миналото. Вратата е бъдещето. Внимавай.

Точно в този миг момичето отново простена и се претърколи по гръб. Роклята ѝ се плъзна нагоре по бедрото, почти до кръста. Протегна се към мен умолително, съблазнително:

— Помогни ми...

Пиян от желание, аз изскочих от пентаграмата.

Жената изръмжа, разкривайки кървавочервени зъби. Демонът и целият му антураж взеха да вият победоносно и се хвърлиха към мен. Аз скочих обратно в пентаграмата.

Свит на кълбо върху тротоара, разтреперан, аз вдигнах поглед към Сократ.

— Ако си отпочинал достатъчно, искаш ли вече да продължим?
— попита ме той, а в това време няколко ранобудни спортни натури претичаха в крос покрай нас с удивени физиономии.

— Трябва ли да ме плашиш почти до смърт всеки път, когато решиш да ми докажеш някое свое твърдение? — изписках аз.

— Бих казал, че да — отвърна той, — когато твърдението е от особена важност.

След няколко мига мълчание свенливо попитах:

— Предполагам, че нямаш телефона на онова момиче, нали? Сократ се плесна по челото и погледна към небето.

— Приемам, че си схванал идеята на тази малка мелодрама?

— Като обобщение — отговорих аз, — стой в настоящето: безопасно е. И не излизай от пентаграмата заради когото и да било, особено ако е с кучешки зъби.

— Прав си — ухили се той. — Не позволявай на никого и на нищо, най-малко на собствените си мисли, да те измъкват извън настоящето. Сигурно си чувал тази история за двамата монаси:

Двама монаси, единият стар, другият много млад, вървели по разкаляна пътека в гората — на връщане към манастира си някъде в Япония. По едно време се натъкнали на красива жена, която стояла безпомощно на брега на кален, буен поток.

Като видял затруднението ѝ, по-старият монах я вдигнал в силните си ръце и я понесъл през потока. Тя му се усмихвала, обвиняла ръце около врата му, докато той не я оставил внимателно на другия бряг. Благодарила с поклон, а монасите продължили в мълчание пътя си.

Когато приближили портата на манастира, младият монах не можал повече да се сдържи:

— Как можа да носиш красива жена в ръцете си? Струва ми се, че такова поведение не подобава на един свещеник.

Старият монах погледнал спътника си и отвърнал:

— Аз я оставих там. А ти още ли я носиш?

— Май ме чака още доста работа — въздъхнах аз, — точно когато си мислех, че съм стигнал донякъде.

— Работата ти не е да „стигнеш донякъде“, а да бъдеш тук. Все още почти не ти се случва да живееш напълно в настоящето, Дан. Ти съсредоточаваш ума си „тук и сега“, само когато правиш салто или

когато аз ти вадя душата. Вече е време да се заемеш сериозно, както никога досега, за да имаш шанса да откриеш вратата. Тя е тук, пред теб, отвори очи, сега.

— Но как?

— Просто дръж вниманието си върху настоящия момент. Дан, и ще се освободиш от мислите. Когато мислите досегнат настоящето, те се стапят — той се приготви да си тръгва.

— Чакай, Сократ. Преди да си тръгнеш, кажи ми едно нещо — ти ли си бил по-старият монах в историята — онзи, който пренесъл жената? Звучи ми като нещо, което ти би направил.

— Ти още ли я носиш? — той се засмя и с лека стъпка изчезна зад ъгъла.

Изминах в крос последните няколко пресечки към къщи, взех си душ и потънах в дълбок сън.

Когато се събудих, излязох да се поразходя, като продължих да медитирам по начина, предложен от Сократ — съсредоточавах вниманието си все повече и повече в настоящия момент. Почвах да се събуждам за света и като че ли станал отново дете, аз се връщах в сетивата си. Небето ми изглеждаше по-ярко, дори и през мъгливите майски дни.

Не споменавах пред Сократ нищо за Линда, може би по същата причина, поради която и на нея не бях казвал изобщо за своя учител. Те бяха различни части от живота ми, а чувствах, че Сократ се интересуваше повече от вътрешното ми обучение, отколкото от светските ми връзки.

Джой никаква я нямаше, освен когато образът ѝ изплуваше в паметта ми или се появеше в някой сън. Линда ми пишеше почти всеки ден, а понякога ми звънеше по телефона, понеже работеше в „Бел Телефон“.

Лекциите минаваха гладко, седмица след седмица. Истинската ми класна стая обаче беше Сдробели каньон, където препусках по хълмовете като вятър, загубил представа за разстояния, и се надбягвах с дивите зайци. Понякога спирах, за да медитирам под дърветата или просто да подишам свежия бриз, който идваше от проблясващия залив далеч долу. Седях по половин час, наблюдавах проблясъците на водата или пък облаците, които се носеха над главата ми.

Вече се бях освободил от всичките „важни цели“ от миналото ми. Оставаше само една: вратата. Понякога дори и това го забравях в гимнастическия салон, когато играех направо в екстаз, политах високо във въздуха над батуда, обръщах се и се премятах, реех се лениво, после правех двойно салто и отново политах нагоре.

С Линда продължавахме да си кореспондираме, а писмата ни се бяха превърнали в поезия. Но пред очите ми се носеше образът на Джой, усмихната закачливо, разбиращо, докато накрая вече не бях сигурен какво или по-точно коя всъщност искам.

Тогава, докато се усетя, последната ми година в университета наближи своя край. Последните изпити бяха просто формалност. Докато пишех отговорите в привичните сини тетрадки и се наслаждавах на гладкото синьо мастило, което излизаше от писеца на писалката ми, аз осъзнах, че животът ми се е променил. Дори редовете на хартията ми се струваха произведение на изкуството. Идеите просто се изливаха плавно от главата ми, неспъвани от никакво напрежение или тревога. После всичко вече беше минало и аз осъзнах, че съм завършил университетското си образование.

Занесох на бензиностанцията пресен ябълков сок, за да отпразнуваме случая със Сократ. Докато си седяхме и отпивахме от сока, мислите ми се изплъзнаха от вниманието ми и се отнесоха в бъдещето.

— Къде си? — попита ме Сок. — Кое време е?

— Тук, Сок, сега. Но сегашната ми реалност е, че трябва да започна някаква кариера. Можеш ли да ме посъветваш нещо?

— Съветът ми е: прави, каквото искаш.

— Не ми помагаш особено. Можеш ли да добавиш нещо повече?

— Добре тогава: прави, каквото трябва.

— Но какво?

— Няма значение какво правиш, а само колко добре го правиш. Между другото — добави той, — Джой ще намине през уикенда.

— Прекрасно! Какво ще кажеш да отидем на пикник тази събота! В десет сутринта, добре ли ти звучи?

— Добре, ще те чакаме тук.

Пожелах му лека нощ и излязох в прохладната юнска нощ под искрящите звезди. Беше около 1:30, когато завих от бензиностанцията

и тръгнах към ъгъла. Нещо ме накара да се обърна и да погледна нагоре към покрива. И там беше Сократ — същата гледка, която бях видял преди толкова много време — стоеше напълно неподвижно, около тялото му сияеше мека светлина, а той се взираше нагоре в нощта. Въпреки че беше на двадесетина метра и заговори тихо, аз го чух така, сякаш стоеше точно до мен:

— Дан, ела тук.

Тръгнах бързо обратно и като завих, видях как в този момент Сократ излиза от сенките.

— Преди да си тръгнеш тази вечер има едно последно нещо, което трябва да видиш — той насочи двата си показалеца към очите ми и ме докосна точно над веждите. След това само отстъпи назад и скочи право нагоре, озовавайки се на покрива. Аз стоях като хипнотизиран, не можех да повярвам на очите си. Сок скочи долу, приземявайки се с едва чул звук.

— Тайната — засмя се той, — е в много силните глезени.

Аз потърках очи.

— Сократ, това реално ли беше? Искам да кажа, аз го видях, но преди това ти докосна очите ми.

— Реалността няма ясно определени граници, Дан. Земята не е плътна. Тя е направена от молекули и атоми, мънички вселени, изпълнени с пространство. Тя е място на светлина и на магия, стига само да отвориш очите си.

Пожелахме си пак лека нощ.

Най-сетне дойде съботата. Влязох в офиса и Сок стана от стола си. Тогава усетих една гъвкава ръка да обвива кръста ми и видях сянката на Джой да се движи до моята.

— Толкова се радвам да те видя пак — казах аз и я прегърнах.

Усмивката ѝ сияеше.

— Оох — изпищя тя. — Много силен си станал. Да не би да тренираш за Олимпийските игри?

— Всъщност реших да се оттегля — отговорих сериозно аз. — Гимнастиката ме доведе докъдето можа, време ми е да продължа по-нататък.

Тя кимна без коментар.

— Е, да тръгваме — обади се Сократ и понесе пъпеша, който беше купил. Аз сложих сандвичите в раницата си.

Поехме нагоре по хълмовете в невероятно красив ден. След като обядвахме, Сок реши да ни остави сами и „да отиде да се покатери на някое дърво“.

Когато по-късно слезе от дървото, той ни завари във вихъра на „мозъчна буря“.

— Един ден ще напиша книга за живота си със Сократ, Джой.

— И може да направят филм по нея — добави тя, докато Сок слушаше, застанал до дървото.

Аз вече се ентусиазирах.

— И всички ще носят тениски на воин...

— И сапун на воин — извика Джой.

— И лепенки с воини.

— И дъвки!

На Сократ му дойде много, поклати глава и се покатери обратно на дървото.

Двамата се разсмяхме, търкаляйки се из тревата, а аз казах с тренирана небрежност:

— Ей, хайде да си направим едно малко състезание до въртележката и обратно?

— Дан, ти трябва да си мазохист — изперчи се Джой. — Баща ми е гепард, а майка ми — антилопа. Сестра ми е вятърът, а...

— Да бе, а братята ти са порше и ферари.

Тя се засмя, докато си обуваше маратонките.

— Който загуби, чисти боклука — казах аз. Имитирайки съвършено комика Уилям Фийлдс, Джой каза:

— Всяка минута се ражда по един будала.

След това, без предупреждение, тя отпраши. Извиках подир нея, докато си обуваш маратонките:

— И сигурно чичо ти е Заека Питър! После извиках нагоре към Сократ:

— Връщаме се след няколко минути.

И затичах в спринт след Джой, която вече беше далеч напред, насочвайки се към въртележката на около една миля оттук.

Тя наистина беше бърза — но аз бях по-бърз и го знаех. Моето обучение ме бе наточило като острие, каквото не бях си и представял, че мога да бъда.

Джой хвърли поглед назад, докато плавно движеше ръцете и краката си и бе изненадана — дали не и шокирана? — да ме види как тичам точно зад нея, дишайки спокойно.

Тя затича още по-бързо и пак хвърли поглед назад. Бях достатъчно близо, за да видя капчиците пот, стичащи се по нежната ѝ шия. Когато я задминах, тя изпуфтя:

— Какво си направил, да не си хванал на автостоп някой орел?

— Да — засмях се аз. — Един мой братовчед — после ѝ пратих въздушна целувка и затичах още по-бързо.

Вече бях заобиколил въртележката и бях на половината път обратно към пикника, когато видях, че Джой беше изостанала със стотина метра. Изглежда вече доста се напругаше и изморяваше. Дожаля ми за нея, затова спрях, седнах и откъснах един цвят от див синап, който растеше покрай пътеката. Когато приближи и ме видя как мириша цветето, тя забави ход.

— Чудесен ден, нали? — казах аз.

— Знаеш ли, това ми напомня историята за костенурката... и заека — каза тя. И при тези думи се изстреля напред с невероятна скорост.

Изненадан, аз скочих и хукнах след нея. Бавно, но сигурно я застигах, но вече приближавахме поляната, а тя все още водеше. Все повече скъсявах разстоянието, докато вече чувах сладкото ѝ, задъхано дишане. Пробягахме последните двадесетина метра рамо до рамо. Тогава тя се пресегна и хвана ръката ми, разсмяхме се, забавихме ход и се строполихме право върху резените пъпеш, които Сок беше приготвил, а семките им се разхвърчаха на всички страни.

Сократ, вече слязъл от дървото, изръкопляска, докато аз се плъзнах по лице върху резен пъпеш и той се размаза по бузите ми.

Джой ме погледна и заговори превзето:

— Ама, сладък, недей да се изчервяваш така. В края на краищата, ти едва не ме победи.

По лицето ми се стичаше сок, избърсах го и си облизах пръстите.

— Виж к'во, сладурче — отвърнах ѝ аз, — дори един пълен глупак може ясно да види, че аз победих.

— Тук има само един глупак — промърмори Сок — и той току-що размаза пъпеша.

Всички се разсмяхме и аз се обърнах към Джой с поглед, сияещ от любов. Но като видях как ме гледа, смехът ми секна. Тя обаче ме хвана за ръка и ме отведе до края на поляната, където се откриваше изглед към вълнистите зелени хълмове на парка Тилдън.

— Дани, трябва да ти кажа нещо. Ти си много специален човек за мен. Но според това, което ми е казал Сократ — тя погледна назад към него, а той бавно поклати глава от една страна на друга, — твоят път май не е достатъчно широк и за мен... или поне така изглежда. Пък и още съм много млада, Дани... и на мен също ми предстоят много неща, на които трябва да се отдам напълно.

Разтреперих се.

— Но, Джой, знаеш, че искам да бъдеш завинаги с мен. Искам да имаме деца и да те топля нощем. Може да имаме такъв прекрасен живот заедно.

— Дани — каза тя, — има и нещо друго, което трябваше да ти кажа по-рано. Знам, че изглеждам и се държа... ами, на възрастта, на която ти вероятно очакваш, че съм. Но аз съм само на петнадесет години.

Погледнах я с увиснало чене.

— Това означава, че от месеци насам аз съм имал цял куп противозаконни фантазии.

И тримата се разсмяхме, но моят смях беше кух. Късче от живота ми се бе сгромолясало и разбило.

— Джой, аз ще те чакам. Все още има шанс.

Очите на Джой се изпълниха със сълзи.

— О, Дани, шанс винаги има... за всяко нещо. Но Сократ ми каза, че ще е най-добре да ме забравиш.

Сократ мълчаливо се приближи зад гърба ми, докато аз се взирах в сияйните очи на Джой. Тъкмо протягах ръка към нея, когато той ме докосна леко в основата на черепа. Светлината угасна и аз мигновено забравих, че изобщо някога съм познавал момиче на име Джой.

КНИГА ТРЕТА
БЕЗПРИЧИННО ЩАСТІЕ

7. ПОСЛЕДНОТО ТЪРСЕНЕ

Когато очите ми се отвориха, аз лежах по гръб и гледах в небето. Сигурно съм бил задрямал. Протегнах се и казах:

— Двамата трябва по-често да се махаме от бензиностанцията и да ходим на пикник, не мислиш ли?

— Да — кимна бавно той. — Само двамата.

Събрахме си нещата и повървахме километър и нещо през гористите хълмове, преди да вземем автобуса. През целия път надолу по хълма имах смътното чувство, че съм пропуснал да кажа или направя нещо, или може би си бях забравил нещо. Когато автобусът стигна до низината, това чувство бе избледняло.

Преди Сократ да слезе, аз го попитах:

— Хей, Сок, какво ще кажеш утре по някое време да потичаме заедно?

— Защо да чакаме до утре? — отвърна той. — Да се срещнем довечера в 11:30 при моста над потока. Ще направим един хубав, дълъг среднощен пробег нагоре по пистите.

Вечерта, когато поехме нагоре по пистите, пълнолунието придаваше сребристо сияние на тревата и храстите. Но аз познавах всяка педя от осемкилометровото изкачване и можех да тичам и в пълен мрак.

От стръмното изкачване по долната писта тялото ми приятно се загря. Скоро стигнахме прекия път и продължихме нагоре. Това, което преди много месеци ми се струваше цяла планина, сега изобщо не ме затрудняваше. Дишайки дълбоко, аз спринтирах нагоре и подвикнах на Сократ, който се влачеше отзад, пъхтеше и се туткаше.

— Хайде, старче — хвани ме, ако можеш!

На една дълга и равна права погледнах назад, очаквайки да видя как Сократ подтичва след мен. Нямаше го никакъв. Аз спрях и се изкикотих, подозирайки засада. Е, щях да го оставя да ме чака някъде напред и да се чуди къде ли пък съм аз. Седнах на една издатина и се загледах над залива към Сан Франциско, който блещукаше в далечината.

Тогава прошумоля вятър и внезапно разбрах, че нещо не е наред — никак не е наред. Скочих и се затичах обратно по пътеката.

Открих Сократ точно зад завоя, лежеше по очи върху студената земя. Веднага коленичих, внимателно го обърнах, повдигнах го и допрях ухо до гърдите му. Сърцето му беше замлъкнало.

— Боже мой, о, Боже Господи! — простенах аз, а в този миг пронизващ порив на вятъра започна да вие в каньона.

Положих тялото на Сок на земята, допрях уста до неговата и започнах да му правя изкуствено дишане, като в това време отчаяно натисках с длани гърдите му, а паниката ми растеше.

Накрая вече не ми оставаше нищо друго, освен да шепна тихо, обхванал главата му с ръце.

— Сократ, не умирай... моля те, Сократ.

Моя беше идеята да тичаме. Спомних си, че той се бе затруднил по стръмния път нагоре и се бе запъхтял. Само ако... Но вече беше късно. Изпълни ме гняв от несправедливостта на света и той прерасна в такава неудържима ярост, каквато никога не бях изпитвал.

— Н-Е-Е-Е-Е-Е-Е-Е-Е! — изкрещях аз и мъката ми отекна надолу в каньона, вдигна птиците от гнездата и те се зареяха на безопасно във въздуха.

Той няма да умре — нямаше да му позволя! Усетих прилив на енергия да се надига в ръцете, краката и гърдите ми. Щях да му я дам цялата. Ако това означаваше да му дам живота си, с радост щях да платя тази цена.

— Сократ, оживей, оживей! — сграбчих гръдния му кош в ръце, забивайки пръсти в ребрата му. Почувствах се наелектризиран, видях, че ръцете ми излъчват сияние и го разтърсих, пожелавайки с цялата си воля сърцето му да забие.

— Сократ! — заповядах аз. — Оживей!

Но нищо... нищичко. Умът ми се разколеба и аз рухнах. Всичко беше свършило. Седях вцепенен, сълзи се стичаха по бузите ми.

— Моля те — вдигнах поглед нагоре, в сребристите облаци, които се носеха пред луната. — Моля те — обърнах се аз към Бога, Който никога не бях виждал. — Нека да живее.

Накрая престанах да се боря, престанах да се надявам. Той не беше по силите ми. Бях го предал.

От храстите изскочиха да ме видят две зайчета и се загледаха в безжизненото тяло на един стар човек, което държах нежно в ръцете си.

И точно тогава го усетих — същото Присъствие, което бях познал преди много месеци. То изпълни тялото ми. Аз дишах Него, То дишаше мен.

— Моля те — казах аз за последен път, — вземи мен вместо него.

Съвсем искрено го желяех. И в този миг долових пулсиране на врата на Сок. Бързо допрях глава до гърдите му. Силният, ритмичен пулс на сърцето на този стар воин затуптя в ухото ми. Тогава започнах пак да му вдишвам живот, докато накрая гърдите му започнаха да се надигат и спадат сами.

Когато Сократ отвори очи, видя моето лице надвесено над неговото да се смее и да плаче тихо от благодарност. А луната ни къпеше в живак. Зайците се взираха в нас, а козината им излъчваше сияние. После, при звука на гласа ми, те се скриха в храстите.

— Сократ, ти си жив!

— Виждам, че твоята наблюдателност е на обичайното си, остро като бръснач ниво — изрече той със слаб глас.

Опита се да стане, но беше много отпаднал, а и гърдите го боляха, затова го нарамих на плещите си като пожарникар и го понесох нагоре към края на пътеката, на около три километра. Там от научната лаборатория „Лорънс“ нощният пазач можеше да повика линейка.

Той се бе отпуснал на раменете ми и през повечето път мълчеше, докато аз се борех с изтощението, станал вир вода под тежестта му. От време на време той се обаждаше: „Това е страхотен начин за пътуване — хайде да го използваме по-често“ или пък „Дий!“

Прибрах се вкъщи едва след като го настаних в интензивното отделение на болницата „Херик“. През нощта оня сън се върна. Смъртта се опитваше да сграбчи Сократ и аз се събудих с вик.

На другия ден останах при него. Повечето време той спеше, но късно следобед поиска да поговорим.

— Е, какво всъщност стана?

— Открих те да лежиш там. Сърцето ти беше спряло и ти не дишаше. Аз... аз пожелах да живееш с цялата си воля.

— Напомни ми да те впиша в последната си воля. И какво усети?

— Това беше най-странното, Сок. Отначало усетих как през мен протича енергия. Опитах се да ти я предам. Почти се бях отказал, когато...

— Никога не казвай „умря“ — прогласи той.

— Сократ, това е сериозно!

— Продължавай — целият съм слух. Нямам търпение да разбера как е завършило всичко.

Аз се засмях:

— Много добре знаеш как. Сърцето ти отново започна да бие, но едва след като аз бях престанал да се опитвам. Онова Присъствие, което бях усетил някога — То накара сърцето ти отново да бие.

Сократ кимна.

— Ти си усетил Него — това не беше въпрос, а твърдение.

— Да.

— Значи е било добър урок — каза той и леко се протегна.

— Урок ли!? Ти получи сърдечен удар и това било хубав малък урок за мен? Така ли виждаш нещата?

— Да — отвърна той. — И се надявам да ти свърши добра работа. Колкото и силни да изглеждаме, ние винаги имаме някоя скрита слабост, която може да доведе до нашата гибел. Правило на дома: за всяка сила си има слабост — и обратното. Естествено, че и аз имам — още от малък, моята слабост винаги е била сърцето. Ти, мой млади приятелю, имаш друг вид „сърдечни проблеми“.

— Аз ли?

— Да. Още не си отворил сърцето си по естествен начин, за да дадеш живот на емоциите си така, както го направи снощи. Ти си постигнал контрол над тялото си и дори донейде контрол над ума си, но сърцето ти още не е отворено. Твоята цел не е неуязвимостта, а уязвимостта — за света, за живота, а от тук и за Присъствието, което си усетил.

Опитах се да ти покажа чрез пример, че животът на война не е въпрос на някакво въображаемо съвършенство или победа, животът на война е любов. Любовта е мечът на война, но когато пронизва, той дава живот, а не смърт.

— Сократ, разкажи ми за любовта. Искам да я разбера.

Той тихо се изсмя.

— Тя не е нещо, което се разбира, може само да се чувства.

— Добре, разкажи тогава за това чувство?

— Виждаш ли? — попита той. — Ти искаш да я превърнеш в схващане на ума. Просто забрави за себе си и чувствай!

Наведох поглед към него, осъзнавайки колко огромна бе саможертвата му — как ме бе обучавал, без никога да се щади, въпреки че е знаел за състоянието на сърцето си — и всичко това само за да задържи интереса ми. Очите ми се изпълниха със сълзи.

— Аз наистина чувствам, Сок...

— Глупости! Тъгата не е най-доброто.

Срамът ми се превърна в раздразнение.

— Понякога можеш направо да вбесиш човека, стари магьоснико! Какво искаш от мен, кръв ли?

— Гневът не е най-доброто — драматично изръмжа той и ме посочи с оцъкдени очи, като злодей от старомоден филм.

— Сократ, ти си напълно откачен — засмях се аз.

— Ето, точно това е — смехът е най-доброто!

И двамата се разсмяхме от сърце, после, кискайки се тихичко, той заспа. Аз безшумно излязох.

Когато на другата сутрин отидох на свиждане, той изглеждаше по-укрепнал. Веднага го подложих на разпит.

— Сократ, защо настояваше да тичаш с мен и на всичко отгоре да правиш всички онези скокове, след като си знаел, че всеки момент те можеха да те убият?

— Защо да се тревожи човек? По-добре е да живее, докато умре. Аз съм воин, моят начин на живот е действието — каза той. — Аз съм учител — аз обучавам с примери. Някой ден ти също може да обучаваш другите така, както аз съм ти показвал — тогава ще разбереш, че думите не са достатъчни, ти също ще трябва да обучаваш чрез примери и то само на неща, които си осъзнал от собствения си опит.

Тогава ми разказа една история:

Една майка завела малкия си син при Махатма Ганди и го помолила:

— Моля те, Махатма, кажи на сина ми да престане да яде толкова захар.

Ганди помълчал, след което й заръчал:

— Доведи сина си след две седмици.

Озадачена, жената все пак му благодарила и казала, че ще изпълни заръката му.

След две седмици тя дошла пак със сина си. Ганди погледнал момчето в очите и му казал:

— Престани да ядеш захар.

Благодарна, но още по-недоумяваща, жената попитала:

— Защо ми каза да го доведа след две седмици? Можеше да му кажеш същото нещо още тогава.

Ганди отвърнал:

— Преди две седмици аз ядях захар.

— Дан, vyplътявай това, на което учиш, и учи само на това, което си vyplътил на практика.

— На какво друго бих могъл да уча, освен на гимнастика?

— Гимнастиката е достатъчна, стига да я използваш като средство да предаваш по-универсални уроци — каза той. — Уважавай другите. Отначало им давай онова, което те искат и може би накрая неколцина от тях ще поискат това, което ти желаш да им дадеш. Задоволявай се да ги учиш на малки неща, докато някой не поиска повече.

— Как ще разбере дали искат нещо повече?

— Ще разбереш.

— Но, Сократ, сигурен ли си, че ми е писано да бъда учител? Изобщо не се чувствам като такъв.

— Имаш вид да си се запътил в тази посока.

— Това ме подсеща за нещо, за което отдавна искам да те питам — ти често сякаш четеш мислите ми или знаеш бъдещето ми. Аз ще имам ли тази сила един ден?

Като чу това, Сок се пресегна, включи телевизора и се загледа в някакво анимационно филмче. Аз го изключих. Той се обърна към мен и въздъхна.

— Надявах се, че ще заобикаляш отдалеч омаята на силата. Но щом този въпрос изникна, да се опитаме да го отметнем. Та какво искаш да знаеш?

— Ами, като за начало, предсказването на бъдещето. Ти май понякога можеш да го правиш.

— Разчитането на бъдещето се основава на реалистично възприемане на настоящето. Но хич не се опитвай да виждаш

бъдещето, докато не започнеш да виждаш ясно настоящето.

— Добре, а четенето на мисли? — попитах аз.

Сократ пак въздъхна.

— Какво за него?

— Повечето време ти изглежда можеш да четеш мислите ми.

— В интерес на истината, да — призна той. — Повечето време аз действително знам какво мислиш. Твоят „ум“ е лесен за четене, защото е изписан на лицето ти.

Аз се изчервих.

— Ето, видя ли какво имах предвид? — засмя се той и посочи пламналите ми бузи. — И не е нужно да си магьосник, за да четеш по лицето, покерджиите непрекъснато го правят.

— Ами какво ще ми кажеш за истинските сили?

Той се понадигна и седна в леглото, после ми каза:

— Наистина съществуват особени сили. Но за война подобни неща изобщо не представляват интерес. Не се заблуждавай. Щастието е единствената сила, която има значение. И щастието не е нещо, което можеш да постигнеш, то те постига — но чак когато се откажеш от всичко останало.

Сократ изглежда вече се изморяваше. За секунда се взря в мен, сякаш взимаше решение. След това заговори с благ, но същевременно твърд глас и изрече думите, от които най-много се опасявах.

— Ясно ми е, че още си в капана, Дан — все още търсиш щастието някъде другаде. Добре, така да бъде. Ще търсиш, докато напълно ти омръзне. Трябва да заминеш за известно време. Търси каквото трябва и учи каквото можеш. Тогава ще видим.

Гласът ми се разтрепери от мъчителни чувства.

— Колко... колко дълго? Отговорът му ме разтърси:

— Деветдесет години би трябвало да са достатъчни.

Бях направо ужасен.

— Сократ, всъщност не се интересувам чак толкова от силите. Разбирам това, което ми каза, честно. Моля те, нека остана с теб.

Той затвори очи и въздъхна.

— Мой млади приятелю, не се страхувай. Твоят път ще те води, не можеш да загубиш пътя си.

— Но кога може да те видя отново, Сократ?

— Когато приключи търсенето ти, когато истински приключи.

— Когато стана воин ли?

— Воин не се става, Дан. Това е нещо, което или си — сега, в момента — или не си. Самият път създава воина. А сега трябва напълно да ме забравиш. Заминавай и се върни сияещ.

Бях станал много зависим от неговите съвети, от сигурността, която ми вдъхваше. Все още разтреперан, аз се обърнах и тръгнах към вратата. Тогава се вгледах за последен път в тези блестящи очи.

— Ще направя всичко, което поиска, Сократ, освен едно — никога няма да те забравя.

Спуснах се по стъпалата, тръгнах из градските улици и после поех по лъкатушешките пътеки в университетския град към едно несигурно бъдеще.

Реших да се върна в Лос Анджелис, родния ми град. Извадих от праха стария си валиант и прекарах последния си уикенд в Бъркли в приготовленията около заминаването. С мисълта за Линда отидох до телефонната будка на ъгъла и набрах номера в новото ѝ жилище. Когато чух сънливия ѝ глас, разбрах какво искам да направя.

— Скъпа, имам една-две изненади. Премествам се в Лос Анджелис, можеш ли да долетиш в Оукланд възможно най-рано утре сутринта? Оттам ще продължим заедно с колата на юг; има нещо, за което трябва да поговорим.

Последва кратка пауза.

— О, с удоволствие! Ще взема самолета в осем сутринта. М-м-м... — още по-дълга пауза — за какво искаш да говорим, Дани?

— Нещо, за което трябва да те питам лично, но ще ти подсказва малко: има нещо общо със споделяне на живота ни, с бебета и със събуждане сутрин прегърнати — последва още по-дълга пауза. — Линда?

Гласът ѝ трепереше.

— Дан, просто не съм в състояние да говоря. Утре рано взимам самолета.

— Ще те чакам на входа на летището. Чао, Линда.

— Чао, Дани — след това остана само самотното жужене на линията.

Стигнах на входа в 8:45. Тя вече ме чакаше там със светнали очи, красавица с ослепителна рижа коса. Затича се към мен със смях и ме обви с ръце.

— О, толкова е хубаво да те прегърна отново, Дани!

Усещах как топлината на тялото ѝ облива моето. Забързано се отправихме към паркинга, като отначало не намирахме думи.

Подкарах към Тилдън Парк и там завих надясно, към връх Вдъхновение. Бях намислил всичко. Накарах я да седне на парапета и тъкмо щях да и задам въпроса, когато тя ме прегърна, каза: „Да!“ и се заплака.

— Да не би да съм казал нещо? — пошегувах се аз.

Сключихме брак в Съдебната палата на Лос Анджелис с красива скромна церемония. Част от мен се чувстваше много щастлива, друга част беше необяснимо потисната. Събудих се посред нощ и безшумно, на пръсти излязох на балкона на апартамента за медения ни месец. Беззвучно се заплаках. Защо се чувствах така, сякаш бях загубил нещо, сякаш бях забравил нещо много важно? И това чувство нямаше никога да ме напусне.

Скоро се настанихме в нов апартамент. Аз се пробвах в продажбата на застраховки за живот, Линда си намери работа на непълнен работен ден като касиер в банка. Животът ни беше уреден и с всички удобства, но аз бях прекалено зает, за да мога да посвещавам много време на младата си жена. Късно нощем, докато тя спеше, аз седях и медитирах. Рано сутрин правех по няколко упражнения. Не след дълго служебните ми задължения вече не ми оставяха време дори за тези неща, цялото ми обучение и дисциплина започнаха да избледняват.

След шест месеца продаването на застраховки ми дойде до гуша. Седнах с Линда на първия ни хубав разговор от много седмици насам.

— Скъпа, какво ще кажеш да се върнем в Северна Калифорния и да си потърсим различна работа?

— Ако наистина така искаш, Дан, аз съм съгласна. Освен това, би било хубаво да сме по-близо до родителите ми. Те са страхотни детегледачи.

— Детегледачи ли?

— Да. Как би се почувствал като баща?

— Искаш да кажеш бебе? Ти... аз... бебе? — прегърнах я нежно и дълго я държах в обятията си.

Вече не можех да правя никакви погрешни стъпки, На втория ден след пристигането Линда отиде до родителите си, а аз тръгнах на лов

за работа. Бях научил от бившия ми треньор Хал, че в Станфордския университет имали свободно място за треньор по гимнастика за мъже. Още същия ден се явих на интервю за работата и след това отидох у тъстовете да съобщя новината на Линда. Като стигнах у тях, те ми казаха, че са се обаждали от департамента по „Атлетика“ на Станфордския университет и са ми предложили треньорския пост от септември. Обадих се, че приемам — вече започвах кариера, просто ей така.

В края на август се роди Холи, красивата ни дъщеря. Намерих удобен апартамент до Менлоу Парк и закарах всичките ни неща. Линда с бебето долетя след две седмици. Известно време всички бяхме доволни, но аз скоро потънах в работата си, исках да развия силна гимнастическа програма в Станфорд. Рано всяка сутрин пробягвах километри по игрището за голф и често седях сам на брега на езерото Лагунита. Енергията и вниманието ми отново се разлитаха в много посоки, но за съжаление не и към Линда.

Една година отмина, почти без да забележа. Всичко вървеше така добре; но не можех да си обясня упоритото чувство, че съм загубил нещо, някога, много отдавна. Ярките картини от обучението ми при Сократ — тичането по хълмовете, странните упражнения късно нощем, часовете, прекарвани в говорене, слушане и наблюдаване на тайнствения ми учител — вече се превръщаха в избледняващи спомени.

Скоро след първата годишнина от сватбата ни, Линда ми каза, че иска да се срещнем с брачен консултант. Това ми по-действа като пълен шок, точно когато имах чувството, че ще можем да се поотпуснем и да прекарваме повече време заедно.

Брачният консултант наистина помогна, но между Линда и мен се бе появила сянка — може би я е имало още от първата ни брачна нощ. Линда беше станала мълчалива и затворена, като притегляше и Холи в своя собствен свят. Аз всеки ден се връщах от работа направо изцеден, с твърде малко енергия и за жена ми, и за детето.

На третата ми година в Станфорд подадох молба за квартира в университетския комплекс, за да може Линда да бъде с други хора. Скоро се разбра, че този ход беше подействал прекалено добре, особено на любовната арена. Тя си беше създавала свой собствен социален живот, а аз бях освободен от бреме, което не можех или не

искаха да нося. С Линда се разделихме през пролетта на третата ми година в Станфорд. Аз се зарових още по-дълбоко в работата си и отново се захех с вътрешните си търсения. Сутрин седях в салона с една Дзен-група. Започнах да уча айкидо всяка вечер. Четях все повече и повече с надеждата да открия разковниче, насока или отговори за недовършеното ми дело.

Когато ми предложиха работа в „Обърлин Колидж“, колеж по хуманитарни науки в Охайо, това сякаш беше втори шанс за нас. Но там аз само продължих с още по-голяма сила своето лично търсене на щастие. Още преподавах гимнастика и разработих два курса — „Психо-физическо развитие“ и „Пътят на мирния воин“ — които отразяваха някои от възгледите и уменията, които бях научил от Сократ. В края на първата ми година там от колежа ми отпуснаха специална стипендия, за да пътувам и да правя изследвания в избрана от мен област.

След един труден брак с Линда се разделихме. Оставяйки зад себе си нея и малката ми дъщеричка, аз се отправих на това, което се надявах да бъде последното ми търсене.

Посетих много места по света — Хавай, Япония, Окинава, Индия и много други, където срещнах някои изключителни учители и школи по йога, бойни изкуства и шаманизъм. Имах много преживявания и открих голяма мъдрост, но не и траен покой.

Колкото повече приближаваше краят на пътуванията ми, толкова повече се отчайвах — отново се сблъсках с въпросите, които кънтяха в главата ми и не ми даваха мира: „Какво е просветление? Кога ще намеря покой?“ Сократ ми беше говорил за тези неща, но тогава нямах уши да го чуя.

Когато пристигнах в селцето Каскаис на португалския бряг, последна спирка в пътешествието ми, въпросите се въртяха безспир в главата ми като повредена грамофонна плоча и имах чувство, че умът ми направо прегрява.

Една сутрин се събудих на уединения плаж, където от няколко дни си бях направил лагер. Погледът ми се зарея към водата. Загледах се как приливът поглъща замъка, който усърдно бях построил от пясък ивейки.

Кой знае защо това ме наведе на мисли за собствената ми смърт и за нещата, които Сократ ми бе говорил. Откъслечни негови думи и

жестове се понесоха в ума ми, подобно на вейките от моя замък, които разпилени се носеха в плитката вода: „Не забравяй как летят годините, Дани. Един ден ще откриеш, че смъртта не е това, което си си представял; нито пък животът. И едното, и другото би могло да е прекрасно, пълно с промени, или пък — ако не си се пробудил — и двете могат да се окажат огромно разочарование“.

В паметта ми отекна неговият смях. Тогава си спомних една случка в бензиностанцията: беше ме хванала някаква летаргия и ненадейно Сократ ме сграбчи и ме разтърси. „Събуди се! Ако знаеше, че си болен неизлечимо, че ти остава съвсем малко живот, нямаше така да губиш безценното си време! Е, добре, ще ти кажа, Дан — ти наистина си смъртно болен и тази болест се нарича рождение. Остават ти съвсем малко години живот. И с всеки човек е така! Така че бъди щастлив сега, без причина — иначе изобщо никога няма да бъдеш щастлив.“

Започна да ме гложди ужасно чувство за нещо неотложно, но нямах къде да ходя. Така че си останах да се мотая на плажа и в собствените си нескончаеми мисли. „Кой съм аз? Какво е просветление?“

Веднъж много отдавна Сократ ми бе казал, че дори за един воин победа над смъртта няма, има само осъзнаване на това кои всъщност сме всички ние.

Докато лежах на слънце, спомних си как обелих и последната люспа на една глава лук в офиса на Сок, за да видя „кой съм аз“. Спомних си и за един герой от книга на Дж. Д. Селинджър — като гледа как сестричката му пие мляко, той казва: „Все едно да наливаш Бог в Бог, ако разбираш какво искам да кажа“.

Спомних си и за един сън на Лао Цзъ:

Лао Цзъ заспа и сънувал, че е пеперуда. Когато се събудил, той се запитал: „Дали съм човек, който току-що сънува, че е пеперуда, или спяща пеперуда, която в момента сънува, че е човек?“

Тръгнах да се разхождам по брега и си затананиках една детска песничка:

Плавай, плавай, лодчице, по речното течение, весело, весело, лодкарю, животът е съновидение.

Направих си дълга следобедна разходка и се върнах в лагера, закътан зад едни скали. Бръкнах в раницата и извадих една стара

оръфана книга, която си бях взел от Индия. Беше английски превод на духовни предания. Прелистих страниците и открих една история за просветлението:

„Миларепа търсел просветлението навсякъде, но все не можел да намери отговор — докато веднъж видял един старец, нарамил тежка торба, да върви бавно по планинската пътека. Миларепа на мига усетил, че този старец знае тайната, която сам той отчаяно търсел толкова години.

— Старче, моля те, кажи ми това, което знаеш. Какво е просветление?

Старецът му се усмихнал за миг, свалил тежкия товар от раменете си и се изправил.

— О, да, виждам! — възкликнал Миларепа. — Вечно съм ти благодарен. Но, моля те, още един въпрос: какво има след просветлението?

Старецът пак се усмихнал, вдигнал отново торбата на рамо, наместил тежкия товар и продължил по пътя си.“

Същата нощ сънувах един сън:

Тъмно е, аз съм в подножието на огромна планина и търся под всеки камък някаква драгоценност. Долината тъне в мрак, затова не мога да намеря скъпоценния камък.

Тогавя поглеждам нагоре към блестящия връх на планината. Ако скъпоценният камък изобщо може да се намери, той трябва да е на върха. Катеря се и се катеря, започнал съм трудно пътешествие, което ще ми отнеме много години. Най-сетне стигам края на пътешествието си. Стоя, окъпан в ярка светлина.

Сега вече виждам ясно, но никъде не мога да намеря скъпоценния камък. Поглеждам далеч надолу към долината, откъдето преди много години съм започнал да се изкачвам. Едва сега осъзнавам, че тази драгоценност винаги е била вътре в мен, дори и в началото, и че светлината винаги си е греела. Просто моите очи са били затворени.

Събудих се посред нощ, под ярката луна. Въздухът беше топъл, а светът беше съвсем притихнал, чуваше се само ритмичното плискане на вълните. Чух гласа на Сок, но знаех, че това е само поредният спомен: „Просветлението не е постижение, Дан, то е осъзнаване. И когато се пробудиш, всичко се променя и нищо не се променя. Ако един слепец осъзнае, че вижда, светът променя ли се?“

Седях загледан в лунната светлина, която проблясваше в морето и обливаше в сребро далечните планини.

„Как беше онази поговорка за планините, реките и великото търсене?... А, да, сетих се.“

„Първо планините са планини и реките са реки.

После планините вече не са планини и реките вече не са реки. Накрая планините са планини и реките са реки.“

Станах, затичах се по плажа и се гмурнах в тъмния океан, като влязох доста навътре. Вече бях на дълбокото, когато ненадейно усетих някакво същество да плува в черните дълбини някъде под краката ми. Нещо приближаваше към мен много бързо — беше Смъртта.

Бясно заплувах към брега и се проснах задъхан на мокрия пясък. Пред очите ми пропълзя малко раче и се зарови в пясъка, обляно от една вълна.

Станах, избърсах се и се облякох. Прибрах си нещата на лунната светлина. И докато слагах раницата на гръб, аз си казах:

— По-добре изобщо не започвай; но веднъж започнал нещо, по-добре го свърши.

Разбрах, че ми е време да се прибирам у дома.

Докато самолетът се приземяваше на пистата на летище „Хопкинс“ в Кливланд, ме изпълваше все по-нарастваща тревога за брака и живота ми. Бяха минали повече от шест години. Чувствах се по-стар, но не и по-мъдър. Какво можех да кажа на жена ми и дъщеря ми? И щях ли някога да видя пак Сократ — а ако да, какво можех да му занеса?

Когато слязох от самолета, Линда и Холи ме очакваха. Холи се затича, пищейки от радост и силно се притисна в мен. Прегръдката ни с Линда беше нежна и топла, но лишена от истинска близост, беше като прегръдка със стар приятел. Явно времето и опитът ни бяха теглили в различни посоки.

Линда караше колата от летището до вкъщи. Холи доволна заспа в скута ми.

Научих, че Линда не е била самотна по време на моето отсъствие. Беше си намерила приятели, включително и интимни. Както става в такива случаи, скоро след завръщането ми в Обърлин срещнах един много специален човек — студентка, мила млада жена на име Джойс. Късата ѝ, черна коса се спускаше на бретон над

миловидно лице и сияйна усмивка. Тя беше дребничка и много жизнерадостна. Много силно ме привличаше и ние прекарвахме всеки свободен час заедно, разхождахме се дълго из парка „Арборетум“ и си говорехме край спокойните води. С нея можех да говоря така, както никога не съм могъл да разговарям с Линда — не защото Линда не можеше да разбере, а защото нейните пътеки и интереси бяха в друга посока.

Джойс се дипломира през пролетта. Искаше да остане с мен, но аз изпитах чувство на дълг към брака си затова с тъга се разделихме. Знаех, че никога нямаше да я забравя, но семейството ми трябваше да бъде на първо място.

По средата на следващата зима с Линда и Холи се върнахме в Северна Калифорния. Може би това, че бях прекалено зает с работата и със себе си, доведе и до окончателен разрыв на брака ни. И все пак никой от признаците за разпадането му не беше толкова тъжен, както постоянно глождещите ме съмнения и меланхолията, които изпитах за първи път още в нощта на сватбата ни — онова мъчително съмнение, че нещо не е както трябва, че не мога да си спомня нещо, което преди години съм забравил. Единствено в присъствието на Джойс се освобождавах от това чувство.

След развода Линда и Холи се преместиха в красива старинна къща. Аз потънах в работата си — преподавах гимнастика и айкидо в Младежката християнска асоциация на Бъркли.

Изкушението да отида в бензиностанцията беше мъчително, но нямаше да го сторя, докато не ме повикат. А и как можех да се върна? За всичките тези години не бях открил нищичко, което можех да покажа.

Преместих се в Пало Алто и заживях сам и по-самотен от всякога. Много пъти си мислех за Джойс, но знаех, че нямам право да ѝ се обадя, все още имах пред себе си недовършена работа.

Започнах отново да тренирам. Правех упражнения, четях, медитирах, а въпросите се забиваха в ума ми все по-дълбоко и по-дълбоко, като меч. След няколко месеца започнах да усещам едно възродено чувство на благополучие и добра форма, каквито не бях изпитвал от години. През това време започнах да пиша — купища бележки от дните ми със Сократ. Надявах се, че този преглед на времето, което бяхме прекарвали заедно, можеше да ми даде някакъв

нов ключ. Всъщност нищо не се беше променило — поне нищо, което аз можех да забележа — откакто той ме беше отпратил.

Една сутрин седях на стъпалата пред малкото ми жилище, което гледаше към магистралата. Размишлявах над последните осем години. Бях започнал като глупак и после бях станал почти воин. Тогава Сократ ме бе изпратил по широкия свят, за да се уча, а аз отново бях станал глупак.

Това ми изглеждаше пропиляно време — всичките тези осем години. И ето, седях тук на предните стъпала и се вглеждах в планината отвъд града. Внезапно вниманието ми се фокусира и планините придобиха леко сияние. В този миг ме осени какво щях да направя.

Разпродадох малкото неща, които имах, нарахих раницата на гръб и поех на автостоп на юг към Фресно, а оттам тръгнах на изток към Сиера Невада. Беше късно лято — хубаво време да зачезнеш из планините.

8. ВРАТАТА СЕ ОТВАРЯ

Някъде около езерото Едисън поех по тесен път и навлязох в една местност, която Сократ веднъж бе споменал — вървах навътре и нагоре, към сърцето на пустошта. Чувствах, че тук, в планината, щях да намеря отговора — или да умра. В известен смисъл бях прав и за двете.

Минавах през алпийски поляни, между гранитни зъбери, пътят ми се виеше сред гъсти борови и смърчови гори, нагоре към високите езера, където хора се срещаха по-рядко от пумите, елените или малките гущери, които се шмугваха под камъните, като ме зърнеха.

По здрач си направих лагер. На следващия ден продължих да се изкачвам нагоре, през огромните гранитни масиви, които започваха над горския пояс. Катерех се по огромни канари, минавах през каньони и проломи. Следобеда си набрах ядивни корени и плодове и полегнах до един кристален извор. За пръв път от години насам май бях доволен.

По-късно следобеда поех обратно надолу през безлюдния пущинак и сумрака на гъсто преплетените дървета, на връщане към базовия лагер. Там събрах дърва за нощния огън, изядох шепа храна и медитирах под един висок бор, отдавайки се изцяло на планината. Ако тя можеше да ми предложи нещо, готов бях да го приема.

Небето се стъмни, аз седях и греех ръцете и лицето си на пращящия огън, когато от сенките излезе Сократ!

— Минавах наблизко, та ми хрумна да се отбия да те видя — каза ми той.

Невярващ на очите си, но преливайки от възторг, аз го прегърнах и го повалих на земята с луд смях, като и двамата доста се поомърляхме. Изтупахме се и седнахме край огъня.

— Изглеждаш си почти същия, стари войне — човек не би ти дал и годинка над стоте. (Всъщност изглеждаше поостарял, но изпъстрените му със сиво очи все така съхраняваха блясъка си.)

— Ти, от своя страна — ухили се той и ме огледа, — изглеждаш доста по-стар, но не много по-умен. Кажеш сега, научи ли нещо?

Аз въздъгнах, загледан в огъня.

— Ами, научих се да си правя един мой чай.

Сложих малкото канче вода на импровизираната скара и приготвих ароматен чай от билки, които бях намерил, докато се скитах през деня. Не бях очаквал гости, затова му дадох моята чаша, а на себе си налях в купичката. Тогава думите ми се отричиха. Докато говорех, отчаянието, което бях съдържал толкова време, накрая ме надви.

— Нищо не ти нося, Сократ. Все така се лутам — изобщо не съм се приближил до вратата повече, отколкото бях при първата ни среща. Аз провалих теб, а животът провали мен, животът разби сърцето ми.

Той ме погледна ликуващо.

— Да! Сърцето ти е разбито, Дан, но се е разбило, за да разкрие вратата, която сияе в него. Това е единственото място, където не си търсил. Отвори очи, палячо, ти почти си стигнал!

Объркан и с чувство за провал, аз само седях безпомощно. Сократ ме окуражи:

— Почти си готов, вече си съвсем близо.

Вкопчих се жадно в думите му.

— Близо до какво?

— До края.

За миг по гръбнака ми пропълзя страх. Бързо се шмугнах в спалния си чувал, а Сократ разви своя. Последният ми спомен от онази нощ бяха очите на моя учител, които блестяха така, сякаш той гледаше през мен и през огъня към друг свят.

При първите лъчи на утринното слънце Сократ вече беше буден и седеше край един поток наблизко. Седнах мълчаливо до него и взех да мятам камъчета във водата, като ги слушах как цамбуркат. Без да проговори, той се обърна и внимателно се вгледа в мен.

Вечерта, след безгрижен ден на скитане, плуване и печене на слънце, Сократ каза, че иска да чуе всичко, което мога да си спомня, откакто се бяхме виждали за последен път. Разказвах три дни и три нощи — изгребах до дъно склада със спомените си. През цялото време Сократ почти не проговаряше, освен за да ми зададе някой кратък въпрос.

Малко след залез слънце той ми махна да отида при него край огъня. Седяхме напълно неподвижни, старият воин и аз с кръстосани крака върху меката земя, високо в планината Сиера Невада.

— Сократ, всичките ми илюзии се разбиха, но изглежда няма нищо, което да заеме тяхното място. Ти ми показва, че търсенето ми е напразно. Ами какво тогава е пътят на мирния воин? Не е ли пътека, търсене?

Той се засмя от сърце, хвана ме за раменете и ме разтърси.

— След всичкото това време, най-сетне ти хрумна един посполучлив въпрос! Обаче отговорът е точно под носа ти. През цялото време аз ти показвам пътя на мирния воин, а не пътя към мирния воин. Докато вървиш по пътя, ти си воин. През тези осем години ти си изоставил нагласата си на воин, затова е трябвало да я търсиш. Обаче пътят е сега, винаги е бил сега.

— Тогава какво да правя сега? Накъде да тръгна оттук?

— Какво значение има? — извика весело той. — Един глупак е „щастлив“, когато желанията му са задоволени. Един воин е щастлив без причина. Точно това прави щастието най-висша дисциплина — по-висша от всичко друго, на което съм те учил.

Пъхнахме се отново в спалните чували, а лицето на Сок грееше към мен с алените отблясъци на огъня.

— Дан — заговори тихо той, — това е последната задача, която изобщо ще ти възложи, но тя продължава завинаги: Действай щастливо, чувствай се щастлив, бъди щастлив без никаква причина. Тогава ще можеш да обичаш и да правиш каквото искаш.

Вече ми се доспиваше и очите ми се затваряха. Тихо промърморих:

— Но, Сократ, има някои неща и хора, които е много трудно да обичаш; изглежда е невъзможно да бъдеш непрекъснато щастлив.

— Нищо, Дан, точно това означава да си воин. Разбираш ли, аз не ти казвам как да бъдеш щастлив, казвам ти просто да бъдеш щастлив.

С тези негови последни думи аз заспах.

Малко преди съмване Сократ леко ме разтърси.

— Чака ни дълъг преход — каза ми той.

Скоро поехме нагоре в планината.

Единственият признак за възрастта или слабото сърце на Сок беше по-бавното му темпо при изкачване. Отново се сетих, че учителят ми не беше неуязвим и каква саможертва правеше. Никога повече нямаше да приемам за даденост времето, което прекарвах с него.

Докато се изкачвахме все по-нагоре, аз си спомних една странна история, която досега не бях разбирал.

Една непорочна жена вървяла по ръба на една скала. Долу, на около стотина метра, тя видяла мъртва лъвица-майка, наобиколена от скимтящи малки. Без да се, поколебае, жената скочила от скалата, за да имат лъвчетата нещо за ядене.

Може би на някое друго място и в друго време Сократ би направил същото.

Изкачвахме се повечето време в мълчание все по-нагоре, през скалиста почва с редеещи дървета, а после към върховете над горския пояс.

— Сократ, накъде отиваме? — попитах аз, когато седнахме за кратка почивка.

— Отиваме до една особена могила, свещено място, на най-високото плато на много километри наоколо. Това е било погребална могила на ранно американско племе, толкова малко, че съществуването му не е записано в историческите книги, но все пак тези хора са живели и се трудили в уединение и мир.

— Откъде знаеш това?

— Мои предци са живели сред тях. А сега да вървим, трябва да стигнем до платото преди здрач.

Искаше ми се да вярвам на Сократ във всичко — но в този миг се появи тревожното чувство, че съм в ужасна опасност, а той премълчава нещо.

Слънцето беше зловецко ниско, Сократ ускори ход. Вече дишахме трудно, катерехме се и прескачахме от една канара на друга, потънали в сянка. Сократ изчезна в един процеп между две морени и аз го последвах надолу по тесен тунел, образувал се между огромните скали, докато не излязохме отново на открито.

— В случай, че се връщаш сам, трябва да използваш този проход — каза ми Сократ. — Това е единственият път навътре или навън.

Понечих да му задам въпрос, но той ми махна да мълча.

Светлината чезнеше от небето, когато превалихме едно последно възвишение. Оттам пред нас се разкриваше падина с формата на купа, заобиколена от извисяващи се скали сега тънещи в сенки. Почнахме да се спускаме надолу в купата и стигнахме един зъбер.

— Наближаваме ли гробището? — попитах го неспокойно.

— В момента стоим върху него — каза той, — стоим сред духовете на древни хора, племе на воини.

Внезапно забрули вятър, сякаш в потвърждение на думите му. Тогава до нас достигна най-зловещият звук, който някога бях чувал — нещо като стенещ човешки глас.

— По дяволите, що за вятър е това?

Без да отговори, Сократ спря пред една черна дупка в огромната скала и каза:

— Да влизаме.

Инстинктите ми диво сигнализираха за опасност, но Сок вече беше влязъл. Запалих фенерчето си и тръгнах след слабата му светлинка навътре в пещерата, оставяйки стенещия вятър зад гърба си. Треперливият лъч на фенерчето осветяваше процепи и ями, чието дъно не се виждаше.

— Сок, не ми се ще да бъда погребан толкова далеч в планината.

Той ме прониза с поглед. Но за мое облекчение тръгна към входа на пещерата. Не че това имаше някакво значение — навън беше също толкова тъмно, колкото вътре. Направихме си лагер и Сократ извади купчинка дърва от раницата си.

— Реших, че може да ни потрябват — каза той.

Скоро огънят вече пращеше. Телата ни хвърляха странни, разкривени сенки, които танцуваха лудешки по стената на пещерата пред нас, докато пламъците поглъщаха дървата.

Сократ посочи сенките и каза:

— Тези сенки в пещерата са същностен образ на илюзия и реалност, на страдание и щастие. Ето ти една древна история, популяризирана от Платон:

Имало едно време едни хора, които изживявали целия си живот в Пещера на илюзиите. В течение на няколко поколения те се приучили да вярват, че собствените им сенки, хвърляни по стените, били самата реалност. Само митовете и религиозните притчи говорели за по-светли възможности.

Обсебени от играта на сенките, хората свикнали с тяхната тъмна реалност и станали нейни пленници.

Взирах се в сенките и усещах с гърба си топлината на огъня, докато Сократ продължаваше да говори.

— През цялата история, Дан, е имало благословени изключения сред затворниците на Пещерата. Те били тези, на които играта на сенките им омръзвала и започвали да се съмняват в нея, вече не се омайвали от сенките, колкото и високо да подскачали те. Тези хора станали търсачи на светлината. Малцината щастливци намерили водач, който ги подготвил и ги извел навън от всички илюзии, в слънчевата светлина.

Завладян от историята му, аз гледах как сенките танцуват по гранитните стени в жълтата светлина. Сок продължи:

— Всички хора по света, Дан, са в плен на Пещерата на собствения си ум. Само тези малцина воители, които виждат светлината, които се освобождават, отказвайки се от всичко, могат да се смеят във вечността. Това ще направиш и ти, приятелю.

— Звучи непостижимо, Сок. И малко плашещо.

— То е нещо отвъд търсенето и отвъд страха. Веднъж стане ли, ще видиш, че е очевидно, просто, обикновено, будно и щастливо. То е просто реалността отвъд сенките.

Седяхме в пълна тишина, нарушавана само от пращенето на дървата в огъня. Наблюдавах Сократ, който сякаш очакваше нещо. Беше ми тревожно, но бледото просветляване от разсъмването, което очертаваше входа на пещерата, съживи духа ми.

Но тогава пещерата отново потъна в мрак. Сократ стана бързо и отиде до входа, аз вървах плътно зад него. Когато излязохме навън, въздухът миришеше на озон. Усетих как статичното електричество надига косъмчетата отзад на врата ми. И тогава се разрази бурята.

Сократ се извъртя с лице към мен.

— Нямаме много време. Трябва да се измъкнеш от пещерата, вечността не е толкова далеч!

Блесна светкавица. Мълния удари една скала в далечината.

— Побързай! — каза Сократ припряно, с настойчивост, каквато не бях чувал досега. В този миг ме споходи Чувството — онова чувство, което никога не грешеше — и ми донесе думите: „Внимавай — Смъртта дебне“.

Тогава Сократ отново заговори, гласът му беше зловец и остър.

— Тук е опасно. Върни се навътре в пещерата — аз взех да ровя в раницата си за фенерчето, но той излая: — Тръгвай!

Върнах се назад в пълния мрак и се притиснах о стената. Затаил дъх, го зачаках да дойде при мен, но той беше изчезнал.

Тъкмо щях да го повикам, когато нещо ме повали почти в безсъзнание — нещо подобно на менгеме внезапно сграбчи врата ми изотзад със смазваща сила и ме затегли навътре в пещерата.

— Сократ! — изкрещях аз. — Сократ!

Хватката на врата ми се охлаби, но тогава започна много поужасна болка: нещо смазваше главата ми отзад. Аз крещях и крещях от нетърпима болка. И точно преди черепът ми да се пръсне от влудяващия натиск, чух следните думи — със сигурност изречени от гласа на Сократ:

— Това е последното ти пътуване.

Ужасен пропукващ звук и болката изчезна. Свлякох се надолу и тупнах на пода. Блесна светкавица и в моментната виделина зърнах Сократ, надвесен над мен да гледа надолу. Тогава прокънтя гръм от един друг свят. В този миг разбрах, че умирам.

Единият ми крак висеше безжизнено от ръба на бездънна яма. Сократ ме бутна в бездната и аз започнах да падам, като се блъсках и размазвах в скалите, падах все по-надолу в недрата на земята, после прелетях през един отвор, планината ме пусна и се озовах в слънчевата светлина. Разбитото ми тяло се преметна още веднъж и накрая се стовари на купчина върху една влажна, зелена поляна, далеч, далеч надолу.

Тялото ми представляваше натрошено, безформено парче месо. Надойдоха лешояди, гризачи, насекоми и червеи, за да се нахранят с тази разлагаща се плът, която някога си бях представял, че съм „аз“. Времето течеше все по-бързо и по-бързо. Дните се сменяха светкавично, а небето учестено примигваше, редувайки светлина и мрак, все по-бързо и по-бързо, докато накрая всичко се сля в една мъглявина, тогава дните станаха седмици, а седмиците — месеци.

Сменяха се сезоните и тленните ми останки вече се разтваряха в почвата, обогатявайки я. Ледените зимни снегове запазиха костите ми за един миг във времето, но с все по-светкавичното примигване на сезоните дори и костите станаха на прах. Подхранвани от тялото ми, цветята и дървета растяха и умираха на тази поляна. Накрая дори поляната изчезна.

Бях станал част от лешоядите, които бяха пирували с плътта ми, част от насекомите и гризачите и част от хищниците, хранили се с тях, в един велик кръговрат на живота и смъртта. Аз станах техните предци, докато накрая и те се върнаха в земята.

Онзи Дан Милман, който бе живял някога отдавна, вече бе изчезнал завинаги, един мимолетен миг във времето — но аз оставах неизменен през всички времена. Сега бях Себе си, Съзнанието, което наблюдаваше всичко и беше всичко. А всичките ми отделни части щяха да продължат завинаги — вечно променящи се, вечно нови.

Сега осъзнах, че Черния косач, Смъртта, от която Дан Милман толкова се бе страхувал, е била всъщност най-голямата му илюзия. Също както и животът му е бил илюзия — проблем, не по-значителен от един забавен инцидент, когато Съзнанието е забравило Себе Си.

Докато Дан бе живял, той не бе минал през вратата, не бе осъзнал истинската си природа, той бе живял като смъртен, в страх и самота.

Но аз знаех. Да можеше само тогава той да бе знаел това, което аз знам сега.

Лежах на пода на пещерата и се усмихвах. Надигнах се и седнах, опрял гръб на стената, после се взрях в мрака, озадачен, но без страх.

Очите ми посвикнаха с тъмното и съзрях един белокос мъж да седи усмихнат до мен. Тогава, от хилядите години далечина всичко се върна и за миг ми стана тъжно, че се завърнах в смъртна форма. Но после осъзнах, че то нямаше значение — всъщност нищо нямаше значение!

Това ми се стори много смешно, всичко ми се струваше забавно, затова се разсмях на глас. Погледнах Сократ, очите ни блестяха в екстаз. Знаех, че той знае това, което зная аз. Скочих напред и го прегърнах. Двамата затанцувахме из пещерата, като се смеехме неудържимо на моята смърт.

По-късно си събрахме нещата и поехме надолу по планинския склон. Минахме през прохода и продължихме да се спускаме през клисури и падини с морени към базовия ни лагер.

Не говорех много, но често се смеех, защото всеки път когато погледнех наоколо — към земята, небето, слънцето дърветата, езерата, потоците — си спомнях, че всичко това бях Аз!

През всички тези години Дан Милман непрекъснато се беше борил „да бъде някой“. Каква ирония! Той наистина бе станал някой, но някой заключен в страхлив ум и смъртно тяло.

„Е, помислих си, сега аз отново играя Дан Милман и спокойно мога да посвикна с това за още няколко секунди от вечността, докато и то отmine. Но вече знам, че аз не съм само това парче плът — и тази тайна напълно променя всичко!“

Невъзможно ми е да опиша въздействието на това знание. Бях просто буден.

И така, аз се събудих за действителността, освободен от всякакви значения или търсене. Какво изобщо можех да търся? Всички думи на Сократ бяха оживели със смъртта ми. Това именно беше парадоксът на всичко, смешното във всичко, то беше и великата промяна. Всякакви търсения, всякакви постижения, всякакви цели бяха еднакво приятни и еднакво ненужни.

Усещах как в тялото ми тече мощна енергия. Чувствах как преливам от щастие и избухнах в смях, това беше смехът на безпричинно щастлив човек.

И така вървахме надолу, покрай най-високите езера, през линията на горския пояс и навътре в гъстата гора, спускайки се към потока, където си бяхме направили лагер преди два дни... или преди хиляда години.

Там горе, в планината, бях загубил всичките си правила, всичките си поуки, целия си страх. Повече нямаше какво да ме контролира. Какво наказание изобщо можеше да ме заплаши? И все пак, макар че нямах правилник за поведение, аз чувствах кое е хармонично, кое е правилно, кое е изпълнено с обич. Бях способен само на действия, изпълнени с обич. Той го беше казал — каква по-велика сила от това?

Бях загубил ума си и бях се слял със сърцето си. Вратата най-сетне се бе отворила и аз бях скочил през нея със смях, защото и тя беше само шега. Беше една несъществуваща врата, поредната илюзия, един образ, който Сократ бе втъкал в материята на моята реалност, както ми беше обещал много отдавна. Най-сетне бях видял каквото имаше да се види. Пътят щеше да продължи безкрайно, но сега той беше изпълнен със светлина.

Когато стигнахме лагера, вече мръкваше. Накладохме огън и хапнахме лека вечеря от сушени плодове и слънчогледови семки, последните ми запаси. Едва тогава, докато отблясъците от огъня подскачаха по лицата ни, Сократ заговори.

— Ще го загубиш, нали знаеш.

— Кое ще загубя?

— Това твое видение. То е нещо рядко — възможно е само при едно малко вероятно стечение на обстоятелства — но си е изживяване, затова ще го изгубиш.

— Може и да е така, Сократ, но на кого му пука? — засмях се. — Освен това загубих ума си и май никъде не мога да го намеря!

Той вдигна вежди, приятно изненадан.

— А, тогава изглежда моята работа с теб приключи. Вече съм си изплатил дълга.

— О-о! — ухилих се. — Да не искаш да кажеш, че днес се дипломирам?

— Не, Дан, днес аз се дипломирам.

Той стана, сложи раницата си на гръб и си отиде, разтвори се в сенките.

Време беше да се връщам в бензиностанцията, където бе започнало всичко. Някак имах чувството, че Сократ вече е там и ме чака. По изгрев слънце стегнах раницата си и поех надолу в планината.

Пътуването докато изляза от пустошта ми отне няколко дни. Тогава се качих на автостоп до Фресно, от там поех по шосе 101 към Сан Хосе, а от там — към Пало Алто. Не можех да повярвам, че бях напуснал квартирата си само преди няколко седмици и то като един безнадежден „някой“.

Оставих си багажа и поех с автомобила към Бъркли. Стигнах до познатите улици в три следобед, много преди смяната на Сократ. Паркирах на Пиедмон и продължих пеш през университетския комплекс. Лекциите тъкмо започваха и студентите бяха заети с това да бъдат студенти. Поех по „Телеграф Авеню“, като гледах как продавачите в магазините играят съвършено ролята си на продавачи. Навсякъде, откъдето минавах — магазини за облекла, супермаркети, кина и салони за масаж — всички бяха до съвършенство това, което смятаха, че са.

Минах по „Юнивърсити“, после по „Шатък“ носех се по улиците като щастлив фантом, призрак на Буда. Искаше ми се да пошепна в ухото на всеки човек: „Събуди се! Събуди се! Скоро човекът, който вярваш, че си, ще умре — затова се събуди и бъди щастлив с това знание. Не е нужно да търсиш, постижението не води доникъде. То изобщо няма значение затова просто бъди щастлив сега! Любовта е единствената реалност на света, защото всичко е Едно, разбираш ли. А единствените закони са парадокс, хумор и промяна. Проблем не съществува, никога не е имало и никога няма да има. Освободи се от борбата си, от ума си, изхвърли тревогите си и се отпусни на този свят. Не е нужно да се противопоставяш на живота, просто прави възможно най-доброто, на което си способен. Отвори очи и виж, че ти си много повече от това, което си представяш. Ти си светът, ти си вселената, ти си себе си, а също и всички други! Всичко е удивителна Игра на Бога. Събуди се, върни си чувството за хумор. Не се тревожи, просто бъди щастлив. Вече си свободен!“

Искаше ми се да го кажа на всеки срещнат, но сторех ли го, те щяха да ме сметнат за умопобъркан или дори за опасен. Познавах мъдростта на мълчанието.

Магазините вече затваряха. След час-два щеше да стане време за смяната на Сок в бензиностанцията. Отидох с колата на хълмовете, оставих я там и седнах на една скала с изглед към Залива. Загледах се далеч надолу към Сан Франциско и Голдън Гейт. Усещах всичко — птиците, сгушени в гнездата си из горите в Тибурон, Марин и Саусалито. Чувствах живота на града, влюбените, които се прегръщаха, престъпниците в действие, социалните сътрудници-доброволци, които даваха от себе си каквото могат. И знаех, че всичко това, добрите и лошите, високите и ниските, светите и светските, всички те бяха свършена част от Играта. Всички играеха ролите си толкова добре! И аз бях всичко това, всяка малка частица от него. Огледах се във всички посоки на света — и обичах всичко.

Затворих очи, за да медитирам, но осъзнах, че сега непрекъснато медитирам, с широко отворени очи.

След полунощ спрях колата на бензиностанцията, камбанката оповести пристигането ми. От топло осветения офис излезе моят приятел — здрав и енергичен, с вид на петдесетгодишен мъж, строен,

жилав, с плавни движения. Той дойде откъм страната на шофьора и ухилен попита:

— Догоре ли?

— Щастието е пълен резервоар — отвърнах аз и млъкнах. Къде бях виждал това изречение преди? Какво се опитвах да си спомня?

Докато Сок наливаше бензин, аз измих стъклата, след това паркирах колата зад бензиностанцията и влязох в офиса за последен път. За мен той беше като свещено място — един невероятен храм. Тази вечер стаята изглеждаше някак наелектризирана, определено нещо ставаше, но нямах представа какво.

Сократ бръкна в чекмеджето си, извади една голяма тетрадка, напукана и изсъхнала от старост, и ми я подаде. В нея имаше бележки, изписани със старателен, изящен почерк.

— Това е моят дневник — записки от живота ми, още от младини. Той ще отговори на всичките ти незададени въпроси. Сега е твой, приеми го като подарък. Аз вече съм дал всичко, което мога. Сега е твой ред. Моята работа е приключена, но на теб тепърва ти предстои.

— Какво още ми остава? — засмях се аз.

— Да пишеш и да учиш другите. Да живееш обикновен живот, да се научиш как да оставаш обикновен в един труден свят, към който, в известен смисъл, вече не принадлежиш. Остани обикновен и можеш да бъдеш полезен за другите.

Сократ стана от стола си и внимателно намести чашата си до моята на бюрото. Погледнах ръката му — тя излъчваше сияние, по-ярко отвсякога.

— Чувствам се много особено — каза той с нотка на изненада. — Май трябва да тръгвам.

— Мога ли да направя нещо? — попитах аз, като си помислих, че стомахът му не е наред.

— Не — загледан в пространството, сякаш стаята и аз вече не съществувахме, той бавно отиде до вратата с надпис „Частно“, отвори я и влезе вътре.

Чудех се дали ще му мине. Чувствах, че времето в планината бе изцедило силите му и все пак сега сияеше по-ярко от всякога. Както винаги, Сократ се държеше неразбираемо.

Седях на дивана, вторачен във вратата и го чаках да се върне. Извиках към вратата:

— Ей, Сократ, тази нощ светиш като светулка. Да не си ял електрическа змиорка за вечеря? Ще трябва да те взема за Коледната вечер — чудесно украшение за елха става от теб. Стори ми се, че видях изпод вратата да блясва ярка светлина. Е, една гръмнала крушка можеше да го накара да побърза.

— Сок, цяла нощ ли ще висиш там? А аз си мислех, че воините нямат запек.

Изминаха пет минути, после десет. Седях, стиснал в ръце безценния му дневник. Повиках го, след малко пак го повиках, но ми отвърна само тишина. И внезапно разбрах — невъзможно беше, но знаех, че се е случило.

Скочих и изтичах до вратата, блъснах я толкова силно, че тя се удари във фаянсовата стена с металически звън, който отекна кухо в празната баня. Спомних си за проблясването преди няколко минути. Сократ беше влязъл, излъчвайки сияние, в тази баня и бе изчезнал.

Стоях там дълго време, докато не чух познатата камбанка на бензиностанцията, а след нея — бибипкащ клаксон. Излязох навън и механично напълних резервоара, взех парите и върнах ресто от моя джоб. Като се върнах в офиса, забелязах, че дори не си бях обул обувките. Започнах да се смея, смехът ми стана направо истеричен, след това утихна. Облегнах се назад на дивана, на старото мексиканско одеяло, което сега беше станало на дрипа и се разпадаше, огледах се из стаята, погледнах жълтия килим, излиян от старост, старото орехово бюро и сифона за вода. Видях двете чаши — на Сок и моята — все още една до друга на бюрото, и накрая — празния му стол.

И тогава започнах да му говоря. Където и да беше палавият стар воин, последната дума беше моя.

— Добре, Сок, ето ме тук, отново между миналото и бъдещето, рея се между небето и земята. Какво бих могъл да ти кажа, което да бъде достатъчно? Благодаря ти, учителю мой, мое вдъхновение, приятелю мой. Ще ми липсваш. Сбогом.

Тръгнах си от бензиностанцията за последен път, изпитвайки само учудване. Знаех, че всъщност не съм го загубил. Нужни ми бяха всичките тези години, за да видя очевидното — че Сократ и аз никога не сме били различни. През цялото това време ние сме били едно и също.

Вървах по заобиколените с дървета пътеки на университета, през поточето и отвъд сенчестите гори, към града — продължавах по Пътя, пътя към дома.

ЕПИЛОГ

СМЯХ ВЪВ ВЯТЪРА

Преминал бях през вратата, видял бях каквото трябваше да видя, бях осъзнал, високо в една планина, истинската си природа. И все пак, подобно на стареца, който нарамил отново товара и продължил по пътя си, аз знаех, че макар и всичко да се бе променило, нищо не се бе променило.

Все така живеех обикновен човешки живот с обикновени човешки отговорности. Трябваше да се приспособя да живея щастлив, полезен живот в един свят, който се обиждаше, ако човек вече не се интересува от търсене или от проблеми. Един безпричинно щастлив човек, както установих, изнервя хората! Имаше доста случаи, при които започвах да разбирам и дори да завиждам на монасите, заселили се в далечни пещери. Но аз вече бях имал своята пещера. Времето да получавам беше свършило, сега беше време аз да давам.

Преместих се от Пало Алто в Сан Франциско и се хванах да работя като бояджия. Щом се установих в новия си дом, аз се заех с една недовършена работа. Не бях говорил с Джойс от Обърлин насам. Открих номера ѝ в Ню Джърси и ѝ позвъних.

— Дан, каква изненада! Как си?

— Много добре, Джойс. Случиха ми се разни неща напоследък.

Последва пауза.

— Ъ, как е дъщеря ти... и жена ти?

— Линда и Холи са добре. С Линда се разведохме преди известно време.

— Дан — последва още една пауза. — Защо се обаждаш?

Поех си дълбоко дъх.

— Джойс, искам да дойдеш в Калифорния и да живееш с мен. Нямам никакви колебания за теб... за нас. Тук има много място...

— Дан — засмя се Джойс, — доста бързо го даваш, според мен! И кога предлагаш да стане това дребно разместване?

— Сега или колкото можеш по-скоро. Джойс, имам толкова много да ти разказвам — неща, които никога не съм казвал на никого. Толкова дълго ги тая в себе си. Ще ми се обадиш ли, щом решиш?

— Дан, сигурен ли си?

— Да, повярвай ми, и ще чакам всяка вечер да ми се обадиш.

След около две седмици ми се обади в 7:15 вечерта.

— Джойс!

— Обаждам се от летището.

— От летище „Нюарк“? Заминаваш ли? Идваш ли?

— От летище „Сан Франциско“. Пристигнах.

За миг не можах да загрея.

— Летище „Сан Франциско“ ли?

— Да — засмя се тя. — Нали се сещаш, онази писта за приземяване на юг от града? Е? Ще ме вземеш ли или да тръгвам на стоп?

През следващите дни прекарвахме всеки свободен миг заедно. Аз престанах да работя като бояджия и се хванах да преподавам в малък гимнастически салон в Сан Франциско. Разказвах ѝ за живота си — много от нещата, за които пише тук, и всичко за Сократ. Тя слушаше внимателно.

— Знаеш ли, Дан, когато ми разказваш за този човек, изпитвам странното чувство, че го познавам.

— Ами всичко е възможно — усмихнах се аз.

— Не, наистина имам чувство, че го познавам! Досега не бях ти казвала нещо, Дани, а то е, че напуснах дома си точно преди да започна гимназия.

— Е, малко е необичайно — отвърнах аз, — но не е чак толкова странно.

— Странното е, че годините между напускането на дома ми и отиването в Обърлин са напълно изличени от паметта ми. И това не е всичко. В Обърлин, преди ти да дойдеш, си спомням, че сънувах непрекъснато — много странни сънища, за човек като теб... и за един белокос мъж! А родителите ми... родителите ми, Дани... — големите ѝ, сияйни очи се отвориха широко и се насълзиха. — ... родителите ми винаги ме наричаха с прякора ми... — аз хванах раменете ѝ и се вгледах в очите ѝ. В следващия миг, като от електрошок, в паметта и на

двама ни се отвори пролука, докато тя произнасяше: — ... а прякорът ми беше Джой.

Оженихме се сред приятелите ни, в планините на Калифорния. Беше такъв миг, че бих дал всичко на света да можем да го споделя с човека, започнал всичко това — и за двама ни. Тогава си спомних картичката, която ми беше дал той — онази, която трябваше да използвам, ако някога истински имам нужда от него. Реших, че сега е моментът.

Измъкнах се за малко, прекосих пътя и отидох до една малка могилка, от която се виждаха горите и вълнистите хълмове. Там имаше градина с един-единствен бряст, почти скрит сред лози. Бръкнах в портфейла си и измежду разните хартийки намерих картичката. Беше малко поизлиняла, но още светеше.

Корпорация „Воин“ Сократ, собственик. Специализиран в: Парадокси, Хумор и Промени Само при спешност!

Хванах я с двете си ръце и тихо заговорих:

— Хайде, Сократ, стари магьоснико. Направи номера си. Ела да ни посетиш, Сок! — изчаках и после опитах отново. Нищо не стана. Абсолютно нищичко. Вятърът повя за миг — и това беше всичко.

Разочарованието ми ме изненада. Бях хранил тайната надежда, че той някакси ще се върне. Но той нямаше да дойде — нито сега, нито никога. Отпуснах ръце покрай тялото си и се загледах в земята.

— Сбогом, Сократ. Сбогом, приятелю.

Отворих портфейла, за да прибера обратно картичката и погледнах отново слабото ѝ сияние. Картичката се беше променила. На мястото на „Само при спешност“ имаше само една дума, която светеше по-ярко от останалите. Думата беше „Щастие!“. Неговият сватбен подарък.

В този миг топъл бриз погали лицето и разроши косата ми, а едно падащо листо, откъснало се от бряста, ме перна леко по бузата.

Отметнах глава назад с радостен смях и погледнах нагоре през разпрострените клони на бряста към облаците, които лениво се носеха. После погледнах над каменния зид към къщите, осеяли зелената гора долу. Вятърът отново полъхна и покрай мен прелетя самотна птица.

Тогава почувствах истината. Сократ не дойде, защото никога не си беше отивал. Той само се бе изменил. Той беше брястът над главата

ми, той беше облаците и птицата, и вятъра. И те винаги щяха да бъдат мои учители, мои приятели.

Преди да се върна при жена си, при дома си, при приятелите и бъдещето си, аз огледах внимателно света около мен. Сократ беше тук. Той беше навсякъде.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.